

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်းစာအုပ်
အမှတ်(၂၁)

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း

စာအုပ်တိုက်

အမှတ်(၁၁)၊ အပေါ်ဆုံးလွှာ(၁)၊ ပုညဝဏ္ဏလမ်း၊

တာမွေမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ဖုန်း-၇၀၄၈၂၈

ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး

ပြည်ထောင်စု မပြိုကွဲရေး	ဒို့အရေး
တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှု မပြိုကွဲရေး	ဒို့အရေး
အချုပ်အခြာအာဏာ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေး	ဒို့အရေး

နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပေါ်ပေါက်ရေးသည်
ပြည်ထောင်စုသားအားလုံး၏ ပဓာနကျသော တာဝန်ဖြစ်သည်။

ပြည်သူ့သဘောထား

- * ပြည်ပအားကိုး ပုဆိန်ရိုး အဆိုးမြင်ဝါဒီများအား ဆန့်ကျင်ကြ။
- * နိုင်ငံတော် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးနှင့် နိုင်ငံတော် တိုးတက်ရေးကို နှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီးသူများအား ဆန့်ကျင်ကြ။
- * နိုင်ငံတော်၏ ပြည်တွင်းရေးကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက် နှောင့်ယှက်သော ပြည်ပနိုင်ငံများအား ဆန့်ကျင်ကြ။
- * ပြည်တွင်းပြည်ပ အဖျက်သမားများအား ဘုံရန်သူအဖြစ် သတ်မှတ် ချေမှုန်းကြ။

ငါပြောချင်သမျှ
ငါ့အကြောင်း

သန်းထွန်း

ကြိုတင်ပုံနှိပ်ခွင့်ပြုအမှတ်များ

စာမူ-၂၅၆/၂၀၀၁(၃)

အဖုံး-၂၅၅/၂၀၀၁(၄)

ပုံနှိပ်ခြင်း

ပထမအကြိမ်

ထုတ်ဝေကာလ

၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ မေလ

အုပ်ရေ

၁၀၀၀

မျက်နှာဖုံးဒီဇိုင်း

ထွန်းဇော်လင်း

စာအုပ်ချုပ်

ကိုမြင့်

စာစီ-ခွန်မျိုး

ပုံနှိပ်သူ

မျက်နှာဖုံး-ဦးမြသိန်း(သိန်းမြင့်ဝင်း၊ပုံနှိပ်တိုက်)(၀၁၄၂၇)

အမှတ်(၉၆)၊ (၁၁)လမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့။

အတွင်း-ဦးကျော်ဌေးမင်း(အောင်သိန်းသန်းအောင်ဆက်)(၀၅၉၉၂)

အမှတ်(၄၄)၊ ဗိုလ်ချုပ်လမ်းနှင့် သိမ်ဖြူလမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့။

ထုတ်ဝေသူ

ဦးကျော်ဆန်း(ရဲအောင်စာပေတိုက်)(၁၉၃၂)

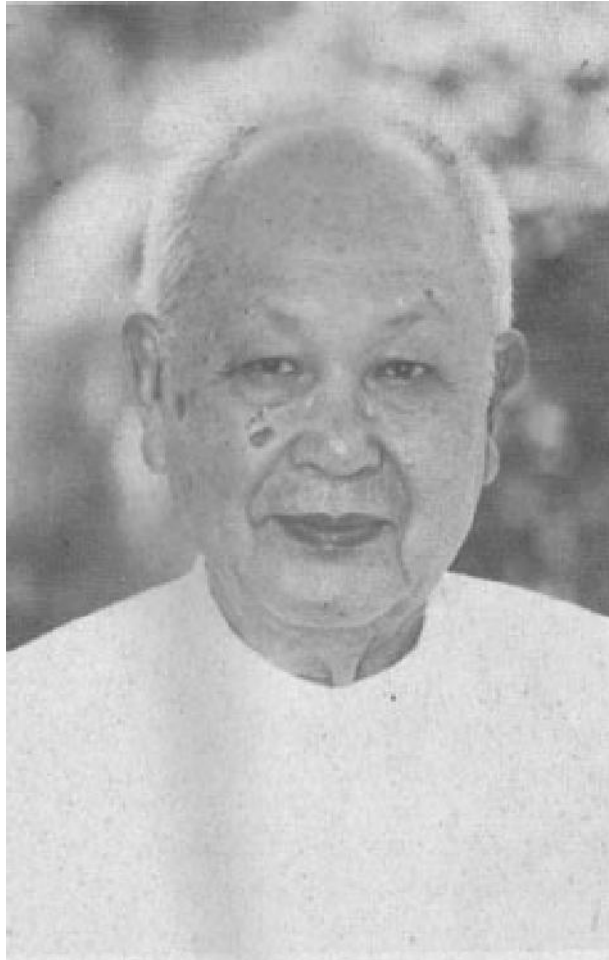
အမှတ်(၂)၊ ချွန်း(၁)လမ်း၊ မင်္ဂလာတောင်ညွန့်၊ ရန်ကုန်မြို့။

စီစဉ်ထုတ်လုပ်မှု

ချမ်းငြိမ်းမိုး

ဖန်တီးမှု

ခင်ဇော်

ဒေါက်တာသန်းထွန်း (၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်)

အမှာ

၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်ဆိုရင် ငါ့အသက် ၇၇နှစ်ပြည့်လို့ ၇၈ ဖြစ်တော့မယ်။ ဆိုလိုတာက သေခါနီးပြီပေါ့။ ဒီတစ်သက် ငါ့လမ်း ငါထွင်ပြီး ငါလုပ်ချင်တာ လုပ်ခဲ့တယ်။ အောင်မြင်သင့်သလောက် အောင်မြင်တယ်။ ရှုံးတာလဲ အများကြီးပေါ့။။ ဒါတွေကို နောင်လူနောက်သားသိရင် ကောင်းတာပေါ့။ ပြီးပြီးသားကို တိုတိုရှင်းရှင်းပြောတယ်။ ရည်ရွယ်ချက်က လူငယ်တွေ ဟိုလိုဒီလိုတွေ မနေရအောင် ကွက်လပ်တွေဖြည့်ပေးတာပဲ။ ထပ်ပြီး ကွက်လပ်မဖြစ်ဘဲ ဒီအတိုင်း မှတ်တမ်းအဖြစ် ကျန်ရစ်စေချင်တယ်။

ငါရေးတာမှာ ကြွားတာ၊ မှားတာ၊ မမှန်တာ မပါဘူး။

၂၃ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၉၉

B.A.(Hons:), M.A.,Ph.D., D.Lit. (London)

အငြိမ်းစားပါမောက္ခ၊သမိုင်းဌာန၊မန္တလေးတက္ကသိုလ်။

အဖွဲ့ဝင်၊မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းကော်မရှင်။

ဂုဏ်ထူးဆောင်ပါမောက္ခ၊ရှေးဟောင်းသုတေသနပညာဌာန။

ဂုဏ်ထူးဆောင်ပါမောက္ခ၊သမိုင်းဌာန၊ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်။

သန်းထွန်း(၂၄၊ စက်တင်ဘာ၊ ၁၉၆၈ ခုနှစ်)

ငါပြောချင်သမျှ ငါ့အကြောင်း

နိဒါန်း

‘ခင်ဗျား မန္တလေးမှာ ၁၇ နှစ်နေပြီးတာတောင် အပြောအဆိုမိုက်ရိုင်း
တုန်းပဲ’

ဘသန်းဟိုက်

“ငါညံ့တာလဲ ငါပြောရဲတယ်ဆိုတဲ့ အကောင်မျိုးမဟုတ်”

သန်းထွန်း

ဇာတိ

ဧရာဝတီတိုင်း၊ ပုသိမ်ခရိုင်၊ ငါးသိုင်းချောင်း၊ ဒေါင့်ကြီးရွာ၊ ဦးဘိုးတွေ၊
ဒေါ်သင်တို့ရဲ့ သားသမီး ငါးယောက်မှာ ဒုတိယသား၊ ၆ ဧပြီ ၁၉၂၃
မွေး။

အရိုးအစဉ်

အင်္ဂလိပ်က အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ပဲခူးနယ်ကို သိမ်းပြီး ၁၈၆၉ စူးအက် (Suez Canal) တူးတဲ့အချိန်လောက်ကမှ ငဝန်မြစ် အရှေ့ဘက်ကမ်းကို တာဖို့ပြီး လယ်လုပ်စေလို့ နှစ်စဉ်ရေလွှမ်းတဲ့ဒုက္ခက ကင်းလွတ်ပြီး တံငါရွာကလေး ငါးသိုင်းချောင်းဟာ မြို့ဖြစ်ပြီး မြို့ပိုင် ရုံးစိုက်တယ်။ နောက် ၁၉၂၃ တာကျိုးတဲ့အခါမှ မြို့ပိုင်ရုံး ရေကြည်ရောက်သွားတယ်။ မြန်မာမင်းတွေလက်ထက်က အခုငါးသိုင်းချောင်း၊ တစ်ဖက် ဒေါင့်ကြီးက မြို့ဖြစ်တယ်။ မြို့ရဲ့တောင်ဘက်ထိပ်၊ အခု ဝှဲချောင်းအထိ ငါးသိုင်းချောင်းက ကားလမ်းဖောက်တော့ ငဝန်တံတားဆောက်တယ်။ တံတားထိပ်က ရွှေဘုံသာစေတီ (ဉာဏ်တော်ပေ ၆၀) က ဒေါင့်ကြီးမြို့ဝန်မင်း တည်တဲ့စေတီ၊ စေတီရဲ့ အရှေ့မြောက်မှာ သားသမီးမထွန်းကားတဲ့ မိန်းမတွေ သားဆုပန်တဲ့ညောင်တံခါးရှိတယ်။ ခုတော့ ညောင်မြစ်တွေ ပိတ်ဆို့ပြီး လူဝင်လို့မရတော့ဘူး။ စေတီရဲ့ အနောက်မြောက်မှာ သက္ကရာဇ် ၁၂၁၀ ပြည့်နှစ်က ဒုပိကာက တိုင်ခြေအထိ ရွှေအပြေချထားပြီး၊ လှေကား လေးမျက်နှာတပ်တဲ့ ကျွန်းသားကျောင်းကြီး ရှိတယ်။ ရွှေကျောင်းလို့လဲ ခေါ်တယ်။ ဒီလိုဘုန်းကြီးကျောင်းမျိုးကို ဆောက်ချင်ရင် အဝရွှေမြို့တော်တက်ပြီး မင်းမိန့်ခံရတယ်။ မင်းမိန့်ရမှ ဆောက်ရတယ်။ မြို့သူကြီးက ဘင်္ဂလားနဲ့ ကုန်ကူးလို့ ချမ်းသာတယ်။ ဒီမြို့သူကြီးအိမ်ကို အညာက လူတစ်ယောက် မြင်ကွန်း မြင်းခုံတိုင် တပယင်းအရေးအခင်းမှာ အညာက နောက်လိုက် လူသူအများနဲ့လာပြီး ခိုတယ်။ သူက မြို့သူကြီးအိမ်မှာ နေပြီး သူ့လူတွေက လေးမျက်နှာအောက်ဘုတ်ချောင်းက၊ ပုသိမ်အထက် ကျောက်ချောင်းအထိ ဖြန့်ပြီးနေတယ်။ သူကလဲ မောင်လူကြီးဆိုတဲ့

နာမည်ယူတယ်။ သူ့ညီအရင်းက မောင်လူကလေးလို့ ခေါ်တယ်။ အစ်ကိုက ဒေါင့်ကြီးမှာ မြို့ဝန်သမီးနဲ့ အိမ်ထောင်ကျပြီး အမြဲနေသလို ညီက ကျောက်ချောင်းကြီးမှာ နေတယ်။ သူတို့က ဗိုလ်။ သူတို့ နောက်လိုက် လူတွေက တပ်သားတွေ ဖြစ်နိုင်တယ်။ ဝါဝင်ဝါထွက် ဦးလူကြီးကို လာပြီးကန်တော့ကြတယ်။ သူတို့ရဲ့ ရှေးကအကြောင်းတွေကိုတော့ မပြောတော့ဘူး။ နောက် မန္တလေး ငွေတောင်တိုက်က ရဟန်းပျိုတစ်ပါး (ဦးညေယျ) လိုက်လာပြီး ရွှေကျောင်းမှာ ကျောင်းထိုင်တယ်။ လောကုတ္တရာစာပေ ကောင်းကောင်းတတ်တယ်။ ပုသိမ်နယ်မှာ ဝိနည်း ခိုရ်တစ်ပါးရယ်လို့ ထင်ရှားတယ်။ အဲဒီဆရာတော်ကလဲ သူ့ဒကာကြီးအကြောင်းကို မပြောပါ။

ဦးလူကြီး အသက် ၈၄နှစ် ၁၉၃၁မှာ ကွယ်လွန်တော့မှ ဦးညေယျ အမိနဲ့နဲ့ ရပ်ရွာစလေ့ မဟုတ်တဲ့ အသုဘစလေ့ကို လုပ်စေတယ်။ အလောင်းကို ဆယ်ရက်ထားတယ်။ တလားနဲ့ငှက်ပျောခံပါတယ်။ ငါက ရှစ်နှစ်သားပဲ ရှိသေးလို့ ကျန်တဲ့အခမ်းအနားတွေကို မမှတ်မိဘူး။ အသေးစိတ်သာသီရင် သူ့ရာထူးအဆင့်ကို ပြောနိုင်မှာ ဖြစ်တယ်။ သူ့လူတွေ စုံအောင်လာကန်တော့ပြီးတဲ့အထိ ထားတယ်။ သူ့လူတွေပဲ လှည်းကို ရှေ့က ကြိုးနဲ့ဆွဲပြီး သင်္ချိုင်းမှာ မီးသင်္ဂြိုဟ်တယ်။ အရိုးကောက်တယ်။ အိုးနဲ့အိမ်ဦးမှာထားပြီး အရိုးအိုးပြာသန်လပ်ရမယ်။ မလုပ်ဖြစ်ဘူး။ ၁၉၄၉ သူပုန်က ရွာမီးရှို့တဲ့အခါ ရောက်မှ ရွှေကျောင်း၊ တို့အိမ်ကြီးနဲ့ ဦးလူကြီးအရိုးအိုးလဲ ထပ်ဆင့်သုံးကြိမ်မြောက် အလိုလို သင်္ဂြိုဟ်ပြီး (Tertiary Burial) ဖြစ်သွားတယ်။

ဦးလူကြီးက အသက် ၈၄၊ ၁၉၃၁မှာဆုံးတော့ ၁၈၄၇ မွေးတာ ဖြစ်မယ်။ သူ ၁၈၆၇ လောက်က မြို့သူကြီးသမီးနဲ့ ရမယ်ထင်ပါတယ်။

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ဦးလူကြီးသမီး မယ်ခင်၊ မယ်ခင်သမီး မယ်သင်၊ မယ်သင့်သား
သန်းထွန်း။

မွေးတုန်းက

ပဲခူးမှာ ရေကြီးတဲ့နှစ်မှာ မွေးတယ်။ ရေကြီးလို့ သိပ်ဒုက္ခရောက်ကြ
တယ်။ စိုးရိမ်ရေမှတ်ကျော်ပြီး တစ်ရှိန်ထိုး တက်လာတယ်။

“ရေရူးမြောက်တယ်” ကျောင်းကန်ဘုရား ရေမှာ မျောပါတယ်။
မြစ်လယ်မှာရှိတဲ့ ကျွန်းကြီးပေါ်က ရွာတွေ ကိုင်းတွေ ပျက်စီးတဲ့အပြင်
ကျွန်းလုံးမျောတယ်။ပဲခူးရေကြီးတော့ ခွေးတွေအိမ်ခေါင်မိုးပေါ် ရောက်
တာပေါ့လို့ ပြောကြတယ်။ ငါးသိုင်းချောင်း (ဇာတိမြို့ရွာ) လဲ အဲဒီနှစ်
က ရေဘေးကြုံတာပေါ့။ ဒုက္ခသည်တွေအတွက် ငွေအလှူခံကြတယ်။
မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံး ငါးသိုင်းချောင်းက သူတောင်းစားတွေချည်းပဲ
တွေ့ရတယ်လို့ လူပြက် ပြက်သတဲ့။

ငယ်နာမည်

တစ်ဝမ်းကွဲ အစ်ကိုကြီးတွေက ငတိလို့ခေါ်တယ်။ လူစွမ်းလူစရှိမယ့်
အကောင်မဟုတ်။ ဘဝနဲ့ချာမယ်လို့ ဟောချက်ထုတ်သလားမသိပါ။

ကျောင်းနာမည်

သန်းထွန်းကို အင်္ဂလိပ်အက္ခရာ အတိုနဲ့ TT လို့ ရေးမိတာကြောင့်
ငယ်သူငယ်ချင်းတွေက တီတူးလို့ခေါ်ကြတယ်။ မြန်မာအသံနဲ့ တီဒူး
လို့ခေါ်တော့ ငါးမျှားဖို့ တီကောင်တူးတဲ့တငါဖြစ်သွားတယ်။ အဲဒါ
ပိုပြီးထင်ရှားအောင် ဟေ့ကောင် တီဒူးလို့ ခေါ်ကြမြဲပါ။

ငယ်ဆရာ

အရပ်ထဲမှာ အရိုးယောက်ျား ဆရာစက ကလေးတွေကို ခေါ်ပြီး သင်ပုန်းကြီး သင်ပေးတယ်။ သင်ပုန်းကြီး ပြီးတော့ မင်္ဂလာသုတ် သင်တာပဲ။ သူ့ကျောင်းမှာ အလီပေါင်းကျက်ရတယ်။ အပေါင်းအနှုတ်လုပ်ရတယ်လို့ မမှတ်မိပါ။ မနက် ကျောင်းကို ရောက်တဲ့အချိန်မှာ ဆရာစ အိပ်ရာက မထသေးဘူး။ ဆွမ်းခံဝင်ချိန်မှာ ကျောင်းဆင်းတယ်။ နေ့လယ် ၁နာရီ ကျောင်းတက်ပြီး ညနေ ၃နာရီကျော်ရင် အိမ်ပြန်ရတယ်။ လမ်းမှာ အကြာကြီးဆော့နေပြီးမှ အိမ်ကိုရောက်လို့ အရိုက်ခံရတာလဲ ရှိတယ်။ မြစ်ထဲမှာ ရေဆင်းချိုးတာ နေ့စဉ်အကြိမ်ကြိမ်ဖြစ်မယ်။ ဘယ်အချိန်က ရေကူးတတ်နေတာ မသိပါ။ ရေချိုးရင် လုံချည်၊ ဆပ်ပြာ၊ ကိုယ်သုတ်ပဝါ ပါရတယ်လို့ မသိပါ။ ဆရာက ရိုက်တယ်လို့တော့ မမှတ်မိပါ။ ဒဏ်ပေးခံရတယ်လို့လဲ မရှိပါ။ အရိုးရဲ့ လင်မို့ ညှာတာလဲ ဖြစ်မယ်။ သူများအော်သလို လိုက်အော်ရင်း စာတွေရနေလို့လဲဖြစ်မယ်။ မင်္ဂလာသုတ်ကို အရေးတကြီး ကျက်ရတဲ့စာမျိုးလို့ မထင်ပါ။ သူများအော်သလို လိုက်အော်ရင်း ရသွားတယ်။ အနက်အဓိပ္ပာယ် မသိပါ။

ရွာမှာကြီးပြင်းခဲ့ပုံ

မြို့သူကြီးအဆက် ဆိုပေမယ့်၊ တို့ခေတ်ကျတော့ သိပ်ညံ့သွားပြီ။ အင်္ဂလိပ်က ၁၈၇၂ ကပဲ ကျွန်စနစ်ပယ်ဖျက်ခဲ့လို့၊ မြန်မာပြည်အောက်ပိုင်းကို ၁၈၅၂ ကစပြီး သိမ်းယူတဲ့အခါ မြို့သူကြီးကို သူပိုင်တဲ့ ကျွန်တွေ လွှတ်ရမယ်ဆိုလို့၊ အမိန့်အရ လွှတ်တယ်။ ဒါပေမယ့် သူကြီး ဆီမှာပဲ လယ်ထဲမှာ၊ ကိုင်းထဲမှာ အခစားအလုပ်လုပ်ကြရတယ်။ အဲဒီ

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

အရှိန်ဟာ အငွေ့အသက် နဲ့နဲကျန်သေးတယ်ထင်တယ်။ ရွာမှာငါတို့ ဗိုလ်ကျလို့ရတယ်။ မိဘကလဲ ဘုရားဒါယကာ၊ ကျောင်းဒါယကာ ဆိုပြီး အရပ်က လေးစားတယ်။ အမေ့ကို လယ်တီသံခိပ်ဝိုင်းမှာ စာ တော်လို့ ချီးမွမ်းကြတယ်။ အမဲသား မစားဘူး။ ရှစ်ရက်သီတင်းမှန် မှန် ဥပုသ်စောင့်ကြတယ်။ အိမ်မှာ သီချင်းမဆိုရဘူး။ နှစ်စဉ်ရွှေဘုံ သာဘုရားပွဲရှိတဲ့အခါ ပွဲဈေးတန်းသွားပြီး အစားအသောက် စားခွင့် ရတယ်။ ပွဲမကြည့်ရပါ။ နောက် ငါးသိုင်းချောင်းအစိုးရ အထောက် အပံ့ခံ အမျိုးသားအထက်တန်းကျောင်း တက်ရတဲ့အခါ မုန့်ဖိုးပိုက်ဆံ နှစ်ပြားနဲ့ ဆီထမင်းနဲ့ အမဲနှပ်ဝယ်စားပါတယ်။

အဖေ(ဦးဘိုးတွေ ၁၉ မတ် ၁၈၉၁-၈ မတ် ၁၉၄၆)

ဦးတလုပ်ဖြူ သားဦးဘိုးကာ၊ ဦးဘိုးတာ၊ ဦးဘိုးကာသား ဦးဘိုကြွ၊ ဦးဘိုးတွေ။ ဦးဘိုးတွေက ငါ့အဖေ။ ဦးတလုပ်ဖြူက ဦးဘိုးကာတို့ အမေဆုံးတော့ မရွှေစာနဲ့ ညားပြန်တယ်။ မရွှေစာက လင်များပုံရ တယ်။ အရပ်ထဲမှာ “မရွှေစာလင်တစ်ကျိပ်၊ ကိုတလုပ်ဖြူနောက်ဆုံး ပိတ်”လို့ ကလေးတွေ သံချပ်ထိုးပါသတဲ့။

ဦးဘိုးကာက သေခါနီး မစားနိုင်၊ မသောက်နိုင်ဖြစ်လာတော့ မယားက “ကိုကာ ဘာစားမလဲ” လို့ ခဏခဏမေးတယ်။ မေးတိုင်း ဖြေရတော့ စိတ်ဆိုးပုံရတယ်။ “ကိန္နရာရင်အုံသားနဲ့ ဇမ္ဗူသပြေသီး ချဉ်ဟင်းချက်ပေး. . . မ”လို့ ဆဲလွှတ်တယ်။ ဦးဘိုးကြွနဲ့ဦးဘိုးတွေကို သူတို့ငယ်ငယ်က ရန်ကုန်ကို ပို့ပြီး ကျောင်းထားလို့ လေးတန်းလောက် အထိ ကျောင်းနေပြီး အင်္ဂလိပ်စာသင်ရဖူးတယ်။ ကျောင်းပြောပြီး ကန်တော်ကြီးအလယ်ကျွန်းမှာပဲ သွားသွားနေကြလို့ အိမ်ကပြန်ခေါ်

ရတယ်။ ဦးဘိုးကာက မရွှေစာရဲ့သမီး မယ်ခကိုပဲ ယူတယ်။ စာကို အလွတ်ကျက်တာ ဝါသနာပါတယ်၊ နှစ်သက်၊ နှစ်ရတဆောင် ဆိုတဲ့ ဆေးကျမ်းတွေကို အလွတ်ရတယ်။

ဦးဘိုးတွေကတော့ ခံဘူးဆရာတော် ကုထုံးကျမ်း ကို ဖတ်ပြီး တို့အမေကို ဆေးကုတယ်။ ကိုယ်တိုင် ဆေးဖော်တယ်။ ရွာထဲမှာ လူနာတွေကို အခမဲ့ဆေးပေးတယ်။ ဆေးကုတယ်။ ရှစ်ရက်သီတင်း တိုင်း ဥပုသ်စောင့်တယ်။ ဝါတွင်းမှာ တစ်ဝါတွင်းလုံး ဥပုသ်စောင့်ပြီး ဘုန်းကြီးကျောင်းမှာ သွားနေတယ်။ ဂျီစီဘီအေ၊ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အကြောင်းတွေ ပြောတယ်။ ခေါင်းတုံးတုံးထားပြီး ခုံဖိနပ်ကို ကိုယ် တိုင်လုပ်စီးတယ်။ အဒေါ်မထွေးလေးက “ငါဖြင့် ဘိုးတွေ ဒီလိုကောင်း လာမယ်လို့ မထင်ခဲ့ဘူး”လို့ ပြောပါတယ်။

ငါတို့ငယ်ငယ်က “အဖေ ပုံပြောပါ”လို့ဆိုရင် ကောင်းကောင်း ပြောနိုင်ဖို့ ငါးရာငါးဆယ်ဇာတ်တွေကို ဖတ်ထားပြီးမှ ပြောတယ်။ ဒါ ပေမဲ့ သမထဝိပဿနာအကြောင်းကို တို့အမေလောက် မပြောတတ် ဘူး။ အမေက မီးယပ်ရောဂါနဲ့ အစဉ်အမြဲလိုပဲ မမာဘူး။ အဖေက သိပ်ဂရုစိုက်ပြီး ပြုစုတယ်။ “သူများတွေ ဘုရားသာသနာထမ်းကြ တယ်၊ ငါကတော့ မယားသာသနာပဲ”ပြောတော့ အမေက “ဟင်. . . မောင်တွေကလဲ”လို့ ဟန့်ပါတယ်။ “ကလေးတစ်ယောက်မွေးပြီးရင်း တစ်ခါ ဒူးကျိုးရင်း”လို့ ပြောစမှတ်ပြုကြပါတယ်။ ငါတို့လဲ အမေ့နို့ မစို့ရဘူး။ နို့ဆီဘူးပဲ ရေဖျော်တိုက်တယ်။ ငှက်ပျောသီး၊ ဖိနပ်ကြမ်း မီး ဖုတ် ကျွေးတယ်။ တို့မှာ ညီအငယ်ဆုံးလေးရတော့ အမေ့သူငယ်ချင်း ဒေါ်တင်က “ဘယ့်နှယ် မရွှေသင် မွေးပြန်ပြီလား”ဆိုတော့၊ “ဟေ့ ဘုရားသွား၊ ကျောင်းတက်ပေါ့”လို့ ဖြေတယ်။ အဲဒီညကို တို့အစ်ကို

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

နှစ်ယောက်က “ညီပု” လို့ခေါ်ကြတယ်။ သူ့အစ်မ နှစ်ယောက်က “မောင်မောင်လေး” တဲ့။ အဖေက “သန်းထွန်းအောင်” လို့ မှည့်တယ်။ သန်းထွန်းထက် စွဲရမယ်လို့ ရည်မှန်းပုံရတယ်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး ပလိပ်ကပ် (Bubonic Plague) မှာ အတွား ဒေါ်မျှင်နဲ့ အဖေ ဦးဘိုတွေ ပါသွားတယ်။ အသက် ၅၄နှစ်။

အမေ(ဒေါ်သင် ၂၁မတ် ၁၈၉၅-၁၈ဩဂုတ် ၁၉၅၇)

ကျန်းမာရေးမကောင်းဘူး။ ဉာဏ်ကောင်းတယ်။ လယ်တီသံခိပ်ဝိုင်းမှာ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်တယ်။ စိုးရိမ်ကြောင့်ကြစိတ်အားကြီးတယ်။ သားကြီး(ဦးသန်းညွန့် ၆ နိုဝင်ဘာ ၁၉၁၉-၂၃ ဇူလိုင် ၁၉၉၁) ကို သိပ်အလိုလိုက်တယ်။ “စိုးရိမ်ကြောင့်ကြ ထိတ်လန့်စရာတွေရှိရင် ငါ့လာမပြောနဲ့၊ နှမြောစရာပစ္စည်း ပျက်စီးပြုန်းတီးရင် နင်တို့အဖေကို မပြောနဲ့” လို့ ပြောလေ့ရှိတယ်။ အစာအိမ်ကို ဖိပြီး (Tumour) အမာဖူ ပေါက်လို့ ဆေးရုံမှာ ခွဲရမယ်ဆိုတော့ “ငါ ခွဲစိတ်ခုတ်တာမှာ အသက်ပျောက်မှာ ကြောက်တယ်” ဆိုလို့ ဆေးရုံမတင်ရပါ။ အသက် ၆၃နှစ်မှာ ကွယ်လွန်တယ်။

ညီပု(သန်းထွန်းအောင်)

အဖေ ၈မတ် ၁၉၄၆ ကွယ်လွန်တုန်းက ညီပု(၆ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၃၇မွေး) က ကိုးနှစ်သားအရွယ်၊ သူ့ကို အမေနဲ့ထားခဲ့လို့ မဖြစ်ဆိုပြီး ရန်ကုန်ခေါ်ခဲ့တယ်။ ပြည်ကျောင်းဆောင်မှာထားတယ်။ “ရွှေဗမာ” ထမင်းဆိုင်မှာ စား၊ပြေကျောင်းဆောင် ကုလားဆိုင်မှာ လက်ဖက်ရည်သောက်ဆိုပြီး၊ ဆိုင်မှာ အပ်ထားတယ်။ တီတီစီကျောင်းမှာ တက်ခိုင်းတယ်။

Captain Marvel, Hopalong Cassidy, Tom Mix ဆိုတဲ့ *Comic* တွေကို ဝယ်ပေးပြီး ကြုံရာလူက ဖတ်ပြရတယ်။ နောက်ငါ ပင်းယဆောင်မှာ ဒုတိယအဆောင်မှူးဖြစ်တော့ ပင်းယအဆောင်မှာ နေရတယ်။ တက္ကသိုလ်ဝင်းထဲက မန်ကျည်းပင်တွေ အကုန်တက်ဖူးတယ်။ ဒီလိုနဲ့ ဆေးကျောင်းရောက်သွားတယ်။ “မင်းဆရာတွေဆီ ငါ သွားတွေ့ဦးမယ်” ပြောတော့ “အစ်ကိုမသွားနဲ့၊ အစ်ကိုညီဆိုပြီး ကျွန်တော့်ကို နှိပ်စက်နေဦးမယ်” လို့ ပြောပါတယ်။ အစ်မကတော့ ငါ အထိန်းအသိမ်းကောင်းတယ်လို့ ကျေနပ်တယ်။

မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ အကျွမ်းဝင်ပုံ

ငါးသိုင်းချောင်း အထောက်အပံ့ခံ အမျိုးသားအထက်တန်းကျောင်း နှစ်တန်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံ မြေပုံဆွဲပြီး မြစ်ကြီးတေါ် ရေးထည့်ဖို့ ဆရာက ခိုင်းတယ်။ အတန်းရှေ့က သင်ပုန်းမည်းကြီးမှာ ထွက်ဆွဲရတယ်။ ကမ်းရိုးတန်းလဲ မှန်အောင် ဆွဲပါတယ်။ နယ်နိမိတ်လဲ မှန်ပါတယ်။ ဧရာဝတီကို မြစ်ဝကျွန်းပေါ်က စပြီးဆွဲမိလို့ အရိုက်ခံရပါတယ်။ မြစ်ဝက အထက်ကို ဆွဲတက်တာ ပြေလောက်အရောက် နောက်က ရိုက်ထည့်လိုက်တဲ့အတွက် မတိမ်းနိုင် မရှောင်နိုင်နဲ့ တော်တော် နာပါတယ်။

အမျိုးသားစိတ်

ဦးဖိုးကျား(၁၀၈၆၅ ၁၉၂၄ ကွယ်လွန်)ရေးတဲ့ *မြန်မာ့ဂုဏ်ရည်* ကိုဖတ်ပြီး ကြီးပြင်းခဲ့တာပါ။ သူရေးတာတွေ အကုန်မမှန်ဘူးဆိုတာ ခုမှ သိပါတယ်။ အခြေခံမမှန်တော့ အခုအနေအထိုင်ပုံစံလဲ မမှန်ဘူး ထင်ကြ

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ပါတယ်။ တို့ဘိုးဘွားတွေ ဘောင်းဘီပဲ ဝတ်တယ်။ ဘောင်းဘီဝတ်ခဲ့တာ အနှစ်၄၀၀၀ ဆိုရင် လုံချည်ဝတ်တာ အနှစ်၆၀၀ လောက်ပဲရှိသေးတယ်။ ဘောင်းဘီဝတ်တာ ရိုးရာ၊ လုံချည်ဝတ်တာ ကုလား (Tamil) စရိုက်၊ ရှပ်ဝတ်တာ ဥရောပစရိုက်၊ ဒါလောက်တော့ သိထားသင့်တယ်။

ကမ္ဘာ့အရေး

လူပန်ရဲ့ တရုတ်ကျူးကျော်စစ်ကိုလဲ အကြောင်းအကျိုး ဆက်သွယ်ပြီး သိတယ်။ အဘီဆီးနီးယားကို မုဆိုလီနီသွားတိုက်တာလဲ မတရားဘူး၊ စော်ကားတယ်ဆိုတာ သိတယ်။ အဲဒီအခါက ဆယ်တန်းမအောင်သေးဘူး။ နယ်ချဲ့အရင်းရှင်စနစ်၊ ကွန်မြူနစ် ဆိုတာတွေတော့ ဘာတွေလဲ မသိဘူး။ ဒိုင်အာခီ၊ ဒိုမိုနီယံ စတေးတပ်စ်၊ ၁၉၃၅ အုပ်ချုပ်ပုံဆိုတာတွေတော့ သိသလိုရှိတယ်။ ကောလိပ်ရောက်လို့ ဒေါက်တာဘမော်နဲ့ ဦးစော စကားရည်လုပွဲမှာ ဒေါက်တာဘမော်(၈ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၉၃-၂၉မေ ၁၉၇၇)က “အခုကမ္ဘာမှာ အင်္ဂလိပ်အမေရိကန်ဦးဆောင်နေရာက၊ မကြာမီ အမေရိကန် ဗြိတိန်ဖြစ်မယ်”လို့ ပြောတာကို ဟုတ်မယ်လို့ပဲ ယုံပါတယ်။

ကိုယ့်နိုင်ငံရေး

ကျားကြီး၊ ဝက်ကြီး၊ ငှက်ကြီး၊ ရှားပုံကြီး ဆိုတာတွေဟာ ပုံပြင်မှန်း သိတယ်။ ထောင်ပေးလို့ဆုတ် ရာပေးလို့ချုပ် ချစ်တဲ့လူ အရိုးဆံထိုးလုပ် ဆိုတာလည်း ဒဏ္ဍာရီမှန်း သိတယ်။ ဇာတ်တူသား စားလို့ ဟင်္သာကိုးသောင်းပျက်စီးဖူးတဲ့ ငွေတာရီ ဒွေးမယ်နော်ဆိုတဲ့ ဇာတ်တွေက မှတ်စုအရ အမဲသား မစားတဲ့လူကို “ဒီကောင် ဇာတ်တူသားမစားဘူး”

လို့ သမိုင်းရဲ့သင်ခန်းစာအနေနဲ့ ဝင်ပြောတတ်ပါတယ်။ ကံရာဇာငယ်ကို လူလိမ်လို့ သိပါတယ်။ တကောင်းက ပြေအရောက် ဧရာဝတီလမ်းကို အကန်းတောင် သွားလို့ရတဲ့ခရီးလို့ သိပါတယ်။ အစာပြတ်ပြီး မိန်းမောနေသူက “လိမ္မာရစ်ကြ”လို့ မှာနိုင်မယ် မထင်ပါ။

ဗိုလ်အောင်ကျော်(၂၇ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၁၆-၂၂ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၃၈) သေဆုံးပြီး ၂၂ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၄၀ ပြည့်မှာ ဖွင့်ပွဲလုပ်တဲ့ ကြေးရုပ်ဟာ **Bronze Paint** ကြေးရည်လူးထားတဲ့ သစ်သားရုပ်(တာရာ ၁၉၆၇၊ ၂၉၉) ဖြစ်တယ်လို့ ဖွင့်ပွဲနေ့ကပဲ သိပါတယ်။ ကြေးရုပ်အတွက်ငွေကို ဟိုအတွက်၊ ဒီအတွက်သုံးလိုက်ရတယ်ဆိုတာမျိုးပြောတယ်။ ဦးထွန်းဝင်း (၁၉၁၇-၂၃မတ် ၁၉၈၃) က ရကသ ငွေထိန်း၊ သူနဲ့ခင်လို့ နည်းနည်းသိလိုက်ရပါတယ်။

အရင်းရှင်စနစ်ရဲ့ နောက်ဆုံးအဆင့်ဟာ ဖက်ဆစ်ဖြစ်လေတော့ အင်္ဂလိပ်ကို မုန်းလို့ ဂျပန်နဲ့ ပြေးပေါင်းတာ လမ်းမှန်မဟုတ်ဘူးလို့ အဲဒီအခါကပဲ သိတယ်။ ဒါပေမဲ့ **Browderism** ကိုတော့ လက်ခံလိုက်မိပါတယ်။ ကင်ပေတိုင်က ငါတို့အာရှလူငယ်တွေကို ဖမ်းမယ်လုပ်တော့ အနောက်ရိုးမဘက်က ရွာတွေမှာ ပုန်းရပါတယ်။ အနောက်ရိုးမမှာ တို့ပြေးတာနဲ့ ဖုန်တထောင်းထောင်းထသွားတယ်လို့ အပြောခံရပါတယ်။ ဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံ၊ ဆိုရှယ်လစ်စီးပွားရေးမှာ ကုန်ဈေးနှုန်းညှိမယ်၊ တောင်ပေါ်တောင်အောက် တစ်ဈေးတည်းဖြစ်ရမယ် ဆိုတုန်းကလဲ တောင်ပေါ်ကဈေး တောင်အောက်ရောက်မယ် ဆိုတာ သိလိုက်ပါတယ်။

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ဂျပန်ခေတ် ပညာရေး

ဗေဒင်သင်တယ်။ သင်္ကြန်စာထုတ်တယ်။ သင်္ကြန်စာကို အစိုးရခွင့်ပြုချက် ရပြီးလို့ ပုံနှိပ်ပြီးမှ ငုံးကျတဲ့အထဲ ပါသွားလို့ မရောင်းလိုက်ရပါ။ တက္ကသိုလ် မတက်ရရင် ငါ့ဘာသာ စာအုပ်ဖတ်မယ်ဆိုပြီး **H.G. Wells** ရေးတဲ့ *Outline of World History; Work, Wealth and Happiness of Mankind; Science of Life* သုံးအုပ်ကို ရအောင်ရှာဝယ်ထားပြီး ဖတ်တယ်။ *Science of Life* ကို ကနူးထိ မဖတ်ရသေးဘူး။ သမိုင်းနဲ့ ဘောဂဗေဒစာအုပ်ကိုတော့ တော်တော် ကြေညက်အောင် ဖတ်တယ်။ ပြီးတော့ **Archbishop of Canterbury** ရေးတဲ့ *Socialist Sixth of the World* ကို အခေါက်ခေါက် ဖတ်မိတယ်။ **Marxist** ကျမ်းရင်းတွေကို ကွန်မြူနစ်သင်တန်း တိတ်တဆိတ်တက်ပြီးမှ ဖတ်ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအသိပညာတွေ အရင်းခံပြီး ဂျပန်တော်လှန်ရေးမှာ ကိုယ့်နယ်အတွက် ငါက နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်၊ သန်းချစ်က စစ်ခေါင်းဆောင်။ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် ခြောက်ယောက် ကင်ပေတိုင် အသတ်ခံရတယ်။ ငါးသိုင်းချောင်း ပထမဆုံး ဖဆပလဥက္ကဋ္ဌဖြစ်ခဲ့တယ်။ အဲဒီတုန်းကပဲ ငယ်ငယ်က ရခဲ့တဲ့ မျိုးချစ်စိတ် ခန်းခြောက်သွားတယ်။ သွေးစုပ်တဲ့လူနဲ့ သွေးစုပ်ခံရတဲ့လူဆိုပြီး လူနှစ်မျိုးပဲ ရှိတယ်။ အဲဒီမှာ တစ်နိုင်ငံ တစ်မျိုးသား မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတကာ သဘောတရား ဝင်သွားပြီပေါ့။

ခေတ်သစ် ကောလိပ်ကျောင်းသား

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးခါနီးက အာရှလူငယ်၊ ဂျပန်တော်လှန်ရေး လုပ်ခဲ့ပြီး ငါးသိုင်းချောင်းဖဆပလရဲ့ပထမဆုံး ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်ခဲ့တဲ့အချိန်နဲ့ တက္ကသိုလ်

ပြန်တက်ပြီး နိုင်ငံရေးပဲ လုပ်တယ်။ ကွန်မြူနစ် ကျောင်းသားပေါ့။ “အဝတ်လော်မာတဲ့ ဘုရင်ကြီးကို ကလေးတွေက ဘုရင်ကြီး အဝတ် မရှိတော့ဘူးလို့ ပြောရဲတယ်။ မင်းတို့ ကျောင်းသားကလဲ အောင်ဆန်း အဝတ်မရှိတော့ဘူး”လို့ စပြောပေတော့တဲ့။ လင်းယုန်မောင်မောင် (သခင်ရွှေ) က ဒီပုံပြင်ကို ၄၈၅ ပြေလမ်း အိမ်ကြီးမှာ ကျင်းပတဲ့ ကျောင်းသားအစည်းအဝေးမှာ သူစပြောတယ်လို့ ပြောပါတယ်။ အဲ့ဒီ လိုပြောခဲ့လို့ ဖဆပလအနှိမ်ခံခဲ့ရတယ်။ စစ်ပြီး ဗမာသဥက္ကဋ္ဌဖြစ်တယ်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း (၁၃ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၁၅- ၁၉ ဇူလိုင် ၁၉၄၇) လန်ဒန်သွားခိုက် ငါလက်မှတ်ထိုးထုတ်တဲ့ ကြေညာချက်နဲ့ ကျောင်း ပေါင်းစုံ သပိတ်မှောက်တယ်။ ကျောင်းသားဟစ်တိုင် အယ်ဒီတာ လုပ်တယ်။ ထုတ်ဝေသူက ညီညီ(လင်းယုန်နီ)၊ ညီညီ၁၉၄၇က ရေးတဲ့ ခေတ်သစ်ကောလိပ်ကျောင်းသား ဟာ ကွန်မြူနစ်ကောလိပ်ကျောင်း သားအကြောင်း ရေးတာဖြစ်တယ်။ နောက်ပိုင်းခန်းတွေလဲ ပါတယ်။

မြို့မသန်းကြွယ်

၁၉၄၇ ကျောင်းသားညီလာခံမှာ ဥက္ကဋ္ဌနေရာအတွက် ဆန္ဒမဲပေးပြီး လူရွေးတော့ ကိုသန်းကြွယ်က အစည်းအဝေးသဘာပတိ။ ကိုသန်း နဲ့ငါ မဲအရေအတွက် တူနေတော့ ကိုသန်းကြွယ်က သဘာပတိမဲ (casting-vote)ငါ့ကိုပေးလို့၊ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သွားတယ်။ ကိုသန်းက ကွန်မြူနစ်မဟုတ်ပါ။

ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း(၁၃ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၁၅-၁၉ ဇူလိုင် ၁၉၄၇) ကျောင်းသားတွေကို ကွန်မြူနစ်ပါတီက မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲ မှာ ပါရမယ်လို့ ဆော်ဩစည်းရုံးတယ်။ အလားတူပဲ ဆိုရှယ်လစ်ပါတီ

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ကလဲ ကျောင်းသားလူငယ်တွေကို စည်းရုံးတယ်။ စိန်မြမောင်တို့က ဆိုရှယ်လစ်ကျောင်းသား။ ဒါကို ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက “ရည်ရွယ်ချက်ချင်း တူသားပဲ၊ ဘာကြောင့် အားပြိုင်နေမလဲ၊ စေ့စပ်ပေးမယ်၊ လာခဲ့ကြ”လို့ သူနေတဲ့ တာဝါလိန်းက အိမ်ကြီးကို ခေါ်တယ်။

တောင်ထိပ်က သူ့အိမ် တာဝါအောက်တည့်တည့်အပြင်ခန်းမှာ “မင်းတို့က ဘာဖြစ်ကြတာလဲ”လို့ စကားတစ်ခွန်းပဲ စတယ်။ စိန်မြမောင်နဲ့ငါ အလှူအယက်စကားပြောကြတော့၊ “မင်းတို့ပြန်တော့”လို့ နှင်လိုက်ပါတယ်။ အစနဲ့အဆုံး နှစ်ခွန်းပဲ ပြောရရှာတယ်။

ဟစ်တိုင်

ငါက အယ်ဒီတာ၊ ညီညီ(လင်းယုန်နီ)က ပတ်ဗလစ်ရှာ လုပ်ပြီး ဟစ်တိုင် နာမည်နဲ့ သတင်းစာတစ်စောင်ထုတ်တယ်။ ၁၉၄၇ လောက်က ပေါ့။ ဘယ်မှာဘယ်သူ့ကို ကျောင်းအုပ်ခန့်မယ်ဆိုတာကို “ဒီ လူကြီးက အကျင့်မကောင်းဘူး၊ မိန်းမရွပ်တယ်” ဆိုတာမျိုးတွေ ရေးတော့ ငါ့ကို အသရေဖျက်မှုနဲ့ ရုံးတင်ဖို့ ဥပဒေပါမောက္ခဦးမြင့်ကတစ်ဆင့် စီစဉ်ပါတယ်။ ငါက အဲဒီရက်မှာ **B.L.**တက်ဖို့ စာရင်းသွင်းထားတယ်။ ကျောင်းတက်ရက်တော့ မမှန်ပါ။ “သန်းထွန်းကို ငါတွေ့ချင်တယ်” ပြောလို့ တစ်ဆင့်စကားနဲ့ ငါသွားတွေ့တယ်။ “မင်း **Defamation** အကြောင်း နားမလည်ဘူးလား”ပေါ့။ ငါက “ရုံးတင်ပါစေ၊ ကျွန်တော်တို့က စွပ်စွဲချက်ကို ပီသအောင် သတင်းစာနောက်တစ်စောင် ထုတ်မယ်၊ အခုဟာက၊ ရပ်ကွက်တိုင်းလည်ပြီး အော်ရောင်းတာတောင် မစွဲဘူး။ နောက်တစ်စောင်ဆိုရင် သိပ်ပြီးရောင်းကောင်းမယ်”လို့ ပြောမိတယ်။ အပြောမှားတယ်လို့ဆိုနိုင်တယ်။ ရုံးမတင်တော့ပါ။

မော်ကွန်းဝင်

သူများတွေ လွတ်လပ်ရေး မော်ကွန်းဝင်တံဆိပ်အတွက် လျှောက်ကြတုန်းက ငါ့ကို သက်သေတည်တယ်။ ငါ့ကိုယ်တိုင် မလျှောက်ပါ။ ဒီတံဆိပ်အတွက် နိုင်ငံရေးလုပ်ခဲ့တာ မဟုတ်ပါ။ ပထမတစ်ကြိမ် မတင်ဖြစ်တဲ့လူတွေအတွက် ဒုတိယအကြိမ် လျှောက်လွှာခေါ်နေပြီ။ ဒီမှာ ပုံစံဖြည့်၊ မနက်ဖြန် နောက်ဆုံးရက် ကျုပ်သွားတင်ပေးမယ်ဆိုတာလဲ မလိုက်လျောပါ။

ဦးကိုကိုကြီး

ငါ့ ၇၅နှစ် မွေးနေ့အကြောင်း၊ ငါတို့ အိမ်ထောက်သက် ၅၀ပြည့်တဲ့အကြောင်း၊ မဂ္ဂဇင်းတချို့မှာ ရေးထားတာ သူတွေ့သတဲ့။ သူက မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးရချိန်က စစ်သား၊ တို့မင်္ဂလာဆောင်ကို သူလဲ လာတယ်။ ကွန်မြူနစ်ခေါင်းဆောင်ပိုင်းက လူတချို့၊ ဆိုရှယ်လစ်ဘက်က လူကြီးတော်တော်များများလဲ လာကြတယ်။ (ဘယ်သူ ဘယ်ဝါဆိုတာ သူ့ဒိုင်ယာရီမှာ မှတ်ထားတယ်) သူ့ဒိုင်ယာရီရဲ့ သက်ဆိုင်ရာနေ့စွဲ (၁၉ အောက်တိုဘာ ၁၉၄၇) ကောက်နုတ်ချက်ကို ကူးပြီး ငါ့ဆီကို စာတိုက်က ပို့လိုက်တယ်။ သူပဲ ငါ့ကို လွတ်လပ်ရေးမော်ကွန်းဝင် လျှောက်ဖို့ ပုံစံစာရွက်တွေ လာပေးတာ။

ကျောင်းဆရာဘဝ

ဖဆပလအစိုးရက ငါ့ကို ဘာအလုပ်မှ မပေး၊ လျှောက်လွှာတင်တိုင်း အပယ်ခံရလို့ ငါကျောင်းဆရာဖြစ်နေတာ။ “မင်းတို့ကို ငါက စေတနာမေတ္တာရှိလို့ ဆရာလုပ်နေတာ မဟုတ်ဘူး”လို့ ကျောင်းသားတွေကို ငါပြောထားပါတယ်။ “ကျောင်းဆရာအလုပ်ဆိုတာ မင်းတို့ကို ဘယ်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

လောက်သင်သင် မတတ်ဘူး။ ငါ့မှာလဲ သုတေသနအလုပ်ပျက်တယ်။ နှစ်ဦးအကျိုးမရှိတဲ့လုပ်ငန်းကို ငါ အနှစ်ငါးဆယ် လုပ်ခဲ့ရတယ်”လို့ ပြောမိတယ်။ ဒီတပည့်တွေညှပ်ပြောရရင် “ဖဆပလတွေ ဖျင်းသလား မမေးနဲ့၊ လွတ်လပ်ရေးကျောက်တိုင်တောင် ဖြောင့်အောင် မစိုက်နိုင် ဘူး” ပြောတာ အဟုတ်မှတ်လို့ သွားကြည့်တယ်။ ငါ့ကို အလုပ်ဝတ္တရား မကျေဘူးဆိုပြီး အလုပ်က ဖြုတ်ပစ်ဖို့ကောင်းပါတယ်။ ဘာလုပ်စား မလဲဆိုရင် ဗေဒင်ဟောမယ်၊ ဘိုးတော်လုပ်မယ်၊ ရှေ့နေလိုက်မယ်၊ ဒီသုံးခုထဲက ဘာလုပ်လုပ် ချမ်းသာနိုင်တယ်။

ထောင်တန်တဲ့စကား

ဆယ်တန်းစာမေးပွဲ အဖြေလွှာကို စစ်ခွင့်ရလို့ စစ်ရင် စာတစ်အုပ် စစ်ဆေးခ ငွေတစ်ကျပ်ရတယ်၊ တစ်နှစ်မှာ သမိုင်းမေးခွန်းပေါက်တယ်၊ ဆိုင်ရာပါမောက္ခကို မသင်္ကာပါ။ ငါ့ကို အုပ် တစ်ထောင် ဝေစုပေးပြီး “ဒီမှာ မေးခွန်းစာရွက်”လို့ ပါမောက္ခက ပေးတော့ “မေးခွန်းက စာ မစစ်မီကပဲ ရပြီးဖြစ်ပါတယ်”လို့ ပြောလိုက်တယ်။ “ဒါဖြင့်လဲ မယူနဲ့ တော့”လို့ပြောပြီး ငွေတစ်ထောင်ဖို့ အဖြေစာအုပ်တွေကို မပေးတော့ပါ။

လင်းယုန်ဂျာနယ်

ဗန်းမော်တင်အောင်(၉ ဇွန် ၁၉၂၀-၂၃ အောက်တိုဘာ ၁၉၇၈)က “တိုက်ဆိုင်လိုက်တာဗျာ၊ ခင်ဗျားဆောင်းပါးကြောင့်တော့ မဟုတ်ဘူး ဒါပေမဲ့ ခင်ဗျားဆောင်းပါးပါပြီးတိုင်း ဂျာနယ် (လင်းယုန်ဂျာနယ်) လဲ ပိတ်၊ ကျုပ်လဲ ထောင်ကျ၊ နှစ်ခါတောင်ရှိပြီဗျ”လို့ ရယ်မောရင်း ငါ့ကို ပြောဖူးတယ်။

တက္ကသိုလ်ဆရာတော် ဦးကျော်ကျော်ကျော်နှင့်အား တွေ့ရစဉ်
(၄၊ ဧပြီ၊ ၁၉၇၀ ခုနှစ်)

ဆရာကား အံ့သြခြင်း

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် သင်္ချာကထိက၊ ပုဂံကျောင်းဆောင် အဆောင်မှူး၊ ပညာရေးဝန်ကြီး၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ပါမောက္ခချုပ် ဦးကာ(၅ ဧပြီ ၁၈၉၄-၂၁ မေ ၁၉၇၄)ကို တစ်ခါက ငါသွားတွေ့တယ်။ စကားပြောရင်း ငါ့အစ်ကိုက ကံဘွဲ့ လက်တွေ့သုတေသနညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးသန်းညွန့် (၆ နိုဝင်ဘာ ၁၉၁၉-၂၃ ဇူလိုင် ၁၉၉၁)၊ ညီက အရိုးအထူးကုဆရာဝန် သန်းထွန်းအောင်(၆ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၃၇ မွေး) လို့ သိတော့ သူ့အဆောင်မှူးချုပ် (Chief Warden) ဖြစ်တုန်းက ပြေကျောင်းဆောင်ဝင်းတံခါးကို အရက်မူးပြီး လှဲပစ်တဲ့ သမိုင်းကျူတာ သန်းထွန်းနဲ့ စောစောက ပြောခဲ့တဲ့နှစ်ယောက်ဟာ ညီအစ်ကို အရင်းလို့ ခုမှသိတယ်လို့ အံ့သြနေတယ်။ ဟိုနှစ်ယောက်က လူကောင်းတွေ မဟုတ်လား။

မန္တလေးအတွေ့အကြုံ

မန္တလေးမှာ အငြိမ့်ကြည့်ရင်းလဲ အိပ်တယ်၊ ဂျစ်ကားနဲ့ ခရီးကြမ်းသွားလဲ ကားပေါ်မှာအိပ်တယ်၊ ဆီးနိုတ်အစည်းအဝေးမှာလဲ အိပ်တယ်။ “ကိုယ့်လူမို့ သမာဓိကောင်းတယ် ပြောရမှာပါကွာ၊ မဟုတ်ရင်တော့ ထိနမိဒွများတယ်လို့ ပြောမိမယ်”လို့ လူထုဦးလှက ပြောဖူးတယ်။ မန္တလေးတောင်ပေါ်တက်လို့ ဗျာဒိတ်ပေး မတ်ရပ်ကိုယ်တော်ကြီးနားမှာ ပက်လက်လှန်ပြီး ခဏနားမိတယ်။ နောက်တက်လာတဲ့ ဘုရားဖူးတွေက “သူအို သူနာ သူသေ ရဟန်း လေးရုပ်ထဲက အရုပ်ကြီး တစ်ရုပ် အပြင်ရောက်နေပြီ”လို့ အပြောခံရတယ်။ ၁၉၄၈ ကစပြီး ငါ့နိုင်ငံရေး မလုပ်ပါ၊ နိုင်ငံရေးနဲ့ ကင်းရှင်းကြောင်းကို သက်သေ

တည်တဲ့အခါ ကျောင်းသား ၁၀ မှာ ၆ယောက်က သတင်းပေးဖြစ်နေလို့ “အဲဒီ ၆ ယောက်ကို မေးပါ” လို့ ပြောမိတယ်။ ဘသန်းဟိုက်က “ခင်ဗျား မန္တလေးမှာနေတာ ၁၇ နှစ်သာဆိုတာ ခုထိ အပြောအဆို မိုက်ရိုင်းတုန်းပဲ”လို့ ပြောပါတယ်။ မန္တလေးက လူတွေက လူတစ်ယောက်ကို ရာထူးတစ်ဆင့်တိုးပြီး မြှောက်ခေါ်လေ့ရှိတယ်။ ပါမောက္ခကို ပါမောက္ခချုပ်လို့ ခေါ်လေ့ရှိတယ်။ “ပါးစပ်နဲ့ ခန့်တာပဲကွယ်၊ တစ်ခါတည်း သမ္မတခန့်ပါ”လို့ ငါက ပြောမိတယ်။

အညာမှာ မြန်မာသမိုင်း၊ မြန်မာဓလေ့ လေ့လာဖို့ သိပ်ကောင်းတယ်။ ကြည့်စရာ မှတ်စရာ လေ့လာစရာ ပြန်ပြောစရာ အကြောင်း အချက် အများကြီးတွေ့တယ်။ ပေ၊ ပုရပိုက်၊ ကျောက်စာ ရှေးမှတ်တမ်းတွေလဲ သိပ်ပေါ်တယ်။ ကျောင်းကန် ဘုရားစေတီတွေကို လှည့်ကြည့်ပြီး အနုပညာသမိုင်း၊ ဗိသုကာသမိုင်း၊ ဓလေ့သမိုင်း၊ သိမှတ်စရာတွေ ပေါများတယ်။ များသလောက်လဲ ကြိုးစားပြီး ကြည့်ရှုလေ့လာတယ်။ ကျောင်းသားတွေကလဲ ကူညီတယ်။ ဘယ်နေရာမှာ ဘာရှိတယ် သွားပါလို့ သတင်းပေးတယ်။ ဒီနေရာက ကျွန်တော်တို့ ဇာတိဖြစ်လို့ လိုက်ပို့မယ်။ သွားလာနေထိုင်ဖို့ စီစဉ်ပေးမယ်။ ပေ ပုရပိုက် ကျောက်စာကူးဖို့လဲ တတ်သမျှ ဝင်လုပ်ပေးမယ်။ ဒီနေရာ ခရီးသွားလို့ သိပ်မလုံခြုံဘူး၊ ကျွန်တော်တို့လိုက်ပို့မယ်၊ ဒီလိုကျောင်းသား အများအပြား ပေါ်ထွက်လာလို့ ခက်ခက်ခဲခဲနေရာတွေကို သွားဖြစ်ပါတယ်။ အညာစာရေးဆရာသင်းနဲ့တွဲပြီး စာပေဟောပြောပွဲတွေကို လိုက်ရတဲ့အခါမှာလဲ ဒေသသမိုင်းတွေ ရသေးတယ်။ ဦးသိန်းဟန်(၁၂ ဧပြီ ၁၉၂၇-၂၆ စက်တင်ဘာ ၁၉၉၀) က “ကိုသန်းထွန်း မန္တလေး ရောက်နေတာ သိပ်အချိုးကျတယ်၊ သုတေသန လုပ်စရာတွေ လုပ်မကုန်ဘူး၊

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ရန်ကုန်တောင် မပြန်စေချင်တော့ဘူး”လို့ ပြောတယ်။ တကယ်တော့ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် အသိုင်းအဝိုင်းက ငါ့ကို ရန်ကုန်ပြန်လာမှာ ရွံ့လို့ မလာခဲ့နဲ့တော့ဆိုတာကို နားထောင်ကောင်းအောင် ပြောတာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလို မေတ္တာထားသူတွေထဲမှာ ထိပ်က ဦးသိန်းဟန်၊ ဒေါ်သင်းကြည်တို့ဖြစ်ပြီး အောက်ပိုင်းမှာ ဒေါ်သန်းသန်း၊ ဒေါ်သိန်းဟန် (၂၁ ဇွန် ၁၉၂၄- ၃၀ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၈၇) တို့ ပါတယ်။ ပြန်မလာရလို့ အများဆန္ဒဖြစ်အောင် စီမံပါတယ်။ သုတေသနအတွက် အမြတ်၊ နိုင်ငံအတွက် အကျိုးလို့ ချဲ့ထွင်ပြီး ပြောလာတယ်။ ငါကတော့ သုတေသနလောဘပဲ ရှိတယ်။ သူတို့ပြောသလောက် အလေးအနက် မတွေးပါ။ ငါ့ကို ပူတာအိုပို့ရင် ပူတာအိုသမိုင်းရေးမယ်လို့ပြောတယ်။ ပြောတဲ့အတိုင်းလည်း ရေးပါတယ်။ ငါ့သုတေသနကို ကူညီတဲ့လူ များပါတယ်။ ရာဇဝလ္လဘတော့ မဖြစ်ပါ။

ပြောတဲ့အတိုင်း ရေး

လူသား (Mankind) ဖြစ်စကပဲ စကားပြောတယ်။ အသံနဲ့ ဆက်သွယ်တာတော့ မျောက်လူ (Ape Man) လဲ လုပ်တယ်။ မျောက် (Ape) လဲ လုပ်တယ်။ မတ်ရပ်လူ (Homo Erectus) ဆိုရင် စကားပြောပြီ။ အရင် နှစ်တစ်သန်းသုံးသိန်းက သုံးသောင်းအတွင်းမှာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့တဲ့လူတွေဖြစ်တယ်။ စာရေးတတ်တာက အရင် နှစ်ငါးထောင်လောက်ကမှ စတယ်။ အဲဒီတုန်းက ပြောသလိုပဲ ရေးမှာပေါ့။ အရေးသင်ဆရာနဲ့ အရေးသင်တပည့်ဟာ လူတစ်ဆက်(အနှစ်နှစ်ဆယ်) ကွာလို့ အရေးတစ်မျိုး အပြောတစ်မျိုး ဖြစ်နေတာ ဖြစ်တယ်။ မြန်မာတွေက အရင် နှစ်ကိုးရာလောက်ကမှ စတယ်။ အဲဒီအခါမှာလဲ ပြောသလိုပဲ ရေးနေ

ပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် ပြောသလိုပဲ ရေးမယ်လို့ ၁၉၆၅ ကပဲ ဆုံးဖြတ်ပါတယ်။ ခုလဲ ပြောသလိုပဲ ရေးနေပါတယ်။ ပုံနှိပ်ဖို့ စာတန်းရေးပြီး ပို့တဲ့အခါ စာစီသမား၊ ဂျာနယ်အယ်ဒီတာ၊ မဂ္ဂဇင်းအယ်ဒီတာ၊ နေ့စဉ်သတင်းစာ အယ်ဒီတာတွေက စကားပြောသလို ရေးတာကို ရွံရှာမုန်းတီးလို့ ရေးသူကို မမေးဘဲ ပြင်ကြတယ်။ စာရေးသူကို စော်ကားခြင်း တစ်မျိုးပဲ။ မိမိကိုယ်ကို မိမိ မိတ်ဆက်တဲ့အခါ ကျွန်တော် ဦးသန်းထွန်းလို့ မပြောပါ။ သန်းထွန်းလို့ပဲ ပြောတယ်။ သန်းထွန်းရေးတယ်ဆိုပြီး ရှေ့က ဂုဏ်ထူးတွေမပါဘဲ ပြောတယ်၊ ရေးတယ်။ အဲဒါကို အယ်ဒီတာတွေက ရေးသူ ပါမောက္ခ ဒေါက်တာဦးသန်းထွန်းလို့ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်နေကြတာဖြစ်ပါတယ်။ တကယ်ကတော့ ပြောသလို မရေးဝံ့တဲ့လူက များတယ်။

အထက်မြန်မာနိုင်ငံ စာရေးဆရာအသင်း

မန္တလေးရောက်တော့ ရွှေကိုင်းသား ဦးသောဘိတ(၅ဇန်နဝါရီ ၁၉၁၂-၂၉ဇွန်၁၉၈၇)၊ လူထုဦးလှ(၁၉ ဇန်နဝါရီ ၁၉၁၀-၇ ဩဂုတ် ၁၉၈၂)၊ ဒေါ်အမာ(၂၉ နိုဝင်ဘာ ၁၉၁၅ မွေး)၊ သိန်းနိုင်၊ စွမ်းရည်၊ သာဦးဆိုတဲ့ မိတ်ဆွေတွေက ငါနဲ့ပါမောက္ခချုပ် ကျော်ရင်ကို သူတို့ သင်းပင်းဖြစ်တယ်လို့ရွေးကောက်(electedmember)လိုက်ကြတယ်။ မန္တလေးသားလူအများကတော့ နှစ်ပေါင်းသုံးဆယ်ကျော်လောက်ကပဲ ရောက်နေတဲ့ ဦးလှကိုတောင် မန္တလေးသားမခေါ်ပါ။ မအာမာယောက်ျားလို့ပဲ သာမညလက်ခံထားတယ်။ တက္ကသိုလ် မောင်စောလွင် (၂၀ စက်တင်ဘာ၁၉၃၂- ၂ဩဂုတ် ၁၉၈၈) ကတော့၊ ငါ့ကို စိတ်မပျက်အောင် “သုံးခါလယ် အသယ်ဖြစ်”လို့ အားပေးပါတယ်။ ငါကတော့ မန္တလေး

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

က ကောင်လေးတွေ၊ ငါ့လိုပဲ ကတ်တီးကတ်ဖဲ့၊ မထီတရီ ပြောလာပြီ လို့ ကျေနပ်ပါတယ်။ စာရေးဆရာသင်းရဲ့ အလုပ်ကြီးတစ်ခုက စာဆို တော်နေ့ (နတ်တော်လဆန်း ၁ ရက်) ဝန်းကျင်မှာ စာပေဟောပြောပွဲ စာတမ်းဖတ်ပွဲလုပ်တယ်။ အဲဒီအခါ တချို့က မိန့်ခွန်း (Speech) တစ်ခု ပဲ ပြင်ဆင်ပြီး ရောက်လေရာမှာ ဒါပဲပြောတယ်။ ရယ်ရတယ်ဟဲ့ဆိုပြီး ပရိသတ်ကလဲ အရမ်းလက်ခုပ်တီးတယ်။

ငါကတော့ ဒါဟာ ငါ့အတွက် သုတေသနလုပ်ဖို့ အခွင့်ကောင်း တစ်ခုပဲလို့ ယူဆတယ်။ အရင်က တစ်နှစ်ကို(၁)ကန်သာစိမ်းလဲ စာ တမ်းဖတ်ပွဲမှာ သုတေသနစာတစ်စောင်ရေးပြီး ဖတ်တယ်၊ (၂)ရာမ ခရစ်ရှုနာက ဖိတ်တဲ့အခါ နောက်တစ်စောင်၊ (၃)မြန်မာနိုင်ငံသုတေ သနအစည်းအဝေးမှာ တစ်စောင်၊ (၄)သုတေသနနှစ်ပတ်လည်အစည်း အဝေးမှာ တစ်စောင်ဖတ်တယ်၊ အခု(၅)မန္တလေး စာရေးဆရာအသင်း စာဆိုတော်လမှာ တစ်စောင်၊ (၆)ဟံသာဝတီ စနေစာပေပိုင်းမှာ တစ် စောင်၊ (၇)ရံဖန်ရံခါ ဆေးတက္ကသိုလ်၊ စိုက်ပျိုးရေးတက္ကသိုလ်၊ ဝိဇ္ဇာ သိပ္ပံနှစ်လည်မဂ္ဂဇင်းတွေအတွက်လဲ ရေးတယ်။ တစ်ခါနဲ့တစ်ခါ မထပ် ရ၊ နယ်မှာ(ဥပမာ) ကသာ၊ မိုးမိတ်လို အဝေးလိုက်သွားပြီး ဖတ်လဲ အကြောင်းအရာအသစ်ပဲ ဖတ်တယ်၊ မထပ်ပါ။

ဒီလိုနဲ့ သုတေသနစာတမ်းအရေး ပိုသွက်လာတယ်။ မပြတ်ခရီး သွားလို့ ရေးစရာတွေလဲ တွေ့တွေ့လာတယ်။ သူငယ်ချင်း ‘အာသာ ကျောင်း’က “မင်းသုတေသနစာတမ်းရေးဖို့ ဘယ်က စရိတ်ရသလဲ။ ဒီအပေါ်က ဝင်ငွေရှိသလား၊ ရာထူးတိုးသလား”ဆိုတာမျိုး စစ်ဆေး ပါတယ်။ ငွေကုန်တယ်၊ ရာထူးတိုးဖို့ နေနေသာသာ ပြုတ်မှာတောင် စိုးရတယ်လို့ သူသိသွားတော့၊ နွားကျလိုက်တာလို့ ဖွင့်မပြောပေမယ့်

ပြောသလိုပါပဲ။ သူက သမိုင်းသုတေသနဌာနမှာ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်။ နောက်တစ်ယောက်က မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနသင်းမှာ ဥက္ကဋ္ဌ ဦးတင်အုံး(၂၀၀၈-၁၉၁၈-၂၀၀၈-၁၉၉၄)။ သူတို့ပြောတာလဲ မှန်ပေသားပဲ။ ငါကတော့ သုတေသနမလုပ်တဲ့လူတွေ သုတေသနအဖွဲ့အစည်းမှာ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ရင် အဲဒီအဖွဲ့အစည်း နှစ်နာတာပေါ့လို့ပဲ သိတယ်။ ငါနဲ့မဆိုင်ပါဘူး။ အထက်မြန်မာနိုင်ငံ စာရေးဆရာသင်း၊ သုတေသနသင်းဆိုတာတွေ ပျက်သွားပေမယ့် ငါက စာရေးမပျက်။

လူထုဦးလှ

ဦးလှကို ငါတွေ့တွေ့ချင်း၊ သူဟာ ငါ့အစ်ကိုလို့ ငါ့စိတ်ထဲမှာ ဖြစ်တယ်။ ဦးလှဟာ ဒါကို အသိအမှတ်ပြုပုံရတယ်။ အပိုစကား၊ လောကွတ်တွေမပါပါ။ လူပေါင်းများစွာက သူ့ကို ဦးလေးလို့ ခေါ်ပေမယ့် ငါလိုက်မခေါ်ပါ။ ငါလိုချင်တာကို သူ့ဆီက တိုက်ရိုက်တစ်ခါမျှ မတောင်းခံဖူးပါ။ ပေးရင်ယူတယ်၊ ကျွေးရင်စားတယ်ဆိုတဲ့ အဆင့်က ငါနေတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ငါလိုသမျှကို သူသိပြီးသား။ သူလုပ်ပေးနိုင်သမျှ လုပ်ပေးပြီးသား။ အဲဒါကြောင့် ငါတောင်းခံဖို့မလိုဘူး၊ ကျေးဇူးတင်စကားပြောဖို့မလိုဘူး၊ ပြောလဲ မပြောမိဘူး။ အဲဒါတွေကို ထင်ရှားအောင်ဖော်ပြနိုင်တဲ့သာဓကတွေ အများကြီးရှိပါတယ်။ မပြောလိုတော့ပါ။

ဦးလှသေဆုံးတဲ့အချိန် ငါ သူ့အနား ခပ်လှမ်းလှမ်းမှာ ရှိတယ်။ ဝက်မစွတ်ဝန်ထောက် ဦးလတ်က “သံတော်ဆင့် နာသည်ကို ကြည့်၍ သာနေရသည်”လို့ ရေးသလိုပဲ။ ဘာမှမတတ်နိုင်တဲ့အဆင့် ရောက်နေပြီပဲ။ “သူ သိပ်ပင်ပန်းနေတာကို ငါမြင်တယ်။ ငါ့ကို သူမမြင်နိုင်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

တော့ပါ။” ဒေါ်အမာက “အနားသွားမနေပါနဲ့တော့” လို့ တားတာကို ငါနားလည်တယ်။ ဒေါ်အမာမှန်ပါတယ်။

[လူထုဒေါ်အမာ။ “ကျွန်မတို့ဆရာ ဒေါက်တာသန်းထွန်း”၊ ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ စာတမ်းများ၊ ၁၉၉၈၊ ၁၀၅-၁၀၇ ကို ရည်ညွှန်းပါတယ်။]

ဦးကျော်ရင်(၇ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၁၉- ၃၀ မတ် ၁၉၆၉)

ငါ ပါမောက္ခဖြစ်တဲ့နေ့၊ သူက ပါမောက္ခချုပ်ဖြစ်တယ်။ “ပါမောက္ခဆိုတာ သူ့ဘာသာရပ်မှာ သူ့အချုပ်ပဲ။ သူ့အထက်က အချုပ်တစ်ယောက် မရှိကောင်းဘူး” **Rector** ကို ဘာသာပြန်မှားတယ်။ ဘာသာပြန်တဲ့လူက ဦးဇမောင် (၂၇ စက်တင်ဘာ ၁၉၀၃- ၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၈၆) ဖြစ်နေတော့၊ သူကလဲ မပြောရဲဘူးလို့ ပြောပါတယ်။

သူက ဆေးရုံမှာမကွယ်လွန်မီ မေ့မျောနေတုန်း “သန်းထွန်း၊ သမိုင်း **Ph.D.** သင်တန်းဖြစ်လာအောင်လုပ်” လို့ ပြောတယ်တဲ့။ လူနာစောင့်က ပြန်ပြောတယ်။ ငါက အခုမှဖြစ်အောင်လုပ်နိုင်တယ်။ ဒါပေမဲ့ အကြောင်းကြောင်းကြောင့်၊ တို့အခုလုပ်နေတာကို သူကြိုက်မယ်မထင်။ ငါလဲ လုပ်သာလုပ်ရတယ်၊ စိတ်တိုင်းမကျဘူး။

မန္တလေးနစ်လည်မဂ္ဂဇင်း

ငါက ထုတ်မယ်လို့ ဆော်ဩတယ်။ ငါပဲ အယ်ဒီတာပေါ့။ “ဒါမရေးနဲ့ ဒါမပြောနဲ့၊ ဒါမတို့နဲ့” ဆိုတာတွေ ရှောင်ပါတယ်။ အဲဒီကြားထဲက ဝတ္ထုတိုတစ်ပုဒ်မှာ ကျား-မတွဲပေးပုံကို မကျေနပ်ဘူးဆိုတာနဲ့ မဂ္ဂဇင်းသုံးစောင်အပြီး၊ လေးစောင်မြောက်မှာ မဂ္ဂဇင်းကို ငါက ဆက်မထုတ်ဘဲ ရပ်လိုက်တယ်။

ဘူဇွာစိတ် Bourgeoisie Mentality

ကုန်သည်ပွဲစားစိတ်။ ငါ့အတွက် ဘယ်လောက်မြတ်မလဲကို အမြဲ တွက်တွဲစိတ်။ ကိုယ့်တွက်ခြေနဲ့ကိုယ်၊ သူများစကား နားမဝင်၊ ဩဇာ လာမပေးနဲ့၊ ငါလုပ်ချင်မှလုပ်မယ်။ အဲဒါမျိုးတွေကို ဘူဇွာစိတ်လို့ ခေါ် တယ် ထင်ပါတယ်။ ကွန်မြူနစ်အချင်းချင်း ဒီကောင် ဘူဇွာစိတ်မကုန် ဘူးဆိုပြီး ရှုတ်ချတယ်၊ မာနကြီးတယ်လို့လဲ ကဲ့ရဲ့တယ်။ တကယ်က တော့ သူများပေးတဲ့အကြံဉာဏ်ကို ချက်ချင်းထောက်ခံလိုက်နာလေ့ မရှိပါ။ စည်းကမ်းကြီးတာလဲ မဟုတ်ပါ။ **No Compromise** ဆိုပြီး တစ်ယူသန်လဲ မလုပ်ပါ။ အချုပ်ကတော့ ပွင့်လင်းတယ်၊ အားနာစိတ် မရှိဘူး၊ တစ်ဖက်သားကို ကူညီတဲ့အခါ အပေးအယူသဘောထား မပါ ဘူး၊ မတရားအခွင့်အရေး မယူချင်ဘူး၊ အပေးအကမ်း အစွန့်အကြ နည်းတယ်။ အရပ်က ရိုသေအောင် ဘုရားအော်ရှိခိုးတာမျိုး မလုပ် ဘူး၊ အများတကာ လုပ်တိုင်း လိုက်မလုပ်ဘူး။ အဲဒါမျိုးကိုပဲ အမြင် ကတ်တဲ့လူ ရှိမယ်၊ ဂရုမစိုက်ပါ။ အဲဒါတွေကြောင့် ကွန်မြူနစ် ဆက် လုပ်လို့မရပါ။ ကွန်မြူနစ် တောခိုတဲ့အခါ တောထဲပါမသွားတာ ဖြစ် ပါတယ်။ သမိုင်းသုတေသန အရှိန်ရလာတော့ ဘယ်သူပြောတာမှ ချက်ချင်း လက်မခံပါ။ ကိုယ့်ဘာသာအကြောင်းအကျိုး ရှာကြည့်တယ်။

စာပေဝါသနာ

တစ်နေ့ နှစ်ဆယ့်လေး နာရီမှာ တစ်ဆယ့်လေးနာရီလောက် စာရေး စာဖတ်နေချင်တယ်။ ဝတ္ထုစွဲလို့ ထမင်းလွတ်တယ်၊ အိပ်ရေးပျက်တယ် ဆိုတာမျိုး မဟုတ်ပါ။ စာရေးစားပွဲမှာ ထိုင်ပြီး **index** လုပ်ရင်း ဖတ် ရတဲ့စာမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ ကျောက်စာကို စာတစ်လုံး မှန်အောင် ဖတ်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

နိုင်ဖို့ အချိန်အကြာကြီး အပင်ပန်းအဆင်းရဲခံပြီး ဖတ်ရတဲ့ အလုပ်မျိုးကိုလဲ ဇွဲနဲ့လုပ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်‘စာပေနဲ့ မွေ့လျော်တယ်’ ဆိုတာမျိုး မဟုတ်။ ဒါမျိုးကို ကိုယ်ချင်းစာတတ်တဲ့လူ နည်းမယ်၊ ဘာ မဆို လုပ်ကြည့်ချင်တယ်ဆိုတဲ့စိတ်မရှိ၊ ဘာမဆို သင်ရင်တတ်ပါတယ် ဆိုတဲ့ ယုံကြည်ချက်တော့ ရှိတယ်။

စာပေဆုရတဲ့ လူတွေရဲ့ အတ္ထုပ္ပတ္တိတွေမှာ ဖတ်ရသလို ဘယ် ကဗျာ၊ ဘယ်ဆောင်းပါး၊ ဘယ်ဝတ္ထုနဲ့ စာပေလောကကို ဝင်လာပါ တယ် ဆိုတာမျိုး မရှိပါ။ အဲဒါကြောင့် စာရေးဆရာလို့ နာမည်မခံပါ။ ငါ့ကို စာရေးဆရာစာရင်းထဲ ထည့်ထားတာလဲ မှားတယ်၊ “စာအုပ် စာ တမ်းအရေအတွက်များပေမယ့် မြသန်းတင့်ကို မမီဘူး” လို့ လင်းယုန် မောင်မောင်က ပုံရွာနဲ့ ပုံရွေးစကားပြောပွဲနှစ်ခုမှာ ထည့်ပြောတာကို လက်ခံပါတယ်။ ငါရေးတဲ့စာက သူတို့တွက်သလို ရသ မမြောက်၊ စာပေအဆင့်မရှိပါ။ “ပြေပြေလည်လည် သပ်သပ်ရပ်ရပ် ရေးတတ်သား နဲ့ဗျာ၊ အခု ရေးရေးနေတာ ဖတ်မကောင်းဘူး” လို့ အေးမောင် (သမ ဝါယမ)က ပြောပါတယ်။ ငါရေးတဲ့ ခေတ်ဟောင်း မြန်မာရာဇဝင် ကို မွန်ဘိုကေက “ခင်ဗျားစာအုပ် ပြည်သူလူထုလက်ထဲ မရောက်” လို့ ပြောတဲ့အခါ “အဲဒါက လူထုလက်စွဲမဟုတ်” လို့ ငါဖြေခဲ့ပါတယ်။

သမိုင်းသုတေသန လုပ်တဲ့အခါ သူများ မသိတာကို သိလာတယ်၊ သူများ မှားတာကို မြင်လာတယ်၊ သူများ ရေးတဲ့ပြောတဲ့အထဲမှာ လို တာကို ဖြည့်နိုင်လာတယ်၊ အဲဒီအခါ သိတာမြင်တာ ဖြည့်တာကို စာ နဲ့ ရေးရတာပေါ့။ ကျောင်းဆရာဖြစ်နေလို့ စာသင်ခန်းမှာ ပြောခွင့်ရ တယ်၊ စာတမ်းဖတ်ပွဲမှာ သွားဖတ်တယ်၊ ပညာရှင်ဂျာနယ် (Learned Journal) တစ်ခုခုမှာ ထည့်တယ်၊ စာတစ်အုပ်ဖြစ်အောင် ရေးပြီး အရှုံး

ခံ ထုတ်ပေးမယ့် ပုံနှိပ်ဖြန့်ဝေသူ (Publisher) ရှာရတယ်။ အများပြည်သူအတွက် စေတနာမေတ္တာနဲ့ ရေးတဲ့စာတွေ မဟုတ်ပါ။ “ဒီစာအုပ် ဖတ်ကောင်းရမယ်လို့ အာမ မခံ”လို့ စာအုပ်ဖုံးမှာ ရေးပေးခဲ့ဖူးပါတယ်။ ငယ်ငယ်က နိုင်ငံရေးဝါသနာပါတယ်။ ကြီးတော့ သုတေသနပဲ ဝါသနာနဲ့ ဇွဲနဲ့ လုပ်ပါတယ်။ သူငယ်ချင်း “အာသာကျောင်း(Arthur Kyong)”က စေတနာနဲ့ “ဒါတွေဆက်လုပ်မနေပါနဲ့”လို့ အားပေးပါတယ်။

ခင်မျိုးချစ်-အနော်ရထာ

အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ ခင်မျိုးချစ်(၁ မေ ၁၉၁၅-၂ ဇန်နဝါရီ ၁၉၉၉) က အနော်ရထာ စာအုပ်ကို ရေးတဲ့အခါ ဗိုလ်မှူးဘုရင်နဲ့ငါ့ကို တိုင်ပင်တယ်လို့ နိဒါန်းမှာ ရေးတယ်။ မှန်ပါတယ်။ နှစ်ကြိမ်ထက်မနည်း ငါ့ကို လာတွေ့တယ်။ မှန်နန်းရာဇဝင် ထဲက အနော်ရထာအကြောင်း တွေ့သမျှပြောကြတယ်။

- (၁) အနော်ရထာ မင်းဖြစ်ပုံ၊ စုက္ကတေးကို မြင်း စီးချင်းထိုးပြီး အနိုင်ရပုံ၊ အစ်ကိုကို သတ်မိလို့ စိတ်မကောင်း ဖြစ်ရပုံ၊
- (၂) သူ့အဖေကို ရဟန်းမင်း လုပ်ခိုင်းတယ်၊ မောင်းမမိသံ တွေ့နဲ့ ဘုန်းကြီးကျောင်းမှာ လေးနှစ်နေတယ်၊ အသက် ၁၁၅ နှစ်မှာ သေတယ်၊
- (၃) ဝေသာလီက ပဉ္စကလျာဏီကို ဆောင်ယူခဲ့တယ်၊
- (၄) ပဉ္စကလျာဏီမှာ ကိုယ်လေးလက်ဝန် ရှိတဲ့အခါ ပရိမ္မ အရပ်ကို နှင်ထားတယ်၊
- (၅) မြောက်အရပ်မှာ မင်းလောင်း သန္ဓေနေတယ် ဆိုတော့ ကိုယ်ဝန်သည် ၇,၀၀၀ ကို သတ်တယ်၊

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

- (၆) နို့စို့ကလေး ၆,၀၀၀ ဆက်သတ်တယ်။
- (၇) နွားကျောင်းသား ၅,၀၀၀ ဆက်သတ်တယ်။
- (၈) အရည်းကြီးတွေကလဲ ဆိုးတာပဲ။
- (၉) အရဟံ ရောက်လာတဲ့အကြောင်းက သာသနာပြုဖို့လိုအပ်တယ်။
- (၁၀) သထုံမှာ ပိဋက အစုံ၃၀ရှိတယ်။ တစ်စုံတောင်းတာ မရလို့ စစ်တိုက်ပြီး ၃၀ စလုံး ယူခဲ့တယ်။
- (၁၁) စစ်တိုက်တော့ ကုလားအားကိုးနဲ့ တိုက်ရတယ်။
- (၁၂) သထုံက ပိဋက အပြင် လက်မှုပညာသည်တွေလဲ ရခဲ့တယ်။
- (၁၃) ဘုရားဆွမ်းတော်တင်ကို မစားကြနဲ့လို့ ဇာတ်လမ်းတစ်ပုဒ် ထွင်လိုက်သေးတယ်။
- (၁၄) တရုတ်ပြည်ကို သူရဲခုန်ကုဋေနှစ်သန်းနဲ့ စစ်တိုက်သွားတယ်။
- (၁၅) စောမွန်လှအကြောင်းလဲ သနားစရာဖြစ်အောင် ဖော်ပြတယ်။
- (၁၆) ညောင်ဦး ရွှေစည်းခုံဘုရားတည်တယ်ဆိုတာလဲ ဟုတ်တယ်လို့ ထင်စရာဖြစ်တယ်။
- (၁၇) သီဟိုဠ်ကျွန်းကို သွားဖို့ကြံစည်သေးတယ်။ နောက်တော့ စွယ်တော်ကို မတ်တစ်ယောက်လွှတ်ပြီး တောင်းတယ်။
- (၁၈) ဆင်ဝပ်တဲ့နေရာ စွယ်တော်ဌာပနာပြီး စေတီတည်တယ်။ ရွှေစည်းခုံ၊ တန့်ကြည်တောင်၊ လောကနန္ဒာ၊ တုရွင်းတောင်၊ လေးဆူရှိတယ်။

(၁၉) ဗဂိုးကို ဂျမ်း (Cambodian) တွေ လာတိုက်လို့ စစ်ကူလွတ်၊ စစ်နိုင်လို့ ဗဂိုးမင်းသမီးတော်မဏိစန္ဒာကို ဆက်တယ်။ ကျန်စစ်သား ဒုက္ခရောက်တယ်။

(၂၀) ဆည်၊ မြောင်း၊ ကန်၊ ချောင်းတွေ ဆည်လုပ်တယ်။

(၂၁) ကျွဲရိုင်းနာမည်က စက္ခုပါလ၊ အဲဒီကောင် ခတ်လို့ အနော်ရထာ သေတယ်။

“အဲ့ဒါတွေဟာ ပုံပြင်၊ အထောက်အထားမရှိ၊ မရေးပါနဲ့” ဆိုတာကို နားမထောင်ပါ။ **“စိတ်ကူးများရင် သမိုင်းမဟုတ်၊ သမိုင်းဟုတ်ရင် စိတ်ကူးမပါ”**၊ မှန်နှုန်း ထဲမှာပဲ ရုပ်ရှင်ရိုက်ဖို့ ဇာတ်ညွှန်းက ရေးပြီးသား ပါနေတယ်။ ဒါမျိုး ငါတို့မသုံး။

ပုံနှိပ်ပြီး မရောင်းလိုက်ရတဲ့ စာအုပ်တွေ

ဂျပန်ခေတ်က ငါးသိုင်းချောင်းဘုရားကြီးတိုက်က ဦးဉာဏိဿရ ဆီမှာ ဗေဒင်သင်တယ်။ ဇာတာဖွဲ့တတ်တယ်၊ ပြက္ခဒိန်လုပ်တတ်တယ်။ ဒါနဲ့ သင်္ကြန်စာ(၁၃၀၆) တွက်ပြီး၊ အစိုးရဆီက ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်တောင်းပါတယ်။ ရပါတယ်။ ပုံနှိပ်ပြီတော့ ဗုံးကျပြီး ပျက်စီးသွားလို့ မရောင်းလိုက်ရပါ။

ဦးတိက္ခမေဇ္ဇလင်္ကာရ (ဟင်္သာတမြို့၊ ပိုးစာတောတိုက်)က မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းတွေထဲက သက္ကရာဇ်တွေ မှားနေတယ်။ “ဝ”“၁”“၈” ဆင်တူသလိုရှိလို့ ရေးကူးကြတဲ့အခါ၊ စက်တင်ပုံနှိပ်တဲ့အခါ မှားကြတယ်။ “၂”“၅”“၇”လဲ မှားတတ်တာပဲ။ လဆန်း “၁၁”ရေးပြီးမှ လဆန်း“၁”ကို ရေးရင်၊ ရှေ့က“၁”ပြုတ်သွားတာ သေချာတာပေါ့။ အဲဒီအမှားတွေ ထောက်ပြပြီး ဘယ်လိုလုပ်ကြမလဲ တိုင်ပင်ပါတယ်။ ကုန်းဘောင်ခေတ် ရက်စွဲသမိုင်း လုပ်ပါဆိုပြီး နည်းပေးတယ်။ လက်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

တွေ့လုပ်ပြတယ်။ သူလုပ်ထားတာ မှန်-မမှန် စစ်တယ်။ ပုံနှိပ်ပေးမယ့် ပုဂ္ဂိုလ် ရှာရတယ်။ ပုံနှိပ်ပြီးတဲ့ည (၁၉၆၉)မှာ ဈေးချို (မန္တလေး) မီးလောင်လို့ ဆုံးရှုံးသွားတယ်။ မရောင်းလိုက်ရပါ။

လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှာ ၁၉၅၆ နှစ်ဦးက *Buddhist Church in Pagan Period* ခေါင်းစဉ်နဲ့ ကျမ်းရေးတင်လို့ **Ph.D.** ဘွဲ့ရခဲ့တယ်။ အဲ့ဒါကို *History of Buddhism in Burma AD 1000-1300* နာမည်နဲ့ တည်းဖြတ်ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ပြီး **People's Literature House** က ပုံနှိပ်ပါတယ်။ ၁၉၆၄ မှာ စာအုပ်တိုက်ပြည်သူပိုင်သိမ်းခံရတော့၊ အဲ့ဒီပုံနှိပ်ပြီးစာအုပ်တွေ စာအုပ်ချုပ်ကုလားဆီ ရောက်နေလို့၊ စာအုပ်ပုံနှိပ်တဲ့သခင်ကျော်စိန်(၁၃ ဇန်နဝါရီ ၁၉၁၇-၃ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၉၀)က၊ ယူမထားမိလို့ ကုလားက ပိဿာချိန်နဲ့ ရောင်းထဲအထဲ ပါသွားပါတယ်။ နောက်မှ မြန်မာသုတေသနဂျာနယ်၊ အတွဲ ၆၁၊ အပိုင်း ၁နဲ့ ၂၊ ၁၉၇၈၊ ၁-၂၆၄ မှာ ပါလာအောင် စီမံရပါတယ်။

သခင်ကျော်စိန်(၁၃ ဇွန် ၁၉၁၇- ၃ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၉၀)

တက္ကသိုလ်စာအုပ်ဆိုင်မှာ မတ်တတ်ရပ်ရင်း စာအုပ်တစ်အုပ်ပြီး တစ်အုပ် ယူဖတ်တယ်။ နာရီပေါင်းများစွာ၊ ရက်ပေါင်းများစွာ ကြာတော့ စာအုပ်ဆိုင်ရှင်(သခင်ကျော်စိန်)က “ယူသွားပြီး အိမ်မှာ ဖတ်လေဗျာ၊ ပြီးတော့ ပြန်ယူလာပေါ့”လို့ ခွင့်ပြုပါတယ်။ နောက်တော့ “ဒီစာအုပ်ကို ဘာသာပြန်ပါလား၊ ဟိုအကြောင်း ရေးပါလား”ပြောလာတယ်။ ဒါနဲ့ တချို့စာအုပ်ကို ဖတ်ဖြစ်၊ တချို့ကို ဘာသာပြန်ဖြစ်တယ်။ သူ့မှာ မှတ်တမ်းတော်တော်များများရှိတယ်။ သူ့ဆီက ငါတောင်းရင် ရ

မယ်၊ ငါ နိုင်ငံခြားမှာ ရှိနေတုန်း သူသေတော့၊ သူ့အမွေခံတွေဆီက တောင်းယူဖို့ မလွယ်ပါ။

ထွန်း နေ့စဉ်သတင်းစာ

ဝန်ကြီးဟောင်း ဦးထွန်းဖေ(၂၁ ဇူလိုင် ၁၉၀၀- ၁၈ နိုဝင်ဘာ ၁၉၅၄) က၊ ထွန်း နေ့စဉ်သတင်းစာမှာ တက္ကသိုလ်သတင်း ထည့်ချင်တယ်။ သခင်ကျော်စိန်က တစ်ဆင့် ငါ့ကို ရေးခိုင်းပါတယ်။ ငါ့သတင်းဆောင်း ပါးတွေကို (တက္ကသိုလ်က ကျွန်ုပ်တို့၏ အထူးသတင်းထောက်ထံမှ) ဆိုပြီး ထည့်တယ်။ တစ်ခါတလေလဲ အလျဉ်းသင့်သလို ကလောင် နာမည်နဲ့ ရေးတယ်။ ငါရေးတယ်လို့ မသင်္ကာဖြစ်တဲ့အခါ ငါ့လက်ရေး နဲ့စာကို ခိုး၊ ပုံနှိပ်စက်မှာ သွားပြီး စာမူကို စာစီသမားနဲ့ပေါင်းပြီး၊ ယူ ပြီး တိုက်ကြည့်၊ ငါရေးတာ သေချာပြီဆိုတော့ ငါ့ကို ရန်လုပ်ကြပါ တယ်။

ထိုးစစ်၊ ခံစစ်

သူများကို ကိုယ်ကစပြီး မတိုက်ခိုက်၊ သူက တိုက်လာရင် ခံစစ်ကို အကျအန ပြင်ဆင်ခွင့်တယ်။ တိုက်ပွဲတိုင်း အနိုင်မရနိုင်ဆိုတာလဲ နား လည်ထားတယ်။ လုပ်ရဲရင် ခံရဲရတယ်လို့ အမြဲသတိရှိတယ်။ “စကြ ဝတေးမင်း၊ မန္တာတ်မင်းလဲ သေတာပဲ”လို့ အောင်ပွဲရလို့ အောက်ခြေ လွတ်တဲ့လူတွေကို ပြောမိပါတယ်။

စကားပြော

ငါ့ကို ပြန်ပြီးအပြစ်ကျမယ့်စကားမျိုး၊ ငါ့ကိုပြန်ပြီးထိခိုက်မယ့် စကား မျိုး မပြောမိအောင် သတိထားတယ်။ စကားဝိုင်းမှာ ငါမပိုင်နိုင်တဲ့ကိစ္စ ကို ဝင်မပြော၊ ပြောရင်လဲ ရှင်းရှင်းပြတ်ပြတ် ပြောတယ်။ မသိလို့မေး

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

တာပါ။ မှားရင်ပြင်ပါဆိုတာမျိုးလဲ စကားထဲ မပါအောင် သတိထားတယ်။ ဆိုလိုတာက “မသိလို့မေးတာဖြစ်တယ်၊ ဖြေချင်မှဖြေ၊ မှားပြောမိရင်တော့ ကိုယ့်အမှားကြောင့် ကျရောက်မယ့်ဒဏ်ကို ခံဖို့ပဲ ရှိတယ်” ဆိုတဲ့သဘောထား ဖြစ်တယ်။ ကောင်းကောင်းပြော၊ ကောင်းတဲ့စကားပဲပြော၊ မှန်တဲ့စကားပဲ ပြော၊ လိုက်နာနိုင်တဲ့ စကားပဲ ပြောဆိုတာမျိုးကို သိပ်သတိထားပြီး လိုက်နာပြောဆိုတာတော့ မဟုတ်ပါ။ မှန်တဲ့စကား၊ အကျိုးရှိမယ့်စကား၊ သူများလဲ နားထောင်ချင်မယ့် စကားမျိုးမှ ရွေးပြီး သတိထားပြောတာမျိုးလဲ မဟုတ်ပါ။ ဒါပေမဲ့ အခြေခံ ရိုးသားတဲ့စိတ်နဲ့ ပြောပါတယ်။ ကြိုက်-မကြိုက် ဂရုမစိုက်ပါ။

အပျင်းပြေဖတ်တဲ့စာအုပ်

- (၁) သမိုင်းနောက်ခံ ဝတ္ထုနဲ့ **Pornography** အပါအဝင် နာမည်ကြီးတဲ့ စာအုပ်မျိုးစုံ၊
- (၂) ဒုတိယကမ္ဘာစစ်နောက်ခံ စစ်ပွဲ စစ်သမား၊ သူလျှို၊ စစ်ဗိုလ်ကြီး၊ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်ကြီး အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊
- (၃) သမိုင်းမှာ ကျော်ကြားတဲ့လူတွေရဲ့ အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊
- (၄) ကလေးပုံပြင် (မြန်မာတိုင်းရင်းပုံပြင်တွေကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ဖို့)၊
- (၅) ကောင်းတဲ့ မြန်မာစာအုပ်ကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ဖို့၊
- (၆) ဗေဒစာအုပ်၊ လက္ခဏာစာအုပ်၊ သင်္ကြန်စာ၊

ဒီစာအုပ်တွေကို လွယ်အိတ်ထဲမှာ ထည့်ယူသွားပြီး လှည်းကား၊ မီးရထား၊ သင်္ဘောစီးရင်း၊ မင်္ဂလာဆောင် သွားရင်း၊ ဝန်ကြီး၊ ညွှန်ချုပ်၊ ပါချုပ်တွေ ခေါ်တဲ့ အစည်းအဝေးတက်ရင်း ဖတ်ပါတယ်။ အပြင်း

အထန်ငြင်းခုံရမယ့်ပြဿနာကို အစဖော်ပေးပြီး လက်ဖက်ရည်ဆိုင်
ရွှေ့ထိုင်ပြီး အစည်းအဝေး ပြီးလောက်တဲ့အချိန်ထိ လက်ဖက်ရည်
အခွက်ခွက်မှာသောက်ပြီး ဖတ်ပါတယ်။

လက်ဖက်ရည်စကားဝိုင်း

ကိုယ့်ထက်အသက်ကြီးတဲ့လူ၊ ရာထူးကြီးတဲ့လူ၊ ဂုဏ်ကြီးတဲ့လူ၊ ကိုယ့်
ကို ရာထူးက ချပစ်နိုင်တဲ့လူ၊ အဲဒီ ကြီးကျယ်သူတွေရဲ့ ညံ့ဖျင်းပုံကို
လူထူရင် ပြောတတ်ပါတယ်။ သတင်းစာထဲမှာလဲ ဆောင်းပါးရေး
ထည့်ပါတယ်။ မန္တလေးကို ပါမောက္ခအဖြစ်နဲ့ ရောက်သွားတော့ လူထု
ဦးလှက “မင်း ဒီတစ်သက် ပါမောက္ခဖြစ်မယ်လို့ မထင်တာကွယ်” လို့
ဆီးပြီး ပြောပါတယ်။ ပါမောက္ခချုပ် တစ်ဦးက “ကျုပ်အကြောင်း
မကောင်းမပြောရလို့ တားမရမှန်း သိပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လက်ဖက်ရည်
ဆိုင်မှာတော့ မပြောပါနဲ့ဗျာ” လို့ လူကြုံမှာဖူးပါတယ်။ မနက်မိုးလင်း
ကျောင်းတက်တယ်ဆိုပေမယ့် တက္ကသိုလ်မြေဝန်းကျင် လက်ဖက်ရည်
ဆိုင်၊ ရေနီမြောင်းဘေးအကြော်ဆိုင်နဲ့အမရပူရတောင်လေးလုံးကျောင်း
က ညနေမှ အိမ်ပြန်ပါတယ်။ အလုပ်ဖြုတ်ပစ်မယ်လို့ အခါခါ စဉ်းစား
တယ်လို့ သိရပါတယ်။ သမိုင်းကော်မရှင်က နှစ်ခါဖြုတ်ပစ်ဖူးပါတယ်။
ကိုယ့်ဘာသာ မထွက်မိတာကတော့ ကျောင်းဆရာအဖြစ်နဲ့ သမိုင်း
သုတေသနခရီးထွက်ရတာ သိပ်အဆင်ပြေတယ်၊ ကျတက်မှာ အလံနီ
နဲ့ မျက်နှာချင်းဆိုင် တွေ့တာတောင် “ဟိုကောင်တွေ အလကား ခေါ်
လာတယ်ဗျာ၊ ကျုပ်တို့လဲ ကူညီမှာပါ” လို့ ပြောသွားတယ်။

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ဆရာကန်တော့ပွဲ

စာမေးပွဲကြီးအပြီး ကျောင်းရက်ရှည်ပိတ်တော့မယ် ဆိုရင် ဆရာကန်တော့ပွဲ လုပ်ကြတယ်။ ငါကတော့ စာမေးပွဲ အချောင်အောင်ဖို့ လာဘ်ပေးတာလို့ တွက်တယ်။ မဖြစ်စလောက်နဲ့ နာမည်ပျက်တယ်။ ငါက ဆုမပေးပါ။ “မင်းတို့ပေးတာက နည်းတယ်၊ ငါက ပြန်ပြီး နိဗ္ဗာန် ဆု မပေးနိုင်ဘူး၊ မင်းတို့နဲ့ မတန်ဘူး” လို့ ပြောမိတယ်။ ဒါပေမဲ့ အချက် သုံးချက်တော့ ပြောပါတယ်။

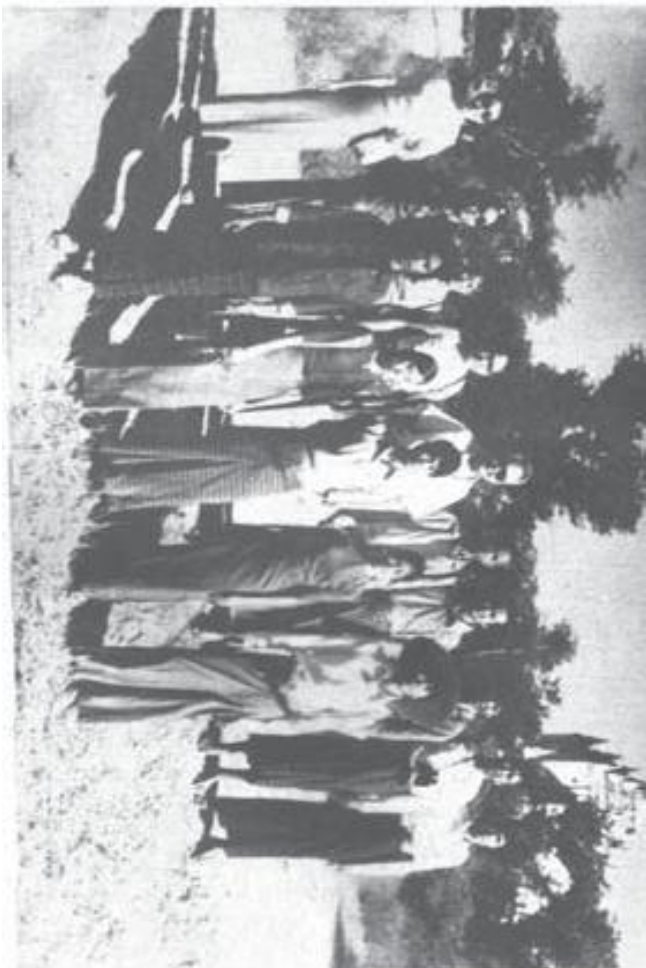
- (၁) မင်းတို့ကိုယ်တိုင် ကြိုးစားပြီး အောင်ပွဲရမှ အောင်ရကျိုးနပ်တယ်။
- (၂) မင်းတို့ အခု စာမေးပွဲအောင်ရင်လဲ မင်းတို့တော်လို့မဟုတ်ဘူး၊ ငါ အအောင်ပေးလို့ အောင်တာ။
- (၃) နောင် ငါ့ကို လမ်းမှာတွေ့ရင် နှုတ်မဆက်နဲ့၊ ငါက မင်းတို့ကို မှတ်မိမှာ မဟုတ်ဘူး။ မင်းတို့က ဆရာတပည့်ပါလို့ ပြောလာရင်တော့ခိုင်းလိမ့်မယ်၊ ကျောင်းဆရာဆိုတာအား မနာတတ်ဘူး။

သူတို့က စာအုပ်ဗီရို၊ ခုံတန်းလျား၊ ကုလားထိုင် ယူလာတဲ့အခါ ဥပမာ- ‘၁၉၇၉ သမိုင်းစတုတ္ထနှစ်ကျောင်းသားများ ကောင်းမှု’လို့ စာတန်းပါတယ်။ ဒါရပ်မဟုတ်ဘူး၊ ပြန်ယူသွားလို့ ပြောရတယ်။ ရှေးပုံစံ ကုလားထိုင်ကြီး လာပေးတော့လဲ “ဒါမျိုးက ပြတိုက်မှာ ထား၊ ဒီမယူခဲ့နဲ့၊ ထိုင်လို့ မကောင်းဘူး” ပြောရတယ်။

တစ်နှစ်တစ်ခါ တက္ကသိုလ်ဓမ္မာရုံမှာ အသက် ၇၅ နှစ်နဲ့အထက် ဆရာအိုတွေကို အခုလက်ရှိပါမောက္ခချုပ်၊ ပါမောက္ခကအစ ဆရာဆရာမတွေက ကန်တော့တယ်။ အကန်တော့ခံတွေကို စင်မြင့်မှာတင်

ထားတာ စင်အပြည့်ရှိတယ်။ သူတို့ကို မေးပါ။ အရင်က တက္ကသိုလ် မှာ ဆရာကန်တော့ပွဲ ရှိဖူးသလား၊ မရှိပါလို့ပဲ ဖြေလိမ့်မယ်။ ဒီလူကြီး တွေ စေတနာနဲ့ သင်ကြားပို့ချသွားလို့ တက္ကသိုလ်ဒီလောက် ကြီးပွား လာတာလို့ ဆိုတာကော ဟုတ်သလားလို့ မေးပါ။ ဟုတ်တယ်လို့ပဲ ကြွားမယ်။ ဩဝါဒပေးတဲ့ ဆရာတွေက အကောင်းချည်း ပြောဆဲ။ ငါ့လက်ဝဲက လူကိုလဲ ငါစေ့စေ့စပ်စပ်ကြည့်တယ်။ လက်ယာက လူ ကိုလဲ ဒီလိုပဲ အားမနာတမ်း ကြည့်တယ်။ စေတနာအချောင်းလဲမမြင် ဘူး၊ အပြားလဲ မမြင်ဘူး။ လခစားပဲ၊ တက္ကသိုလ်မှာနေပြီး သုတေသန မလုပ်ဘူး၊ ဒီလိုပဲ အချောင်နေရင်း နှစ်နှစ်ပြည့်တော့ ရာထူးတက်၊ လေးနှစ်ရပြန်တော့ တစ်ခါတက်၊ တစ်ခါ နှစ်နှစ်မှာ ဆက်တက်၊ ကျော် တက်။ နောင်မှာ တက္ကသိုလ်ဝင်ဝင်ချင်း **Luce, Hall, Peacock, Beaseley**, မောင်မောင်ခ၊ သာလှ၊ လှကျော်၊ လှမြင့်တို့လို ပါမောက္ခ တန်းဖြစ်တဲ့ခေတ် ပြန်ရောက်သွားမယ်။ အခြေအနေမှန်ကို တင်ပြ တယ်၊ အဖြေမရှာပါ။ ငါပါဝင်လှုပ်ရှားခဲ့တဲ့ဘဝမှာ ငါကိုယ်တိုင်မရှင်း တတ်တဲ့ပြဿနာ။ ငါတတ်သလောက် ရှင်းပေးပေမယ့် မရှင်းတဲ့ ပြဿနာ။ (ဥပမာ) ငါ့နည်းဟာ ရေမှော်များတဲ့ ရေအိုင်မှာ လက် တစ်ခုစာ မှော်မပါအောင်ယူပြီး၊ မှော်ဟာ ရေမျက်နှာပြင်မှာ ပြည့်မြဲ ပြည့်နေတာပဲ တွေ့တယ်လို့ ပြောရမယ့် ဖြေရှင်းနည်းဖြစ်တယ်။ ငါ့ရှုံး ခဲ့တယ်။

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ပုဂံသုတေသနခရီးတစ်ခု၌ ဒေါက်တာသန်းထွန်းနှင့်
တပည့်များအား တွေ့ရစဉ်(၁၊ ဇန်နဝါရီ၊ ၁၉၇၉ ခုနှစ်)

အကြံကုန်

ရှေးပစ္စည်း (အကျိုးအပွဲတွေ)လာမပေးနဲ့လို့ တားရာက ငါ့အခန်းမှာ ဘုရားဆင်းတု အကျိုးတွေ၊ သစ်သားပန်းပုအပွဲတွေ သိမ်းမနိုင်နိုင် အောင် များများလာတယ်။ ရောင်းစားမယ်လဲ စဉ်းစားတယ်၊ တကယ် တော့လဲ ဘယ်လောက်ဈေးကောင်းကောင်း မရောင်းရက်ပါ။ “တို့များ အမှိုက်ပုံထဲ နေရသလိုပဲ”လို့ မိန်းမက ပြောတာ အကြိမ်ကြိမ် ရှိပါပြီ။ ဒါလဲ မှန်တာပဲ။ အိမ်ဘယ်လောက်ကျယ်ကျယ်၊ စာအုပ်စင်တွေ ဘယ် လောက်များများ၊ အိပ်ရာ ခုတင်က ဆင်းရင် စာအုပ်ကို နင်းမိတယ်။ လှေကားထစ်မှာလဲ လူတစ်ယောက် တက်သာရုံပဲ ကွက်လပ်ကျန် တယ်။ ရှိသမျှပညာ စာအုပ်ထဲမှာပဲ ရှိတယ်။ ဒါနဲ့များ ပညာရှိအခေါ်ခံ ချင်သေးသလားလို့ သူများအပြောမခံချင်တာနဲ့ “ငါ ပညာရှင်မဟုတ် ပညာသေ”လို့ မကြာခဏ ဆရာမွေးဖို့လာတဲ့လူတွေကို ပြောရတယ်။ အကြံလဲ မပေးပါရစေနဲ့၊ အကြံတွေ တောင်းသူများလို့ ကုန်ပြီလို့ ပြော ရပါတယ်။

စာအုပ်စုပုံ

စာအုပ်တချို့က ဥပမာ သုံးအုပ်မှ တစ်စုံဖြစ်တယ်။ ငါ့မှာ ပထမတွဲမရှိ ရင် ‘မအိပ်နိုင် မစားနိုင်’ရှာရတယ်။ Xerox နဲ့ ကူးရတာလဲ စာမျက်နှာ သောင်းကျော်ပြီ။ “ရှားပါးစာအုပ်ပဲ။ ၂နဲ့၃ကို ရောင်းလိုက်ပါလား”လို့ အကြံကောင်းပေးသူ ရှိပါတယ်။ ဒီအကြံမျိုးကျတော့လဲ ငါ့ကိုယ်တိုင် က လက်ခံရကောင်းမှန်းမသိပါ။ ကျောင်းနေခဲ့ရပုံနောက်ခံရယ်၊ မြန်မာ နိုင်ငံရေး အပြောင်းအလဲရယ်၊ အထူးပြုရောဂါ (specialization) ရယ် စပ်ပြီး ပြောပြပါမှ ဘာကြောင့် စာအုပ်တွေ ဒါလောက်အများကြီး စုမိသလဲဆိုတာ သိမယ်။

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ခုနစ်တန်းနဲ့ တက္ကသိုလ်ဝင် (matriculation) အတွင်းမှာ **Marxism, Nazism, Fascism**, တို့ဗမာအစည်းအရုံး၊ ၁၉၃၆ ကောလိပ်သပိတ်၊ ၁၉၃၈ ကောလိပ်သပိတ်၊ ၁၃၀၀ ပြည့်အရေးတော်ပုံတွေ အကြောင်း နဂါးနီစာအုပ်တွေ သခင်စာအုပ်တွေ ဖတ်ပြီး သိနေပြီ။ ကြီးလာရင် နိုင်ငံရေးလုပ်မယ် ရည်ရွယ်တော့၊ နိုင်ငံရေးစာအုပ်ကို ရအောင် ရှာဖတ်တယ်။ ကိုယ်ပိုင်ရအောင်လုပ်တယ်။ တက္ကသိုလ်ရောက်တော့ *Socialist Sixth of the World* ဖတ်ပြီး **Socialism** ဆိုတာကို သိလာပြီ။ **National-Socialism** လို့ ပြောတဲ့ **Hitler** ကို ကြိုက်လာတယ်။ သူ့ **My Struggle** ကိုလဲ ဖတ်တယ်။ သခင်ထွန်းအုံရဲ့ ကျွန်ုပ်၏ စွန့်စားခန်း ကိုလဲ ဖတ်တယ်။ **Nationalism** နဲ့ **Internationalism** ဖတ်တဲ့အခါ **Nationalism** ကို အစက သိပ်အားသန်တယ်။ သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းနဲ့ မြကေတု ပန္နုငြင်းကြတော့ မှိုင်းဘက်က အားပေးတယ်။ သတင်းစာဆရာဦးသိန်းမောင်ရဲ့ ရဲမြန်မာ၊ မြန်မာသူရဲကောင်းလေးယောက်၊ မဟာဆွေရဲ့ ဒို့မေမေ၊ သူပုန်အိမ်၊ စစ်ထွက်သူ တွေကို ကြိုက်တယ်။ စာအုပ်ကို ဖတ်ပြီး ကြိုက်ရင် ရအောင် ဝယ်ပြီး သိမ်းတယ်။ တက္ကသိုလ်ရောက်တော့ ကိုလှမြတ်စိုးက ငါ့ဆရာပါ။ သူ ဖတ်တဲ့ **Laski H.S, Grammar of Politics** ကို လိုက်ဖတ်တယ်။ အဲဒါကြောင့် အသက်တူ အတန်းတူ ကျောင်းနေဖက်တွေထက် မြန်မာစာ၊ အင်္ဂလိပ်စာပိုတတ်တယ် ထင်ပါတယ်။ နိုင်ငံရေးပဲလုပ်မယ်ဆိုတဲ့စိတ်က ပိုပိုပြီး များလာတယ်။ တက္ကသိုလ်မှာ သမိုင်း၊ ပထဝီဝင်၊ ဘောဂဗေဒ၊ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံနဲ့ ဥပဒေကို သင်ယူမယ်ဆိုပြီး သင်ခဲ့တယ်။ စာများများ ဖတ်တဲ့အခါ အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို ပိုသုံးရတယ်။ အင်္ဂလိပ်စာကို လေ့လာတဲ့အခါ ပါမောက္ခဦးမျိုးမင်းက

“(၁)ဝတ္ထုကစပြီး များများဖတ်၊ (၂)ကိုယ်ကြိုက်တဲ့စာရေးဆရာ ရေးသမျှဝတ္ထု အကုန်ဖတ်၊အကျိုးနှစ်ခုရမယ်။ စာဖတ်မြန်လာမယ် (**read faster**)၊ နောက်အကျိုးက အင်္ဂလိပ်စာ အရေးပိုကောင်းလာမယ်”လို့ ပြောတယ်။ ဒါနဲ့ ငါက **Thomas Hardy** နဲ့ **H.G. Wells** ကို ရွေးတယ်။ အကုန်ဆိုတဲ့ စကားဟာ မကြီးကျယ်ပါဘူး။ တစ်ယောက်ကို စာအုပ်သုံးလေးဆယ်ပေါ့။ အင်္ဂလန်ရောက်တုန်းက **Thomas Hardy** ဇာတ်ကွက်ဆင်တဲ့ **Sussex** ကို သွားပြီး လှည့်ပတ်ကြည့်မိသေးတယ်။ ပန်းချီဆရာတစ်ယောက်က သူ့ဇာတ်လမ်းနေရာတွေကို ပန်းချီဆွဲထားတယ်။ အဲဒီစာအုပ်လဲ ရအောင် ယူခဲ့သေးတယ်။ **H.G. Wells** က “လူတန်းစေ့အရပ်သား (**average citizen**) ဖြစ်ချင်ရင် သူရေးတဲ့ စာအုပ်သုံးအုပ် *Outline History of the World, Work, Wealth and Happiness of Mankind, Science of Life* ကို ဖတ်ပါ”တဲ့။ အဲဒီသုံးအုပ်မှာ ပထမနှစ်အုပ်ကို ကျကျနန ဖတ် တယ်။ တတိယအုပ် **Science of Life** ကို ဝယ်သာထားတယ်။ မဖတ်ပါ။ အဲဒီကစပြီး ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးနောက်ခံစာအုပ်၊ သူလျှို့စာအုပ်၊ စစ်နဲ့ပတ်သက်တဲ့ **reports** တွေ ရသမျှဝယ်တယ်။ ဖတ်တယ်။ ဒီလိုနဲ့ အပျင်းဖြေတဲ့စာအုပ်က များများလာတယ်။ စစ်ကြီး မဖြစ်ခင်ကပဲ ထွက်ခဲ့တဲ့ **Reader's Digest** တွေလဲ **Marxist Way to Ruin** ပါတဲ့စာအုပ်အထိ အကုန်ဝယ်ဖတ်တယ်။အရောင်းရတွင် တဲ့ ချို့စာအုပ် (**Condensed Book**) ကို ဖတ်မိပြီး ကြိုက်ရင် မူရင်း စာအုပ်ကို ရှာဖတ်သေးတယ်။ နောက် အထူးပြုရောဂါ (**specialization**) ဝင်လာတဲ့အခါ ဥပမာ-ပုံဂံခေတ် ဗုဒ္ဓသာသနာဝင်ကို ရေးချင်လို့ သူများတွေ ဘယ်လိုရေးသလဲ ဆိုပြီး ကမ္ဘာ့အယူဝါဒတွေရဲ့

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

သမိုင်းစာအုပ်တွေလဲ ဖတ်တယ်။ မြန်မာ သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း ဆိုတာမျိုးလဲ ဖတ်တယ်။ ပိဋက သုံးပုံမြန်မာပြန် ဖတ်တယ်။ အင်္ဂလိပ် လို့ ပြန်တာ ဖတ်တယ်။ ဖတ်တော့မယ်လို့ စာအုပ်စုရင် ဝယ်ဖြစ်တာ များပါတယ်။ မြန်မာအကြိုသမိုင်း (Prehistory) ရေးမယ်ဆိုရင် ကုလား အကြိုသမိုင်း၊ တရုတ်အကြိုသမိုင်း၊ အရှေ့တောင်အာရှ အကြို သမိုင်း၊ အရှေ့အာဖရိက အကြိုသမိုင်း၊ အင်္ဂလိပ်အကြိုသမိုင်း၊ ဥရောပ အကြိုသမိုင်း၊ ကိုလံဘတ်မလာခင်က အမေရိကသမိုင်း၊ ကမ္ဘာမြေကြီး သမိုင်းဆိုတာတွေကိုယ်ပိုင်စာအုပ်စင်ပေါ် ရောက်လာတယ်။ ပုဂံခေတ် ကျောက်စာ၊ ကုလားကျောက်စာ၊ သီဟိုဠ်ကျောက်စာ၊ ယိုးဒယား ကျောက်စာ၊ ကမ္ဘာ့ကျောက်စာတွေလဲရှာတယ်။ ဝယ်တယ်။ ဖတ်တယ်။ ရှေးဟောင်းသုတေသနကုလား၊ မြန်မာနှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာတွေလဲ ဖတ် ရတာပေါ့။ မြန်မာသက္ကရာဇ်ပါ ရက်စွဲကို ခရစ်နှစ်ပြန်ဖို့ နှစ်တစ်ထောင် ပြက္ခဒိန်လုပ်မယ် ဆိုပြန်တော့ ပြက္ခဒိန်ဆိုင်ရာ မြန်မာကျမ်း၊ အင်္ဂလိပ် ကျမ်းတွေမှာ ရှာ ပြန်စုပြန်ဖတ်ပြန်တယ်။ အမိန့်တော်ပေါင်းချုပ်လုပ် မယ်ဆိုတော့ ပေ၊ ပုရပိုက်၊ လက်ရေးမူ အမိန့်တော်တွေ တစ်ပုံကြီး။ ဖြတ်ထုံးဖြတ်စာထဲက သမိုင်း၊ ပါးစပ်ရာဇဝင်ထဲက သမိုင်း အဲဒါတွေ အတွက်လဲ စာအုပ်တွေ ရလာပြန်တယ်။ ပုဂံဘုရားစာရင်းကျယ်၊ မြန်မာ နိုင်ငံလုံးဘုရားစာရင်းကျယ်၊ မြန်မာစီးပွားရေးသမိုင်း၊ မြန်မာ လူမှုရေး သမိုင်း၊ မြန်မာ့ဓလေ့သမိုင်း၊ မြန်မာစာပေ သမိုင်း၊ မြန်မာ အုပ်ချုပ်ပုံ သမိုင်း၊ မြန်မာတိုင်းရင်းသား ဆေးပညာသမိုင်းတွေနဲ့ဆိုင်သမျှစာအုပ် တွေ စာတမ်းတွေ၊ ချင်းသမိုင်း၊ ရှမ်းသမိုင်း အထောက်အထားတွေစု ထားပြီးပြီ။ ကြီးနိုင်သမျှကြီး ကျယ်နိုင်သမျှ ကျယ်တဲ့ မြန်မာသမိုင်း စာစု၊ ပြောထားတဲ့အတိုင်း စာအုပ်ရေးဖြစ်ရင် ဘာကို ဘယ်မှာသုံးမယ်၊

ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ ဇနီး ဒေါ်ခင်ရီနှင့် သားသမီးများ
(၂၂၊ ဇူလိုင်၊ ၁၉၇၅ ခုနှစ်)

ဘယ်လိုရေးမယ်၊ ပုံစံအကြမ်း ရှိနေပြီ။ ရေးချိန်က အသက် ခြောက် ဆယ် ပင်စင်ယူပြီး စ ရေးတယ်။ တစ်နေ့ ဆယ့်လေးနာရီ အလုပ်လုပ် မယ် မှန်းတယ်။ ကိုယ်တိုင် အိမ်ထောင်ဦးစီးမလုပ်၊ မှီခိုအဆင့်သုံးအထိ ဆင်းတယ်။ လူမှုရေးမှန်သမျှ ဇနီးကို လွှဲထားပေမယ့် လိုက်ခဲ့ပါဦး ခေါ် ပြန်တော့ သာရေးနာရေးသွားရ၊ အလိုက်မသိတဲ့ ဧည့်သည် လာလို့ ဧည့်ခံရ၊ အတိုအထွာ ဟိုဟာရှာပေးပါ၊ ဒီဟာရေးပေးပါဆိုလို့ လုပ်ရ၊ “ခင်ဗျားတစ်ယောက်ပဲ ဒါမျိုးလုပ်တတ်တာရှိတယ်”လို့ မြှောက်ခိုင်း လို့ လုပ်ရ၊ ဒါနဲ့ မသုံးလိုက်ရတဲ့နာရီတွေ အများကြီး။ အသက် ၁၂၀ နေရတောင် ရေးဖို့မှန်းထားတာ ကုန်မယ်မထင်ပါ။ သူသူငါငါ ရေးကြ ပါ ခိုင်းပြန်ရင်လဲ ဘယ်လိုစရမလဲ တစ်ခေါက်၊ ဘယ်ပုံရေးရမလဲ တစ် ခေါက်၊ ရေးပြီး စစ်ပေးပါဦး၊ အင်္ဂလိပ်လို ပြန်ပေးပါဦးနဲ့ အခါခါ အခေါက် ခေါက် ဖြစ်မယ်။ ကိုယ့်ဘာသာ ရေးလိုက်တာကမှ ပိုမြန်မယ်.... **ဆလံ တင်တယ် မျိုးဆက်သစ်ရယ်** လို့ ငိုချင်းတစ်ပုဒ် ရေးချင်တယ်။

အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး ကိုစိုး

လှမြတ်စိုး(၁၉၂၀-၁၀မတ်၁၉၉၀)ဆိုရင် စစ်မဖြစ်မီနဲ့စစ်ပြီး တက္ကသိုလ် ဝန်းကျင်မှာ လူသိများတယ်။ သူလဲ စစ်ပြီးမှ ဘီအေကို ဝင်ဖြေတယ်။ ကျောင်းသားနာမည်ခံပြီး နိုင်ငံရေးစကားပဲ ပြောနေတဲ့လူပေါ့။ ရေနံ မြေသပိတ် ရန်ကုန်ကိုချီတက်လာတဲ့အခါ၊ မကွေးမှာ ခေါင်းဆောင် တွေ ဖမ်းပြီးထောင်ချတော့၊ ရန်ကုန်က မကွေးကို လိုက်သွားပြီး ခေါင်း ဆောင် လုပ်မယ့်လူရွေးတယ်။ သူက နံပါတ်တစ် ဗေလံတီယာ လုပ် တယ်။ မကွေးရောက်တော့ ဖမ်းပြီး ထောင်ချထားတယ်။

ငါတက္ကသိုလ်ရောက်ရောက်ချင်း ငါ့ကို မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်အများ

ဆုံးသွင်းပေးတဲ့လူက လှမြတ်စိုးပဲ၊ လက်ဝဲစာအုပ်သင်း (Left Book Club)က စာအုပ်အတော်များများ သူ့ဆီက ရတယ်။ အင်္ဂလိပ်စာအုပ်များများဖတ်ဖို့ ငါ့ကို လမ်းညွှန်တာ သူပဲ။ အင်္ဂလိပ်လို ပြောတတ်အောင် ကျင့်ခိုင်းတာလဲ သူပဲ။ နောက် ငါကွန်မြူနစ်တစ်ယောက်ဖြစ်သွားတာကို သူတားမရတော့လဲ ငါ့အပေါ်မှာ ညီတစ်ယောက်လို ထားတဲ့စေတနာနဲ့ အခင်အမင်မပျက်ပါ။ နောက် ငါနိုင်ငံရေးလုပ်တော့ သူ ကျေနပ်တယ်။

မျိုးဆက်သစ်

လန်ဒန်ကို ပညာသင်အဖြစ်နဲ့ ၂၀ အောက်တိုဘာ ၁၉၅၂ မှာ ရောက်သွားတယ်။ ဒေါက်တာလှဖေ(၈ ဇန်နဝါရီ ၁၉၁၃ မွေး)ပြောသလို “ကံအကျိုးပေး၊ အမှီမရှိဘဲ ဘုရားတောင် မပွင့်”ဆိုတာမျိုး လုံးဝမဟုတ်ပါ။ တက္ကသိုလ်ဌာနတိုင်းက ဒီဆရာငယ်တွေကို နိုင်ငံခြားလွှတ်ပြီး ပညာသင်ပေးပါလို့ တောင်းခံစာ၊ ထောက်ခံစာ နှစ်စဉ် တင်ရတယ်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီး နိုင်ငံခြားဆရာတွေအပြန်မှာ သူတို့နေရာဝင်ကြဖို့ ဒီအစီအစဉ်စတယ်။ အဲဒါလဲ ဖဆပလအစိုးရရဲ့ ညွှန်ကြားချက်ပဲ။ အလျဉ်းသင့်ရာ‘သားတူညီများ’သွားကြတယ်။ ဒါလဲ ဖဆပလအစိုးရရဲ့ ထုံးနည်း ဖြစ်တယ်။ ၁၉၅၀-၅၁မှာ နိုင်ငံခြားကို ဆန်ပိုရောင်းရလို့ အရင်ငါးယောက်လွတ်ရင် ဒီနှစ် ငါးရာလွတ်မယ်ဆိုတော့မှ ငါ့အလှည့်ရတယ်။ သုံးကြိမ်သုံးခါ တင်ရတယ်၊ နောက်ဆုံးအကြိမ်မှာ ပညာတော်သင် ရေးချယ်ရေးအဖွဲ့က လူခေါ်တွေ့တယ်။ အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌ ဝန်ကြီး ဦးကျော်ငြိမ်း (၈ မတ် ၁၉၁၅-၂၉ ဇွန် ၁၉၈၆)က ....

“မင်း အခု ဘာလုပ်သလဲ”

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

“ကျောင်းဆရာ”

“ငါသိတယ်၊ တောထဲကလူနဲ့ အဆက်အသွယ်ပြောတာ”

“မရှိဘူး၊ ရှိရင် တောထဲ ရောက်နေမှာပေါ့”

“အေး၊ ပြန်တော့”

ဒီနှစ်လဲ ငါ့ကို ပယ်ဦးမှာပဲလို့ ထင်တယ်။ ၁၉၅၀ ပြည့်မှာ **M.A.** အောင်ပြီး **Ph.D.** သင်ရဖို့ ဆက်တိုက်ကြိုးစားပါတယ်။ အဲဒါနဲ့ ၁၉၅၁-၁၉၅၂မှာ ဥပဒေသင်ပြီး **B.L.** ခွဲရတယ်။ ၁၉၅၂ ကျတော့ ကိုလံဘိုစနစ်နဲ့ အမေရိက ပညာသင်တွေ့ခေါ်လို့ လျှောက်တယ်။ **Cornell University** ကို သွားရဖို့ ရွေးတယ်။ နိုင်ငံအစိုးရကလဲ **London University** ကို သွားရဖို့ ရွေးတယ်။ နှစ်ခုထဲက **London** ကို ကိုယ့် ဘာသာ ရွေးခဲ့တယ်။ အဲဒါ ကံပါကွာ။ “ကျော်ငြိမ်းက မင်းအမှီမဟုတ် လား”လို့ ဆရာလှဖေ ပြောကောင်းပြောမယ်။ နောက် “လန်ဒန်ရောက် တော့ဒီကောင် ကွန်မြူနစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံပြန်ပို့မယ်လုပ်တော့ ငါ ကယ် ရတယ် မဟုတ်လား”လို့ သူပြောတယ်လေ။ ဒါကျတော့ ကွန်မြူနစ် တွေ ပညာတော်သင်နဲ့ ထွက်ပြီး ကွန်မြူနစ်အရှေ့ဥရောပကို ရောက် တဲ့လူ ရောက်သွားလို့ ဒီတစ်ခါလဲ လွတ်မသွားအောင် ရောက်တဲ့ နေရာမှာ စောင့်ကြည့်ဖို့ စစ်ဆေးတာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ လာစစ်တဲ့လူ က ခပ်ကြွားကြွား၊ ဆရာလှဖေကို အပိုစကားတွေ ပြောသွားတာဖြစ် မယ်။ လန်ဒန်မှာ လု(စ်) (**G.H. Luce**) (၂၀ ဇန်နဝါရီ ၁၈၈၉-၃ မေ ၁၉၇၉)က ငါ့ကို “မျိုးဆက်သစ်” အဖြစ် မွေးပါတယ်။ သူ့ဘာသာ အရင်က ကျေကျေနပ်နပ် မွေးပြီး အများကြီး ကျေနပ်တဲ့ ဦးဘရှင် (၁၉၁၄- ၇ ဇန်နဝါရီ ၁၉၇၀)က အခု ငါ့ကို ထားပစ်ခဲ့ပြီ။ မင်းဝင်ပါ လို့ တိုက်ရိုက်ခိုင်းတာပါ။ ငါလဲ ဝမ်းသာအားရ လက်ခံဆောင်ရွက်

တယ်။ နောက်တစ်နှစ်နီးပါးအလုပ်လုပ်မိတော့ “မင်း လူပျင်းမဟုတ်ဘူး”လို့ တစ်ကြိမ်ပြောတယ်။ ၁၉၅၃ နှစ် ကုန်လောက်က ဖြစ်ပါတယ်။ နောက် စစ်တပ်က ပြန်ထွက်လာတဲ့ ဦးဘရှင်နဲ့ ငါ ၁၉၆၀ နှစ်ကုန်လောက်မှာ မပြေမလည် ဖြစ်ကြတော့ ဆရာလု(စ်)က “ဒီကောင်ကို ငါ မျိုးဆက်သစ်မွေးတာ မှားပြီ”လို့ မပြောပေမယ့် ပြောသလိုပါပဲ။ ၁၂ နိုဝင်ဘာ ၁၉၆၀ ရက်စွဲနဲ့ သူများ မပြောနဲ့ (Confidential) ထိပ်က တပ်ထားတဲ့စာမှာ “မင်း အမှားသုံးချက်က (၁) ကာနယ်ဘရှင်ကို ပြစ်မှားတယ်၊ (၂) တို့လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်အချင်းချင်း သံဃဘေဒ (ကွဲအောင်)လုပ်တယ်၊ (၃) မင်းကိုယ်မင်း နစ်နာအောင်လုပ်တယ်၊ ငါကတော့ မင်းအပေါ်မှာ မနှစ်မြို့စိတ် မရှိပါ”တဲ့။ (ဒေဝဒတ်ဟာ သူ့အကုသိုလ်နဲ့သူ မြေမျိုသွားသလိုပေါ့။ မင်းလဲ နစ်မြုပ်သွားမှာပဲလို့ ဆိုလိုဟန်တူတယ်)။ လု(စ်) (Luce)မျိုးဆက်သစ် မွေးတဲ့နေရာမှာ ကံမကောင်းသလို ငါလဲ မျိုးဆက်သစ် မွေးတဲ့နေရာမှာ မစွံပါ။ ငါ့ကို ဆက်ခံဖို့လူကို ငါပဲမွေးရမယ်လို့ စိတ်ကူးမရှိ။ တပည့်ထဲက တစ်ထောင်တစ်ယောက်လောက် ပေါ်ချင်ပေါ်မယ်။

မူလား လူလား

လု(စ်) (Luce)နဲ့ ဗိုလ်မှူးဘရှင်ရယ် သံဃဘေဒရယ် ဘာတွေလဲလို့ မေးကြမှာပဲ။ လိုသလောက် ရှင်းပါ့မယ်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှာ အနောက်တိုင်းသမိုင်းဌာနနဲ့ အရှေ့တိုင်းသမိုင်းဌာနဆိုပြီး သမိုင်းဌာနအပြင်နှစ်ခု ရှိနေတယ်။ အရှေ့တိုင်းဌာနက ၁ ဩဂုတ် ၁၉၆၀မှာ အရှေ့ဖျား ရာဇဝင်ဘာသာ သင်ကြားဖို့ ကထိကတစ်ဦး လိုတယ်။ ပညာအရည်အချင်းက အမ်အေနဲ့၎င်းအထက်ဘွဲ့ရပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ရမယ်လို့ဆို

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

တယ်။ နောက် **B.A. (Hons.)** ရတဲ့လူကို လျှောက်ခိုင်းတယ်။ သူ့ကိုပဲ **Senate** က ၁၇ စက်တင်ဘာ ၁၉၆၀ မှာ ရွေးလိုက်တယ်။

လု(စ်) **G.H. Luce** (၂၀ ဇန်နဝါရီ ၁၈၈၉-၃ မေ ၁၉၇၉)၊ (ဦးဖေမောင်တင်- ပါမောက္ခ၊ အရှေ့တိုင်းပညာဌာန၊ ယူနီဘာစီတီ ကောလိပ်၊ ရန်ကုန်ရဲ့ညီမ ဒေါ်တီတီရဲ့ ခင်ပွန်း)အရှေ့တိုင်းပညာ (**Reader**) အငြိမ်းစားယူတော့ သူ့တပည့်ဦးဘရှင်(၁၉၁၄-၇ဇန်နဝါရီ ၁၉၇၁) က သူသင်တဲ့ မြန်မာခေတ်ဟောင်းသမိုင်းကို ဆက်သင်တယ်။ ဦးဘရှင်ဟာ မတ် ၁၉၃၈ မှာ ဘီအေ(ဂုဏ်ထူးတန်း)ကို ဒုတိယတန်း ဒုတိယဆင့် (**2nd Class 2nd Division**)နဲ့အောင်တယ်။ ၁၉၃၈ က ၁၉၄၁ ထိ ပထမ နည်းပြ၊ နောက်လက်ထောက် ကထိကအဖြစ် သုံးနှစ် ဆရာလုပ်ခဲ့ပြီး၊ စစ်ကြီးအတွင်း ဂျပန်ခေတ်က အာရှလူငယ် အစည်းအရုံးမှာ ဉာဏဗလမှူး၊ ကာကွယ်ရေးတပ်မတော်မှာ ပညာရေးအရာရှိ စစ်မှတ်တမ်း တပ်မှူး၊ အင်္ဂလန်မှာ မြန်မာ စစ်သံမှူး (ဗိုလ်မှူးကြီးအဆင့်)အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ပြီး ၁၉၅၆ နှစ်ကုန်မှာ တပ်က ထွက်ခဲ့တယ်။ အချိန်ပိုင်းကထိက အဖြစ်နဲ့ မြန်မာသမိုင်းကို ၁၉၅၉-၆၀မှာ တစ်နှစ် တာဝန်ယူသင်ကြားပေးတယ်။ ငါက အနောက်တိုင်းရာဇဝင်ဌာန ကထိက၊ ဒါပေမဲ့ မြန်မာသမိုင်းပဲ အထူးလေ့လာနေတယ်။ ဆိုတော့ အရှေ့တိုင်း ရာဇဝင်ကထိကနေရာကို ဝင်လျှောက်တယ်။ မပေးဘူး။ ၁၇ စက်တင်ဘာ ၁၉၆၀ တက္ကသိုလ်ဆီးနိတ် (**Senate**) က ဗိုလ်မှူးကြီးဘရှင်ကို ကထိကခန့်ဖို့ ဆုံးဖြတ်တယ်။

ဦးဘရှင်ကို မဲပေးတဲ့လူတွေက ဒေါက်တာသာလှ၊ ဒေါက်တာသင်းကြည် (၁ ဇွန် ၁၉၁၇-၁၃ အောက်တိုဘာ ၁၉၉၀)၊ ဒေါက်တာကျော်သက်၊ ပါမောက္ခဝီလျံပေါ၊ ဒေါက်တာလှသွင်၊ ဒေါက်တာ ကိုကို

လေး၊ ပါမောက္ခ အောင်ခင် (၂၁ ဧပြီ ၁၉၁၈-၈ မေ ၁၉၈၇)၊ ဦးစံထွန်း (၁၉၀၆- ၂၁ မတ် ၁၉၉၉)၊ ဒေါ်ကြင်စိန်၊ ဒေါက်တာမောင်ကလေး၊ ဦးသိန်းဟန်၊ ပါမောက္ခ ကေအင်ကား၊ ဒေါက်တာသာမြင့်၊ ဒေါက်တာ ဇော်ထွန်းနဲ့ ဒေါက်တာမြတ်တို့ ဖြစ်ပါတယ်။ အရှေ့တိုင်းရာဇဝင်ဌာန ပါမောက္ခ ကျော်သက်က ဗိုလ်မှူးဘရှင်ကို စောစောကပဲ အချိန်ပိုင်း ရာဇဝင်ကထိကအဖြစ် သူဌာနမှာ ခေါ်ထားပြီး သူ့ကိုပဲ ကထိက ပေး မယ်၊ လူ(စ်)နဲ့ ဆရာဖေမောင်တင် (၂၄ ဧပြီ ၁၈၈၈-၂၂ မတ် ၁၉၇၃) ထောက်ခံရင် သူတို့ဩဇာနဲ့ ဖြစ်နိုင်တယ်လို့ တွက်တယ်။ မြန်မာသမိုင်း ကော်မရှင်မှာ ဦးဖေမောင်တင်က ၁၆ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၆၀ ကစပြီး ဥက္ကဋ္ဌ၊ ဦးဘရှင်က အဲဒီကော်မရှင်မှာ သုတေသနမှူး၊ ဆရာလူ(စ်)က အဖွဲ့ဝင်၊ ဒေါက်တာသာလှ၊ ဒေါ်သင်းကြည်တို့က အဖွဲ့ဝင်၊ နောက်ဆုံး ရာထူး ခန့်ထားရေးကို အတည်ပြုမယ့် တက္ကသိုလ်ကောင်စီမှာ ဦးဖေမောင် တင်၊ ဒေါက်တာလှမြင့်၊ ဦးဘိုးထို၊ ဦးမျိုးမင်း(၁၉၀၉- ၂၁ စက်တင်ဘာ ၁၉၉၅)၊ ဒေါ်သင်းကြည်၊ ဒေါ်လင်းစဒေး၊ ဦးအုံး(၂၄ ဧပြီ ၁၉၁၃-၁၁ မေ ၁၉၈၁)၊ ဒေါက်တာသာလှ၊ ဦးစိန်လှ၊ တီ၊ ကေ၊ ဘွန်း (၁၉၀၈- ၁၉ ဇူလိုင် ၁၉၆၅)၊ ဦးအောင်ဖေ၊ ဒေါက်တာမောင်ကလေးဆိုတဲ့ အသိုင်း အဝိုင်းနဲ့ ဆီးနိတ်ဆုံးဖြတ်ချက် “M.A. အောင်မှ ဒီနေရာပေးမယ်ဆိုတဲ့ မူ”ကို ပစ်ပယ်ပြီး ဘီအေ(ဂုဏ်ထူး)သာ ရတဲ့လူကို ရွေးထားတာပဲ။ ဒါကို ကောင်စီက အတည်ပြုနိုင်တယ်လို့ တစ်ထစ်ချတွက်ပြီးသား ဖြစ် ပါတယ်။

အဖြစ်အပျက်က ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်ကုန်ခါနီးက ဖြစ်ပြီးအခု ၁၉၉၈ မှာ ၃၈ နှစ် ရှိသွားပြီဖြစ်လို့ လူအတော်များများလဲ သေသွားပြီဖြစ်လို့ မျက်နှာပူစရာမရှိတော့တဲ့အတွက် ဒီနာမည်တွေကို ဖော်ပြီး ရေးလိုက်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ပါတယ်။ ကျော်သက်၊ သာလှ၊ စံထွန်း (၁၉၀၆-၂၁ မတ် ၁၉၉၉) လောက်ပဲ ကျန်တော့တယ်။ ကောင်စီအစည်းအဝေးက (၅ နိုဝင်ဘာ ၁၉၆၀) သန်းထွန်းကို ရွေးတယ်။ နေ့စဉ်သတင်းစာတွေထဲမှာ အဲဒီကိစ္စ ဝိုင်းရေးကြတယ်။ တစ်ဖက်က ရေးတာကို ချေပဖို့ အချက်အလက် ရှာကြတယ်။ သတင်းစာတိုင်းလိုလိုမှာ အယ်ဒီတာချုပ်က ဦးဘရှင်ရဲ့ သူငယ်ချင်းဖြစ်သလို လက်ထောက်အယ်ဒီတာတွေက ငါ့သူငယ်ချင်း တွေဆိုတော့ အယ်ဒီတာချုပ်က မနက်ရုံးတက်ပြီး ရေးပေးခဲ့တာထက် သာအောင် ညအယ်ဒီတာက ဖောင်ပိတ်ခါနီး ကပ်ပြီးထည့် ပေးတယ်။ တစ်ဖက်ခြေလှမ်းကို သတင်းစာတိုက်က ရသမျှ သိသမျှကို ငါသိနှင့် တယ်။ အဲဒီတော့ ကိုယ့်ဘက်က အထက်စီး (initiative) ရတာပေါ့။ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးတိုက်ခိုက်တာ မပါအောင် သိပ်ပြီး သတိထားပါတယ်။ လှုပ်လှုပ်ရွရွဖြစ်အောင်လဲ လုပ်ပေးပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် ဆရာလု(စ်) (Luce)က မင်းမှာ သံဃဘေဒ အပြစ်ရှိတယ်လို့ ၁၂ နိုဝင်ဘာ ၁၉၆၀ မှာ စာရေးပြောပါတယ်။

ဆရာလု(စ်) (Luce) ရဲ့ ၁၉၄၉ (အနှစ် ၆၀ ပွဲ) ကို လုပ်ဖို့ ငါ ဆော်ဩတယ်။ ဦးဖေမောင်တင် ၁၉၉၈(အနှစ် ၁၁၁ ပွဲ)ကို လုပ်ဖို့လဲ ငါပဲ ဆော်ဩတယ်။ ဦးဖေမောင်တင် အမေရိကသွားနေပြီး ၂၄ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၉ ပြန်လာတော့ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းကော်မရှင်မှာ ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်ဖို့ ငါလိုက်ပြီး လှုံ့ဆော်တယ်။ ဆရာလု(စ်)က “မင်းအပေါ်မှာ မနှစ်မြို့စိတ် မရှိ”ဆိုသလို သူတို့သမီးယောက်ဖအပေါ်မှာ ငါကလဲ နှစ်သက်ကြည်ညိုစိတ်ပဲ ရှိတယ်။ ဒီကိစ္စက သန်းထွန်း-ဘရှင် ရန်ပွဲ မဟုတ်ပါ။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ဆီးနိတ် မတရားလုပ်တာကို အများ က ဝိုင်းပြီးရှုတ်ချတဲ့ပွဲသာ ဖြစ်တယ်။ ဦးဘရှင်ကလဲ ဘယ်လိုမှသဘော

ထားဟန်မတူပါ။ အရင်ကလဲ မခင်မင်ဘူး၊ နောက်လဲ ခင်မင်မလာဘူး။ မျက်နှာသိတစ်ယောက်ကို အထိုက်အလိုက် ဆက်ဆံသလို ဆက်ဆံပါတယ်။ တက္ကသိုလ်ဝန်ထမ်းအိမ်မှာ ငါ့အိမ်ခန်းနဲ့ သူ့ဇနီးနာမည်နဲ့ ရတဲ့အိမ်ခန်း ကပ်နေလို့ အိမ်နီးချင်းအဖြစ်နဲ့ ၁၉၆၀ ပြည့်က ၁၉၆၅ထိ နေခဲ့ရတယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ ဘာသာရပ်ချင်း တူနေတော့ အိမ်နီးချင်း နေ့စဉ်မြင်နေရသလို ပုဂံမှာလဲတွေ့၊ စာတမ်းဖတ်ပွဲမှာလဲတွေ့၊ စာကြည့်တိုက်မှာလည်းတွေ့၊ သူဖတ်တဲ့စာတမ်းကို ငါ ဝေဖန်တယ်၊ ငါ့စာတမ်းကို သူတစ်ခါမှ မဝေဖန်ပါ။

တက္ကသိုလ်မှာ ဂိုဏ်းနှစ်ဂိုဏ်း

လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် သူငယ်ချင်း အုန်းခိုင် (Arthur Kyong)က သူ့အမြင်ကို ဒီလို ရှင်းပြတယ်။

- (၁) မင်းထင်သလို မင်းကို ရွံလို့ ဝိုင်းဆုံးမတာ မဟုတ်ဘူး။
- (၂) အရှေ့ဖျားသမိုင်းဌာန ပါမောက္ခ ကျော်သက်က မင်းကို သူ့ဌာန ရောက်မလာအောင် အသိုင်းအဝိုင်းနဲ့ တားဆီးပိတ်ပင်တာလဲ မဟုတ်ဘူး။
- (၃) ဒေါက်တာသောင်းက **Michael Blackmore** နဲ့ လက်ထပ်သွားကတည်းက ကိုကျော်သက်က သူ့မယား မေရီစိန်ထွန်း (ဒေါ်ခင်ခင်ကြီး)ကို မသောင်းနေရာမှာ သွင်းပြီး ယာယီကထိကခန့်ထားပြီးပြီ။ အဲဒီအချိန်မှာ ဗိုလ်မှူးဘရှင်က သမိုင်းကော်မရှင်မှာ ကျမ်းပြုအရာရှိ ဖြစ်ပြီး မကြာမီ သမိုင်းကော်မရှင် ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်စရာ အလားအလာရှိတယ်။ မင်းနဲ့မေရီကို ပြိုင်ဖို့ မဖြစ်နိုင်၊ ဦးဘရှင်နဲ့ ပြိုင်ရင် ဖြစ်မယ်။

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ပြီးတော့ ဦးဘရှင်က ရက်ပိုင်း လပိုင်းအတွင်း ရာထူးတိုး
 သွားရင် မေရီပဲ သူ့နေရာကို ယာယီမဟုတ်ဘဲ အမြဲကထိက
 အဖြစ်နဲ့ ဝင်နိုင်ပြီပေါ့။ အဲဒီလှည့်ကွက်ကို မင်းမမြင်ဘူး။
 အာသာနဲ့ ကျော်သက်က မြွေမြွေချင်း ခြေမြင်တာပေါ့။ ဆီးနိုတ်မှာ
 ဦးဘရှင်ဘက်က မဲပေးတဲ့ လူစာရင်းကို ကြည့်ပါ။

တက္ကသိုလ်ဆီးနိတ်
၁၇ စက်တင်ဘာ ၁၉၆၀ မဲစာရင်း

ဦးဘရှင်ကို မဲပေးသူ	သန်းထွန်းကို မဲပေးသူ	ကြားနေသူ
ပါမောက္ခ သာလှ	ဦးဘိုးထို	ဦးဝန်
ပါမောက္ခ သင်းကြည်	ပါမောက္ခ ဧမောင်	ပါမောက္ခ ကြည်
ပါမောက္ခ ကျော်သက်	ပါမောက္ခ အောင်သန်း	ပါမောက္ခ ဘတုတ်
ပါမောက္ခ ဝီလျံပေါ	ပါမောက္ခ မောင်မောင်ခ	ပါမောက္ခ မျိုးမင်း
ပါမောက္ခ လှသွင်	ပါမောက္ခ ဘညွန့်	ဦးထွန်းအောင်
ပါမောက္ခ ကိုကိုလေး	ပါမောက္ခ စွန်ဒရမ်	
ပါမောက္ခ အောင်ခင်	ပါမောက္ခ အေးလှိုင်	
ဦးစံထွန်း	ဒေါက်တာညီညီ	
ဒေါ်ကြင်စိန်	ဒေါက်တာ အုံးခိုင်	
ဒေါက်တာ မောင်ကလေး	ဦးအောင်ကြီး	
ဦးသိန်းဟန်	ဦးစံသာအောင်	
ပါမောက္ခ ကေအင်၊ကား	ဦးယုခင်	
ဒေါက်တာ သာမြင့်		
ဒေါက်တာ အိပ်ချ် ဇော်ထွန်း		
ဒေါက်တာ မြတူ		

(ဦးဝန်၊ ဦးမျိုးမင်းတို့ ဦးဘရှင်ကို မဲမပေးတာ ထူးတယ်။ သူတို့က ဦးဘရှင်ကို ထင်ထင် ရှားရှား သိသိသာသာ လိုလားသူတွေ ဖြစ်ပါတယ်။)

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

တက္ကသိုလ်ကောင်စီ
၅ နိုဝင်ဘာ ၁၉၆၀ မဲစာရင်း

ဦးဘရှင်ကိုမဲပေးသူ	သန်းထွန်းကိုမဲပေးသူ
ဒေါက်တာ လှမြင့်	ပါမောက္ခ ဧမောင်
ဦးဘိုးထို	ပါမောက္ခ အောင်သန်း
ဦးအုံး	ပါမောက္ခ မောင်မောင်ခ
ပါမောက္ခ မျိုးမင်း	ဦးထွန်းတင်
ပါမောက္ခ ဒေါ်သင်းကြည်	ဦးချို
ပါမောက္ခ လင်းစဒေး	ဦးကျော်မင်း
ပါမောက္ခ ဖေမောင်တင်	သခင်ချစ်
တီကေဘွန်း	ဦးဘသင်
ဦးစိန်လှ	ဦးသန်းမောင်
ဦးအောင်ဖေ	တီပီဝမ်
ဒေါက်တာ မောင်ကလေး	ဦးမောင်မောင်ကျော်
	ဦးမြတ်ထွန်း
	ဦးရန်အောင်
	ဦးပု (ပညာရေး)

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကောင်စီ(၁၉၆၀-၆၁)ဝင် စာရင်းကို ကြည့်

ပါ။

- ၁။ ဦးစံလွင်
- ၂။ ဒေါက်တာလှမြင့်
- ၃။ ဦးဘိုးထို
- ၄။ ပါမောက္ခ ဧမောင်
- ၅။ ပါမောက္ခ အောင်သန်း
- ၆။ ပါမောက္ခ ဘညွန့်
- ၇။ ပါမောက္ခ မျိုးမင်း
- ၈။ ပါမောက္ခ မောင်မောင်ခ
- ၉။ ပါမောက္ခ သာလှ
- ၁၀။ ပါမောက္ခ သင်းကြည်
- ၁၁။ ပါမောက္ခ ဂျေ၊ လင်းစဒေး
- ၁၂။ တီ၊ ကေ၊ ဘွန်း
- ၁၃။ ဦးစိန်လှ
- ၁၄။ ဦးအောင်ဖေ
- ၁၅။ ဦးကျော်မြင့်
- ၁၆။ ဦးထွန်းတင်
- ၁၇။ ဦးဘိုးအေး
- ၁၈။ ဦးချို
- ၁၉။ ဝန်ကြီး အမ်၊ အေ၊ ရာရှစ်
- ၂၀။ ဦးကျော်မင်း
- ၂၁။ သခင်ချစ်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

- ၂၂။ စဝ် ဆော်ဟုမ်
- ၂၃။ ဦးဘသင်
- ၂၄။ ဦးသန်းမောင်
- ၂၅။ တီ၊ ပီ၊ ဝမ်
- ၂၆။ ဦးမောင်မောင်ကျော်
- ၂၇။ ဒေါက်တာ လတ်
- ၂၈။ ဦးမြတ်ထွန်း
- ၂၉။ ပါမောက္ခ ဖေမောင်တင်
- ၃၀။ ဦးရန်အောင်
- ၃၁။ ဦးအုံး
- ၃၂။ ဦးခင်မောင်ကြီး
- ၃၃။ ဦးကျော်ညွန့်
- ၃၄။ ဒေါက်တာ မောင်ကလေး
- ၃၅။ ဦးပု

အဲဒီ ၃၅ ဦးထဲက ထောက်ခံသူ ၁၄၊ ကန့်ကွက်သူ ၁၁၊ ကြား
 နေသလား အစည်းအဝေး မရောက်သလား မသိသူ ၁၀ ဦး၊ ပါမောက္ခ
 ဘညွန့်နဲ့ ပါမောက္ခ သာလှက ပါရီမှာ ယူနက်စကို အစည်းအဝေးသွား
 နေတယ်။ ရှိရင်လဲ ဘညွန့်က မိတ်ဆွေ၊ သာလှက ရန်သူဖြစ်တယ်လို့
 အသေအချာသိပါတယ်။ ဒါကြောင့် သူတို့ မရှိလို့ ဘယ်သူ့ကိုမှ မထိ
 ခိုက်ပါ။ ငါ့ဘက်က ၁၄မှာ ငါ့ကို မြင်တောင်မြင်ဖူးမယ် မထင်တဲ့ ရှစ်
 ဦးရှိတယ်။ အဲဒီလို တန်းစီကြည့်ရင် ငါ့ကို ခင်လို့ ဝိုင်းဝန်းကူညီတာ
 မဟုတ်ဘူး၊ အုပ်စုတိုက်ပွဲဖြစ်မယ်လို့ အဖြေထွက်တယ်။ ငါ့ကို ဆန့်
 ကျင်တဲ့ ၁၁ဦးမှာ ရှစ်ဦးက အသေအချာ ရွံတယ် မုန်းတယ်။ ဒါဆို

ဒီပွဲမှာ ငါ့ကို ဝိုင်းပြီး နှိမ်နင်း တိုက်ခိုက်တဲ့ပွဲဖြစ်တယ်လို့ အဖြေထွက်တယ်။ တက္ကသိုလ်အသိုင်းအဝိုင်းမှာ မုန်းသူ ရှစ်ခင်သူခြောက် ဖြစ်တဲ့အတွက်မုန်းသူများတယ်။ မမြင်ဖူးတဲ့သုံးဦးကဆန့်ကျင်တယ် ဆိုတာကဟိုဘက်ကအဆွယ်ကောင်းလို့ ပါသွားတာဖြစ်မယ်။ မမြင်ဖူးတဲ့ ရှစ်ဦးက ထောက်ခံတာကတော့ ငါ့ဘွဲ့လက်မှတ်ကို အသိအမှတ်ပြုတဲ့သဘော ထင်ရှားတယ်။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှာ နှစ်အကြာကြီး မြန်မာစာပါမောက္ခလုပ်ခဲ့တဲ့ ဒေါက်တာလှဖေက “သူ ရာထူးအဆင့်ဆင့် တက်သွားတာဟာ ဆရာသမားတွေက ထောက်ခံလို့ အမှီရှိလို့ ကြီးပွားတာ”လို့ ပြောတယ်။ ငါကတော့ ကြိုးစားလို့ဖြစ်ထွန်းတာလို့ စွဲစွဲမြဲမြဲ မှတ်ထားတယ်။ မှီလို ထိပ်တုံးကြီးနဲ့ မြေက ထွက်တာ မဟုတ်၊ မျှစ်လို ထိပ်ချွန်နဲ့ ထွက်လာတယ်ပေါ့။ တက္ကသိုလ်ရဲ့ ဂုဏ်သိက္ခာ အနိမ့်ကျဆုံး ကာလဖြစ်တယ်လို့ သုတေသနလုပ်ဖက် တင်လှသော် (၁၄ စက်တင်ဘာ ၁၉၈၆ ကွယ်လွန်) က စာစပ်တယ်။

‘သတင်း မလှလိုက်ပုံက
အင်းဝစံ မဟေသီ တင်မလို့တဲ့’
အပြည်ပြည် အလီလီ ကြားရင်လည်း မကောင်ပြီဘု၊
လူ (Luce) သခင် သူ့အမြင် တစ်ဇောက်ကန်းကိုလ
ပါမောက္ခ ရွှေဉာဏ်ကြီးတွေက သဗ္ဗညုပုံအသွင်
ယုန်ထင်ထင်ကာပ ဦးညွတ်တွား
ပြိုင်စံရယ်မပေါ် နိုင်ငံကျော် ဝိဇ္ဇာထူးသူမို့
ပါရဂူ မဟာဝိဇ္ဇာတွေအပေါ်က
ကျော်လွှားကာ ရွေးရလေသတဲ့
မကြည်ဖွယ် ဤအခင်း

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ထင်လင်း မလျော်လို့
အမယ်မင်း... ကြားမတော် ရှုမလှပါတဲ့
အမိတက္ကသိုလ်ရဲ့ အသုဘတရား။ ။

နံနက် ၁၀နာရီခွဲ၊ ၁၈ စက်တင်ဘာ ၁၉၆၀

ပုဂံပိုင်နက်

သုတေသန နှစ်ပတ်လည် ကွန်ဖရင့် ၁၉၆၉အတွက် အနုပညာလူမှုသိပ္ပံ စာတမ်း စစ်ဆေးလက်ခံတဲ့အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌက ဦးသိန်းဟန်၊ ငါက အဖွဲ့ဝင်။ မန္တလေးတက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာန နည်းပြဆရာ ဧကိုက “ပုဂံလက်နက် နိုင်ငံတော်ကြီး”ဆိုတဲ့ နာမည်နဲ့ ပုဂံကျောက်စာသက်သက်ကို အသုံးပြုပြီး စာတမ်းတစ်ခုတင်တယ်။ ကျောက်စာမှာ မြန်မာတွေရဲ့ လက်နက်နိုင်ငံဟာ မြောက်ဘက်မှာ ငဆောင်ချမ်းလို့ ပြောတဲ့အခါ အဲဒီ ငဆောင်ချမ်းဟာ ဘယ်အနားမှာလဲဆိုတဲ့ ပြဿနာကို ရှင်းရပါတယ်။ တရုတ်ဘက်က လာရင် ရွှေလီမြစ်ကို ကူးပြီးတွေ့ရတဲ့ ကမ်းသီတာ နေရာမှာလား၊ ဗန်းမော်ပဲလား၊ ဗန်းမော်က ဧရာဝတီအနောက်ဘက် ကမ်းကို ကူးတဲ့နေရာလား။ အဲဒါ အပြတ်မရှင်းနိုင်တောင် ဗန်းမော် နဲ့ ထမ်းပိုးထမ်း အရှေ့/အနောက် တစ်နေရာပဲပေါ့။ အရှေ့ဘက်မှာ သံလွင်မြစ်၊ ဒီလိုဆိုရင် သံလွင်မြစ် အနောက်ဘက်ကမ်း (Trans-Thanlwin)နဲ့ မဆိုင်ဘူး၊ သံလွင်မြစ် အနောက်ဘက် (Cis-Thanlwin) ဟာ ပုဂံပိုင်နက်ဖြစ်တယ်။ တောင်ဘက်မှာ အနီရုဒ္ဓလက်ထက် တလ(ဒလ)၊ မင်လုလင်လက်ထက် ဗိတ်(မြိတ်) ကွမ်တော်ရှင်လက် ထက် သလင်ကြေ (Cape Salang) လို့ ဆိုနိုင်တယ်။ အနောက် မစ္ဆဂီရီ (?ချင်းတောင်တန်း)။ “အဲဒီလိုဆိုရင် မြန်မာနိုင်ငံဟာ သိပ်ငယ် နေမှာပေါ့”ဆိုပြီး ဦးသိန်းဟန်က ကန့်ကွက်ပါတယ်။ သူက အဲဒီ

တုန်းက မြန်မာသမိုင်းအဖွဲ့ရဲ့ ဥက္ကဋ္ဌ၊ သူက ဇွတ်ပယ်ပစ်တယ်။ အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ်နဲ့ သူက အနိုင်ယူခဲ့တယ်။

နောက်တစ်နှစ် ကွန်ဖရင့်မှာ “နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ် မြန်မာစကားပြေ” အကြောင်း စာတမ်းဖတ်တယ်။ နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ် မြန်မာစကားပြေ အကြောင်းပြောတာ ငါ့မိနစ်မပြည့်ဘူး။ “အလေးအနက် မပြော၊ တိမ်တယ်” လို့ ငါက ဝေဖန်တယ်။ ကွန်ဖရင့်နောက်ဆုံးနေ့၊ နောက်ဆုံးနာရီမှာ သူက တစ်ဖွဲ့လုံးရဲ့ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် နိဂုံးစကားပြောရာမှာ “ငါတို့ တစ်တွေဟာ နုသေးတယ်၊ ရှေ့နောက်အဆင်အခြင်မရှိ၊ ပြောချင်တာ ပြောတယ်၊ နောက်တော့ ယဉ်ကျေးလိမ္မာလာမှာပါလို့ သူမျှော်လင့်ပါတယ်” တဲ့။

နယ်ခြားအရေးပိုင် ဦးထွန်းဖေ

ချင်းကျောင်းသားတွေ ချင်းသမိုင်းရေးကြ၊ ငါအထောက်အထား ရအောင် စုပေးမယ်၊ လူကြီးတွေနဲ့လဲ ဆက်သွယ်ပေးမယ်ဆိုပြီး အားပေးခဲ့တယ်။ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့အတွက် ကျမ်း (Thesis) ရေးပြီး တင်တော့ တချို့ကျမ်းကို ပြင်ပစာစစ်အဖြစ်နဲ့ ကူညီဖို့ အငြိမ်းစားနယ်ခြားအရေးပိုင် ဦးထွန်းဖေကို ချဉ်းကပ်ရပါတယ်။ သူ့ကို နှုတ်မေးပွဲနေ့မှာ ငါတို့နဲ့အတူ နေ့လယ်စာစားဖို့ ဖိတ်တယ်။ (၁) ငါ့ကို တစ်ယောက်တည်း ကျွေးကွဲ့၊ ငါက အသက်ကြီးတော့ ဖိတ်စဉ်ထက်ဝက်စားမှာ၊ မင်းတို့ ငါ့ကို ရွံလိမ့်မယ်။ (၂) နယ်ခြားက လူတွေကို “မင်းတို့ နှစ်စဉ်ဝင်ငွေ ခွန် ထမ်းရမယ်” ဆိုတော့၊ နားမလည်ဘူးလို့ ပြောတယ်။ (၃) “မင်းတို့ လာမယ့် တနင်္ဂနွေနေ့မှာ မင်းတဲကို လာနိုင်ရင်၊ လူတစ်ယောက် ခြံစောင်တစ်ထည်စီ ပေးမယ်” ဆိုတော့၊ တစ်ခါပဲ ပြောရတယ်၊ ငါမှ ဗိုလ်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

တဲ မရောက်သေးဘူး၊ သူတို့ လူစုံရောက်နှင့်နေတယ်။(၄) သူ့ကို အမရ ဆောင်က ရှမ်းလမ်းနေအိမ်ကို ကားနဲ့ပြန်ပို့တဲ့အခါ၊ ဗားကရာလမ်းမ ကြီးက ရှမ်းလမ်း လမ်းဆုံရောက်တော့ လမ်းမှားပြီး ကြံတောသချိုင်း ဘက်ကို ကွေ့တဲ့အခါ“ဟဲ့ဟဲ့ ငါ့ကို တစ်ခါတည်း ပို့ခဲ့တော့မလို့လား” လို့ ပြောပါတယ်။

စာမေးပွဲ

ဘာသာရပ်သင်ရိုးကို ပြည့်စုံအောင် မသင်ရဘဲ စာစစ်တော့လို့ ခိုင်းတဲ့ အခါ မေးခွန်းနောက်က ‘သင်သိသမျှ ရေးပါ’ လို့ ထည့်လိုက်တယ်။ အောင်ချက် သိပ်ကောင်းတော့လဲ ငါက ဂုဏ်မယူပါ။ “နင်တို့တော်လို့ အောင်တယ် မထင်နဲ့၊ ငါ အအောင်ပေးတာ”လို့ ပြောရပါတယ်။ ဒေါက်တာမောင်ဖြူ(ဝွမ်လျောင်)ကို သတိရတယ်။ “စာမေးပွဲကို တို့ လူတစ်ရာသွင်းတာ တစ်ရာတစ်ယောက် အောင်သကဲ့၊ တစ်ယောက် သေသွားတာ မသိလိုက်လို့”လို့ ပြောပါတယ်။ ခပ်ရှင်းရှင်းပြောတော့ စာမေးပွဲစနစ်ဟာ၊ ကျောင်းသားအရည်အချင်းကို တကယ်မသိနိုင်ဘူး။ နောက် စာမေးပွဲမှာ မေးတတ်တဲ့ ပုစ္ဆာကိုပဲ ပိုင်ပိုင် ဖြေတတ်အောင် **(Cram)** သင်ပေးတဲ့၊ ကျူရှင် **(Tuition)** ထွန်းကားလာတော့ ပိုပြီး ပျက်စီးသွားတယ်။ နောက် တစ်မျိုးပြောတော့ ဘာသာရပ်ကို ကောင်း ကောင်းမသိ၊မတတ်ဘဲ၊ အမှတ်များများနဲ့ စာမေးပွဲအောင်နိုင်တဲ့လမ်းစ တွေ ထွင်ပေးတဲ့လူတွေနောက်ကို လိုက်ကုန်ကြလို့ ပညာရေးစနစ်ဟာ ပျက်သွားတယ်။ တစ်ဖက်က အရည်အသွေးကို နေ့စဉ်၊ လစဉ် ကြည့် ပြီး အမှန်ပေးတဲ့စနစ် **(Credit System)** ကို လုပ်ပြန်တယ်။ မလုပ် တတ်တော့ စာသင်တန်းဆရာ၊ဆရာမကကိုယ့်တပည့်တွေကို ကျောင်း

ခန်း အပြင်တစ်နေရာခေါ်ပြီး၊ ကျောင်းသင်ခန်းစာပဲ သင်ပေးတယ်။ ကိုယ့်တပည့်ကို ကိုယ်ပဲ အမှတ်အမှားကြီးပေးတဲ့ “ကျူရှင်သစ်” ပေါ်လာတယ်။ ရှင်းရှင်းပြောတော့ “ယိုင်တာကနေ ပြိုတယ်” လို့ ပြောရမယ်။ လူနည်းရင် စည်းကမ်းရှိအောင် ထိန်းဖို့ လွယ်တယ်ဆိုတဲ့စကားရှိတယ်။ တက္ကသိုလ်မှာလူနည်းရင် မကောင်းဘူးလားဆိုတာလဲ အဖြေတစ်ခုပါပဲ။

ငါရေးတာ လူမဖတ်

ဓားတံဆိပ်နဲ့ “ဆေးဝယ်ရင် ဒီဇူဇာမှာ စိတ်ချရတယ်” ဆိုတဲ့ ဆေးကြော်ငြာကို ငါသိပ်ကြိုက်တယ်။ ဘယ်သူဖြစ်ဖြစ် လှီးမှာပဲလို့ ပြောင်ပြောနေတယ်။ အဲဒါကို အတုခိုးပြီး ငါ့စာအုပ်တစ်အုပ်မှာ “ဒီစာအုပ်ဖတ်ကောင်းရမယ်လို့ အာမ မခံ-သန်းထွန်း” လို့ စာအုပ်ဖုံးမှာ စာလုံးကြီးကြီးနဲ့ ထည့်ခိုင်းတယ်။ ပုံနှိပ်သူက မထည့်ဘဲ မနေသာလို့ ထောင့်နားမှာ သိမ်သိမ်ငယ်ငယ် ထည့်ထားပါတယ်။ လူမဖတ်တာလဲ အပြစ်မဆိုသာပါ။ စာအုပ်တစ်အုပ်ကို ရေးရင် ဘယ်သူရေးသလဲ၊ ဘယ်တုန်းက ရေးသလဲ၊ ဘယ်သူ့အတွက် ရေးသလဲ မေးရတယ်။ ဈေးကွက်ဝင်တယ်ဆိုပြီး အိမ်ထောင်ဦး ရှုဖွယ်၊ လူတော်လူကောင်း၊ ဗန်းစကား အဘိဓာန်၊ ဘုရားသမိုင်းပေါင်းချုပ် ဆိုသလို ခပ်သွက်သွက်ရေးတဲ့အခါ ဘယ်လိုအကဲဖြတ်မလဲ၊ အရင် အနှစ်သုံးဆယ်က ရေးတယ်ဆိုရင်လဲ ပညာရပ်ဆိုင်ရာမှာ ခေတ်နောက်ကျနေပြီ။ နောက်ဆုံး သုတေသနရှာဖွေတွေ့ရှိချက်တွေ ဘယ်မှာပါတော့မလဲ။ သာမန်အရပ်သား၊ လမ်းပေါ်က လူလူထုလက်စွဲဆိုရင် ဘယ်မှာ အဆင့်မြင့်မလဲ။ ဦးဝန်၊ ဦးဘသိပ်တော်တယ်။ သူတို့ရေးတဲ့ သူငယ်တန်း ဖတ်စာအုပ်က ငါးနှစ်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ကလေးအတွက် သိပ်ကောင်းတယ်။ တစ်ခါတစ်ခါ ပုံနှိပ်ရင် အုပ်ရေ သောင်းပေါင်းများစွာ ရိုက်ရတယ်။ ဒါပေမဲ့ လူကြီးသုံးလို့မရဘူး။ ဆေး ကျမ်း ရေးပေမယ့် လားကျမ်းလောက်တောင် မစွဲတာလဲရှိတယ်။ ငါ ရေးတဲ့ ခေတ်ဟောင်းမြန်မာရာဇဝင် ဟာ စထုတ်တဲ့အခါက တန်ဖိုး ၁၈ကျပ်ဆိုတော့ ကမာရွတ်လှည်းတန်းက အလိမ္မာစာအုပ်ဆိုင်မှာ မွန် ဘိုကေက စာအုပ်ကို လက်ညှိုးထိုးပြီး “ခင်ဗျား စာအုပ် ဒီတန်ဖိုးနဲ့ဆို ရင် လူထုလက်ထဲ ဘယ်လိုရောက်မလဲ”လို့ မေးပါတယ်။ “ဒါ လူထု လက်စွဲမဟုတ်ဘူး”လို့ ဖြေတဲ့အခါ ချက်ချင်းနားလည်သလား မသိ၊ ဆက်မပြောပါ။ ပုသိမ်နယ်က ပညာရှိ လူတော်လူကောင်း ထွက်တဲ့ အထဲမှာ ပုဂံခေတ်က ဓမ္မဝိလာသီတို့ ဆပဌတို့ကစပြီး ဦးထွန်းရှိန်၊ ဗိုလ်သိမ်းဆွေ၊ မွန်ဘိုကေနဲ့ ငါလဲ ပါတယ်လို့ သူက တစ်ခါပြောဖူး ပါတယ်။ သူရေးတဲ့ ပုဂံသုတေသန လမ်းညွှန် ဟာ ဦးလူဖေဝင်းရဲ့ **Pictorial Guide၊ ဦးသန်းဆွေ-သမိုင်းဝင် ပုဂံစေတီပုထိုးများ၊ ဦးအောင်ကြိုင်-လက်ရာစုံစွာ အာနန္ဒာ၊ ပုဂံခေတ် ဗိသုကာလက်ရာများ** ဆိုတာတွေနဲ့စာရင် အများကြီးပိုကောင်းပါတယ်။ လူကြိုက်များပြီး အလီလီအခါခါ ပြန်ပုံနှိပ်နေရတာကတော့ ဦးလူဖေဝင်းနဲ့ဦးသန်းဆွေ တို့ စာအုပ်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ ကလေးစာအုပ်ကို သောင်းနဲ့ချီပြီး ရိုက်ရ သလို အလွယ်တကူ နည်းနည်းပါးပါး သိရုံဖတ်တဲ့လူကလဲ သောင်း ချီပြီး ရှိပါတယ်။ ငါရေးတဲ့ ခေတ်ဟောင်းမြန်မာရာဇဝင် က တစ်နှစ် ကို အုပ်သုံးဆယ် ရောင်းရတယ်။ **ROB (အမိန့်တော်ပေါင်းချုပ်)**က အုပ်သုံးရာပဲ ရိုက်တယ်။ စာမျက်နှာ ၇၆၀၀၊ ၁၀တွဲရှိတယ်။ ၁၉၈၃ က စရိုက်ပြီး ကမ္ဘာတကွသိုလ်တွေမှာ အရှေ့တောင်အာရှကို စိတ်ပါ ဝင်စားပြီး လေ့လာမယ့်လူရှိရင် အလကားပို့ပေးတယ်။ ရိုက်နှိပ်ဖို့ ငွေ

ထောက်ပံ့တဲ့ **Toyota Foundation** က စာပို့ခငွေ ထည့်မပေးလို့ ချက်ချင်း မဖြန့်ဝေနိုင်ဘဲ ကြန့်ကြာသွားတယ်။ အုပ် ၃၀၀၊ ဆယ်တွဲ အုပ် ၃၀၀၀၊ အလကားပေးလို့ ၁၀နှစ်ကြာတဲ့အခါ ကုန်ပါပြီ။ ငါ့ကို လဲ ပေးချင်တဲ့လူပေးဖို့ အုပ် ၅၀ စီပေးတယ်။ နည်းနည်းချန်ထားပြီး တစ်စုံကို တစ်သောင်း၊ နှစ်သောင်း၊ သုံးသောင်းနဲ့ရောင်းတယ်။ လျှပ်စစ် မီတာခတွေ အများကြီးဆောင်ရတဲ့လမှာ နောက်ဆုံးကျန်နေတဲ့ တစ်စုံ ကို တစ်သိန်းနဲ့ ရောင်းလိုက်ပါတယ်။

စာပေဝါသနာ

စာဖတ်များတယ်၊ ဒါပေမဲ့ စာပေကို ဝါသနာပါလို့ မဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံရေး ဝါသနာပါတယ်၊ လိုအပ်လို့ ဖတ်တယ်။ ဥပမာ **Laski** ရဲ့ *Grammar of Politics* ကို အိုင်အေ အထက်တန်း(ကောလိပ်ဒုတိယနှစ်)မှာ ဖတ် တယ်။ **Left Book Club** က စာအုပ်တွေ ဖတ်တယ်။ အင်္ဂလိပ်လို အဖတ်မြန်မှ၊ အချိန်နည်းနည်းမှာ စာအုပ်များများ ဖတ်နိုင်မှ ဆိုပြီး မြန်မြန်ဖတ်ကျင့်တယ်။ အင်္ဂလိပ်စာရေးတဲ့အခါ ရေးနိုင်အောင် အတု ယူဖို့ **Classical Novels**တွေ ဖတ်တယ်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း က ထင်ရှားတဲ့စစ်ပွဲ၊ ထင်ရှားတဲ့ ဗိုလ်ချုပ်၊ စစ်သူလျှို့၊ စစ်သုံ့ပန်းတွေ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်ခန်း၊ စစ်ခုံရုံးစစ်ဆေးခန်း၊ အဲဒါမျိုးတွေ အများ ကြီး ဖတ်တယ်။ ငါတို့ တက္ကသိုလ်ရောက်တော့ ပါမောက္ခ ဦးမျိုးမင်း အတန်းကို တက်ဖူးတယ်။ သူက “အင်္ဂလိပ်စာ တော်ချင်ရင် အင်္ဂလိပ် ဝတ္ထုဖတ်၊ ကိုယ်ကြိုက်တဲ့စာရေးဆရာ ရေးသမျှ အကုန်ဖတ်”၊ အဲဒီလို ပြောတာကို ကြိုက်လို့ **Thomas Hardy, H.G. Wells, Wordsworth, Shakespeare** တို့ စာအုပ်တွေကို ငှားဖတ်တယ်၊ ဆိုင်မှာ

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ကြုံတိုင်းလဲ ဝယ်တယ်။ **Hardy** ရဲ့ ဇာတ်အိမ်ဖွဲ့ရာ **Sussex** နယ်ကို တောင် သွားပြီး လှည့်ကြည့်ဖြစ်သေးတယ်။ **Classic Comic** ကာတွန်း စာအုပ် တစ်ရာကျော် ရအောင်ဝယ်ပြီး ညီကို ဖတ်ပြတယ်။ **Stories Retold** စာအုပ် ငါးဆယ်လောက် ဝယ်ပြီး ညီနဲ့အတူ ဖတ်တယ်။ အဲဒါ စာပေဝါသနာပါလို့ မဟုတ်။ လိုအပ်လို့ ဖတ်တာ ဖြစ်တယ်။ အင်္ဂလိပ်စာအုပ်ကောင်းရင် မြန်မာပြန်တယ်။ ကောလိပ် ကျောင်းမှာ နှစ်နှစ်နေပြီး ဂျပန်စစ်သုံးနှစ်မှာ *Breasted, Ancient, Times* ကို မြန်မာပြန်တယ်။ *Benham, Principles of Economics* ကို မြန်မာပြန်တယ်။ *Carnegie, Public Speaking and Influencing Man in Business* ကို မြန်မာပြန်တယ်။ နောက် တော့ မြန်မာစာအုပ်ကို အင်္ဂလိပ်လိုပြန်တယ်။ ဒီလိုနဲ့ မှော်ပီဆရာသိန်း အရှုံးလွယ်အိတ် နှစ်တွဲကို အင်္ဂလိပ်လို ပြန်ဖြစ်တယ်။ ဒေါ်အမာရဲ့ အငြိမ့် နှစ်တွဲလဲ အင်္ဂလိပ်လိုပြန်တယ်။ လူထုဦးလှ ပုံပြင်စာအုပ် ၂၀ လဲ ပြန်တယ်။ သုတေသနစာတမ်းတွေ ရေးတဲ့အခါ စာတမ်းတိုင်း ကို အင်္ဂလိပ်လို ရေးတယ်။ ပြီးတော့ မြန်မာလိုရေးတယ်။ အင်္ဂလိပ် ဘာသာနဲ့ ရေးတဲ့အခါ အင်္ဂလိပ်လိုတွေးပြီးရေးတယ်။ မြန်မာဘာသာနဲ့ ရေးတဲ့အခါ မြန်မာလိုတွေးပြီး ရေးတယ်။ ဘာသာမပြန်တော့ပါ။

စာရေးဆရာ

စာကို မပြတ်ရေးနေတယ်။ သုတေသနလုပ်လို့ အသစ်တွေတဲ့ အချက် ကို မပြောခဲ့မရေးခဲ့ရင် ကိုယ်ရှာဖွေတွေ့ရှိထားတဲ့ အသိသစ်ကို ကိုယ် သေတဲ့အခါ ဘယ်သူမှ ဆက်မသုံးနိုင်ဘဲ ဖြစ်မယ်။ အသိသစ် ရှာတဲ့ အခါ နောင်လူနောက်သားအတွက်ကိုစေတနာထားပြီးလုပ်တာမဟုတ်

ပါ။ သူများမသိသေးတာ ငါသိတယ်ဆိုတဲ့ ကျေနပ်ချက်က ရှေ့ဆောင်တယ်။ တစ်ကိုယ်ကောင်းစိတ်ဓာတ်ထားတယ်လို့ဆိုရပါမယ်။ ကျောင်းဆရာအနေနဲ့ စာသင်တန်းမှာ အသစ်တွေ့ရှိချက်ကို ထည့်ပြောတယ်။ စာနဲ့ရေးပြီး ကိုယ်တွေ့ရှိထားတဲ့ အကြောင်းအရာသစ်တွေကို စာတမ်းဖတ်ပွဲမှာ ဖတ်တယ်။ စာတမ်းကို သုတေသနစာစောင် တစ်ခုခုမှာ ထည့်တယ်။ နောက်စာတမ်းတွေများတော့ စုပြီး စာအုပ်ကြီးတစ်အုပ် ရပါတယ်။ အဲဒါတွေဟာ သုတေသနလုပ်တဲ့လူတွေရဲ့ လုပ်ရိုးအစဉ် ဖြစ်တယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ သုတေသနစာစောင် မထွက်တော့တဲ့အခါ အပျော်ဖတ်မဂ္ဂဇင်း (popular journals and magazine)တွေမှာ ထည့်ရတော့တယ်။ အပျော်ဖတ်စာအုပ်တွေမှာပဲ ဦးသိန်းဟန်တို့ တိုစိတိုစိရေးနေတုန်းက “ကျွန်တော် အတိုအထွာမရေးဘူး”လို့ ပြောဖူးတယ်။ အဲဒါကိုစိတ်ဆိုးသွားဟန်တူတယ်။ စာရေးဆရာလင်းယုန်မောင်မောင်နဲ့ မုံရွာကအံ့မောင်အိမ်မှာ စာပေဆွေးနွေးပွဲကလေးလုပ်တဲ့အခါ၊ မုံရွေးမှာ ဆွေးနွေးပွဲလေး လုပ်တဲ့အခါ သူက “ငါ စာရေးတာ လက်သွက်ပါတယ်။ မြသန်းတင့်ကိုတော့ မမီဘူး”လို့ ပြောပါတယ်။ အဲဒါ ဟုတ်ပါတယ်။ မြသန်းတင့်ရေးတဲ့စာမျိုးငါမရေးပါ။ ရေးပြီးတဲ့စာအရေအတွက်ပေါ်မှာ ဂုဏ်မယူပါ။ ကိုယ် အထူးပြုလေ့လာတဲ့ ဘာသာရပ်မှာ တစ်ကမ္ဘာလုံးကအရင်ဘယ်သူမှ မပြောသေးတာ၊ မသိသေးတာကို ရှာပြဖို့ ကြိုးစားပါတယ်။ ရှာရတဲ့အခါ ကျန်ရစ်အောင် စာနဲ့ရေးခဲ့ပါတယ်။ “ငါ စာရေးဆရာမဟုတ်”လို့ ဩဝါဒ (Autography) ရေးပါဦး ခိုင်းတဲ့လူတွေရဲ့ စာအုပ်ငယ်တွေမှာ စာလုံးကြီးကြီးနဲ့ရေးထည့်ပေးတယ်။ သူတို့ကလဲ ငါ့ကို စာရေးဆရာမှတ်လို့ ကြေညိုတာ၊ ခုတော့ ဘယ်လိုဟာကြီးလဲ မသိဘူးလို့ ကဲ့ရဲ့ကြမှာပါ။ ရသစာပေနဲ့ သုတေသန ယှဉ်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ပြိုင် ခိုင်းနှိုင်းစရာ မလိုပါ။ ကျွန်ုပ်တို့ဆရာနဲ့ ကျောင်းဆရာ ဝင်ငွေအပြတ် အသတ်ကွာတာကိုလဲ ခိုင်းနှိုင်းစရာမရှိပါ။ ရက်တိုတိုနဲ့ နိဗ္ဗာန်ရောက် ရပါလို့၏ ဆုတောင်းရမယ့်အစား နောက်ဘဝကျရင် ဆရာဖြစ်ရပါ လို့၏လို့ ဆုတောင်းရမလိုဖြစ်နေပါတယ်။ အချုပ်ကတော့ ငါ စာရေး ဆရာမဟုတ်၊ ကျောင်းဆရာလား မေးရင်လဲ အဲဒါက ကာဘာစတိုရီ (Cover Story) ပါ။ ဗန်းပြကောင်းတယ်၊ ကျောင်းဆရာက ဗန်းပြ၊ တကယ်လုပ်တာက သုတေသန၊ ပန်းချီဆရာ အောင်ခင်(၁၃ ဖေဖော် ဝါရီ ၁၉၂၃-၁၄ မေ ၁၉၉၆)ပြောသလို ပန်းချီကားကို ရောင်းဖို့မဆွဲ၊ ကိုယ့်အကြိုက်ပဲ ဆွဲတယ်၊ ကိုယ်ကြိုက်တာနဲ့ ဝယ်သူကြိုက်တာ တိုက် ဆိုင်တဲ့အခါ ရောင်းရတယ်။ ကိုယ်လုပ်ချင်လို့ လုပ်တာပဲ၊ အမိန့်တော် ပေါင်းချုပ် အတွက် တိုယိုတာက ငွေယန်းလေးသောင်း နှစ်ကြိမ် ပေး တယ်၊ ငါသုံးဖို့မဟုတ်ဘူး၊ စာအုပ်ရိုက်ဖို့၊ ပြီးတော့ အလကားဖြန့်ဝေ ဖို့၊ စာအုပ်အတွက် ဂျပန်မှာ ငါးနှစ်၊ အမေရိကမှာ သုံးနှစ်နေနိုင်အောင် ဝိုင်းဝန်းကူညီတာက၊ သုတေသနလုပ်ခလို့ အကြမ်းဖျင်းပြောနိုင်တယ်။ နည်းနည်းပိုတာနဲ့ အိမ်ဆောက်နေနိုင်တယ်။

သူနိုင်တာ ငါညံ့လို့

ဖယ်ယာ (Phayre) ကို သံတမန်အဖြစ်နဲ့ အောက်မြန်မာနိုင်ငံက မင်းတုန်းမင်းဆီကို လွှတ်လိုက်တော့ ရှင်ဘုရင်က အောက်ပြည် အောက်ရွာကို ပြန်ရချင်လို့ ဒါ အခွင့်ကောင်းပဲလို့ ယူဆပြီး သံအဖွဲ့ကို ကောင်းကောင်း ကြိုဆိုပြီး ကျွေးမွေးဧည့်ခံတယ်။ ဖယ်ယာက ကလယ် (ကုလားလူလည်)ဖြစ်တယ်။ မင်းတုန်းမင်းက၊ ငါက အသမ္ဘန္တခတ္တိယ (ကမ္ဘာဦး မဟာသမ္ဘတက အမျိုးအဆက်မပြတ်တဲ့ မင်းမျိုး)၊ ငါ့နိုင်ငံက

ရခိုင်၊ အာသမ်၊ မဏိပူ၊ ခန္တီမော၊ ကိုးရှမ်း၊ လူ၁၂ပန္န၊ လော၊ လဝ၊ ယွန်း၊ အယုဒ္ဓယ၊ တနင်္သာရီ၊ အထောက်အထားအကောင်းဆုံးကတော့ မဟာရာဇဝင်၊ ပေနဲ့ တခမ်းတနားရှိတယ်။ သူ့ကို မဟာရာဇဝင် ပေ တစ်ထုပ်ပေးလိုက်၊ ဖတ်ကြည့်၊ နောက်တစ်ခါလာရင် ဖတ်ရဲ့လားလို့ မေးမယ်၊ ပြီးတော့ ခုဆို ငါလိုချင်တာ မောင်မင်းသိရောပေါ့ဆိုတဲ့အဓိပ္ပာယ်နဲ့ “မောင်မင်း လိမ္မာရဲ့လား”လို့ မေးတယ်။ အဲဒီလို ပါးစပ်ရာဇဝင်က ပြောပါတယ်။ ဒီတော့ ဖယ်ယာက မြန်မာလိုလဲ လည်လည်ပတ်ပတ် ပြောတတ်တဲ့လူဆိုတော့ “ဘုန်းတော်ကြောင့် သင်ရင် တတ်ပါတယ် ဘုရား”လို့ ဖြေတယ်။ ဒီစကားကို သိပ်ကြိုက်တယ်။ ငယ်ငယ်ကပဲ ဘာမဆို “ကြားခါ မြင်ခါမျှနဲ့ တတ်တယ်” လို့ ကိုယ့်ကိုယ်ကို အထင်ကြီးတယ်။

ကျောင်းဆရာသက် အနှစ်ငါးဆယ်ကျော်တော့ သင်လို့မတတ်ဘဲ တပည့်အရင်းအချာတွေ ထောင်သောင်းမက ရှိလာတာကို တွေ့တယ်။ ငါလဲ ဖျင်းတဲ့လူတွေနဲ့ အနေကြာတော့ ဖျင်းလာပြီလို့ သံသယဝင်တယ်။ ဒါပေမဲ့ သင်ရင်တတ်တယ်ဆိုတဲ့အစွဲက ရှိပါသေးတယ်။ ပြီးတော့ ပညာမာန် (Professional Pride) ရှိတယ်။ အဲဒါမရှိရင် အခုလောက် အလုပ်လုပ်မယ် မဟုတ်ပါ။ အတိုက်အခံရှိမှ တိုးတက်တယ်ဆိုတာလဲ ယုံတယ်။ အခက်အခဲကို ကျော်လွန်နိုင်အောင် လုပ်ရတာ ပျော်တယ်။ ရန်သူကို မျှော်တယ်။ ဒါပေမဲ့ ကိုယ်ကစပြီး မတိုက်ခိုက်ပါ။ သူက လာတိုက်ရင် ကျကျနန ပြင်ဆင် ခုခံတယ်။ နိုင်ချင်လို့ အရှုံးခံတယ် (Defeat into Victory) ကို သိပ်ကြိုက်တယ်။ ဘယ်တော့ ဆုတ်ပေးရမယ်ဆိုတာသိမှစစ်သူကြီးကောင်းပီသတယ်။ ဒီတော့ ဆုတ်စစ်မှာ သိပ်ပြီး ဖရိုဖရဲမရှိနိုင်ပါ။ ရန်သူကို လေ့လာတယ်၊ ရန်သူ

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ဆီက သင်ခန်းစာရတယ်၊ ရန်သူဟာ မိတ်ဆွေ (**Friendly Enemy**) ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီတစ်ကွေ့မှာ ကိုယ်ရှုံးပေမယ့် နောက်တစ်ကွေ့မှာ နိုင်နိုင်တယ်။ ဒီလိုနဲ့ အခက်အခဲတွေ အများကြီးကို ငါကျော်ဖြတ်ပြီး တက် ခဲ့တာဖြစ်တယ်။ ဒီတစ်ကွေ့မှာ ရန်သူနိုင်တာဟာ ငါညံ့လို့ ဖြစ်တယ်။ ငါ ထပ်ကြိုးစားလို့ တော်လာရင် သူဘယ်မှာ နိုင်တော့မှာလဲ၊ ဒါ သင်ခန်းစာပဲလို့ မှတ်ယူတယ်။ အဲဒီအခါဟာ “ကိုလိုနီနယ်တွေက အင်္ဂလိပ် ထွက်သွားတာမျိုး၊ သိက္ခာရှိရှိ နောက်ဆုတ် (**Glorious Retreat**) တာ” ဖြစ်တယ်။ သမီးအရွယ်ရောက်ရင် မြန်မြန် လင်ပေးစားလိုက်၊ နို့မို့ရင် ခိုးရာလိုက်လို့ အရှက်ကွဲမယ်၊ အသီးမှည့်ကို ဆွတ်ရင်ဆွတ်၊ မဆွတ်လို့ သူ့ဘာသာပြုတ်ကျရင် အသီးနာသွားမယ် (**Ripe Fruit Theory**) ပေါ့။

အရှက်မရှိလို့ ကိုယ့်အမှား ကိုယ်ဖော်

အကြိုသမိုင်း (**Prehistory**) ဆရာ ဂေါ်ဒွန်ချိုင်း (**Gordon Childe**) က လူကို လူပဲလုပ်တာ (**Man makes Himself**) စာအုပ်အချိုးမှာ....

“ကနေ့အထိရှာဖွေတွေ့ရှိသမျှအထောက်အထားကို ချင့်ချိန်ရင် ဒီလိုယူသော် ရကောင်း၏။လို့ စကားဦးထည့် ပြောသင့်ပါတယ်၊ ခဏခဏပြောရမှာ ဖြစ်တယ်။ လိုတိုင်း ပြောနေရင်လဲ ထောင့်လှတယ်။ ဒီတော့ စာဖတ်သူကပဲ ဒီစကားကို ထည့်ဖတ်ပေးပါလို့ တောင်းပန်ချင်ပါတယ်။”

အဲဒီစာအုပ်ကို၁၉၃၆က ပထမတည်းဖြတ်ပုံနှိပ်တယ်။ ၁၉၃၇၊ ၁၉၃၉ မှာ နှစ်ကြိမ်ပြန်ပြီး ပုံနှိပ်ရတယ်။ သုံးနှစ် ကြာတော့ သုတေသနနဲ့ နောက်ထပ် တူးဖော်တွေ့ရှိချက်

တွေများလို့ အရင်အယူအဆကို ပြင်ဆင် ဖြည့်စွက်ရ ပြန်တယ်။ ဒုတိယအကြိမ် တည်းဖြတ်ချက် (**Second Edition**) က ၁၉၄၁ မှာ ထွက်တယ်။ ၁၉၄၈၊ ၁၉၅၁ မှာ ပြန်ပုံနှိပ်ရတယ်။ တတိယ တည်းဖြတ်ချက် (**Third Edition**) ၁၉၅၆ မှာ ထွက်တဲ့အခါ အချိုးစကားမှာ . . . လယ်သမားနဲ့ အိုးထိန်းသည် ခေတ်ပြိုင် မဟုတ်၊ စိုက်ပျိုး ရေးတတ်ရင် အိုးခတ်တတ်ပြီ မထင်နဲ့။ ကာဒီစတန် (*Kurdistan*) က ဂျာမို (*Jarmo*) နဲ့ပါလက်စတိုင်း (*Palestine*) က ဂျာရီချို (*Jericho*) မှာအိမ်ကြီးအိမ်ကောင်း တွေ ဆောက်၊ ကောက်ပဲလဲ စိုက်၊ သိုးဆိတ်လဲ မွေးနေတဲ့ အခါမှာ အိုးမလုပ်တတ်သေးဘူး၊ တခြားနေရာ သူတို့ ထက်ပိုပြီး စောတဲ့ မြေလွှာမှာတော့အိုးတွေ နေပြန်တယ်။ အဲဒါ ပြင်ဆင်ချက် (၁)ဖြစ်တယ်။

ညစခန်းချရင် အစားအသောက် ကျိုချက်ဖုတ်ကင်လုပ်တဲ့ အခါ သတ္တုကျိုတဲ့ပညာ (*Metallurgy*) ကို ရတယ်။ ဒီ အယူအဆကို အခု လူတတ်တွေ (*Experts*) ကပယ်လိုက် ပြီ။ သတ္တုအရည်ပျော်မှာက အုတ်ဖိုမီးကြီးလို ပြင်းဖိုလို တယ်။ အရင်နှစ် ၅,၅၀၀ ကျော်ကမှ အနောက်အာရှမှာ မီးအားကောင်းတဲ့ဖို ပေါ်တယ်။

အဲဒါ ပြင်ဆင်ချက် (၂)။ စတုတ္ထအကြိမ် တည်းဖြတ်ချက် ၁၉၆၅ မှာ ထွက်တော့ ချိုင်း (**Childe**) အသက် ၆၅ နှစ်က ၁၉၅၇ မှာ ဇာတိ ဩစတြေးလျ (**Australia**) မှာ ဆုံးပြီ။ တပည့်ဂလင်ဒဲနီယယ် (**Glyn**

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

Daniel) က ဆရာစာအုပ်ကို တည်းဖြတ်ပုံနှိပ်တယ်။ သူက ဒီစာအုပ်ကို အရင်ပုံနှိပ်စဉ်က...

၃,၀၀၀ ဘီစီ (အရင် အနှစ် ၅,၀၀၀) က ရက်စွဲမှန်သမျှ အမှန်းအဆ (guesses) တွေပဲ ဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် ရက်စွဲကို ထည့်ပြောခဲ့တယ်။

အဲဒါ အခု မဟုတ်တော့ပါ။ ၁၉၄၅ က ဝိလ်လတ် အက်ဖ် လစ်ဗီ (Willard F. Libby) က စီပိုတင်း (C14) ရက် သတ်မှတ်နည်းကို ဖော်ထုတ်တဲ့အတွက် ရက်စွဲဖော်ထုတ်ရတာ တိကျလာပြီ။ တစ်ကမ္ဘာလုံးလဲ ဒီနည်းကို ယူသုံးနေပြီ။ ဒါကြောင့် အရင်နှစ် ၅,၀၀၀ အထက်က ဘယ်ရက်ဖြစ်နိုင်တယ်လို့ ဝါးတားတား ပြောရတာမျိုး မရှိတော့ပါလို့ ပြောပါတယ်။ အဲဒါအပြင် ချိုင်း(ဆရာကိုလဲ နာမည်ရှေ့က မစွတာတွေ၊ ဒေါက်တာတွေ၊ ပါမောက္ခတွေ မတပ်)သာ မသေလို့ ရှိနေသေးရင် သူ့စာအုပ်ထဲမှာ လူဇာတ်ကို အကြီးအကျယ် ပြောင်းပေးတဲ့ စိုက်ပျိုးရေးနဲ့ မြို့တည်ရေး (Neolithic Revolution and Urban Revolution)ဟာ အနောက်အာရှ (Western Asia) မှာ အခြေခံခဲ့တယ်လို့ မှန်းဆတာဟာ မဟုတ်ဘူး။ ပြီးတော့ ကမ္ဘာအနှံ့မှာ ဘယ်သူ့ကိုမှ ဆရာမတင်ဘဲသူနေရာနဲ့သူအလိုက် ကောက်ပဲစိုက်ကြ၊ တိရစ္ဆာန်မွေးမြူကြတယ်။ မြို့တည်တာမှာလဲ အနောက်အာရှနဲ့ မပတ်သက်တဲ့ အိန္ဒိယ၊ တရုတ်နဲ့ အမေရိကအလယ်ပိုင်းမှာ သူတို့အလျောက် သီးခြား မြို့ကြီးတွေ ထွန်းကားတာဖြစ်တယ်ဆိုတာကိုလဲ ချိုင်း (Childe) ကိုယ်တိုင် ပြန်ရေးမှာပါလို့ ပြောပါတယ်။ “အနောက်တော်ရေအိုင် နွားခံတွင်းက” ရေထွက်ပြီးဇမ္ဗူဒိပ်မှာ မြစ်တွေဖြစ်လို့ ဇမ္ဗူဒိပ်မှာ နွားပေါတယ်ပေါ့။

ငါရေးတာကိုတော့ မပြင်လိုက်ကြပါနဲ့၊ ကိုယ့်ဘာသာပဲ ဟောပြောပွဲ၊ စာတမ်းဖတ်ပွဲတွေမှာ ပြင်စရာ ဖြည့်စရာကို ပြင်ပါမယ်။ “အရှက်မရှိတဲ့အကောင် သူ့အမှား သူ့မို့ လူပုံအလယ်မှာ ပြောနေတာ” လို့ သမိုင်းပညာရှင်ကြီးတစ်ဦးက ကဲ့ရဲ့ဆဲဆိုဖူးပါတယ်။ အဲဒီပညာရှင်ကြီး နားမလည်တာက ဒါမျိုးဟာ သုတေသနထုံးနည်းအမှန်ဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့အချက်ပါပဲ။ ငါ့တပည့်ထဲက ငါရေးတာ ပြင်နိုင်တဲ့အကောင်ပေါ်ရင်ပေါ့လေ၊ သူပြင်ဖို့ ဖြည့်ဖို့ အများကြီး တွေ့မှာပါ။ ဒီလိုမဖြည့်မပြင်နိုင်သမျှ ဒီဘာသာရပ်မှာ မတိုးတက်ဘူးလို့ ပြောရမယ်။ ဦးဖေမောင်တင်က တပည့်ဟာ ဆရာထက်တော်ရမယ်လို့ ပြောလေ့ရှိတယ်။ ဒေါက်တာလှဖေ ပြောဖူးတာကတော့ “ငါစာတမ်းတစ်စောင်ရေးပြီး ခြောက်လ တစ်နှစ် ပစ်ထားလိုက်တယ်၊ ပြီးတော့မှဘယ်စာစောင် ပို့ပြီး ပုံနှိပ်မယ်လို့ သတိရတဲ့အခါ ပြန်ရှာပြီး ပြန်ဖတ်ကြည့်တယ်။ အံ့မာ ငါတယ်တော်ပါလားလို့ စိတ်မှာဖြစ်ရင် ဒီခြောက်လ တစ်နှစ်မှာ ငါ့ရဲ့ အသိပညာ မတိုးဘူးမှတ်။ ကံကောင်းလို့ဟေ့ ဒီအချက်တွေ ပြင်ဦးမှ၊ ဒီနေရာဒီလိုရေးလို့ ဘယ်ကောင်းမလဲဆိုသလို အပြစ်တွေ တွေ့နေရင် ဒီခြောက်လ တစ်နှစ်မှာ ငါ အသိပညာတိုးလာပါကလားလို့ သိ။” အဲဒီလို သူပြောတာလဲ သိပ်မှန်တယ်။ အဲဒါမျိုးကို ပညာရှင်ကြီးအခေါ်ခံရတဲ့ အဲဒီလူက နားမလည်ဘူး။

တစ်ခါက မီးရထားလမ်း ကသာလမ်းခွဲက အင်းတော်မှာ ဆင်းပြီး လှည်းနဲ့သွားရတဲ့ မန်လည်ဆရာတော်ရဲ့ မန်လည်ကျောင်းကို ပေပုရပိုက်ဖတ်ဖို့ ကူးဖို့ရောက်သွားတယ်။ ၁၉၆၈ လောက်က ဖြစ်မယ်။ အမွေဆက်ခံတဲ့ ဘုန်းတော်ကြီးက ဆရာတော်ကြည့်တဲ့ ကျမ်းတွေကို သပ်သပ်ရပ်ရပ် သိမ်းထားတယ်။ ဆရာတော်ရေးတဲ့ စာတွေလဲ ဒီလိုပဲ

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

သိမ်းထားတယ်။ နေ့စဉ်သတင်းစာတောင် ရက်စွဲအလိုက် စီထားတယ်။ ဆရာတော်ရဲ့ အသုံးအဆောင်တွေလည်း ဒီလိုပဲ ကောင်းကောင်း ထားတယ်။ မန်လည်ပိဋကတိုက် မန်လည်ပြတိုက်လို့ ခေါ်လောက်ပါတယ်။ တို့လိုချင်တဲ့ ပေစာ၊ ပုရပိုက်စာတွေလဲ ဖတ်ခွင့် ကူးယူခွင့် ပေးပါတယ်။ မငှားပါ။ ဆက်ခံတဲ့ ဘုန်းကြီးကို “ကိုယ်တော် ဘာကျမ်း တွေ ပြုစုပါသလဲ”လို့ မေးတော့ . . .

အိပ်သလေ၊ စားသလေ၊ အရင်လူ ရေးတဲ့ကျမ်းတွေတောင်
ဖတ်လို့ မကုန်သေးဘူး။

လို့ပြောပါတယ်။ အခု ငါ့ ၇၆ နှစ်မွေးနေ့ (6 April 1999) မှာ ငါ ရေးတဲ့ စာအုပ်စာစောင်တွေ ခုံရည်နှစ်ခုနဲ့ ခင်းပြတယ်။ ငါကြွားချင်လို့ ပြ တာမဟုတ်။ ဒီဘာသာရပ်မှာ “ငါဘယ်လောက်လုပ်ပြီးပြီ၊ မင်းတို့က ဘယ်ကဆက်လုပ်မယ်၊ ဘယ်ဟာဖြည့်မယ်၊ ဘယ်ဟာပြင်မယ် ဆိုတာ လုပ်ဖို့အလုပ်တာဝန်လွှဲ (assignment)တာပဲ”လို့ ပြောတယ်။ အနားကပ်ပြီးခါးဝထောက်ကြည့် ဖော်ရတဲ့ လူအရေအတွက်က လက်ချိုးရေ လို့ရတယ်။ တစ်ကျိပ်မပြည့်ပါ။ မြန်မာသမိုင်း သုတေသန နယ်မှာ၁၉၅၇က၁၉၅၈ထိအနှစ်လေးဆယ်မှာမျိုးဆက်သစ် ငါးယောက် ရရင် ကံကောင်းတယ် ပြောနိုင်တယ်။

ဘာဆရာလဲ

“နင်က ကျောင်းဆရာလဲ မဟုတ်၊ စာရေးဆရာလဲ မဟုတ် ဆိုတော့ နွားဝှေးသင်းတဲ့ဆရာလား”လို့ မသေဘဲကျန်သေးတဲ့ ငယ်သူငယ်ချင်း တစ်ယောက်က မေးတယ်။ အေး . . . အဲဒီဆရာဖြစ်တာကမှ တော် လိမ့်ဦးမယ်၊ သူက ငါ့ထက် ဝင်ငွေကောင်းမယ်၊ ကားသမား (Taxi

driver) က တစ်လ ဝင်ငွေ တစ်သောင်း၊ ကျော်ရင်သာ ကျော်မယ်ဆို တဲ့ခေတ်မှာ ငါ့ကို **Part-Time History Professor** နာမည်တပ် ပြီး တစ်လ ငွေ ၆၀၀ ကျပ်တိတိပေးတယ်။ “ဘာပြုလို့ သင်ရိုးတစ်ခုမက ပွားပွားလာတဲ့ အတန်းတွေ ယူနေရသလဲ”လို့ မေးတဲ့လူ ရှိတယ်။ ငါက စဉ်းစားပြီး အဖြေနှစ်ခု ပေးပါတယ်။ “(၁)ဒီလိုလာပြီး ကူပါဦး လို့ပြောတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတွေက တစ်ခါက ငါ့တပည့်တွေ၊ ခု သူတို့က ငါ့ကို ဆရာမွေးတာ၊ (၂)သူတေသန တွေ့ရှိချက်ကို ကျောင်းသင်ခန်း မှာ လူငယ်တွေကို လက်ဆင့်ကမ်းရတယ်။ စာတမ်းရေးပြီး ဖတ် တယ်၊ ဆွေးနွေးတယ်။ နောက် ပေါင်းပြီး စာအုပ်ထုတ်တယ်။ အဲဒီ လိုလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ကျောင်းသားနဲ့တွေ့ဆုံတာက လုပ်ငန်းအစပေါ့။” ဒုတိယအဖြေကတော့ ပုံမှန်အဖြေပါ။ ပထမ အဖြေကတော့ အရင် အနှစ်နှစ်ဆယ်ကျော်က တက္ကသိုလ်မှာ ဆရာကန်တော့ပွဲ စလုပ်တော့ အုန်းနို့ခေါက်ဆွဲတစ်ပွဲ၊ မျက်နှာသုတ်ပဝါတစ်ပိုင်းနဲ့ ကျောင်းသားက ဆရာကို မွေးတယ်။ အဲဒီလောက်ကစပြီး ငါတို့လဲ ဒီသာပါမောက္ခက မူလတန်းဆရာဖြစ်သွားပြီလို့ သတိသံဝေဂ ရမိပါတယ်။ ကျောင်းသား ကို ပြောရဟောရတာ အားရှိစရာအချက်တစ်ချက် ရှိပါတယ်။ ငါ ပြော နေတုန်း ထမပြန်ဘဲ အိပ်နားထောင်တယ်။ စာပေပြောဟောပွဲမှာ ငါ လဲ စပြောရော ရပ်ရွာလူကြီးတွေ ထပြန်ကြတယ်။ စာသင်ခန်းတစ်ခု မှာတော့ ကျောင်းသားတစ်ယောက်က “တို့ဆရာ ကြိုးတန်းလန်းနဲ့ မိုက် (**Microphone**) ကိုင်ပြီး စင်မြင့်ပေါ်က ဟိုလျှောက်ဒီလျှောက် နဲ့ (ဘာအမှတ်ရလို့မသိ) ငေးကြည့်နေမိတာနဲ့ ဘာတွေပြောသွားမှန်း မသိလိုက်ဘူး”တဲ့။ ဒီလိုနဲ့ပဲ ကျောင်းဆရာအခေါ်ခံပြီး အနှစ်ငါးဆယ် ကုန်ခဲ့တယ်။ ကျောင်းဆရာအလုပ်ကို ပီပီသသ ကြိုးစားပြီး တပည့်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

နားလည်အောင် အလေးအနက်မလုပ်ပါဘူး။ တာဝန်မကျေလို့ အလုပ်ဖြုတ်ပစ်ရင်လဲခံသင့်တယ်ထင်ပါတယ်။ သမိုင်းဆရာတွေထဲက ကျူတာက ပါမောက္ခထိ အလုပ်ဖြုတ်သွားတဲ့လူတွေ ရှေ့က ရှိခဲ့ပါတယ်။ အလုပ်ဖြုတ်သွားလို့ အလုပ်က စောစောထွက်သွားလို့ သူဌေး ဖြစ်ကုန်ကြတယ်။ အောင်ဝင်းက လွဲလို့ နောက်ကျတဲ့လူတွေ သူဌေး မဖြစ်ပါ။

သုတေသနသင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနသင်းဂျာနယ်

အနောက်တိုင်းက လူတွေက အရှေ့တိုင်းကို စီးပွားရေးအရ လက်ဝါး ကြီး အုပ်ချုပ်တယ်။ ဒီနေရာတွေအကြောင်းကို သိနိုင်သမျှ နှိုက်နှိုက် ချွတ်ချွတ် လေ့လာထားချင်တယ်။ ဒါမှ ဘယ်နေရာမှာ ဘယ်လိုအမြတ် ထုတ်မလဲဆိုတာ စဉ်းစားဆောင်ရွက်ဖို့ ရမယ်။ ခရီးထွက်ပြီး၊ ကွင်း ဆင်းပြီး စုံစမ်းတဲ့အခါ စီးပွားရေးမျက်စိစစ်ရေးအမြင်ဆိုတာ ထိပ်တန်း ထားတဲ့လူတွေရှိသလို အသိပညာသစ်ပွားအောင် လေ့လာတယ်ဆိုတဲ့ လူလဲ ရှိပါသေးတယ်။ သူတို့က အတွေ့အကြုံကို ဟောပြောတယ်၊ ရေးသား ပုံနှိပ်တယ်။ ဒီလိုနဲ့ အာရှသင်းတော် (Royal Asiatic Society) ပေါ်တယ်။ နောက်တော့ ဂျာနယ်ထုတ်တယ်။ နောက် အာရှ သင်းတော်ရဲ့ ဘင်္ဂလားသင်းခွဲ၊ မာလာယုသင်းခွဲ၊ သီဟိုဠ်သင်းခွဲဆိုသလို သင်းခွဲတွေ ပေါ်လာတယ်။ စာပေ၊ ဓလေ့၊ ဓမ္မသတ်၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ရာဇဝင် ဆိုတာတွေကို အရင်းအမြစ်ကစပြီး ဖော်ထုတ်လေ့လာတယ်။ ယိုးဒယား (ထိုင်း)က အာရှသင်းတော်နဲ့ အလားတူ ယိုးဒယားသင်း အမည်ခံပြီး သုတေသနသင်းတစ်သင်း ပေါ်တော့ မြန်မာကလဲ မြန်မာ သုတေသနသင်းကို ၁၉၁၀ က စတင်ဖွဲ့စည်းပြီး အသင်းဂျာနယ်ကို

တစ်နှစ် နှစ်ကြိမ်၊ နောက် တစ်နှစ် သုံးကြိမ်၊ နောက် တစ်နှစ် နှစ်ကြိမ် ထုတ်ပြီး အသင်းရဲ့ ငါးဆယ်ပြည့်ပွဲနဲ့ ခြောက်ဆယ်ပြည့်ပွဲတွေကို အောင်မြင်စွာ ကျင်းပနိုင်ခဲ့တယ်။ အထိမ်းအမှတ် စာစောင်တွေလဲ ထုတ်တယ်။ ခုနစ်ဆယ်ပြည့်ပွဲ လုပ်နေဆဲမှာ အသင်းပျက်သွားရော။ အဲဒီအသင်းဂျာနယ်မှာ ငါက ၁၉၅၈ က ၁၉၆၁ ထိ အယ်ဒီတာ သုံးနှစ် လုပ်ဖူးတယ်။ အဲဒီတုန်းက အသင်းနှစ်လည် အစည်းအဝေးမှာ အမှု ဆောင်သစ် ရွေးတဲ့အခါ အရင်က အပြိုင်အဆိုင်အရွေးခံရတယ်လို့မရှိ၊ ညှိနှိုင်းပြီး အမှုဆောင်တွေ ခန့်လိုက်ကြမြဲမှာ ငါ့မိတ်ဆွေတင်လှသော် (၃၁ မေ ၁၉၄၃- ၁၄ စက်တင်ဘာ ၁၉၈၆) က ငါ့ကို အယ်ဒီတာလုပ်ဖို့ အဆိုတင်တယ်။ ထောက်ခံတဲ့လူက ထောက်ခံနဲ့ အယ်ဒီတာဟောင်း ကလဲ ဒီလိုဆိုရင် သူနေရာ ယူပါနဲ့ ငါ အယ်ဒီတာ ဖြစ်သွားတယ်။ သဘောက သုတေသနကို အားပါးတရလုပ်မယ်။ ဝတ်ကျေတန်းကျေ မလုပ်ဘူးဆိုတဲ့ခံယူချက်နဲ့ဇွတ်ဝင်တာပဲ။ အရင်က သမိုင်းဆောင်းပါး ကောင်းကောင်းတွေကို ပုံနှိပ်ရင် ငွေသိပ်ကုန်မှာ ဖြစ်တယ်၊ ပြီးတော့ လိုချင်တဲ့ခဲစာလုံးရဖို့ ခက်တယ်လို့ အကြောင်းပြပြီး ဘေးချထားတဲ့ စာတမ်းတွေအားလုံးယူပြီးဂျာနယ်တစ်စောင် ထုတ်လိုက်တယ်။ ထွက် တဲ့ စာစောင်က *Journal of the Burma Research Society (JBRS)* မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနသင်းဂျာနယ်၊ အတွဲ၄၂၊ အပိုင်း ၁၊ ဇွန် ၁၉၅၉ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီစာစောင်အတွဲ ၄၂၊ အပိုင်း ၂၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၅၉ အဆုံးမှာ ‘သုတေသနစာစောင်’ကို စာတမ်းပို့ရင် ဒီပုံစံရေးပေးပါ ဆို ပြီး Style sheet ရေးဟန်အညွှန်း ထည့်လိုက်သေးတယ်။ ဒါကိုလဲ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ဌာနပေါင်းစုံက လူတွေက ရွံကြမုန်းကြ လူဝါးဝ တယ် ထင်ကြတယ်။ အသင်းက ဂျာနယ်တစ်စောင်ကို ထုတ်ဖို့ ငွေ

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

၁,၅၀၀ ကျပ် ပေးတယ်။ ငါထုတ်တဲ့ ဂျာနယ်က ငွေ ၆,၅၀၀ ကျပ် ကုန်တယ်။ ငွေ ၅,၀၀၀ ကျပ် အလှူခံပြီး ကြွေးဆပ်တယ်။ အဲဒီ ဂျာနယ်ကို အလှူငွေနဲ့ထုတ်တာဖြစ်လို့ ဈေးပိုမတောင်းဘဲ တစ်စောင် ခြောက်ကျပ်နဲ့ပဲ ရောင်းတယ်။ ရောင်းကောင်းလို့ အဲဒီဂျာနယ် တစ်စောင်တည်းကို နောက်ထပ် နှစ်ခါ၊ အစုစု သုံးခါ ပုံနှိပ်ရတယ်။ ဒါပေမဲ့ ငါ့မှာ ရန်သူများလာတယ်။ အသင်းကို မတင်ပြဘဲ သူလုပ်ချင်တာစွတ် လုပ်တယ်ဆိုတာက ပြစ်မှုကြီးတစ်ခုလို့ဖြစ်လာတယ်။ ဂျာနယ် နောက်ထပ်ထွက်ဖို့ စာမူတွေ တောင်းတဲ့အခါ ပထဝီဝင်၊ မြန်မာစာ၊ အင်္ဂလိပ်စာ၊ သင်္ချာ၊ ဘူမိဗေဒ၊ ဒဿနိက ဆိုသလို ဘယ်ဌာနကမှ မပေးကြဘူး။ ငါ့ကို ရွံလို့ မပေးတာ မထင်နဲ့။ ဒီလူတွေ ဟန်ကျပန်ကျ သုတေသန စာတမ်းမရေးနိုင်လို့ မပေးတာလို့ပဲ ယူဆတယ်။ ဒီလိုပဲ ပြောတယ်။ နောက်တော့ ကိုယ့်လူစုကိုပဲ မင်းက ဒါရေး၊ ငါက ဒါရေးမယ်ဆိုပြီး သမိုင်းဆောင်းပါးတွေနဲ့ပဲ ဂျာနယ်တွေ ဆက်ထွက်လာတယ်။ တစ်ခါ မက နှစ်ခါ သုံးခါ ဒီလိုဖြစ်လာတော့ အရင်က ဘာသာစုံဂျာနယ်ဟာ အခု သမိုင်းဂျာနယ် ဖြစ်နေပြီလို့ အတင်းပြောတယ်။ အဲဒီတော့ ငါ ဘာသာ အယ်ဒီတာအဖြစ်က နုတ်ထွက်လိုက်တယ်။ တကယ်ဖြစ်တဲ့ အတိုင်းပြောတာ။ ပတ်သက်တဲ့ လူတချို့ မသေသေးပါ။ မေးကြည့်နိုင်ပါတယ်။ တစ်ဖက်ကပြောတော့၊ အသင်းထုံးစံ အယ်ဒီတာက ဘာလုပ်ပြီးပြီ၊ ဘာဆက်လုပ်မယ်၊ ရငွေကို ဘယ်လိုသုံးမယ်၊ လိုငွေ ဘယ်လိုရှာမယ် ဆိုတာ တင်ပြရမယ်။ ငါက အဲဒီစည်းကမ်းကို မလိုက်နာဘူး။ “ကဲ . . . ခွေးသေသလိုသေရစ်ပေါ့ကွယ်” ငါ သူတို့ကို စွန့်ပစ်ခဲ့တယ်။ အယ်ဒီတာအလုပ် ပြုတ်ခဲ့တယ်။ နောက် အယ်ဒီတာ တစ်နေရာလဲ ပြုတ်ဖူးတယ်။

မြန်မာသမိုင်းကော်မရှင်၊သမိုင်းတံခွန်စာစောင်

မြန်မာသမိုင်းကို အားကိုးလောက်တဲ့ ကျမ်းကြီးကျမ်းခိုင် ဖြစ်အောင် ကျမ်းတစ်စောင်တစ်ဖွဲ့ပြုစုရေးသားထုတ်ဝေဖို့ (ပညာရှင်ဆယ်ယောက် လောက်ကို) ၁၉၅၅ က အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ဖွဲ့ပေးတယ်။ အံ့ဩစရာ ကောင်းတာက သမိုင်းသုတေသန တကယ်လုပ်တဲ့လူ တစ်ယောက်မှ မပါဘူး။ ဒီလိုပြောတာ တရားလွန် မလွန် သမိုင်းတံခွန် အတွဲ ၁၊ စာစောင် ၁၊ ဇွန် ၁၉၆၀၊ ရှေ့ဖုံးကျောဘက်မှာပါတဲ့ ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်စာရင်းကို ကြည့်ပါ။

မြန်မာသမိုင်းအဖွဲ့

ဥက္ကဋ္ဌ

ဒေါက်တာ ဖေမောင်တင်

အဖွဲ့ဝင်

ပါမောက္ခ ဒေါက်တာဂျီအိပ်ချ်လွစ်	သီရိပျံချီ ဒေါက်တာသာလှ
သီရိပျံချီ ဦးသိန်းဟန်	ပါမောက္ခ ဒေါက်တာဒေါ်သင်းကြည်
ပါမောက္ခဘညွန့်	ဇေယျကျော်ထင် ဒုဗိုလ်မှူးကြီး ဘို
ပါမောက္ခ ဒေါက်တာကျော်သက်	ဦးဘိုထို(ပညာရေး ညွှန်မှူး)
သီရိပျံချီဦးဝန်	ဦးအောင်သော်(ညွှန်မှူး၊ ရှေးဟောင်းသုတေသန)

စာစောင်ကော်မတီ

ပါမောက္ခ ဘညွန့်(ဥက္ကဋ္ဌ)
 သီရိပျံချီဦးသိန်းဟန်
 ပါမောက္ခဒေါက်တာကျော်သက်
 ဒေါက်တာသန်းထွန်း
 ဇေယျကျော်ထင် ဗိုလ်မှူးဘရှင်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ဒေါက်တာရီရီ
ဒေါ်ကြန့်

စာစောင် အယ်ဒီတာအဖွဲ့

ပါမောက္ခ ဘညွန့်၊ အယ်ဒီတာ
ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ တွဲဖက်အယ်ဒီတာ
ဦးအုံးမောင်၊ လုပ်ငန်းအယ်ဒီတာ

ဆက်သွယ်ရန်လိပ်စာ

မြန်မာသမိုင်းကော်မရှင်၊ တက္ကသိုလ်စာတိုက်၊ ရန်ကုန်

ဒီစာရင်းမှာ သမိုင်းပါမောက္ခဖြစ်တဲ့ ဦးဘညွန့်နဲ့ဦးကျော်သက်တို့လဲ သမိုင်းသုတေသနကို တကယ်တမ်း စိတ်ပါဝင်စားသူတွေ မဟုတ်ပါ။ မင်းပေးဘွဲ့တွေနဲ့ ရာထူးကြီးကြီး ပုဂ္ဂိုလ်တွေကလဲ သုတေသနသမား တွေ မဟုတ်ပါ။ ဆရာလွှဲ တစ်ယောက်သာ သမိုင်းသုတေသနကို အထူးလေးလေးစားစား လုပ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူက သမိုင်းသမား စစ်စစ်မဟုတ်ပါ။ ဦးဘညွန့်က ငါ့ကို “စာစောင်တွဲဖက်အယ်ဒီတာဆို ပေမယ့်မင်းကြိုက်သလိုလုပ်လို့ငါမပြောလဲ မင်းလုပ်မှာပဲ မဟုတ်လား” ဆိုတဲ့သဘောနဲ့ဘာတစ်ခုမှဝင်မပြောပါ။ အတွေ့အကြုံမှာ ငါက သာ တယ်ဆိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်နဲ့ တစ်ခါက “ဟေ့ကောင် မင်းထက်ငါ ဆယ့်ရှစ် နှစ် ကြီးတယ်” လို့ တိုက်ရိုက်ပြောဖူးပါတယ်။ သမိုင်းတံခွန်အတွဲ ၁၊ အပိုင်း ၂၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၆၀၊ မှတ်စုနဲ့ စာပေဝေဖန်ခန်း (Notes and Review) မှာ ပါရှိတဲ့စာတမ်းတစ်စောင်အတွက် ပြဿနာပေါ်တယ်။ စာရေးသူနဲ့ မဆိုင်ပါ။ တွဲဖက်အယ်ဒီတာက အဖွဲ့ရှိပါလျက်နဲ့ မတိုင်ပင် ဘဲထည့်တယ်ပေါ့။ ဒီတော့ အင်မတန်သက်ညှာစွာစာစောင်အယ်ဒီတာ

အဖွဲ့ပြန်ဖွဲ့တယ်ဆိုပြီးငါ့နာမည်ပြန်မပါတော့ပါ။ မြန်မာသမိုင်းကထိက နေရာအတွက် ဆရာဦးဘရှင်နဲ့ ငါတို့ပြိုင်ကြတုန်းက ငါ့ကို ဝိုင်းနှိမ်တဲ့ လူစာရင်းနဲ့ သမိုင်းကော်မရှင် အဖွဲ့စာရင်းကို ယှဉ်ကြည့်ရင် သူတို့ ငါ့ကို တစ်လှည့်နိုင်တဲ့အတွက် ဝမ်းသာကြမယ်။

စာတမ်းအကြောင်း ဆက်ပြောပါမယ်။ “ဒါ ငါရေးမလို့ နင်ရေး ချင်ရေး”လို့ ပေးလိုက်တဲ့ အကြောင်းအရာဖြစ်တယ်။ အကြောင်းအရာ က မြန်မာလိုရေးပြီးသား၊ ပုံနှိပ်ပြီးသား၊ အခုအင်္ဂလိပ်လိုရေးတာပဲ ဆန်း တယ်။

အပိုဒ် ၄၀၂ (ဃ)။ ။ မန္တလေး ပထမမြို့နန်းတည် မင်း တရားသည်... ရတနာသုံးပါးနှင့်စပ်၍ အရပ်ရပ်အလှူ အတွက်ကုန်ငွေ ၂၆နှစ် သံဝစ္ဆရချုပ်သည့်အခါ ၂၂ကုဋေ ၆ သန်းကျော် ကုန်သည်။ထိုကဲ့သို့ လှူဒါန်းခြင်းမှာ ကိုယ် ပိုင်ငွေကိုလှူဒါန်းလျှင်ကုသိုလ်ရသည်၊ နိုင်ငံစောင့်ရှောက် ရန်ငွေကို လှူဒါန်းသုံးစွဲ၍ပစ်လျှင် ခိုးခြင်းနှစ်ဆယ့်ငါးပါး တွင် ပါဝင်သည်။ လိမ်လည်၍ယူခြင်း၊ နှိပ်စက်၍ ယူခြင်း အမှုကိုပြုရာရောက်သောကြောင့် မင်းကျင့်တရားပျက်သည် ဟု ရာဇဓမ္မသင်္ဂဟ မှာ လာသည်။ (တင်/မြန်မာမင်း အုပ် ချုပ်ပုံ၊ ၁၉၇၁ ပြန်ပုံနှိပ်၊ ၁၃၂)

ယောမင်းကြီး ဦးဘိုးလှိုင် ၃၀ နိုဝင်ဘာ ၁၈၇၈ က ရေးပြီးတဲ့ ရာဇဓမ္မ သင်္ဂဟ ကို ညွှန်းလို့ အဲဒီစာအုပ်ကို ရှာကြည့်တဲ့အခါ. . .

ကောင်းမွန်စွာကုန်စည်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရအောင်လယ်
ယာ လုပ်ဆောင်ရအောင် စောင့်ထိန်းစေမည့်စောင့်ထိန်း

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ရန်ဖို့ ပေးသည့်အခွန်အတုတ်ကို ယူပြီးလျှင် အလိုရှိရာ
လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်းကို မလုပ်သင့်...အလိုရှိရာ လှူ
ဒါန်းပေးကမ်း သုံးစားကန်လျှင် ခိုးခြင်း ၂၅ ပါးတို့တွင်
လှည့်လည်လှည့်စား၍ယူသော ကုဋ္ဌာဝဟာရ၊ နှိပ်စက်၍
ယူသော ပသယှာဝဟာရတို့မှ လွန်နိုင်ရန် အကြောင်းမရှိ။
(ဘိုးလှိုင် ၁၈၇၈၊၃၅)

သမိုင်းသုတေသနမှာ တွေ့ရင်တွေ့သလို ရေးရတယ်။ ငါချစ်တဲ့
လူ၊ ငါမုန်းတဲ့လူ၊ ငါကြောက်တဲ့လူ၊ ငါမသိလို့ ရမ်းရေးတာ ဆိုတာ
မျိုး မလုပ်ရဆိုတဲ့အတိုင်း ငါလုပ်တယ်။ ငါ နောင်တ မရပါ။

ရွှေပြည်ဝန်ကြီး အမှုထမ်းမြင်းထိန်းငတာက လူစုစုရှိရင် ရွှေပြည်
ဝန်ကြီးရေးတဲ့ ဝိမုတ္တိရသကျမ်း၊ ကာသာနုပဿနာကျမ်း၊ ဥတုဘောဇန
ကျမ်းတွေ သိပ်ကောင်းတယ်။ ဖတ်ကြည့်စမ်းလို့ ပြောလေ့ရှိတာကို
ရွှေပြည်ဝန်ကြီး ကြားတော့ ဝန်ကြီးက ငတာကို ဒေါင်းဒဂီး ၁၆ ပြား
ပေးပြီး “ဒီငွေနဲ့ ပုဆိုးဝယ်ဝတ်၊ ငါ့ကျမ်းတွေကို ချီးမွမ်းစကား နောင်
မပြောလေနဲ့”လို့ ဆိုတယ်တဲ့။ ယောမင်းက ထွင်တဲ့ စာအုပ်ကြော်ငြာ
ဖြစ်မယ်ထင်ပါတယ်။ ငါဒီလိုပြောတာကို ထိန်ဝင်းစာပေက ၁၉၆၀
မှာ တည်းဖြတ်ပုံနှိပ်တဲ့ ရာဇဓမ္မသင်္ဂဟ စာတည်း မောင်ထင်က ကန့်
ကွက်မလားပဲ။ စကားစပ်မိတာနဲ့ ဆက်ပြောရဦးမယ်။ မင်းတုန်း
လက်ထက်က ဥရောပကို လူငယ်တွေ ပညာတော်သင်သွားရတယ်။
အဲဒီအခါ တွေ့တဲ့အခက်အခဲက... .

(၁) ဒီက အခြေခံပညာမှာ ခေတ်ပညာမပါတော့၊ ဟိုမှာ သင်္ချာ၊
ဓာတုဗေဒ၊ ရူပဗေဒ၊ သတ္တဗေဒ၊ ဘောဂဗေဒ စတဲ့ ပညာ

တွေကိုအခြေခံတဲ့ ဥရောပခေတ်ပညာတွေနဲ့ စက်မှုလက်မှု လုပ်ငန်းတွေကို သင်လို့ ဘယ်လိုမှ ကောင်းကောင်းမတတ်၊ တတ်ချင်ရင်လဲ သိပ်ကြိုးစားရမယ်၊ အချိန်ကြာမယ်၊ ဇွဲရှိ ရမယ်၊ ဉာဏ်ထက်ရမယ်၊ ဒီက လွတ်လိုက်တာက ဒီလို ကောင်လေးတွေလား မေးရင်

- (၂) မိဖုရား၊ မင်းညီမင်းသား၊ အမှူးအမတ်တွေရဲ့ အိမ်တော်ပါ ကျွန်၊ တူ၊ သားမြေးတွေ ဖြစ်နေတယ်။ ပညာ ချွန် မချွန် မှန်းကြည့်လို့ ရတယ်၊ ပြီးတော့
- (၃) ဘာသာစကားအခက်အခဲရှိတယ်။ ကိုယ်ပြောတာ သူမသိ၊ သူပြောတာ ကိုယ်နားမလည် ဆိုတာကို ဂျူလိယ ဆီဇာ လို“ငါလာတယ်၊ ငါမြင်တယ်၊ ငါပိုင်တယ်”ဘယ်ဖြစ်တော့ မှာလဲ၊ ဆွံ့အပင်းကန်းတွေပဲ မဟုတ်လား။
- (၄) ဒီလိုလူတွေအပေါ်မှာ အထူးမေတ္တာထားပြီး စေတနာဆရာ ရယ်လို့ကောရှိမလား။ မင်းဒုက္ခနဲ့မင်းပဲ ထားလိုက်မှာပေါ့။

အဲဒီ ဝဲကြီးလေးမျိုးကို ကျော်ပြီး မသေမပျောက် ပြန်ရောက်လာတဲ့ ဘိလပ်ပြန်က မြန်မာလို သူတတ်သမျှရေးတယ်၊ ယောကိုနဲ့စပ်သူ ဆို ပြီး စာတည်းချုပ်လုပ်ခိုင်းတယ်။ သိပ္ပံဝေါဟာရကို ဆီလျော်အောင် ပါဠိ နာမည်ထွင်ပေးတယ်။ သိပ္ပံလည်း မတတ်၊ ပါဠိလည်း ပြောင်မြောက် အောင် တတ်ချင်မှ တတ်မယ်။ **Oxygen** ကို အောက်ဆီဂျင်လို့ ဘာ သာပြန်ပေးတဲ့ တက္ကသိုလ်သူခမိန်တွေကမှ တော်သေးတယ်(ပညာရပ် ဝေါဟာရများ **OPQ** ၁၉၇၃၊ ၂၄)၊ အတိုပြောတော့ **Chemistry, Anatomy** ဆိုတာတွေမှာ သူက စာတည်း၊ ရာဇမေတ္တသင်္ဂဟ မှာ သူ

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ကိုယ်တိုင်ရေးတွေ **Administration, Banking, Budget, Constitution, Democracy, Economics, Political Science** တွေကို သူက အနည်းအပါး ကြားဖူးရုံရှိမယ်။ သေသေချာချာ လေ့လာကျွမ်းကျင်တယ်လို့ မထင်ပါ။ ဒါပေမဲ့ ခိုးမှု ၂၅ ပါး သူထောက်ပြတာကိုတော့ ငါတို့ ကျေနပ်ပါတယ်။ သူပြောတာကိုလဲ ထောက်ခံတယ်။

အပြန်အလှန် အထင်သေး

တက္ကသိုလ်က ဆရာဆိုရင် သုတေသနလုပ်ရမယ်၊ ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုဟာ သူ့အလုပ်။ ဟိုဟာဒီဟာ အကြောင်းပြပြီး သုတေသန မလုပ်ရင် အလကားအကောင်လို့ သတ်မှတ်တယ်။ ပြောင်းမှုန့်ကို သကြားနဲ့ နယ်ပြီး ထောပတ်နဲ့ကြော်တဲ့ ဟိန္ဒူမုန့်တစ်မျိုးရှိတယ်၊ လျှူလို့ခေါ်တယ်။ ချိုသလို ဆိမ့်သလိုမွှေးသလိုနဲ့ထင်သလောက် မကောင်းပါဘူး။ သုတေသနမလုပ်တဲ့လူဟာလူသွက် လူရည်လည်ဖြစ်မယ်။ ဂိုက်ကောင်းမယ်၊ ဒါပေမဲ့ ငါက သူ့ကို လျှူလို့ ခေါ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီ လျှူတွေပဲ ငါ့ကို ဖြတ်ကျော်ပြီး ရာထူးတက်တက်သွားလိုက်ကြတာ၊ ငါလူကဲခတ်တော်တယ်လို့ ထင်တယ်။ ငါ လျှူခေါ်ရင် အောင်မြင်ကြီးပွားကြတာ များတယ်။

ပုဂံခေတ်ကျောက်စာ

နီဝင်ဘာ၊ ၁၉၅၆ မှာ၊ လု(စ်)နဲ့ဘရှင် ခေါင်းဆောင်ပြီး ငါလဲပါတဲ့ “သုနာပရန္တ” လို့ခေါ်တဲ့ သုတေသနခရီးသွားတယ်။ ကျောက်ဆည်၊ တံတား ဦးနယ်တွေကို စေ့စေ့စပ်စပ်သွားပြီး ကျောက်စာရှာတယ်။ မင်ကူးယူတယ်။ မြို့ဟောင်း၊ ရွာဟောင်း၊ ခံတပ်ဟောင်းတွေ သွားကြည့်တယ်။

အဲဒီအခါက ကျောက်စာကို မှိုင်းခံစက္ကူအစို့ကို ဝက်မင်ဘီးနဲ့ ရိုက်ပြီး ကပ်၊ မင်ကို ဒလိမ့်တုံးနဲ့တိုက်၊ ခွာချပြီး ရေခြောက်အောင် နေလှန်းတဲ့ အခါ၊ ငါက ချက်ချင်းဖတ်တယ်။ မင်လို့မို့ကူးတဲ့လူတွေ (ကိုဆွဲ၊ ကိုကြင် မောင်၊ ကိုလှမောင်၊ ကိုအောင်မြတ်ကျော်၊ ကိုကျော်ထွေး)က မဖတ် တတ်ဘူး။ ဖတ်တတ်ရင် မင်ကူးလက်ရာ ပိုကောင်းမယ်။ သူတို့ကို ဆွဲခေါ်ပြီး အော်ဟစ်ဖတ်ကြတယ်၊ အဓိပ္ပာယ်ပြန်ကြတယ်၊ ပျော်စရာ ဖြစ်သွားတယ်၊ ရန်ကုန်ရောက်တော့ ပုဂံကျောက်စာသင်တန်း၊ ပျူ ကျောက်စာသင်တန်းလုပ်တယ်။ ငါဒီလိုလုပ်တာကို ဆရာလူ(စ်)တို့ က အစမှာ အားမပေးဘူး၊ မကန့်ကွက်တာပဲရှိတယ်။ နောက်မှ ဒီလို လုပ်တာ ကောင်းတယ်၊ အလုပ်ပိုပြီး အောင်မြင်တယ်ဆိုတာ သိသွား တယ်။ ဆရာလူ(စ်)က ငါ့ကို လန်ဒန်မှာ ပုဂံကျောက်စာဖတ်လို့သာ ပြောတာ၊ ဘယ်လိုဖတ်၊ ဘယ်လိုအကွဲရာဖလှယ်၊ ဘယ်လို အဓိပ္ပာယ် ကောက် ဆိုတာတွေ သင်မပေးပါ။ “ငါလို နိုင်ငံခြားသားတောင် ဖတ် နိုင်သေးတာ၊ သူတို့တိုင်းရင်းသားပဲ၊ ဖတ်တတ်မှာပေါ့”လို့ ထင်သလား မသိ။

အခု ကျောက်စာမင်ကူးကိုနေလှန်းရင်း ဝိုင်းဖတ်ကြ၊ စာကြောင်း ဘယ်လောက်က၊ အဆုံးနားက စာလုံး သုံးလေးလုံး မှိန်နေတယ်၊ မင်း က ကျောက်စာသွားကြည့်ပါဦး ပြောရနဲ့ စကားလိမ်၊ စကားဝှက်ကို ဖော်ရတဲ့ ပျော်စရာကစားနည်းတစ်မျိုးလို ဖြစ်ပြီး၊ ကျောက်စာကူးတဲ့ လူတွေဟာ ကျောက်စာပညာရှင်ဖြစ်လာတယ်။ ကျောက်စာ အကူး၊ အဖတ်မှာ သူတို့ဟာ အားကိုးလောက်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေ ဖြစ်လာတယ်။ ကျောက်စာကူးတာပင်ပန်းတဲ့အလုပ်ဖြစ်ပေမယ့် ကျောက်စာဖတ်တတ် တဲ့အချိန်ကစပြီး ပျော်စရာအလုပ် ဖြစ်သွားတယ်။ ကျောက်စာဖတ်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

တတ်ဖို့ကလဲ၊ သိပ်လွယ်ပါကလားလို့ သိတဲ့အတွက်လဲ သိပ်ကျေနပ်ကြတယ်။

ရဲဘော်သန်းထွန်း စည်းရုံး၍မရပါ

တက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာနမှာ ကျူတာဖြစ်ကတည်းက နိုင်ငံရေး မလုပ်တော့ဘူးလို့ ပြောမိတယ်။ အခု ပြန်စဉ်းစားတော့ နာမည်ခံ နိုင်ငံရေး ပါတီဝင် ဖြစ်လိုက်ရသေးတယ်။ ၁၉၆၂ တော်လှန်ရေးကောင်စီနဲ့အတူ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ ပေါ်လာတယ်။ ပေါ်စက တက္ကသိုလ်ကို အစိုးရက သိမ်းတယ်။ အရင်က တက္ကသိုလ် သီးခြား အုပ်ချုပ်ခွင့် (Autonomous) ရှိတယ်။ နှစ်စဉ် ငွေအထောက်အပံ့ (Subsidy) တော့ နည်းနည်းယူတယ်။ ဘယ်လိုအထောက်အပံ့ယူသလဲဆိုရင် ဘာသာရပ်တစ်ခုအတွက် ပါမောက္ခ၁ဦး၊ ကထိက ၁ ဦး၊ လက်ထောက်ကထိက ၁၊ နည်းပြ ၁ ကို အစိုးရလစာနဲ့ ခန့်ပေးတယ်။ ဌာနကလဲ လေးငါးခုပဲ ရှိတယ်။ နောက် လူများလာတော့ တက္ကသိုလ်ရဲ့ ဆီးနိတ် (Senate) အဖွဲ့က ဆရာတိုးခန့်ရတယ်။ အစိုးရခန့် ဆရာက တစ်သက်ပန်ခန့်ထားပြီးအငြိမ်းစားယူတဲ့အခါ အစိုးရက ပေးတဲ့အငြိမ်းစားလစာ ခံစားခွင့်ရှိတယ်။ ဆီးနိတ်ခန့် ဆရာကိုတော့ နှစ်စဉ်စီမံကိန်းနဲ့ တက္ကသိုလ်ပိုင်ငွေထဲက လစာပေးပြီး “ဘယ်သူ့ကို ဘယ်ဌာနမှာ အခု နှစ် ဇွန် ၁ရက်က နောက်နှစ် မေ ၃၁ ရက်ထိ ကျူတာခန့်တယ်လို့ စာထွက်ပါတယ်။ စပြီးခန့်ကတည်းက ကာလ အပိုင်းအခြားကို ထည့်ပြောထားတော့မေ့၁ ရက်ကျရင် အလိုလို အလုပ်ပြုတ်သွားပါတယ်။ ဆိုင်ရာ ပါမောက္ခထောက်ခံစာနဲ့ မေ ၃၁ မတိုင်မီ ဆီးနိတ်က နောက်တစ်နှစ် ခန့်စာထွက်ပေးပါမှ အလုပ်ဆက်ရတယ်။ ငါက ကျူတာဖြစ်

ကတည်းက ဆီးနိတ်ခန့်ဆရာပဲ ဖြစ်တယ်။ ‘အစိုးရခန့်’ဖြစ်ဖို့က ရာထူး လစ်လပ်တဲ့အခါ ပါမောက္ခ နှစ်သက်တဲ့ လူကို သွင်းပေးလိုက်တယ်။ ငါ့မှာ ဒီလိုအစိုးရရာထူးကို ရနိုင်တဲ့ အရည်အချင်းမရှိဘူး။ ပဒေသရာဇ် ခေတ်က ဘယ်တော့မှဆို ဗျာဒိတ်တော်မြတ်အတိုင်းပါဘုရားလို့မပြော နိုင်ရင် ဒီကောင်မျိုး အတွင်းတော်ကို ဘယ်တော့မှ အခစားဝင်ရမယ့် အကောင် မဟုတ်ဘူးလို့ အပြောခံရတယ်။ ငါလဲ အတွင်းတော်ကို ဝင်ရမယ့်အကောင်မဟုတ်ဘူးဆိုတာ သိနေတယ်။ နိုင်ငံခြား ပညာ တော်သင် သွားတော့ အတူတူသွားတဲ့ လူတွေက ပညာတော်သင် ထောက်ပံ့ကြေးအပြင်၊ ရမြဲလစာကို မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဆက်ထုတ်ခွင့်ရ တယ်(Deputation Terms ခံစားနိုင်တယ်)။ ငါ့ကိုတော့ လစာမဲ့ ခွင့်ပေးတယ်(Leave without pay)။ တစ်လမှ ပေါင် ၃၀ ပဲ ရလို့ အစားအသောက်အနေအထိုင်အများကြီး ဆင်းရဲတယ်။ ကျောင်းပိတ် ရင် သူများတွေ ဝေလနယ်၊ စကော့နယ်၊ ပြင်သစ်သွားလည်ကြတယ်။ ငါက မသွားနိုင်တော့ ငါက မြင်းမိုရ်တောင်ပဲ သွားချင်တာလို့ ပြောပြီး လန်ဒန်မှာပဲစာကြည့်တိုက်ပြတိုက်တွေပဲနဲ့အောင်သွားရတယ်။ ပြော လက်စဆက်ပြောရရင်တစ်နှစ်ကုန်တော့ငါ့လိုကောင်မျိုးကို ဆိုင်ရာ ပါမောက္ခကဆက်ထားဖို့စာတင်ပေးရတယ်။ဘာပြုလို့ ငါ့ကိုဆက် သုံးနေသလဲလို့ဦးဘညွန့်ကိုငါမမေးလိုက်မိပါ။ “အငြိမ့်မင်းသမီးက ပရိသတ်ထဲမှာငါ့ရည်းစားတွေ ရှိတယ်လို့ ပြောတော့ကုလားကငါပါ သလားမေးတယ်၊ဟဲ့ကုလား. . . နင်မပါဘူး”လို့ အပြောခံရသတဲ့။ ဒါမျိုးဖြစ်မှာစိုးလို့ မမေးမိတာပါ။

တက္ကသိုလ်ကို အစိုးရက သိမ်းတော့မှ ငါကတစ်နှစ်တစ်ခါ ခန့် တဲ့ “စပါးတောင်းဆရာဘဝ” က လွတ်တယ်။ ပြီးတော့ လမ်းစဉ်ပါတီ

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

မဝင်လို့ ဘယ်ဖြစ်မလဲလို့ ငါ့အထက်က ပါမောက္ခကျော်သက်က ပြောပြီး ငါ့အတွက် ပါတီဝင်လျှောက်လွှာကို သူ့ဘာသာဖြည့်ပြီး တင်လိုက်တယ်။ လအတော်ကြာမှ အရန်ပါတီဝင် လက်ခံတယ်လို့စာရင်းထွက်တယ်။ ငါ့ယောက်ဖက မဝင်လို့ ညွှန်ချုပ်ဖြစ်နိုင်လျက်နဲ့ မဖြစ်ဘဲ အငြိမ်းစားယူလိုက်ရတယ်။ အရန်ပါတီဝင်ဖြစ်ပေမယ့် ပါတီဆွေးနွေးပွဲ ထောက်ခံပွဲ သင်တန်း ဘာဆိုဘာမှ မတက်ပါ။ အမှတ်တမဲ့ နေခဲ့တယ်။ ရာထူးတိုးပေးချင်ရင် ပါတီဝင် ဟုတ်မဟုတ် ကြည့်ပါတယ်။ ၁၉၆၅ ခု မန္တလေးမှာ သမိုင်းပါမောက္ခရာထူးတိုးပေးခါနီးက ပညာရေး ဒုတိယဝန်ကြီးက ဒီလူ အရန်ပါတီဝင်ပဲဆိုပြီး ထောက်ခံလိုက်လို့ ရတယ်လို့ နောက်မှသိရတယ်။ မန္တလေးက မိတ်ဆွေတွေက “ဒီတစ်သက် မင်းပါမောက္ခ မဖြစ်တော့ဘူးလို့ တို့ထင်တာ” လို့ ဆီးပြောပါတယ်။

တပည့်က ဆရာမှန်းသိမှ အုပ်ချုပ်ရတာ လွယ်မယ်။ ဒါကြောင့် ဆရာတွေ မီးခိုးရောင်ဝတ်စုံဝတ်ဖို့၊ ရင်ဘတ်မှာ နာမည်ကတ်ပြားချိတ်ဖို့ အကြံပြုလာတော့ ငါက ငါ့တပည့်တွေဟာ ငါပုဆိုးမပါဘဲ လာလဲရုံသေမှာပဲလို့ ကန့်ကွက်လို့ အကြံပြုချက် ပျက်သွားတယ်။ နေ့စဉ် မင်းပွဲသဘင်ဝင်ရသလို အလှဆင်ချင်တဲ့ ဆရာမတွေကငါ့ကို ကျေးဇူးတင်ကြတယ်။

မန္တလေးမှာ ရှိနေတုန်း ပါတီကြေးပေးရမယ် တောင်းတဲ့အခါ ငါ မပေးဘူး။ လပေါင်းသုံးဆယ်ကြာတော့ ငါ့ဆီကို ပါတီက စာတစ်စောင် ပို့တယ်။ တိုက်ရိုက်ပေးစာ မဟုတ်ဘူး။ ငါ့အကြောင်းကို ဌာနချုပ်ကို တိုင်လို့ ဌာနချုပ်က အရန်ပါတီဝင်အဖြစ်က ထုတ်ပယ်တဲ့စာ ဖြစ်တယ်။ အစီရင်ခံစာမှာ “ရဲဘော်သန်းထွန်း စည်းရုံး၍ မရပါ”လို့

ရေးတဲ့အတွက် အရန်ပါတီဝင်က ဖြုတ်တယ်။ ရုက္ခဗေဒပါမောက္ခ သန်းထွန်းက “ဘာကြောင့် ဆက်လက်ရှင်သန်နေပါသလဲ (How did you survive)” လို့ မေးတာကိုတော့ ငါ မဖြေတတ်ပါ။

ပြောလက်စနဲ့ နောက်တစ်ခု ပြောရဦးမယ်။ အစိုးရအမှုထမ်း တိုင်း လုပ်သားကောင်စီကို လစဉ်ကြေး ပေးရတယ်။ တောင်းတော့လဲ ငါ မပေးပါ။ နောက်လခထဲက ဖြတ်ယူတော့မှပဲ ငါခံရပြီလို့ ထင်တယ်။ မဟုတ်ပါ။ ငါမသိဘဲ ဆရာမ စောခင်ကြီးက စိုက်ပေးတယ်တဲ့။ ဒီလိုစိုက်ပေးနေတာ ငါမသိလို့၊ ဌာနချုပ်က မသိလို့၊ ငါမပြုတ်တာလို့ ပြောရင်လဲ ဟုတ်တယ်။ ၁၉၇၀ ဆယ်စုနှစ်ထဲမှာ ငါ့ကို ဖြုတ်ပစ်ဖို့၊ လမ်းစဉ်ပါတီ ပညာရေးကော်မတီ မန္တလေးကိုသန်းအောင်တို့လူစုက အစည်းအဝေးမှာ တင်ပြပြီး ဖြုတ်ဖို့ ဆုံးဖြတ်ပြီးပြီဆိုတော့ ငါ့ကို ခင်တဲ့ ဒုဝန်ကြီးနှစ်ယောက်က ငါ့အတွက် အလုပ်ရှာကြတယ်။ သမိုင်း ကော် မရှင်မှာရမယ်လို့ သိရတယ်။ နောက်တော့ “ကိုသန်းထွန်း.. . ခင်ဗျား ခုအတိုင်း ဆက်နေတော့” လို့ ပြောပါတယ်။ ဘာက ကယ်တယ်မသိ ပါ။ ပြင်သစ်က ပါမောက္ခအယ်လ် ဘဲနိုး (Bernot) က အလုပ်ရှာပေး ဖူးတယ်။ အဲဒါကိုတော့ ထွက်သွားခွင့် မပေးပါ။ အဲဒါလဲ နားမလည် ပါ။ နောက်ပေးချင်တော့လဲ “အတွင်းတော်က ဒီမှာ ခင်ဗျားကို ဂျပန် လွှတ်ဖို့ ရှိတယ်။ ပါစပို့ မီအောင် လုပ်ပေးကြလိမ့်မယ်” လို့ ထမင်းခေါ် ကျွေးရင် တိုက်ရိုက်ပြောပါတယ်။ ဒါလဲ စောစောက နှစ်ကြိမ်ပယ် ပြီးမှ သံတမန်တစ်ယောက် ကြားဝင်လို့ “သွားတော့လို့ ပြောတာ” ဂျပန်ရောက်မှ သိရတယ်။ ဂျပန်ကို တစ်နှစ်သွားရမယ်ဆိုတော့ ၁၇ ဩဂုတ် ၁၉၈၂ မှာ နှုတ်ဆက်ပွဲ လုပ်ကြပါတယ်။ နောက်ရှစ်လကြာလို့ ၆ ဧပြီ ၁၉၈၃ ဆိုရင် ဂျပန်မှာ နေတုန်းပဲ အငြိမ်းစားယူရမှာ။ ဒါပေမဲ့

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ငါ တကယ်အငြိမ်မနေပါဘူး။ ၆၀ က ၇၀ ထိ အလုပ်လုပ်ဦးမယ်လို့ ပြောခဲ့တယ်။ မြန်မာသမိုင်းနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ရှာခဲ့ဖူးတဲ့ မှတ်တမ်းတွေ ကို သုံးပြီး ရေးဖို့ ငါ့တာဝန်ပဲလို့ ဆုံးဖြတ်တယ်။ အခုအသက် ၇၀ကျော် လာတော့လဲ ရေးလက်စတွေကို ရပ်မရပါ။

Royal Orders of Burma (အမိန့်တော်ပေါင်းချုပ်)

Royal Orders of Burma ကို ရေးနိုင်ဖို့ အရပ်ရပ် လည်ပြီး အထောက်အထားစုရတာက ၁၉၅၅ က ၁၉၈၀ ထိ ၂၅ နှစ်တည်းဖြတ် ပြီး အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ အချုပ်ရေးတာက ရှစ်နှစ်၊ အစုစု အနှစ် ၃၀ ကြာ တယ်။ အတွဲ ၁၀ တွဲ၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ စာမျက်နှာ ၃၀၀၀၊ မြန်မာ ဘာသာနဲ့အမိန့်တော်တွေက စာမျက်နှာ ၄၆၀၀၊ အစုစု ၇၆၀၀။ တပည့် တွေ မိတ်ဆွေတွေက အမိန့်တော်စာမူတွေ ရှာတဲ့အခါ ကုညီကြသလို လက်ရေးနဲ့ ကူးယူတဲ့အခါ ပိုင်းဝန်းကူကြလို့ ကျေးဇူးတင်တယ်။

ကူညီတဲ့ လူစာရင်းကို ကြည့်ပါ။

(၁) ကျော်	(၇) ခင်ညွန့်
(၂) ကျော်ဝင်း	(သိန်းသန်းထွန်းမယား)
(၃) ခင်ခင်	(၈) ခင်ထွေးရီ
(၁၇ နိုဝင်ဘာ ၁၉၃၇- ၃၀ ဇူလိုင် ၁၉၉၆)	(၉) ခင်မောင်ဌေး
(၄) ခင်ခင်ကြီး	(၁၀) ခင်မျိုးအေး
(၅) ခင်ခင်စိန်	(၁၁) ခင်ရီ
(၆) ခင်ဇော်ဝင်း	(သန်းထွန်းမယား)
(၂၃ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၃၉- ၁၇ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၇၈)	(၁၂) ခင်လေး (ဗန်းမော်)
	(၁၃) ချစ်စိုးမြင့်

(၁၄) စောလွင်	(၂၈) ပညာဇောတ
(၂၀ စက်တင်ဘာ ၁၉၃၂-၂၉	မျိုးမြင့်
၂ ဩဂုတ် ၁၉၈၈)	(၃၀) မြမြ
(၁၅) စံငြိမ်း	(၃၁) မြင့်မြင့်ထက်
(၁ မတ် ၁၉၄၀-	(၃၂) မြင့်မြင့်သန်း
၂၁ ဧပြီ ၂၀၀၀)	(၄ ဇူလိုင် ၁၉၃၇-
(၁၆) စမ်းစမ်းအေး	၁၇ နိုဝင်ဘာ ၁၉၉၄)
(၁၇) စိန်မြင့်	(၃၃) မြိုင်မြိုင်မြင့်
(၁၈) စိုင်းခန်းမိုင်း	(၃၄) ရီရီ
(၁၉) ညွန့်ညွန့်ဝေ	(၁၄ မတ် ၁၉၂၉-
(၁ စက်တင်ဘာ ၁၉၃၈-	၁၅ နိုဝင်ဘာ ၁၉၈၄)
၁၁ ဇူလိုင် ၁၉၉၇)	(၃၅) ရီရီအောင်
(၂၀) တင်တင်ဝင်း	(၃၆) ဝင်းမောင်
(၂၁) တိုးလှ	(၃၇) သော်ကောင်း
(၂၂) ထွန်းနွယ်	(၃၈) သောင်းကို
(၂၃) ထွန်းရီ	(၃၉) သောင်းသောင်း
(၂၄) ထွန်းသန်း	(၄၀) သန့်ဇင် (မော်လိုက်)
(၂၅) နီတွတ်	(၄၁) သန်းသန်း
(၂၆) နီနီမြင့်	(၄၂) သိန်းနိုင်
(၂၇) နေနွယ်	(၄၃) သိန်းလှိုင်
(၂၀ ဧပြီ ၁၉၂၈-	(၄၄) သိန်းသန်းထွန်း
၁၂ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၈၉)	

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

(၄၅) ဦး (၄၇) အုံးမြင့်
 (၂၀ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၂၀- (၄၈) အောင်ကျော်(ချောင်းဦး)
 ၁၇ မေ ၁၉၉၉) (၄၉)အောင်မြင်^c
 (၄၆) အုံးကြည်(ချောင်းဦး)

အမိန့်တော်ကို မြန်မာလက်နှိပ်စက်နဲ့ စာမျက်နှာ ၄၆၀၀ ကို ရိုက်ပေးတဲ့ ဇနီးကို ပိုပြီးကျေးဇူးတင်တယ်။ နိုင်ငံခြားမှာ ရှစ်နှစ်နေစဉ်က သားရေး နာရေး၊ လူမှုရေး အချိန်မကုန်၊ လက်ဖက်ရည်ဆိုင်ထိုင်ပြီး ဗရုတ်သုတ်ခ ပြောချိန်မရှိ၊ အမှာစာရေးပေးပါ၊ ဒါဖတ်ပြီး ပြင်ပေးစမ်းပါ၊ ဒီအကြောင်း ရှာပေးစမ်းပါ၊ ဒီသင်တန်း လာသင်ပေးစမ်းပါလို့ ခိုင်းမယ့်လူမရှိ။ အင် မတန် အလုပ်တွင်တယ်။ ဒီမှာ ဗာဟိရကိစ္စတွေ များလွန်းလို့ သုတေ သန အလုပ်ပျက်တယ်။ မဆလာအလုပ်တွေများလွန်းလို့ ငါ့ကိုအသက် ရှည်ဖို့ ဆုတောင်းမပေးကြပါနဲ့တော့လို့ တားဖို့ အဆင့်ရောက်လာပြီ လို့ ထင်တယ်။

မြန်မြန်သေချင်ရင် ဒါတွေ နေ့တိုင်း များများစား

မုံရွာကို ဒီဇင်ဘာ ၁၉၉၈ ကုန်ခါနီးက မြောက်ဘက် ခေါင်းလှည့်ပြီး မြှုပ်ထားတဲ့ ညောင်ကန် အရိုးစုတွေကြည့်ဖို့ ရောက်သွားတယ်။ ၃၁ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၉၈ ညနေမှာ မင်းခေါင်က ၁၅မိနစ်လောက် စကားပြော ချင်တယ်၊ တစ်သက်လုံး ဆရာပြောတာပဲ လိုက်ခေါင်းညိတ်နေခရ တယ်။ ခု သူ့အလှည့်လို့ ပြောတာနဲ့ ခွင့်ပေးလိုက်ရတယ်။ ညနေ ၆နာရီ ရောက်လာပြီး ၁၅မိနစ်ပါဆိုတဲ့ သူ့လက်ချာကို ညသန်းခေါင်ထိ နား ထောင်လိုက်ရတယ်။ သူပြောတာ အချုပ်က “ငါသိပ်ကြိုက်တဲ့ ဝက်

သား၊ **Cheese** ချစ် အဆီအအိမ်၊ ကြက်ဥ ငှက်ဥ၊ စည်သွတ်ပုလင်း သွတ် မစားနဲ့ မသောက်နဲ့” ဆိုပြီး ရှောင်ရန်စာရင်း အရှည်ကြီး ရေးပေး တယ်။ မင်းငါ့ကို ဒါတွေဘာကြောင့် လာပြောတာလဲ မေးတော့” မသေ စေချင်သေးလို့ဗျ”တဲ့။ ဒီကောင် ကျောင်းတုန်းက လူဆိုးပဲ။ ခုတော့ ကမ္ဘာ့အံ့ဖွယ်ခုနစ်သွယ်ထဲ ထည့်ရမလို့ ဖြစ်သွားတယ်။

ရှေးဟောင်းပစ္စည်းကို ဖော်

နိုင်ငံခြားမှာ မြန်မာနိုင်ငံက ခိုးထုတ်သွားတဲ့ ဘုရားဆင်းတုကအစ၊ ရုပ်သေးရုပ်ထိ၊ ဘာအရုပ်လဲ၊ ဘယ်တုန်းက ထုလုပ်တာလဲ၊ဘာအတွက် လုပ်သလဲ၊ ဒါနဲ့ပတ်သက်တဲ့ ယုံကြည်မှုက ဘာလဲ၊ အဟောင်းစစ်ရဲ့ လား၊ လိမ္မာပါးနပ်တဲ့ အတုလား ဆိုတာမျိုးတွေကို လာပြီး မေးပါတယ်။
ဩစက (**Osaka Ethnical Institute**) မှာ သုံးလေးရက်သွားပြီး စာရင်းရှင်းပေးရတယ်။ မြောက် အီလီနွိုက်တက္ကသိုလ် (**Nothern Illinois University**) ပြတိုက်မှာလဲ သုံးလေးရက်သွားပြီး အမျိုးခွဲ (**Classification, Identification**) ပေးရတယ်။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး ချင်းလဲ ဓာတ်ပုံပို့ပြီး မေးပါတယ်။ ကြေးဆင်းတု ပလ္လင်နောက်ကျော မှာ မြန်မာအက္ခရာ၊ ရှမ်းအက္ခရာ၊ ပျူအက္ခရာနဲ့ စာပါတာတွေလဲ ရှိပါ တယ်။ လက်ရေး (**Script**)၊ ဝါကျဖွဲ့ပုံ (**Syntax**)၊ စာလုံးပေါင်းပုံ (**Spelling**) နဲ့ ဝေါဟာရ ရှေးချယ်သုံးစွဲပုံ (**Vocabulary**) ကြည့်ပြီး ရက်စွဲမှန်းရတယ်။ ပျော်စရာတော့ ကောင်းတယ်။ ဒါပေမဲ့ ပိုင်ရှင်က သိလဲ သိချင်တယ်။ သိတော့လဲ စိတ်ဆင်းရဲရတယ် ဆိုတာမျိုး ကြုံရ တယ်။ အသားစယူပြီး စစ်၊ ကင်ဆာ (**Cancer**) ဆိုတော့ လူနာကို မပြောရဲဘူး၊ ဆိုတာမျိုးနဲ့ ခပ်ဆင်ဆင်ဖြစ်နေပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ငါက

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

တော့ “ခင်ဗျားထက် အတွဲလူ ရှာပြီး ပြန်ရောင်းလိုက်”လို့ ပြောပါတယ်။

ရုပ်တုရဲ့ဟန် (Style)၊ ပုံပန်းသဏ္ဌာန် (Form) ကို ကြည့်ပြီး၊ ငါက “ဒါအတု”လို့ ရဲရဲကြီးပြောတဲ့အခါ၊ ဈေးကြီးထိ လာတဲ့ပိုင်ရှင်ဟာ အများကြီး စိတ်ဆင်းရဲသွားပါတယ်။ မတတ်နိုင်ပါ။

မပြုံး (နာမည်ရင်းမဟုတ်)

တပည့်တစ်ယောက်၊ စာတော်တယ်၊ စကားနည်းတယ်၊ တစ်နှစ်ကျောင်း ဖွင့်တော့ ပြန်ပေါ်မလာဘူး၊ ဘာဖြစ်သလဲ၊ ဘာလဲလို့ မေးတော့လဲ ဘယ်သူမှ မပြောနိုင်ဘူး။

နောက်နှစ်နည်းနည်းကြာတော့ သူ့ကျောင်းနေဖက်တစ်ယောက် ကို ပြောပုံက၊ “ငါလဲဟယ် ဆရာကြီးအကြောင်း အစီရင်ခံနေရတာ၊ စိတ်ဆင်းရဲလို့ ပြန်မလာတာ”လို့ ပြောတယ်။ ငါ့ကျောင်းသားတွေထဲ မှာ ဒီလိုတာဝန်ပေးထားလို့ လုပ်နေရတဲ့လူတွေ ရှိနေတာကို ငါသိပါတယ်။ စာတော်မယ်၊ ရိုးရိုးအအ၊ ဆင်းရဲတယ်ဆိုရင်၊ အဲဒီလို ခိုင်းတာပဲ။

အခြေအနေပေးရင် ရေးပါမယ်

သမိုင်း သုတေသနမှာ အခြေအနေဆိုတာ သမိုင်း အထောက်အထားတွေ များများ ရထားဖို့ ပထမလိုတယ်။ အဲဒါတွေကို အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်ပြီး သရုပ်ဖော်ရမယ်။ စိတ်ကူး (imagination)နဲ့ ကွက်လပ် ဖြည့်တာ မပါဘူး။ ရေးတဲ့အခါ တတ်နိုင်သလောက် အချိန်ပေးပြီး စေ့စေ့စပ်စပ် ရေးရတယ်။ စာတမ်းတစ်စောင်ကို မြန်မာ ဘာသာနဲ့ရှိရင် အင်္ဂလိပ်လိုရှိဖို့ ကြိုးစားရပြန်တယ်။ ပုံနှံစေချင်တဲ့သဘော ဖြစ်ပါ

တယ်။ အဲဒါကို ပုံနှိပ်ဖြန့်ဝေဖို့လဲ လိုပါတယ်။ ပုံနှိပ်ပြန်တော့ စာစီတဲ့ လူတွေက ပေါ့ပြက်ပြက်လုပ်ရင် ပြန်စစ်ရတာ (proof-reading) က အခု အင်မတန်ကြီးလေးတဲ့ တာဝန်ဖြစ်လာပါတယ်။ ပြီးတော့ စာညွှန်း (index) လုပ်ဖို့ တာဝန်ဆိုတာလဲ စာရေးသူကိုယ်တိုင်လုပ်ရတဲ့ တာဝန် ဖြစ်လို့ မရှောင်သာဘဲ လုပ်ရပြန်တယ်။ ဒါတွေ လုပ်ဖြစ်အောင် လုပ် နိုင်ဖို့ (၁) ကျန်းမာရမယ်။

(၂) ဟိုက ဒီက “ကျွဲ” ဘယ်နှယ်ရေးပါ့မယ်ဆိုတဲ့ မေးခွန်းမျိုး တွေလာမမေးဖို့ လိုပါတယ်။

“ကျွန်တော့်စာအုပ် အမှာစာ ရေးပေးပါ” ဆိုတာမျိုးက အဆိုးဝါးဆုံး မဆလာအလုပ်ဖြစ်ပါတယ်။ မဖတ်ဘဲနဲ့ စာအုပ်နာမည်ကြည့်ပြီး အစ ကောင်းပါတယ်။ အလယ်ကောင်းပါတယ်။ အဆုံးကောင်းပါတယ်လို့ ရေးရင် ဖြစ်မှန်းသိပေမယ့် မရေးရက်ဘူး။ ဒါ့ကြောင့် အချိန်ကုန်ခံပြီး ဖတ်ရတယ်။ မနက် ၅နာရီက အိပ်ရာထပြီး ည ၁၂နာရီမှ အိပ်ရာဝင် တယ်။ ဒီကြားထဲမှာ မွန်းတည့်ချိန်က နှစ်ချက်တီးအထိ နားချင်တယ်။ ညနေ ၆နာရီက ၈နာရီထိ နားချင်တယ်။ အဲဒါ အခု အသက် ၇၀ကျော် မှ ဒါလောက်နားဖို့လိုတယ်လို့ သတ်မှတ်တာပါ။ ငါ့စာဖတ်ခန်း (Study ကွန်စာရုံ) အဝမှာ SIEATA TWELVE TO TWO လို့ စာဆွဲထား တယ်။ ဘယ်သူမှ ဂရုမစိုက်ပါ။ မွန်းတည့်က လာပြီး နှစ်ချက်မှ ထပြန် တဲ့လူလဲ ရှိတယ်။ တယ်လီဖုန်းက သာပြီး ရွံစရာကောင်းသေးတယ်။ နေ့လယ် ဧည့်သည်လာရင် “ဂေါ်ဒွန် (G.H. Luce) အိပ်နေတယ်၊ နှစ်ချက်တီးကျော်မှ ပြန်လာပါ”လို့ တီတီ (Mrs Luce) က ဆီးပြော ပါတယ်။ ငါ့မယားက အဲဒီလို ပိတ်ပင်တားဆီးရမှာ ဝန်လေးတယ်။ ငါ့ကို လျှပ်စစ်သုံးတဲ့ တစ်လတွက် (မေ ၁၉၉၉) က ကျပ်နှစ်သောင်း

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ရှစ်ထောင့်ငါးဆယ် တောင်းတော့ လေအေးစက် (Air Conditioner) ဖွင့်မသုံးရဲတော့ဘူး။ ချွေးတွေကျပြီး အလုပ်မတွင်တော့ဘူး။ ကိုတာ ကလဲ သူ့ဆီလာနေဖို့ ခေါ်ပါတယ်။ ကိုမျိုးမြင့်ကလဲ ကမ္ဘာအေးမှာ “စွန့်စားခန်း” လာလုပ်ဖို့ ဖိတ်ခေါ်ပါတယ်(ဘုန်းတော်ကြီးတွေရဲ့ ဆွမ်းကွမ်း ပိုသမျှ စွန့်တာကို အလကားစားရတဲ့ ဒေသမှာ သွားနေတာကို စွန့်စားခန်းခေါ်တယ်။ ငါတို့ရှေ့က တက္ကသိုလ်ပင်စင်စား ကပ္ပိယတွေ ဦးနေပြီဖြစ်လို့ ငါတို့ ဝင်မတိုးရဲဘူး)။ ငါတို့မှာ စာရေးတယ်ဆိုတိုင်း စာကောင်းမဟုတ်ဘူး။ သူများက အတိုအထွာလာရေးခိုင်းတာ အလုပ် မဟုတ်ဘူး။ သုတေသနလက်ရာ ကျမ်းတစ်ကျမ်းဖြစ်မှ အလုပ်အောင် မြင်တယ်လို့ ယူဆတယ်။ ဘယ်ဟာ မူလအလုပ်၊ ဘယ်ဟာ ပေါ်ပင် အလုပ်ဆိုပြီး ခွဲရမယ်။ ပေါ်ပင်အလုပ်ကို တတ်နိုင်သမျှ ဖယ်ထုတ်ရ မယ်။ စာရေးဖြစ်တိုင်းလဲ အကောင်းထင်ချင်မှ ထင်မှာပါ။ အရှင် ဇနကာဘိဝံသလို သာသနာအကျိုးရှိရာရှိကြောင်း ကြံဆပြီး ၆၃ ကျမ်း ရေးပေမယ့် “စာအုပ်ကုန်သည်”လို့ ရဟန်းအချင်းချင်း ကဲ့ရဲ့တယ်လို့ ကိုယ်တိုင် အတ္ထုပ္ပတ္တိရေးခဲ့တဲ့ တစ်ဘဝသံသရာ ထဲမှာ ဖတ်ရတယ်။ ငါရေးတဲ့စာအုပ်တွေကို ဘယ်သူတွေ ဖတ်သလဲ၊ ဘာပြောသလဲ၊ ဘာ ပြောပြော အသုံးမဝင်ဘူး၊ အလကားဟာတွေကို ပြောတဲ့အထိ လက်ခံ နိုင်တယ်။ ရေးတာက အပျင်းပြေဖတ်ဖို့ ဖြေဖျော်တဲ့သဘော (entertainment) မဟုတ်ဘူး။ အသစ်တွေ ရှိချက်ကို တင်ပြမယ်၊ အများ ခံ ယူချက်နဲ့ လွှဲချင်လွှဲမယ်၊ ငါ့ကိစ္စက တွေ့တဲ့အတိုင်း ပြောဖို့ပဲဖြစ်တယ်။

တစ်နေ့က(၃၁ သြဂုတ် ၁၉၉၉)မြန်မာသမိုင်းအဖွဲ့ လစဉ်အစည်း အဝေးမှာ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌက ဒီပြဿနာဆန်ဆန် စဉ်းစားစရာကိစ္စကို တင်ပြတယ်။ ဒီအဖွဲ့ရဲ့ သက်တမ်း ၄၅နှစ်၊ရည်မှန်းချက် (မူလ တာဝန်

သတ်မှတ်ချက်) “ပြီးပြီလား၊ ပြီးခါနီးပြီလား၊ ထက်ဝက်ပြီးပြီလား၊ အစပျိုးပါပြီလား၊ စတောင် မစရသေးဘူးလား” စိတ်ညစ်လို့ ဆက် မပြောကြတော့ပါ။ အဲဒါပဲ ပြဿနာလို့ထင်သလား၊ ဒါမျိုးကိုပြဿနာ မဟုတ်ဘူးလို့ ထင်သလား။ ငါနဲ့ တိုက်ရိုက်မပတ်သက်ဘူးလို့ ငြင်း နိုင်မလား။ အားလုံးနဲ့ ဆိုင်တယ်ဆိုရင်ကော ဘယ်လိုစွဲချက်တင်ပြီး ဘယ်လိုအပြစ်ပေးမလဲ။ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်နဲ့ ဘယ်လိုလူတွေ ခန့်ထား သလဲ၊ အဖွဲ့ဝင်မဖြစ်ခင်က မြန်မာသမိုင်းမှာ ဘာတွေ ရှာဖွေပေးဖူး သလဲ (Contribution)၊ ခန့်ပြီးတော့ကော ဘာလုပ်ပေးဖူးသလဲ၊ သူ တို့က သမိုင်းသမားတွေမှ ဟုတ်ရဲ့လား၊ သူတို့ထက် သမိုင်းသမား စစ်တဲ့လူတွေ ဘာပြုလို့ မပါသလဲ၊ နင်လား ငါလား အကြိတ်အနယ် ဆွေးနွေးတဲ့အထိ သဘာပတိက ခွင့်မပြုပါ။ နေ့လယ်စာ စားချိန်နီးပြီ လို့ နိဂုံးချုပ်လိုက်ပါတယ်။ ငါ့ထက် အသက်ကြီးတဲ့လူကို ဆရာတင် မယ် ဆိုပြီး သွားမေးတော့ “ဆုတ်ကပ်ဗျ ဆုတ်ကပ်”လို့ ဖြေလိုက် တယ်။ အနတ္တနဲ့ ဖြေလေလို့ လမ်းစကလေး ပေးလိုက်ပါတယ်။

လူပြိန်းကြိုက်နဲ့ သုတေသနကြိုက်ဟာ မညီညွတ်တာများတယ်၊ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားဟာ ဒေသစာရီလှည့်ပြီး တရားဟောတာ မှန် ပေမယ့်၊ ကုန်းကြောင်းပဲ သွားတော်မူတယ်။ မဇ္ဈိမဒေသက ဖဲခွာပြီး သွားတော်မူတယ်လို့ မရှိပါ။ ပစ္စန္နရစ်ကို ကြွသွားတာကိုလဲ မတွေ့ပါ။ ဒီအရပ်ဟာ ပစ္စန္နရစ်လို့ ဘယ်လိုသိနိုင်သလဲဆိုရင် သိမ်ထဲမှာ ရဟန်း ခံတဲ့အခါ၊ လက်ခံစစ်ဆေးတဲ့ ရဟန်းအဖွဲ့ဟာ ငါးဦးဆိုရင် ပစ္စန္နရစ် လို့ သိနိုင်ပါတယ်။ ဒီလိုဆိုရင် ဝကောင်းကင်က ကြွလာပြီး တောင်ထိပ် က ဗျာဒိတ်ပေးတယ်ဆိုတာ အထိုက်အလိုက်ဝင်ပြောဖို့ ခက်ပါတယ်။ သာကီဝင်မင်းမျိုးတွေ တကောင်းကို လာနေတယ်ဆိုရာမှာ အုပ်ချုပ်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

သူတွေက သာကီဝင်ဖြစ်ပေမယ့်၊ တိုင်းသူပြည်သားက မြန်မာတွေဖြစ်ရမယ်၊ တိုင်းသူပြည်သားပါ သာကီဝင်ဖြစ်ဖို့ မလိုပါ။ အဲ့ဒါတွေ များပေမယ့် သုတေသနက စည်းကမ်းတစ်ခု ထားပါတယ်။ အထောက်အထား မရှိရင် ဝင်ရောက်ဆွေးနွေးခြင်း မပြုပါ။

ဒီရှင်ဘုရင်ကို အနိရုဒ္ဓ ခေါ်မှ မှန်မယ်၊ ထိလိုင်မင်း နန်းတက်တော့ အေဒီ ၁၀၈၄ ဆိုမှ မှန်တယ်၊ ရွှေစည်းခုံကို အနိရုဒ္ဓ မတည်၊ ထိလိုင်မင်း တည်တယ်၊ ပုဂံနံရံဟာ မြို့တည်စက နံရံမဟုတ်၊ တရုတ်လာတိုက်မှ တည်တဲ့နံရံ၊

ဒါတွေသိလဲ မထူးဘူး၊ မသိလဲ မထူးဘူးဆိုတဲ့ စိတ်ဝင်သွားရင် ဘာမှ ဆက်လုပ်လို့ရတော့မယ်မထင်ပါ။ ဒီလိုဆိုရင် သမိုင်းအပေါ်မှာ ထားတဲ့ သဘောထားကို ပြောင်းပါ။ သမိုင်းက သင်ခန်းစာယူနိုင်ရင် သမိုင်းလေ့လာရကျိုးနပ်ပါတယ်။

သီချင်းတစ်ပုဒ် တက်ပေးခဲ့ပါ

ခိုင်းတဲ့လူတွေက ခိုင်းပေမယ့် ငါတို့က သေခါနီးပြီပဲ။ အဆိုအတီးနဲ့ အရပ်လည်တောင်းတဲ့ သူတောင်းစား နှစ်ယောက်၊ မြစ်တစ်ဖက်ကို ကူးရမယ့်နေရာရောက်တော့၊ တစ်ယောက်က ရေစမ်းပြီး ကူးကြည့်မယ် ဆိုပြီး ရေထဲဆင်းတယ်၊ ရေက ထင်တာထက် ပိုနက်လို့ ရေနစ်ပြီး သေတော့မယ့် အခြေအနေကို၊ ကမ်းပေါ်က သူတောင်းစားက မြင်တော့ ဟိုကောင်က ငါ့ထက်သီချင်းအဆိုတော်တယ်၊ သူ သေရင် ငါခက်မယ်။ “ဟေ့ ငါ့ကို သီချင်းတစ်ပုဒ် တက်ပေးခဲ့ပါဦး”လို့ ခိုင်းတယ်။

သမိုင်းသင်ရိုး

ရန်ကုန်ကောလိပ်တန်းက သင်ပေးနိုင်တဲ့ ဘာသာရပ်က နည်းလို့ ရှေ့ပိုင်းမှာ သမိုင်းဘာသာ သင်ပေးနိုင်ဘူး ထင်တယ်။ သင်ပြန်တော့လဲ ခေတ်ဟောင်း (Classical) ဆိုပြီး ဂရိ (Greek) နဲ့ ရောမ (Rome) ရာဇဝင် သင်တယ်။ ပြီးတော့ ခေတ်သစ်ဆိုပြီး ဥရောပသမိုင်း အင်္ဂလန် သမိုင်းသင်တယ်။ နောက် သမိုင်းပါမောက္ခ ဟော (D.G.E. Hall) ရောက်လာတော့မှ ကမ္ဘာ့သမိုင်းကို အကြိုသမိုင်း (Prehistory) က စပြီးသင်တယ်။ အရှေ့တိုင်းသမိုင်းအဖြစ်နဲ့ အိန္ဒိယ၊ တရုတ်၊ ဂျပန်ကို သင်တယ်။ နောက် တိုးချဲ့ပြီး အရှေ့တောင်အာရှလဲ သင်လာတယ်။ နောက် ၁၉၆၅ တက္ကသိုလ်ပညာရေး စနစ်သစ် ထွင်တဲ့အခါ သမိုင်း အထူးပြု (ပဓာနသမိုင်း) (Majoring) ပေါ်လာတော့ သမိုင်းသင်ရိုးမှာ အကြိုသမိုင်း (Prehistory) ကို ဘရက်စတက် (Breasted) ရဲ့ ခေတ်ဟောင်း (Ancient Times) ထက် အများကြီး ပြည့်စုံအောင် သင်တယ်။ နိုင်ငံအစိုးရကလဲ ဆိုရှယ်လစ် ပြည်ထောင်စု နာမည်ခံလို့ သမိုင်းကို ဆိုရှယ်လစ်အမြင် (Socialist Interpretation of History) နဲ့ ပြင်ဆင်ရေးသား ဖြည့်စွက်တယ်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး ဂျပန်နဲ့ အနောက်ဂျာမနီ နိုင်ငံတွေ စီးပွားရေးမှာ အရမ်းတိုးတက်လာတာရယ်၊ တစ်ဖက်က အမေရိက လွှမ်းမိုးလာတာ၊ အာရပ်-အစ္စရေးပြဿနာ ကြီးကျယ်လာတာတွေပါ သမိုင်းမှာ သင်ပေးတယ်။ အခုလို ပုံစံပြောင်းတာမှာ ငါ ခေါင်းဆောင်တယ်။ သမိုင်းသင်ရိုးအဖွဲ့ (History Board of Studies) မှာ အပြောင်းအလဲကို ပီပီသသဖြစ်အောင် ငါက ခိုင်ခံ့ပြောပြီး ပြင်တယ်။ ငါပြင်ချင်တဲ့အတိုင်း သင်ရိုးအဖွဲ့က ထောက်ခံပြီး ဆီးနိတ်ကို တင်ရတယ်။

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ဆီးနိုတ်က လက်ခံတယ်။ ကောင်စီက အတည်ပြုတယ်။ တကယ် လက် တွေ့သင်တဲ့အခါ ဆရာ ဆရာမတွေက သိသိသာသာ ရှေးနည်းပဲ ဆက် သင်နေကြတယ်။ အသစ်ပုံစံက စာတွေအများကြီး ဖတ်ရမယ်၊ ပို့ချ ချက် အသစ်ရေးရမှာကို ကြောက်တယ်။ မစွမ်းဘူး။ ဒါကြောင့် ပွင့်ပွင့် လင်းလင်း ပုံစံသစ်ကို မလုပ်နိုင်ဘူး မပြောပေမယ့် လိုက်မလုပ်ဘဲ သူတို့ ဘာသာ လုပ်မြဲပုံစံပဲ လုပ်တယ်။ ရန်ကုန်ကို ပါမောက္ခအနေနဲ့ ငါ ပြန်အရောက်လာအောင် ကြိုတင်ပြီး အကွက်ချ ဆောင်ရွက်တယ်။ ဝန်ကြီးအထိ နားပေါက်အောင် ပြောဖို့က ဦးသိန်းဟန်ဒေါ်သင်းကြည်။ အောက်က စီမံပေးဖို့က ဒေါ်သိန်းဟန်၊ မေရီကျော်သက်။ သူတို့ ပါမောက္ခအဖြစ် ပြယုဂ်တင်မယ့်လူက ဦးတင်အုံး ဖြစ်တယ်။ အလုပ်ရုံ စက်ရုံမှာတော့ ဒါမျိုးကို **Sabotage** ခေါ်မှာပေါ့။ အချုပ်ပြောတော့ ငါ အကြီးအကျယ် ရှုံးတဲ့ပွဲ ဖြစ်ပါတယ်။

မန္တလေးတက္ကသိုလ်မှာတော့ ငါချချင်တဲ့မူကို ငါပဲ ဦးဆောင် ပြီး ဖြစ်အောင်လုပ်တယ်။ ဒီတော့ မန္တလေးထွက် သမိုင်းကျောင်းသား နဲ့ ရန်ကုန်ထွက် သမိုင်းကျောင်းသား ကွာတယ်။ လူလေးစားတာကို ပိုခံ ရတယ်။ နောက် ငါ ပင်စင်ယူတဲ့အခါ ငါတင်ခဲ့တဲ့ (စံ)ဟာ ပြုတ်ကျ သွားတာ၊ ပုဂံလျင်ကြောင့် အထွတ်က ဖိနပ်တော်ထိ ကွဲအက်ပြိုကျ ပျက်စီးသွားပုံမျိုး ဖြစ်တယ်။ ရွှေမှန်ကင်းက ထင်းဖြစ်ဆိုတာမျိုးလို ပြောရင်လဲ ဖြစ်တယ်။

ရလဒ်က နှစ်ခုရှိတယ်။

(၁) ငါ့ကို မန္တလေးက ရန်ကုန်ကို ပြန်မရောက်အောင် ပိတ်ကြ ဆို့ကြတာ အောင်မြင်သွားတယ်။

(၂) ရန်ကုန်က သပ်ပင်းသလို ပါမောက္ခနှစ်ဆက်၊ ဆက်တိုက်

ပို့တဲ့အခါ ယိုင်သွားတဲ့အခြေအနေက၊ ပြန်ကောင်းနိုင်စရာ
မရှိတဲ့ အခြေအနေထိ ရောက်သွားတယ်။ ပြန်ကောင်းဖို့လဲ
ငါ့တပည့်တွေက လုပ်နိုင်တဲ့ အားမာန်နဲ့သတ္တိမရှိပါ။ ရှေး
ပုံစံကို ပယ်ပြီး ပုံစံသစ် ဝင်တာကတော့ ပုံမှန်ဖြစ်ရိုးလို့ ပြော
လေ့ရှိကြတယ်။ ယှဉ်ကြည့်ပြီး အခု သိပ်ညံ့တယ်ဆိုတာမျိုး
လဲ ပြောတတ်ပါတယ်။

မြန်မာသမိုင်းသင်ရိုး

တက္ကသိုလ်မှာ မြန်မာသမိုင်းကိုလဲ သင်တယ်။ လူ(စ်) (G.H. Luce)
က ခေတ်ဟောင်းကို သင်တယ်။ ဒေဆိုင်း (W.S. Desai) က ခေတ်
သစ်ကို သင်တယ်။ လူ(စ်)သင်တာကတော့ ရှေးဟောင်းသုတေသန
(Archaeology) ကို အားကိုးတယ်။ မှတ်တမ်း (record) မရှိရင်
မြေထဲသမိုင်း (Archaeology) ကိုပဲ သုံးရမယ်။ ခေတ်ပြိုင်ကျောက်စာ
(Epigraphy) ကို သုံးရမယ်။ လူ(စ်)က ခေတ်ပြိုင် တရုတ်မှတ်တမ်း
ကိုလဲ သုံးတယ်။ တရုတ်မှတ်တမ်းက ပတ်လည်ပေါင်ခတ် (frame
work) ပေးမယ်၊ အတွင်းသား (detail) ကိုတော့ ကျောက်စာ (Epi-
graphy) နဲ့ ရသလောက် ဖြည့်ထည့်မယ်၊ ဦးကုလားက ဒီလိုဆိုတယ်၊
တွင်းသင်က ဟိုလို၊ မှန်နန်းက ဘယ်လို ဆိုတာတွေကို မေ့ထားပါ၊
အရင်အသိကို ဖယ်ထားပါ။ အခုဦးတည်ချက်က၊ အထောက်အထား
ကို အရင်းမူလပြုပြီး တွေ့တာပဲ ရေးမယ်၊ ကွက်လပ်ကိုလဲ ဆင်ခြင်
တိုင်းထွာ (Studied Guess) ပြီး ပြောနိုင်သမျှ ပြောမယ်ဆိုတဲ့မူဝါဒ
ပဲ။ ဒေဆိုင်းကတော့ ခေတ်သစ် မြန်မာသမိုင်းကို အင်္ဂလိပ်မှတ်တမ်း
တွေနဲ့ ဖယ်ရာ (Phayer) တို့၊ ဟာဗေး (Harvey) တို့ ပြောသမျှပဲ စပ်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ဟပ်ပြီး ပြောမယ်။ ကုန်းဘောင်နောက်ပိုင်းကို အင်္ဂလိပ်မှတ်တမ်းတွေ နဲ့ ပြောမယ်။ ဒီပုံစံကလဲ စောစောပိုင်းက အများကြိုက်တဲ့ပုံစံ ဖြစ်ပါတယ်။ တိုင်းရင်းအထောက်အထား (Native Source) ကို သုံးတာ နည်းတယ်။ မသုံးနိုင်ဘူးပဲ ဆိုပါတော့။ တစ်မျိုးပြောရရင် လူ(စ်) တော်သလောက် ဒေဆိုင်းက ညံ့တယ်။ ဘယ်လောက်ကွာသလဲဆိုရင် အဖြူနဲ့အမည်း ကွာသလို ကွာနေတယ်။ ငါက လူ(စ်)ကို ဆက်ခံပြီး လူ(စ်) အစဉ်အလာ (Luce tradition) ကို ယူတယ်။ သူပြောတာ ကို သက်ဆိုင်ရာကျောက်စာတွေ ပြန်ဖတ်ပြီး ပြင်စရာတွေ့ရင် ပြင်တယ်။ ဖြည့်စရာတွေ့ရင် ဖြည့်တယ်။ သူ ကွယ်လွန်သွားတာ ကြာပြီပဲ။ နောက်ပိုင်း ရှာဖွေတွေ့ရှိတာတွေလဲ များလာပြီးဆိုတော့ ပြင်ဆင် ဖြည့်စွက်အား ရှိပါတယ်။ ငါရေးတာတွေလဲ အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ ရှိသင့်သလောက်ရှိတယ်။ ထပ်ရေးမြဲ ရေးတယ်။ တက္ကသိုလ်မှာ အင်္ဂလိပ်လို သင် (Medium of Instruction in English) ဆိုတော့ အဝခေတ်၊ ကုန်းဘောင်ခေတ် သမိုင်းတွေကိုလဲ တက္ကသိုလ် ပထမဘွဲ့အတွက် ကျောင်းသားတိုင်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ ရေးပေးထားတာရှိပါတယ်။ တစ်နေ့တော့ ပုံနှိပ်စာအုပ် ဖြစ်လာမယ် ထင်ပါတယ်။ အခု သုံးနှစ်နဲ့ ပထမဘွဲ့ (First Degree)၊ နှစ်နှစ်နဲ့ မဟာဘွဲ့ (Master Degree) ပေးမယ်ဆိုတော့ ဘယ်ပုံစံဝင်မယ် မသိပါ။ နှစ်နှစ်နဲ့ မဟာဘွဲ့တော့ စမ်းနေပြီ။ ဆယ်နှစ်လောက်ကြာမှ ဝေဖန်ဖို့ ကောင်းတယ်။ စောင့်ရမယ်၊ ဥပါဋ္ဌိ ဌီဘင်၊ အတက်အကျဆိုတာတော့ ဖြစ်မြဲထုံးစံပါပဲ။ ဒီရေအတက်အကျကို လိုက်ပြီး ရေလမ်းခရီး သွားကြရတယ်။ ဒီလှိုင်းကြီး (Tidal Wave) ကျတော့လဲ အသေအပျောက် အပျက်အစီး ကြီးကျယ်တာကို တွေ့မယ်။ အဲဒီအပျက်အစီးကို ဘာဝနာရှုနေရင်လဲ ရတယ်။

သူ့ကြောင့် ငါ့ကြောင့် သူသာ ငါနာ ငြင်းနေလို့ အကျိုးမမြင်ပါ။ အဟောင်းကို ထောက်ပြီး ရှေ့ဘာလုပ်ရမယ်ဆိုတာပဲ စဉ်းစားနိုင်ရင် အကျိုးဖြစ်မယ်။ ကံတရားပဲဆိုပြီး ငုတ်တုတ်ထိုင်နေတာမျိုးတော့ မဖြစ်သင့်ပါ။ သတိ ပညာ ဝီရိယ သုံးခုပါမှ အောင်မြင်မယ်လို့ အရှင် ဇနကာဘိဝံသရဲ့ တစ်ဘဝ သံသရာ မှာ ပြောဖူးပါတယ်။

ကျန်းမာရေး

အပေါ်မှာ 'အခြေအနေပေးရင်' ဆက်ပြီး စာတမ်းတွေ စာအုပ်တွေ ရေး ဦးမှာပဲလို့ ပြောတဲ့အထဲမှာ အထောက်အထား (material) ရှိရင်၊ အလုပ်ပိုတွေ နည်းသွားရင် ရေးနေဦးမယ်၊ အသက် ၈၀ ထိ ရေးမယ် ဆိုတာမျိုးသာ ရေးတယ်။ ကျန်းမာရေးအကြောင်း ထည့်မပြောမိဘူး။ အရှင်ဇနကာဘိဝံသရဲ့ တစ်ဘဝသံသရာ မှာ ပညာရှာစဉ်က (၁)ဉာဏ် ကောင်းရမယ်၊ (၂)ဆရာကောင်း တွေ့ရမယ်၊ (၃)ကျန်းမာရမယ်၊ ဒါမှ ပေါက်မြောက်မယ်လို့ ရေးတယ်။ ၂၇ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၀၀ မှာ အရှင် ဇနကာဘိဝံသ မွေးနေ့ ရာပြည့် လုပ်မယ်၊ စာတစ်စောင် ရေးပေးပါ ပြောလို့ တစ်ဘဝသံသရာ ကို ချုံပြီး အင်္ဂလိပ်လို ရေးဆဲမို့ တိုက်ဆိုင် သလို ထင်တဲ့အခါ ဆရာတော်စာကို စံပြုပြီး ရေးမိပါတယ်။ ငါလဲ ကျန်းမာမှ စာအုပ်ရေးဖြစ်မယ်လို့ ပြောရမယ်။ ငယ်ငယ်က ချူချာ တယ်လို့ မိဘက ပြောတယ်၊ နောက် အစားသောင်းကျန်းလို့ ဗိုက်နာ တယ်၊ ဘာရောဂါမှ ကြီးကြီးကျယ်ကျယ်မရှိ၊ သွေးတိုး၊ ဆီးချို၊ မေးမနေ နဲ့ မရှိ။ ဆံပင်မည်းမည်း စိတ်ထားဖြူဖြူက ဆံပင်ဖြူဖြူ စိတ်ထား ပုပ်ပုပ် ပြောင်းတာကတော့ ကြာသွားပြီ။ အသက် ၂၀ လောက်ကပဲ၊ ဆံပင်ဖြူတာတော့ လူတွေသိကြပါတယ်။ စိတ်ထား ယုတ်တာတော့

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

အခုထိ ဖုံးလို့ရပါသေးတယ်။ ကျော်အောင်က ဒီလူက နှုတ်ကြောင့် သေမှာလို့ ပြောပါတယ်။ အစားသောင်းကျန်းလို့လား၊ အပြောအဆို မဆင်ခြင်လို့လား ခွဲမပြောပါ။ **"You dig your grave with teeth or tongue"** ခွဲပြောစေချင်တယ်။

လေးတန်းလောက် အောင်ရင် ဒါကို သိမယ်

“ဆယ်တန်းကျောင်းမှာ မြန်မာသမိုင်းကို အခုသူတေသန ဖော်ထုတ်နိုင် တဲ့အချက်တွေပါ ပူးတွဲပြီး သင်ပေးချင်တယ်။ အရင်ကလို ဦးဘသန်း လောက်နဲ့ မလုံလောက်ဘူး”လို့ ပညာမင်းကြီး ဦးဘိုးထိုကို ပြောတော့ “ဒီလိုဆိုရင် သမိုင်းမွမ်းမံသင်တန်း လုပ်ပေးမယ်၊ မြောက်ပိုင်းအတွက် ပြင်ဦးလွင်(မေမြို့)၊ အလယ်ပိုင်းပြည်မြို့၊ တောင်ပိုင်း ပုသိမ်မြို့မှာ လုပ် မယ်”ဆိုပြီး လုပ်တော့ ဗိုလ်မှူးစံမြင့်(၂၀ ဧပြီ ၁၉၁၀-၈ ဩဂုတ် ၁၉၉၁) ခေါင်းဆောင်ပြီး တို့တွေ ဆရာလုပ်ရတယ်။ ဦးသံဗျင် (၁၇ ဇူလိုင် ၁၉၀၄-၁၃ စက်တင်ဘာ ၁၉၉၇)လဲ ပါတယ်။ မြန်မာသမိုင်းကို အရင် ကလို မင်းတစ်ပါးစီ မင်းရိုးအဆက်အနွယ်ကို ကမ္ဘာဦး မဟာသမ္မတ မင်းကစပြီး ဘယ်လို ဆင်းသက်တယ်။ ဒီမင်းလက်ထက် ဘာဖြစ် တယ်ဆိုတာ မပြောဘဲ အကြိုသမိုင်း (**Prehistory**)၊ ယူခေတ်၊ ပုဂံ ခေတ်၊ အဝခေတ်၊ ကုန်းဘောင်ခေတ်၊ ကိုလိုနီခေတ်၊ လွတ်လပ်ရေး ရပြီး ဆိုပြီး ခြောက်ပိုင်း။ တစ်ပိုင်း တစ်ပိုင်းမှာ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ဓလေ့ (**Culture**) ဆိုပြီး လေးခန်းခွဲမယ်၊ အဲဒီပုံစံသစ်ကို လည်ပြောကြမယ်။ လည်ပြောတဲ့လူထဲမှာပဲ ပုံစံသစ်ကို နားမလည်၊ ပုံစံသစ် ပြောတဲ့အကောင် နွားလို့ ပြောချင်သူ ပါနေတယ်။ ပုဂံခေတ် စီးပွားရေးကို ငါပြောတဲ့အခါ “ပုဂံနေရာဟာ သဲကန္တာရတစ်ပိုင်း

(Semi-desert) ဖြစ်တယ်”လို့ ပြောတာ ပါလာတော့ ဦးသံဗျင်က “အဲဒါမဟုတ်ဘူး”လို့ ပြောတယ်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စံမြင့်က “တစ်ဖွဲ့တည်း လာတဲ့ လူအချင်းချင်း သူပြောတာ မဟုတ်ဘူးလို့ ဝင်မပြောသင့်ဘူး” လို့ ပြောတယ်။ ငါကတော့ ဘာမှမပြောဘူး။ ခပ်ပြုံးပြုံးပဲ နေတယ်။ ပုဂံတစ်ဝိုက်ဟာ မိုးကျော်နယ် (Rain Shadow Area) ခြောက်သွေ့ရပ် (Dry Zone) ဖြစ်တယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုရင် ရခိုင်ရိုးမကြောင့် ဖြစ်တယ်။ ဒီရိုးမဘယ်တုန်းက ပေါ်သလဲမေးရင် အရင်အနှစ်၆သန်း-၇သန်း (6m.years-3m.years BP) က ပေါ်လာတာလို့ ဘူမိဗေဒသမားက ပြောတယ်။ မိုးကျော်နယ် (Rain Shadow Area) ခြောက်သွေ့ရပ် (Dry Zone) ဆိုရင် မိုးမကောင်းနိုင်ဘူး ဆိုတာတော့ လေးတန်းလောက် ရောက်ရင် သိပါတယ်။ ငါ့ပြုံးရုံပဲ၊ ဘာမှမတတ်နိုင်ပါ။ တည့်တည့်ပြောတော့ ဦးသံဗျင်အစား ငါရုက်တယ်။

အင်္ဂလိပ်အရေးပိုင် မက်ကင်ဇီက မြန်မာသမိုင်းနဲ့ ရာသီဥတု Mackinzie, G.C. "Climate in Burmese History", JBRS, III, 1, 1913, 40-46 ဆောင်းပါးမှာ ပုဂံဘုရားတွေကို စပါးအထွက်ကောင်းတဲ့ လယ်တွေလျှူတယ်။ ပုဂံဝန်းကျင်ဟာ ခုမှရာသီဥတု ပြောင်းသွားတာ၊ အရင်က စပါးအထွက်ကောင်းတဲ့လယ်တွေ ရှိခဲ့တယ်လို့ ရေးလိုက်တယ်။ သူက ရှေးဟောင်းသုတေသနက ၁၈၉၂မှာထုတ်တဲ့ ပုဂံ ပင်းယ အဝကျောက်စာတွေ(မြန်မာဘာသာရေး)စာအုပ်ကို နောင်အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ အဘိဓာန်ဆရာလို့ နာမည်ကျော်ကြားလာတဲ့ ဦးထွန်းငြိမ်း (ဦးဖေမောင်တင်ရဲ့ဘထွေး) အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ထားတဲ့ စာအုပ် (Pagan, Pinya, Ava Inscriptions) ၁၈၉၉ ကို သုံးပြီး ပုဂံ တစ်ဝိုက်မှာ လယ်ရှိတယ်၊ မိုးကောင်းတယ်လို့ ပြောဟောပါတယ်။

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

မြန်မာပထဝီဝင်ကို လေးတန်းအဆင့်ထိ မသင်ဖူးတော့ ပုဂံမြေဟာ သဲမြေ၊ တစ်နှစ်မှာ မိုးရေချိန်လက်မ ၇၀ ထက်မပို၊ တခြား ရေရှားပြီး မြေဩဇာကောင်းတဲ့ ကျောက်ဆည်တို့ ကျော်စဉ်(တောင်ပြုံး)ဒေသလို ဆည်ရေသောက်လယ်လဲ မဖြစ်နိုင်။ မိုးကျော်ဒေသ ခြောက်သွေ့ရပ် ဆိုတာလဲ သူမသိဘူးလို့ ထင်ပါတယ်။ အဲဒါအပြင်ဦးထွန်းငြိမ်းဘာသာ ပြန် ကျောက်စာ စာအုပ်ကို ဖတ်ပြီး ပုဂံဘုရားကို လှူတဲ့မြေဟာ စပါး ထွက် ကောင်းမှာပေါ့၊ ကျောက်ဆည်ကမြေ တောင်ပြုံးမြေတွေပဲ ဆိုတာလဲ ဦးထွန်းငြိမ်းက အမှာစကားမှာထည့်မပြောတော့ သူမသိ။ မက်ကင်ဇီလဲ မသိ။ သူ့ကို လိုက်ပြီး ဘုရားတည်ဖို့ ထင်းခုတ်များပြီး တောပြုန်းသွားရှာတယ်လို့ လိုက်ပြောတဲ့လူကလဲ ပြော၊ ပုဂံမှာ ရန်သူငှက်ကြီးဆိုတာ ငှက်ဖျားရောဂါပေါ့၊ စိမ့်တွေ စမ်းတွေ ပေါလို့ ဒီရောဂါဖြစ်တာဆိုတာမျိုး လိုက်ပြီး ယောင်ဝါးဝါးပြောကြတော့ မင်းတို့ လေးတန်းကို ဘယ်လိုအောင်လာသလဲ မေးစရာဖြစ်ပါတယ်။ တန်းအောင် ရမ်းဟောင် ဆိုရင်လဲ ဖြစ်ပါတယ်။

စိတ်ထားကောင်းဖို့ ပဓာန

အရှင်ဇနကာဘိဝံသ(၂၇ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၀၀- ၂၇ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၇၇)က သူ့အမရပူရ မဟာဂန္ဓာရုံကျောင်းတိုက် သံဃာဆိုရင် အခြေခံအချက် ဆယ်ချက်နဲ့ ပြည့်စုံရမယ်။ နံပါတ်တစ်-စိတ်ကောင်း ရှိရမယ်၊ မနာလိုဝန်တို့စိတ် ရှိနေရင် သာသနာပြု သာသနာစောင့် မဖြစ်၊ နံပါတ်နှစ်-ဝိနည်းလေးစားရမယ်၊ နံပါတ်သုံး-ကျန်းမာရမယ်၊ ကျန်းမာရင် ဘာလုပ်ချင်တယ် ညာလုပ်ချင်တယ် စိတ်ကူးယဉ်လို့ရတယ်။ ကျန်းမာရေးချို့တဲ့ချွတ်ယွင်းရင် ဘာမှလုပ်လို့မဖြစ်၊ ပိဋကသင်ဖို့ တတ်ဖို့က နောက်

ဆုံး နံပါတ်ဖြစ်ပါတယ်။ တို့သုတေသနနယ်မှာလဲ စိတ်ကောင်း မရှိကြ၊ စိတ်ကောင်းတယ်ဆိုတာလဲ လိုချင်တာကို မဖြစ်ဖြစ်အောင် စွတ်လုပ်တာ (Ideosyncracy) ကို မဆိုလိုပါ။ သူများကို လက်ညှိုးတစ်ချောင်းထိုးရင် နင့်ဘက်ကို သုံးချောင်းထိုးတယ်ဆိုသလို မမှန်ဘူးထင်ရင် ချက်ချင်းပြောတဲ့အတွက် ရန်သူများလာတယ်။ တပည့်များပေမယ့် အားမကိုးရပါ။ တပည့်အရင်းအချာပဲ များတယ်။

ဘာပညာရှိလဲ

လူတွေဟာ တစ်ခါတုန်းက အတူတူနေခဲ့တယ်ဆိုတဲ့ အယူအဆကို မူတည်ပြီး နေ၊ လ၊ နေ့၊ ည၊ မိုး၊ လေ၊ မိဘ၊မောင်နှမကိုယ်လက်အင်္ဂါ၊ အရေအတွက် တစ်က တစ်ဆယ်ထိ တူညီမယ်ဆိုပြီး တိဗက်တိုမြန်မာစုထဲက လူတွေကို မေးချင်တယ်။ ဂဒူးတစ်ယောက် ရှာပေးပါလို့ လူ(စ်)က ဦးဝန်ကို ပြောတယ်။ ဦးဝန်ကလဲ အသက်ကြီးကြီး ဂဒူးတစ်ယောက် ရှာပေးတယ်။ နောက်နှစ်ရက်သုံးရက်ကြာတော့ ဂဒူးကြီး မလာဘူးလို့ ဦးဝန်သိရတော့ ဂဒူးကြီးကို သွားခေါ်ရပြန်တယ်။ “ဟာ မလိုက်ဘူးဗျာ၊ ခင်ဗျားက ပညာရှိဆို၊ ဘာပညာရှိလဲ မေးသင့် မမေးသင့် မဆင်ခြင်ဘူး၊ မလိုက်ဘူးဗျာ၊ ကျုပ်ရှက်တယ်”တဲ့။ ငါလဲ ဒါကြားဖူးတာနဲ့ ပညာရှိ အခေါ်မခံရဲပါ။

နင့်ပါးမရိုက်လိုက်ဘူးလား

အင်တာဗျူးမှာ မေးတတ်ဖို့ လိုပါတယ်။ သုတေသနမှာ လူတွေ့မေးတာလဲ အလုပ်ကြီးတစ်ခုပါ။ အရေးပါတယ်၊ ဒါပေမဲ့ ဘယ်သူ့ဆီသွားမယ်ဆိုရင် ဟိုကျရင် ဘာမေးမလဲ ပြင်ဆင်သွား။ ကိုယ်မေးမယ့်လူ

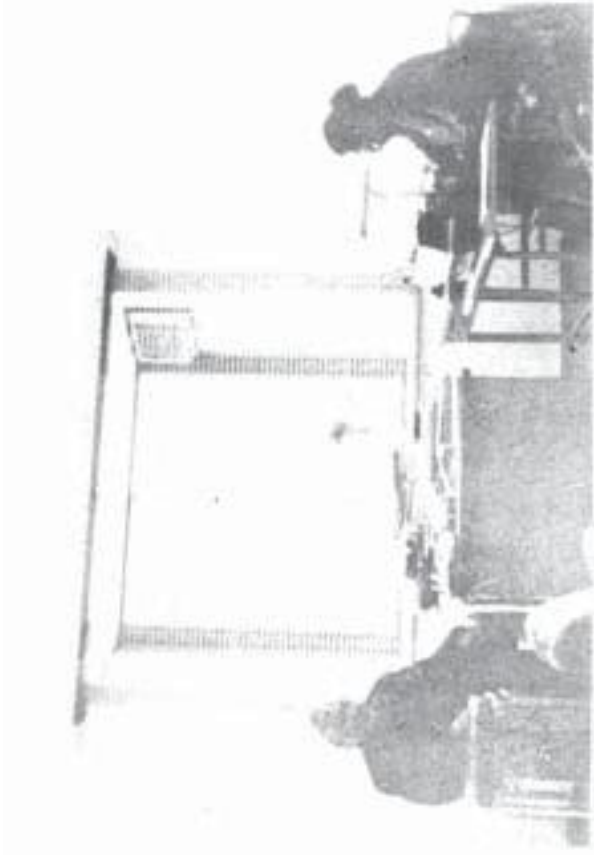
ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

အကြောင်းကို အတော်များများ သိပြီးသားဖြစ်ရမယ်။ ဒါမှ ဘာမမေးသင့်ဘူး၊ ဘာကို အလေးအနက်ထားပြီး မေးရမယ်။ သူပြောချင်တာတွေ စွတ်ပြောနေရင်လဲ အချိန်ကုန်မယ်၊ ကိုယ်ကလဲ လိုချင်တာ မရောက်ရောက်အောင် (Leading Question) မမေးရဘူး။ သူပြောတိုင်းလဲ မဟုတ်သေးဘူး၊ ပြန်လှန်တိုက်ဆိုင် (Counter Check) ရမယ်။ ငါ့ဦးကြီးက သူ့သားအငယ်ကို ဝက်ဆီဝယ်ဖို့ ဈေးလွှတ်တယ်။ ဝက်ဆီမရဘဲ ပြန်လာလို့ “နင်ဆိုင်စုံအောင် သွားရဲ့လား” မေးတော့ “ဟုတ်ကဲ့” လို့ ဖြေပါတယ်။ “မူဆာ့ဆိုင် ရောက်ခဲ့လား” လို့ မေးပြန်တယ်။ “ဟုတ်ကဲ့” ဖြေတယ်။ “နင့်ပါး မရိုက်လိုက်ဘူးလား” လို့ပဲ ပြောပြီး အင်တာဗျူးပြီးဆုံးသွားပါတယ်။ ဒီလိုပဲ သန်းခေါင်စာရင်း ကောက်တဲ့လူကို နာမည်မိဘ၊ မွေးရက်၊ အခွ အလုပ်၊ အိမ်ထောင် ရှိမရှိ၊ သားသမီး ရှိမရှိ မေးရတယ်လို့ အမေးဇယားပေးထားပါတယ်။ အိမ်ထောင် ရှိမရှိ မေးတော့ အပျိုကြီးတဲ့ သားသမီးရှိလား မေးတော့ ပါးရိုက်လွှတ်တယ်ဆိုတဲ့ ပြက်လုံးကိုလဲ သတိထားကြပါ။ “မြန်မာ့လူငယ်လှုပ်ရှားမှု” မေးဖို့ တပည့်တစ်ယောက်ကို ဦးထွန်းဖေ(၂၁ ဇူလိုင် ၁၉၀၀-၁၈ နိုဝင်ဘာ ၁၉၅၄) (ထွန်းနေ့စဉ်) ဆီကို လွှတ်လိုက်တယ်။ နောက်လူချင်းတွေ့တော့ “ခင်ဗျား ဘယ်လိုကောင်လေးတွေ ကျုပ်ဆီ လွှတ်နေသလဲ” လို့ မေးပါတော့တယ်။

အိမ်ထောင်ဖက်

ဗုဒ္ဓသာသနာကို အင်မတန်သက်ဝင်ယုံကြည်တဲ့ဘိုးဘွားမိဘအဆုံးအမနဲ့ ကြီးပြင်းခဲ့ရလို့ အကျင့်စာရိတ္တကောင်းတယ်။ နောက် မျိုးချစ်စိတ်စာအုပ်တွေ ဖတ်ပြီး တိုင်းပြည်အတွက် ငါဘာလုပ်မယ်ဆိုတာမျိုးတွေ

ဒေါက်တာသန်းထွန်းနှင့် ဇနီးဒေါ်ခင်တို့အား
အမိန့်တော်ပေါင်းချုပ် (Royal Orders of Burma) စာအုပ်
ပြုစုသည့်အချိန်တွင် အမှတ်တရ ထွေ့ရစဉ်
(၂၂ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၈၃ ခုနှစ်)

နဲ့မို့ အကျင့်စာရိတ္တမှာ အစွန်းအကွက် မရှိဘူး။ ကွန်မြူနစ်ပါတီ စည်းမျဉ်းကိုလဲ သိပ်လေးစားတယ်။ စစ်ပြီးမှ အဘွား၊အဖေနဲ့ ညီမ တစ်ယောက် တစ်ရွာလုံး တစ်နယ်လုံး ဖြစ်ပွားတဲ့ ပလိပ် (**Bubonic plague**) ရောဂါမှာ ပါသွားလို့ ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်တယ်။ ငယ်ငယ်က တက်ကြွစိတ်တွေ လျော့နည်းသွားတယ်။ ကွန်မြူနစ်ပါတီကထွက်ပြီး သမိုင်းနည်းပြဆရာဖြစ်တော့ အရက်သောက်ပြီး ပြည်ကျောင်းဆောင် မှာ ဆူပူသောင်းကျန်းခဲ့တယ်။ နောက်တော့ ဒါဟာ ရှက်စရာပဲဆိုပြီး ထိန်းတယ်။ အဖေဆုံးတော့ အသက်၅၄နှစ်၊ ငါ့လဲ ၅၄လောက်ပဲ နေရ မယ်လို့ ထင်မိတယ်။ အခု ၂၇နှစ်ရောက်ပြီ၊ အသက်တစ်ဝက် ကောင်း ကောင်းနေခဲ့ပြီပြီ၊ နောက်တစ်ဝက် ကောင်းချင်မှ ကောင်းမယ်လို့ စိတ် ထဲမှာဖြစ်လာတယ်။ လေလွင့်တော့မလိုဖြစ်လာတယ်။ နေကအချင်း ချင်းလဲ ကျေနပ်တယ်၊ နှစ်ဘက်ဆွေမျိုးလဲသဘောကျတဲ့ဒေါ်ခင်ရီ (အသက် ၂၀)နဲ့ ၁၈ စက်တင်ဘာ ၁၉၄၈ မှာ လက်ထပ်တယ်၊ အိမ် ထောင်ဖက်ဆိုတာ အပေးအယူမျှရမယ်။ သူက ထမင်းချက်ရင် ငါက ကလေးထိန်းရမယ်၊ သူ့အလုပ် ငါ့အလုပ်မတွက်ကတ်ဘူး၊ ငါ လုပ်နိုင် သလောက် ဝင်ကူမယ်လို့ စိတ်ဆုံးဖြတ်တယ်။ အတူတူနေတဲ့ လူကို စိတ်ပြုပြင်အောင် မလုပ်ရဘူးလို့ အသိစိတ်ရှိတယ်။ နိုင်ငံခြားမှာ ရှစ်နှစ် နေတော့ သားသမီးတွေ ကြီးလို့ ထားခဲ့ပြီး ငါနဲ့လိုက်လာတယ်။ ငါ့ အလုပ်ကို အများကြီးကူညီနိုင်တယ်။ အပေါ်ကပြောခဲ့သလို စာမျက်နှာ ၇၆၀၀ ရှိတဲ့ စာအုပ်ကို ရေးတဲ့အခါ မြန်မာစာ စာမျက်နှာ ၄၆၀၀ကို မြန်မာလက်နှိပ်စက်နဲ့ ရိုက်ပေးနိုင်ခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် ဒီစာအုပ် ဖြစ် အောင် ကူညီတဲ့ လူပေါင်း အမြောက်အမြားထဲမှာ ငါ့မယားကို ငါ့ ကျေးဇူးတင်မဆုံးလို့ စာအုပ်ရှေ့မျက်နှာမှာ ကျေးဇူးတင်စကား

(Acknowledgement) ရေးခဲ့တာဖြစ်တယ်။ ခုလဲ ငါ့အတွင်းရေးမှူး (Secretary) အနေနဲ့ ဘယ်သူလာမယ်၊ ဘာလုပ်ရမယ်၊ ဘယ်သွားရမယ် စာရင်းမှတ်ပြီး သတိပေးနှိုးဆော်ကူညီနေပါတယ်။ နေ့လယ် “ဂေါ်ဒွန်လူးစ်” (G.H. Luce) အိပ်တုန်း၊ နှစ်ချက်တီးကျော်မှ ပြန်လာခဲ့”လို့ ဒေါ်တီတီလို ဧည့်သည်မနှင်ပါ။

အသက်တွေကြီးလာတဲ့အခါ ငါက ဂရုစိုက်တာထက် ငါ့ကို သူက ဂရုစိုက်တာ ပိုပါတယ်။ ငါလုပ်ချင်တဲ့ အလုပ်တွေကို ပိုပြီး လုပ်နိုင်ဖို့ ကူညီတာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ သားသမီးတွေက ကိုယ့်အိုးကိုယ့်အိမ် ကိုယ်စီနဲ့ဆိုတော့ တို့ကို ပြုစုဖို့ စိတ်ရှိသလောက် မလုပ်နိုင်ကြဘူး။ ဦးလှက ပုံပြင်ထဲက ယူပြီး သားသမီးဆိုတာ ဧည့်သည်ပဲ။ အဲဒါတော့ မှန်တယ်၊ မယားက ရန်သူဆိုတာတော့ မဟုတ်ပါ။ သား ၁၊ သမီး ၄။

စကြဝတေးမင်း မနွာတ်မင်းလဲ သေတာပဲ

ငါ့အမေ ဒေါ်သင်(၂၁ မတ် ၁၈၉၅-၁၈ ဩဂုတ် ၁၉၅၇)ကွယ်လွန်တော့ ကြံတောသုသာန်မှာ အုတ်ဂူသွင်းတယ်။ ငါ့အစ်ကိုက အုတ်ဂူမှာ ကျောက်စာကို အမည်၊မွေးရက်၊သေရက်အပြင် မှတ်သားထိုက်တဲ့ စာကလေးတစ်ပိုဒ် ကောက်နုတ်ချက်ထည့်မယ်လို့ ပြောတယ်။ အဲဒီတုန်းက မြို့ရွာအနှံ့ သင်္ချိုင်းစာတွေ ငါကူးနေတယ်။ မြန်မာသင်္ချိုင်းမှာ ဒါမျိုးမရှိ(မန္တလေးက ဝန်ကြီး၊ မြို့ဝန်၊ ဘုရားဒကာ၊ ကျောင်းဒကာ စတဲ့ မင်းတုန်း၊ သီပေါလက်ထက် သင်္ချိုင်းစာကျတော့လဲ အတ္ထုပ္ပတ္တိတောင် ရှည်ရှည်ရေးထည့်တယ်။)“စာတစ်ပိုဒ် ကောင်းကောင်း ရွေးထည့်တာတော့ သမ္မာကျမ်းစာထဲကစာကို ကောက်နုတ်ဖော်ပြတာ ခရစ်သာသနာဝင်တွေရဲ့ ဓလေ့ဖြစ်တယ်” လို့ ပြောတော့ သူက “ဦးကုလား

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

မဟာရာဇဝင် နိဒါန်းမှာပါတဲ့စာကို ငါအမှတ်ရတယ်၊ အဲဒါထည့်မယ်”
 လို့ ပြောပြီး
 စကြာဝတေး မန္တာတ်မင်းစင်လျက်လည်း
 နာနာဘာဝ ဝိနာဘာဝ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း
 နှင့်မကင်း

“အဲဒါထည့်”ဆိုလို့ ထည့်ရတယ်။ သမိုင်းသမားကို **Food Nutrition** သမားက ဆရာလုပ်တာ ခံလိုက်ရတယ်။ ကောင်းပါတယ်။ အဲဒီစာကိုပဲ သင်္ချိုင်းစာအဖြစ် သုံးတယ်။ “ကြံတောကို ဖျက်မယ်၊ ကိုယ့်မိဘ ဆွေမျိုးသားချင်းအုတ်ဂူတွေက ရုပ်ကြွင်း ရသမျှ ကိုယ့်ဘာသာ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာလာပြီး ဂူကို ဖောက်ယူကြ”ဆိုလို့ ၉ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၉၆က သွားပါတယ်။ ဂူကို ရှာမတွေ့ပါ။ မီးသဂြိုဟ်စက် (**Crematorium**) ပထမရုံကို ဆောက်တုန်းက နေရာအတွက် ဖျက်တဲ့အထဲ ပါသွားပြီတဲ့။ လူမျိုးစလေ့လိုက်ပြီး **Direct Burial** တိုက်ရိုက်မြှုပ်၊ **Secondary Burial** တစ်ဆင့်မြှုပ်၊ **Tertiary Burial** ထပ်ဆင့်မြှုပ်လို့ ရှိတယ်။ မြန်မာက တိုက်ရိုက်မြှုပ်ပဲလုပ်တယ်။ ခုမှ ကိုယ်တိုင်ထပ်ဆင့် မြှုပ်ရပြီလို့ မိန်းမက ပြောပါတယ်။ ယောက်ဖကြီးဂူက ကျောက်စာကို ရှာလိုက်တော့ ခရစ်သာသနာဝင် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးရဲ့ သင်္ချိုင်းစာကို တစ်ဖက်လှန်ပြီး ပြန်သုံးထားတာ တွေ့ပါတယ်။ သင်္ချိုင်းစာလဲ မြန်မာ နိုင်ငံမှာ ပြန်သုံး (**Recycle**) ပါကလားလို့ (ဥပလက္ခေတ်) မှတ်လိုက်ရပါတယ်။

ဆွေမျိုးသားချင်းနဲ့ သားသမီး

အစ်ကိုတစ်ယောက် ရှိတယ်။ ဦးသန်းညွန့်(၆ နိုဝင်ဘာ ၁၉၁၉- ၂၃ ဇူလိုင် ၁၉၉၁) **B.Sc.(Ag.)** အောင်ပြီး စစ်အတွင်းက စအိုငို(သရက်) ဗာဂျီနီယာဆေး စိုက်ခင်းမှာ စိုက်ပျိုးရေးဝန်ထောက် လုပ်ခဲ့တယ်။ နောက် မြောင်းမြမှာ အမှုထမ်းခဲ့ပြီး အလုပ်က ထွက်လိုက်တယ်။ **Double Maths, Chemistry** နဲ့ **B.Sc.** ဘွဲ့ရပြန်တယ်။ ရန်ကုန် **Dr Suvi** ဆီမှာ ဓာတ်ခွဲခန်းလက်ထောက်လုပ်ရင်း ပညာဆက်သင် ရလို့ **Carolina Duke University** မှာ **S.M. (M.Sc.)** ဘွဲ့ရခဲ့ ပြီး ကျောင်းအပြီးမှာ **BP** ဖွင့်ရင် ဆေးဖော်စပ်ရေးမှာ အမှုထမ်းဖို့ အရေး ခံရပြီး အလုပ်သင်အဖြစ်နဲ့ အင်္ဂလန် လီဗာပူ **EVANS** ကုမ္ပဏီ ဆေး ထုတ်လုပ်ရေးဓာတ်ခွဲရုံမှာ သင်တန်းတက်ရင် သင်တန်းမှူးနဲ့ မပြေ လည်လို့ အလုပ်ထွက်လိုက်တယ်။ မြန်မာနိုင်ငံ ပြန်လာပြီး မကြာမီ ကန်ဘွဲ့လက်တွေ့သုတေသနတိုက် **Food Nutrition** ဌာနမှာအလုပ် ရတယ်။ ပင်စင်ယူပြီး ရဟန်းဝတ်တယ်။ ခေတ္တလူထွက်ပြီး ရဟန်းပြန် ဝတ်ဖို့ ပြင်ဆင်ဆဲ **Cerosis** နဲ့ ဆုံးသွားတယ်။ အဘိဓမ္မာကို အင်္ဂလိပ် ဘာသာနဲ့ ပြောဟောပို့ချနိုင်တဲ့အထိ တတ်တယ်။ အိုမာကရမ်ကို မြန်မာဘာသာပြန်တယ်။ ပြဇာတ်ရေးတယ်။ လုပ်ငန်းခွင်မှာ မပြေလည် ရင် အလုပ်က ထွက်တယ်(နှစ်ကြိမ်)။ ဒါကြောင့် အလုပ်တစ်ခါမှ မပြုတ်ဖူးတဲ့ ငါ့ထက် သာတယ်။ ဇနီး ဒေါ်ညွန့်ရီ(၂၇ အောက်တိုဘာ ၁၉၂၃-၃ ဇွန် ၁၉၉၄)၊ သမီး ၄၊ သား ၁။

စိန်စိန်(၂၁ နိုဝင်ဘာ ၁၉၂၇မွေး)၊ ဆည်မြောင်း ဦးရီ(၂၀ မတ် ၁၉၂၁- ၂၁ စက်တင်ဘာ ၁၉၉၂)နဲ့ အကြောင်းပါတယ်။ သား နှစ်ယောက်။

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

မြမြ(၂၂ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၃၂ မွေး)၊ မူလတန်းကျောင်းအုပ်ဆရာမကြီးက ပင်စင်ယူပြီး အစ်မစိန်စိန်နဲ့ အတူနေတယ်။

ညီအငယ်ဆုံး Dr သန်းထွန်းအောင်(၆ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၃၇ မွေး)၊ အရိုးအထူးကုဆရာ၊ လူနာစိတ်အားရှိအောင် အပိုတွေ မပြော၊ ရောဂါအခြေအနေကို ကြည့်ပြီး ဆေးဖိုးဝါးခ ထည့်မစဉ်းစားဘဲ လုပ်ပေးသင့်တာ လုပ်ပေးတယ်။ လူနာက ဘာလုပ်ပေးပါဆိုတိုင်း မလုပ်။ ဇွတ်ပြောရင်ဆက်မကု။ ကုမရရင် မရဘူးဘဲ ပြောတယ်။ သိပ်ရိုးတယ်။ ဒါကြောင့် သိပ်နာမည်ကြီးပြီး ချမ်းသာတဲ့ဆရာဝန်တစ်ယောက် ဖြစ်မလာပါ။ သိပ်တော်တဲ့ဆရာဝန်ဆိုရင်တော့ ဟုတ်ပါတယ်။ ဒေါ်ခင်အိ (၁၁ မေ ၁၉၃၇ မွေး)(သထုံ)နဲ့ အကြောင်းပါတယ်။ သား နှစ်ယောက်၊ သမီး တစ်ယောက်။

မြန်မာစာနဲ့မြန်မာစကား

လန်ဒန်မြို့ကြီးမှာ မြန်မာတစ်ယောက်က မြန်မာနိုင်ငံက ရောက်လာတဲ့မြန်မာပညာတော်သင်တွေကို တတ်နိုင်သလောက် ကူညီတယ်။ ငါလဲ အကူအညီလိုလို့ သူ့ဆီသွားရတယ်။ ဦးတက်ထွတ်(၂၆ နိုဝင်ဘာ ၁၉၁၀-၂၂ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၇၇)က မြန်မာစာနဲ့မြန်မာစကားအကြောင်းကို နစ်နာအောင် ရှာကြံပြောတာမျိုး မဟုတ်ဘဲ စကားကြုံလို့ သူ့စိတ်ထဲရှိတာကို ခပ်လွယ်လွယ်ပြောပုံက

တို့များကွယ်... မြန်မာစာ တတ်ချင်ရင် သင်ပုန်းကြီး
ကုန်အောင်တော့ အော်အော်ပြီးကျက်ရတယ်၊ ပြီးရင်ကျန်
တာတော့ ကိုယ့်ဘာသာ လျှောက်ဖတ်ရင်အနှေးနဲ့အမြန်
တတ်တာပဲကွ၊ ပျို့တွေ ရတုတွေ ဧချင်းတွေမော်ကွန်းတွေ

ဆိုတာလည်း အများစုကို အညာကလူတွေ ရေးတာပဲ
မဟုတ်လား။တို့က အညာသားဆိုတော့တက္ကသိုလ်ရောက်
မှသင်ပေးလို့တတ်တာ မဟုတ်၊ နွားကျောင်းရင်းတတ်တာ၊
မင်းလို အောက်သားအဖို့ တို့အညာ အသုံးအနှုန်းတွေနဲ့လဲ
နားဝေးတာဖြစ်မှာပေါ့။ မြန်မာစာပါမောက္ခဆိုတဲ့ လူတွေ
ကလဲ အောက်သားတွေ မဟုတ်လား။ ဦးဖေမောင်တင်
က အင်းစိန်ပေါက်တောက၊ ပြီးတော့ ခရစ်ယာန် အယူ
ယူတာ မဟုတ်လား။ ကိုစိန်တင်ကလဲမုန့်ကပဲ ထင်တယ်။
ကိုအင်းဝမ်း(ဒေါက်တာလှဖေက မော်လမြိုင်က တရုတ်
ကွာ။ ကိုယုဟုတ် (ဦးမောင်မောင်ကြီး) က ရန်ကုန် ၁၃
လမ်းက တရုတ်၊ ကိုမောင်က ကျုံပျော် (ပုသိမ်ခရိုင်)၊
ကိုဝန်က တွံတေး ကွမ်းခြံကုန်း၊ ကိုချမ်းမြကတောင်ငူက
မို့ နည်းနည်းအညာအငွေ့အသက်ကလေး ရပါတယ်။
(ဆက်ပြောရရင် ဟိုကောင်က ရခိုင်၊ ဟိုကောင်က ယော၊
မသန်းဆွေက လိပ်ဆံခွန်က ကသည်းဆိုတာမျိုး ကြားရ
မလား မသိ။ သီလရှင် မယ်ကင်းလဲ ကသည်းမပဲမဟုတ်
လား)။ မြန်မာစာကို မြန်မာဘာသာပြန်တာ၊ အချုပ်ရေး
ပြတာတွေဟာ အညာစကားကို မသိလို့ လုပ်နေကြတာ
မဟုတ်လား။ ရှင်မဟာသီလဝံသ၊ ရှင်မဟာ ရဋ္ဌသာရတို့
လဲ ဒေါင်းတံဆိပ် ဖတ်စာအုပ်ကို မတောက်တခေါက်
စာတိုကလေးတွေနဲ့ ကြီးပြင်းခဲ့တာ မဟုတ်ဘူးကွ။
သူပြောတာ နားထောင်ကောင်းတယ်၊ ဟုတ်တယ်လို့လဲ ထင်တယ်။
ပြီးတော့ နည်းနည်းဆက်ပြောချင်သေးတယ်။ ဟိုရှေးခေတ်ကပဲမြန်မာ

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

တွေ ပိဋကသင်တဲ့အခါ ဘာသာစကားအခက်အခဲရှိတော့ ဘာသာပြန် လုပ်ငန်းက လေ့လာရေးလုပ်ငန်းထက် ကြီးကျယ်လာတယ်။ နိဿယ၊ ဋီကာ၊ အဋ္ဌကထာ ဆိုတော့ အဓိပ္ပာယ်ပြန်မယ်၊ ချဲ့ပြီး ပြောတယ်၊အဲဒါ အကျင့်ပါပြီး ဦးဖေမောင်တင် ကျမ်းပြုတော့လဲ အဋ္ဌကထာပဲ မဟုတ် လား။ “သုတေသနလုပ်မယ်၊ ကျမ်းပြုမယ်နဲ့ စခန်းကြီးပါတယ်ကွာ။ ငါလုပ်ဖူးလို့ ပြောတာ။ မင်းလဲ ဆက်လုပ်ရင် သိမှာပါပဲ” အဲဒီစကား ကို မြန်မာစာ မဟာဝိဇ္ဇာပါရဂူကျမ်းတွေမှာ ဘယ်လောက်မှန်သလဲ၊ နောက်ရေးမယ့် ကျမ်းတွေမှာ ဦးတက်ထွတ် မကြိုက်တဲ့ အမျိုးအစား ပုံစံ ဘယ်လောက်ဝင်မလဲ စောင့်ကြည့်သင့်ပါတယ်။

အင်္ဂလိပ်စာ အင်္ဂလိပ်စကား

အင်္ဂလန်မှာ ပါရဂူဘွဲ့အတွက် ပညာတော်သင်အဖြစ် အရွေးခံရပြီး လေယာဉ်နဲ့(၂၂အောက်တိုဘာ ၁၉၅၂)သွားရတယ်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ အရေးအဖတ်၊အပြော သုံးခုစလုံး ငါစွံပါ့မလား၊ စိတ်ထဲမှာ ဖြစ် မိတယ်။ အင်္ဂလန် ရောက်တော့ (မြန်မာနိုင်ငံ၊ ရန်ကုန် ယူနီဗာစီတီ ကောလိပ်၊ သမိုင်းပါမောက္ခအဖြစ် ဆယ်နှစ်ကျော်နေသွားတဲ့)ပါမောက္ခ ဟော **D.G.E. Hall** (၁၇ နိုဝင်ဘာ ၁၈၉၁-၁၂ အောက်တိုဘာ ၁၉၇၉) ကို စတွေ့တယ်။ သူပြောတာကို(ဥပါ ဒါရိတ်)ကြားရတာ ဆန်းတယ်။ “မင်းတို့ (မြန်မာကျောင်းသား)အင်္ဂလိပ်စကား ဘယ်လိုပြောတယ်။ အင်္ဂလိပ်စာ ဘယ်လိုရေးတယ်ဆိုတာ တို့သိပြီးပဲ။ ပြောမြဲ ရေးမြဲဟာ လက်ခံနိုင်တဲ့အဆင့် ရှိတယ်။ စာစီစာကုံး ပြိုင်ပွဲဝင်ဖို့ လာတာမှမဟုတ် ဘဲ။ ပြောချင်ရေးချင်တာကို တစ်ကြိမ်တည်းနဲ့ ရှင်းလင်းပြတ်သား အောင် ရေးဖို့ပြောဖို့တော့ သိပ်လိုတာပေါ့ကွယ်။ ကုလားကျောင်းသား

တွေကိုတော့ ငါစိတ်မရှည်ဘူး။ ဝါကျရှည်တယ်၊ ဝေါဟာရကြီးကြီး ဆန်းဆန်းတွေ ရသလောက် ထည့်ရေးတယ်၊ ဟန်လုပ်ရင် မှားတာပဲ ကွဲ့”လို့ ပြောပါတယ်။ “Gower” ရဲ့ *Plain Words* ကို နည်းနည်း ဖတ်ကြည့်ပေါ့လို့လဲ ပြောတယ်။ အချုပ်ကတော့ (၁)သူဘာကို ဆိုလို သလဲ၊ ဂရုစိုက်ပြီး နားထောင်ရ ဖတ်ရရင် မကောင်းဘူး၊ (၂) ဒါစာစီ စာကုံးပြိုင်ပွဲ (Essay Contest) မဟုတ်ဘူး၊ ဟန်မလုပ်နဲ့၊ ဟန်လုပ် ရင် မှားတာပဲ။ မြန်မာမြေမှာ နေသွားဖူးတဲ့ အင်္ဂလိပ်ကြီးတွေက တို့ကို အစားအသောက်နဲ့ စိတ်ညစ်မှာ စိုးတယ်။ အပူရပ်က အအေးရပ်ကို ချက်ချင်းရောက်လာတော့ ရာသီဥတုဒဏ်ကို မခံနိုင်ဘဲ မကျန်းမမာဖြစ် မှာစိုးတယ်။ “သိုးမွေးကို အသားနဲ့ကပ်ဝတ် (something woollen next to skin)”လို့ ပြောတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ အနှစ် ၂၅ နှစ် ကျော် နေသွားတယ်၊ ပြီးတော့ မန္တလေးဂေဇက်တီယား (Mandalay Gazetteer 1928) ရေးတဲ့ ဆားလ် H.F. Searl က “တို့ ပုဂံခေတ် ကျောက်စာကို လွှစ် (G.H. Luce) ခေါင်းဆောင်ပြီး လှဖေ၊ ဟာဗေး G.E. Harvey၊ ဘလက်မိုး Blackmore တို့ ဖတ်နေကြတယ်။ မင်း လဲလာခဲ့”လို့ အဖော်စပ်တယ်။ ဒီလိုနဲ့ ပါရဂူဘွဲ့ကျမ်းရေးပြီးတဲ့အခါ ဖတ်ကြည့်ပြီး အင်္ဂလိပ်စာ ပြင်ပေးစမ်းပါလို့ ဆားလ်ကို အကူအညီ တောင်းတဲ့အခါ သူပြောတာကို ဥပဒါရိတ်(ဆောင်လိုက်)ရပါတယ်။ “(၁)တို့ကို ကျောင်းမှာ အင်္ဂလိပ်စကား သင်မပေးဘူး၊ မွေးကတည်း က အမေမိဘနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်က သင်လွှတ်လိုက်ပြီး ဖြစ်တယ်လို့ ဆို လိုတယ်။ (၂)မင်းတို့ကိုသာ အင်္ဂလိပ် ဖတ်စာ၊အင်္ဂလိပ်သဒ္ဒါ၊ အင်္ဂလိပ် စာစီစာကုံးတွေနဲ့ ကျောင်းမှာ ဂရုတစိုက်သင်ပေးတယ်။ (၃) ဒါ့ ကြောင့် မင်းရေးထားတာကို ငါကပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်စရာမလိုဘူး”လို့

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ပြောတယ်။ သူပြောတာ မင်းတို့ကော ယုံမလား၊ မယုံလို့ မရဘူး၊ တကယ်ကို ပြင်မပေးဘူး။ ပြင်စရာများလို့ လက်လျှော့တဲ့လေသံတွေ မဟုတ်ဘူးထင်ပါတယ်။ အခုလ စာတမ်းတွေ အင်္ဂလိပ်လို ဆက်ရေး နေပါတယ်။ ဟော (Hall) ပြောသလို လက်ခံနိုင်တဲ့အဆင့်ရှိတယ်လို့ ယုံပါတယ်။

စာလုံးပေါင်း

ဒေါက်တာမောင်ဖြူ(ဝွမ်လျောင် ၁၉၀၅- ၉ အောက်တိုဘာ ၁၉၇၀) ဆေးရုံမှာဆိုလို့ ငါသွားတွေ့တယ်။ မယား ဆရာဝန်၊ ဆေးရုံအထူး ခန်းမှာ သူနာပြု နေ့တစ်ယောက် ညတစ်ယောက်ရှိတယ် ဆိုတော့ အသည်းအသန်ပေါ့။ ဟုတ်မဟုတ် မသိ၊ ဘာရောဂါလဲ မေးခွင့်မရ၊ အိပ်နေတယ်။ ဒါနဲ့ ကိုယ့်မှာ ပါလာတဲ့ စာတစ်ရွက်မှာ စာကလေး တိုတိုရေးပြီး သူနာပြုဆရာမကို ပေးတော့၊ မပြန်နဲ့၊ တကယ်အိပ်မပျော် ပါဘူးဆိုပြီး စာရွက်ပေါ်မှာ ရေးထားတဲ့ ငါ့နာမည်ကို တိုးတိုးရွတ် လိုက်တော့ မျက်စိဖွင့်ကြည့်ပြီး “ခင်ဗျားရေးတဲ့ သာလွန်မင်းအုပ်ချုပ် ရေးကို ကျုပ်ဖတ်ပြီးပြီ၊ သိပ်ကြိုက်တယ်ဗျာ၊ **Congratulations!** မင်းဆိုတာ ပြည်သူ့စိတ်ဝမ်းငယ်အောင် မလုပ်ရဘူးလို့ ပြောတာလဲ သဘောကျတယ်၊ ခင်ဗျားကို တွေ့ရင် ပြောမယ်လို့ စဉ်းစားထားတာ တစ်ခု ရှိသေးတယ်။ စာလုံးပေါင်းအကြောင်းဗျ။ ဘယ်သူမှ မမှားတဲ့ စာလုံးပေါင်းကို ခင်ဗျားတစ်ယောက်တည်းက မှားမရေးနဲ့၊ ပညာရှိ တွေ ငြင်းကြတုန်းဆိုရင် သက်သာတာကို ရေးဗျ။ စာရေးတယ်ဆိုတာ စကားပြောတာရဲ့ ကိုယ်စားလှယ်ပဲ၊ ဒီတော့ ပြောသလိုရေးတာ ဘယ် မှားမလဲ၊ မဟုတ်လား၊ နောက်ဆုံး ပြောချင်တဲ့အချက်ကတော့ ဟန်

မလုပ်နဲ့၊ ဟန်လုပ်ရင် မှားတာပဲ” အဲဒီလေးချက်ကို ဥပမာတွေနဲ့ အကျယ်တဝင့်ပြောနေလို့ သူ့နာပြုဆရာမက နည်းနည်းနားလိုက်ပါဦး ပြောတော့ ချက်ချင်းရပ်သွားတယ်။ ငါလဲ ပြန်ခဲ့ရတယ်။

ငါရေးတာ မဖတ်ရင်

ငါ့မှာမဆုံးရှုံးဘူး၊ နင်တို့မှာဆုံးရှုံးတာလို့ ပြောမယ်။ အထောက်အထား သစ်နဲ့ အမြင်သစ်ကို ရေးထားတာဖြစ်လို့ မဖတ်တဲ့လူမှာသာ နစ်နာဖို့ ရှိပါတယ်။ ဗုဒ္ဓသာသနာမှာ ပါတဲ့ ပကာသနီကံ (သူ့လုပ်ပုံ ပြောပုံ ဟာ သူနဲ့ပဲ ဆိုင်တယ်လို့ အများသိအောင် ကြေညာတာ)နဲ့ မဆိုင်ပါ။ အခုတော့ ဒီစကားစုကို ဝိုင်းပယ်တယ်လို့ နားလည်နေကြတယ်။ **Ex-communicate** အဓိပ္ပာယ်ပေါက်နေတယ်။ မြတ်စွာဘုရား တရား တော်ကိုဆရာစဉ်ဆက် ဒီသဘောရှိတယ်ဆိုတာထဲက ဖွဲ့ထွက်ရင်တော့ မလွယ်ဘူး၊ ခံရမယ်။ သမိုင်းသဘောကိုပဲ လမ်းစဉ်းချပြီး ဒီခေတ်မှာ တော့ ဒါတွေလုပ်တယ်၊ နောက်တစ်ခေတ်ကျတော့ အဲဒီလို မလုပ်ပြန် ဘူးလို့ ရေးတာက တခြားပဲ။ အန္တရာယ်ကင်းပါတယ်။ “ဒါပေမဲ့ကာလ ဝိပဿနာကြုံရင် ရှာကြံပြီး အန္တရာယ်ပေးချင်ပေးမယ်၊ သတိထား ရေး၊ အင်္ဂလိပ်လိုရေးရင်လဲ တစ်နည်း အန္တရာယ်ကင်းမယ်၊ ချက်ချင်း ကန့် ကွက်ကြမယ် မဟုတ်ဘူး”လို့ ဒေါက်တာထင်အောင်(၁၈ မေ ၁၉၀၈- ၁၀ မေ ၁၉၇၈)က ပြောဖူးပါတယ်။ သူက နည်းတစ်ခုပေးဖူးပါတယ်။ “လူကြီးက တရုတ်-မြန်မာနယ်ခြားပြဿနာရေးစမ်း ခိုင်းရင် ဟုတ်ကဲ့ ပဲပြော၊ နောက်တစ်နှစ်ကြာတော့ နယ်ခြားပြဿနာရေးတာ ဘယ်လိုလဲ မေးမယ်။ အခက်အခဲလေးတစ်ခု ရှိနေလို့ ကြာတယ် ဖြေပါ။ အခက် အခဲကို ပြောစမ်းဆိုရင် မှတ်တမ်းတော်တော်များများက လန်ဒန်မှာလို့

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ပြော၊ ဒီလိုဆိုရင် လန်ဒန်သွားပေါ့လို့ ပြောလိမ့်မယ်။ တတိယနှစ်၊ တတိယအကြိမ်မေးတော့ ရေးပေးလိုက်ပေါ့ကွယ်”တဲ့။ သုတေသန အဆင့်မီဖို့တော့ အရေးကြီးတယ်။ စာရေးတဲ့အခါ ဘယ်သူ့အတွက် ရေးတာလဲဆိုတာကို ငါတော့ သတိထားတယ်။ သူငယ်တန်းကျောင်း သားလား၊ ဆယ်တန်းကျောင်းသားလား၊ ဘီအေကျောင်းသားလား၊ အမ်အေကျောင်းသားလား၊ လမ်းပေါ်ကလူလား၊ အသင့်အတင့် စာ ဖတ်ပြီး ဗဟုသုတ တော်တော်သင့်သင့် ရှိပြီးသူလား၊ ပညာရှင်အချင်း ချင်းအတွက်လား။ အဲဒီစံနဲ့ချင့်ချိန်ပြီး ရေးရပါတယ်။ ဆရာထင်အောင် ရေးရမယ့်စာတမ်းက ဘော်ဒါကော်မရှင်အတွက် အထောက်အထား ရဖို့ ဖြစ်တယ်။ ဒီတော့ အချက်အလက်စုံဖို့လိုတယ်။ နောက်ကြောင်း ပြန်ရမယ်။ ဥပမာ ပထမ မြန်မာ အင်္ဂလိပ်စစ်ပြီးတော့ ကဘော်ချိုင့်ကို မဏိပူရက ယူမယ်၊ မြန်မာက မပေးဘူးဆိုတဲ့အခါ ဒီချိုင့်ကို မြန်မာ လက်ထဲက မဏိပူရယူ၊ မဏိပူရလက်ထဲက မြန်မာယူ၊ အပြန်အလှန် ဖြစ်နေကြပြီ။ နောက်ဆုံး ဘယ်ရက်က မြန်မာလက်ထဲ ရောက်သလဲ ပြောပါဆိုတော့ အလောင်းမင်းတရားလက်ထက် စတယ်လို့ ပြော နိုင်တော့ အခု အင်္ဂလိပ်စစ်ရောက်မှ မဏိပူရက အခွင့်ကောင်းယူပြီး ဆင်းသိမ်းတာကို ခွင့်မပြုထိုက်ဘူးလို့ အဖြေပေါ်တယ်။ ထားဝယ်၊ တနင်္သာရီ၊ ဗိတ်ဆိုတဲ့ ကမ်းမြောင်ဒေသဆိုရင် ရာဇာဓိရာဇ်လက်ထက် လောက်က မွန်၊ ဟံသာဝတီဆင်ဖြူရှင်လက်ထက်လောက်က မြန်မာ၊ ဒီကြားထဲမှာ တစ်ခါတစ်ရံ ယိုးဒယားက ယူထားလို့ ရှမ်းတည်တဲ့ စေတီ တွေလဲ ရှိနေပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ပုဂံခေတ် စောလူးလက်ထက်လောက် ကစပြီးပုဂံကယူထားဖူးတဲ့နယ်မြေဖြစ်တယ်လို့ပြောနိုင်စရာအထောက် အထားရှိပါတယ်။ မြောက်ဘက်မှာ ဟိုသာ လသာဆိုတဲ့ နယ်တွေ၊ လူး

၁၂ နယ်၊ (စိဆောင်ပန်း)တွေဟာ မြန်မာပိုင်ပေါ့။ ဒါပေမဲ့ တစ်ခါ တစ်ရံ တရုတ်ကိုလဲ အခွန်ဆက်ရလို့ ဒီဒေသက စော်ဘွားတွေကို နှစ်ဖက်ကျွန်လို့ မြန်မာက ဖော်ပြခေါ်ဆိုလေ့ရှိပါတယ်။ အိန္ဒိယမှာ အယူဒွယဆိုရင် ရာမမွေးတဲ့နေရာ၊ ဟိုအရင်အနှစ် သုံးထောင်အထက် ကပဲ ငါတို့ ဟိန္ဒူဘုရားကျောင်းရှိတယ်။ မွတ်စလင်ကလဲ ငါတို့ဗလီ က အနှစ် ၅၀၀ ရှိပြီ ဆိုပြီး သူပိုင်ငါပိုင် ငြင်းကြတယ်။ အနောက်အာရှ မှာ ဂျေရုဆလမ်ကို ဂျူးခရစ်နဲ့ မဟာမေဒင် အယူဝင်တွေ သူပိုင်ငါပိုင် ငြင်းတုန်းပဲ။ ဒါကြောင့် ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသည်ကြိုက်မဟုတ်ဘဲ ပညာ ရှင်နဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိတွေ လက်ခံနိုင်အောင် ရေးရာမှာဖြစ်လို့ သုံးနှစ် အချိန်ယူရေးရတာလဲ အပြစ်မတင်သာပါ။

စကားစပ်မိလို့ ဒေါ်ခင်မျိုးချစ်(၁ မေ ၁၉၁၅- ၂ ဇန်နဝါရီ၁၉၉၉) ရေးတဲ့ *Anawratha of Burma 1970* (နောက်ပြင်တဲ့ နာမည် *King among Man 1996*) အဖွင့်မှာ ငါ့ကို တိုင်ပင်ပြီးမှ ရေးတယ်လို့ သူရေးထားတယ်။ ဒါပေမဲ့ ငါပြောတာကို သူလက်မခံဘူး။ ပုံပြင်နဲ့ သမိုင်း သိပ်ကွာတယ်။ ပုံပြင်ကို မထည့်ဘူးဟဲ့ဆိုတဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက် မရှိ၊ စိတ်ကူး (imagination) တွေ အားရပါးရ ထည့်ထားရင်လဲ သမိုင်း ဘယ်ဖြစ်တော့မလဲ။ သမိုင်းအထောက်အထားက အဲဒီခေတ် မှာ သိပ်နည်းတယ်၊ အတွေးသက်သက်လို့ ဆိုရမလောက် ဖြစ်နေ တယ်။ အမှာစာရေးတဲ့ မောင်မောင်(၃၁ ဇန်နဝါရီ၁၉၂၅- ၂ ဇူလိုင် ၁၉၉၄)က နောက်ထပ် ဒါမျိုးလုပ်ပါလိမ့်ဦးမယ်လို့တောင် မျှော်လင့် ထားပါတယ်။ ၁၉၇၀ ပထမပုံနှိပ်တုန်းက စာအုပ် ၅၀၀၀၊ ၁၉၇၉ ဒုတိယပုံနှိပ်တော့ အုပ်ရေ ၂၀၀၀၊ ၁၉၉၆ တတိယ ၂၀၀၀။ ဒီလို ရောင်း ကောင်းပေမယ့် သမိုင်းကို ဖော်ထုတ်တဲ့နေရာမှာ ညံ့တယ်လို့ ဆိုနိုင်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ပါတယ်။ အနီးစပ်ဆုံး ဥပမာပြရရင် **Collis** ရေးတဲ့ *She was a Queen* စာအုပ်မှာ ပုဂံဇာတ်သိမ်းရေးတော့ မိဖုရားစောက ပြည်ဝမ်းမဖောက်နဲ့ ဆိုတာမျိုးတွေကို သိပ်သဘောကျပြီး ဇာတ်အိမ်ဖွဲ့တာ ဖြစ်တယ်။ တကယ်ရေးဖြစ်တော့ ကုန်းဘောင်ခေတ်ဇာတ်အိမ်က အပြည့်ပါနေတယ်။ ဂျပန်စာရေးဆရာရဲ့ *The Harp of Burma* အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ကို ဖတ်ကြည့်ရတဲ့အခါ မြန်မာတွေရဲ့ အသုဘသင်္ဂြိုဟ်ပုံစရိုက်၊ ဘုန်းကြီးက မသာသပိတ်သွတ်မှာ ပါဝင်ပုံ၊ အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းဆိုတာတွေကို မှန်အောင် မဖော်ထုတ်နိုင်တာ တွေ့ရသလိုပဲ။ စာအုပ်လဲ မမှန်မကန်နဲ့ လူကြိုက်လျက်ပါပဲ။ **Collis** စာအုပ်လဲ လူကြိုက်များလို့ **Collis** ဟာ ကျော်ကြားတဲ့ စာရေးဆရာဖြစ်ရတယ် ဆိုပေမယ့် သူ့စာအုပ်တွေလဲ သမိုင်းအမြင်နဲ့ မမှန်ပါ။ ဖတ်လို့ကောင်းတာလဲ အမှန်၊ သမိုင်းနောက်ခံကို ဂရုမစိုက်ဘဲ လူကြိုက်များအောင် ချဲ့လွန်းတဲ့ ဝတ္ထုတွေလို့ ပြောရင် ပိုမှန်မယ်။ ခု ငါ့အကြောင်း ငါရေးတာလဲ သက္ကရာဇ်စဉ် (**Chronological**) လည်း မဟုတ်၊ အကြောင်းအကျိုးဆက် (**Logical Sequence**) လဲ မဟုတ်နဲ့ ပေါက်ကရံရာဇဝင်အူပေါက်လို့ ပြောရင်လဲ ဖြစ်တယ်။ ဦးဥက္ကဋ္ဌကို မဟာစည်ဆရာတော်က “မဟုတ်တာတွေပဲ ရှာပြောတတ်တယ်”လို့ ပြောသလို ဖြစ်တယ်။ တမင်ပဲ ရေးချင်တာ ရေးချနေတာပဲ ပြောရင် ပိုမှန်မယ်။ အသားလွတ် ဗလာ၊ ပရမ်းပတာတော့ မဟုတ်ဘူး။ သမိုင်းနောက်ခံ ဝတ္ထုမှာ သမိုင်း အထောက်အထား မပါတာကိုမှ ငါက ပရမ်းပတာလို့ ခေါ်မယ်။

တက္ကသိုလ်အဓိပတိထင်အောင်(၁၈ မေ ၁၉၀၈- ၁၀ မေ ၁၉၇၈)
ကျည်းကန်ရှင်ကြီး မေတ္တာစာ ကို ဆရာထင်အောင်က ဘာသာပြန်
တယ်။ အဲဒီထဲမှာ အောက်ပြည်ကို စီးပွားရှာသွားသူကို သတိထားလို့
ရေးတဲ့စာကို၊ အင်္ဂလိပ်ကို သတိထား၊ နယ်ချဲ့အန္တရာယ်ကို ဘုန်းကြီး
က သိနေတယ်။ ၁၈၂၄- ၂၆ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ပထမစစ်ကို ကြုံပြောနေ
တယ်တဲ့။ ကျည်းကန်ဘုန်းကြီး ပျံလွန်တဲ့ရက်ကို မှန်းတယ်။ ၁၈၂၀
လို့ ထင်ရလို့ အင်္ဂလိပ်စစ်အကြောင်းရေးတာ မဖြစ်နိုင်။

သီပေါသုံးဆယ်ကို **Hsipaw and Thirty Cities** လို့ ဘာသာ
ပြန်ထားကြောင်း တိုးလှ(၁၇ မတ် ၁၉၄၃ မွေး)က ပြောတော့၊ မင်း
ကိုယ်တိုင်သွားမေး၊ ငါလိုက်ပို့မယ်ဆိုပြီး ဆရာအိမ်ကို သွားကြတယ်။
ဆရာက ငါအမေရိကမှာ ရောက်နေတုန်းရေးတာကွ၊ အနားမှာ မေး
စရာ ကိုမောင်(မြန်မာစာပါမောက္ခ)တို့လိုလူလဲ မရှိတော့ ဒီလိုဖြစ်
တာပဲလို့ ဖြေပါတယ်။

အမှတ်တရသစ်ပင်စိုက်

အမေရိက တက္ကသိုလ်တွေကို ငါရောက်တဲ့အခါ၊ ကျောင်းဝန်းကျင်တွေ
ကို လမ်းလျှောက်ရင်း၊ သစ်ပင်ကြီးတွေအောက်မှာ ကျောက်ပြားလေး
နဲ့ ကွယ်လွန်သူ တက္ကသိုလ်ညွန့်မှူး၊ပါမောက္ခ၊ဌာနမှူးတွေကို ကျန်
ရစ်တဲ့ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တွေက လွှမ်းလို့ အမှတ်တရဒီအပင်ကို စိုက်
ပါတယ်။ ကွယ်လွန်သူရဲ့ ထူးခြားတဲ့အစွမ်းသတ္တိကို ပေါ်အောင် စာ
တစ်ကြောင်း၊ နှစ်ကြောင်း ရေးထားတယ်။ ဒါကို သိပ်သဘောကျလို့၊
တောင်လေးလုံးအရှင်သူမြတ်ကို ဦးသောဘိတ၊ ဦးလှ၊ ကိုစောလွင်နဲ့
ကိုယ်တော့်အတွက် မယ်ဇယ်ပင်လေးပင်ပျိုးထား၊ အောက်မှာထားဖို့၊

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

‘ညိုမြအမှတ်တရသစ်ပင်’အနီး၌ ဦးပညာ၊ ရွှေဘိုမိမိကြီး၊
ဦးပညာဇောတ၊ ရေနံမြေစု၊ ဒေါ်အမာနှင့် ဒေါက်တာသန်းထွန်း
တို့အား ထွေးရစဉ် (၂၊ ဩဂုတ်၊ ၁၉၉၄ ခုနှစ်)

ဒီစာတွေကို ကျောက်ပြားမှာ ရေးထွင်းထားဆိုပြီး၊ အမေရိကက စာ ပို့ထားပါတယ်။

အမေရိကက ပြန်ရောက်တော့၊ မန္တလေးမြို့တောင်တိုက်နဲ့ တောင် လေးလုံးတိုက်မှာ သွားပြီး သစ်ပင်တွေစိုက်ပါတယ်။ နောက်ဦးအောင် ခင်(ဗဂျီ)အတွက်လဲ ကျောက်ပြားလုပ်တယ်။ သူ့ဇာတိရွာမှာ သွား စိုက်တယ်။ ရွာဘုန်းကြီးက အခြေခံစိတ်ကူးကို သတိမပြုဘဲ၊ ဘုရား မှာ ဆွမ်းကပ်ပြီး စွန့်တဲ့ သင်ပုတ်ပလ္လင်မျိုး လုပ်ထားပါတယ်။

မုဒိတာကျမ်း(Felicitatation Volume)

ဦးထားညွတ်စွာ မုဒိတာနှိုက် ကြည်သာဝမ်းမြောက် သဒ္ဒါပေါက်၍

(သျှင်အုန်းညို)

ဂါထာခြောက်ဆယ်ပျို့

ခရစ်နှစ် ၁၅၁၈

မြန်မာဆွေ မုဒိတာကျမ်း (Felicitatation Volume)ရယ်လို့ ထုတ်လေ့ မရှိခဲ့ဘူး၊ရည်ညွှန်းခံရတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ကိုယ့်လက်ရာကောင်းကောင်း စာတမ်းတစ်စောင် ရေးပေးတဲ့သဘောပဲ။ လွယ်လွယ်ပြောရရင် သူ ကြိုက်တတ်မယ့် အစားအသောက်ကောင်းကောင်းတစ်ခုကို ချက်ပြုတ် ကြော်လှော်ပေးတာပဲပေါ့။

လူထုဒေါ်အမာ(၂၉နိုဝင်ဘာ၁၉၁၅မွေး)၈၀ ပြည့်မွေးနေ့အထိမ်း အမှတ်ပုံလက်သစ်နဲ့အခြားစာတမ်းများ ကို၊ ငါက စတင်နှိုးဆော်ပြီး၊ မောင်စွမ်းရည်၊ သာနိုး၊ သိန်းနိုင်၊ သခင်ရွှေ(လင်းယုန်မောင်မောင်)၊ ကျော်ရင်မြင့်၊ ဇော်မောင်တို့ အကူအညီနဲ့ နိုဝင်ဘာ ၁၉၉၆ မှာ ထုတ် ခံတယ်။

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ငါ့အသက် ခြောက်ဆယ်ပြည့်တုန်းက၊ တပည့်တွေက ငါတို့က တွန်း နှိုးဆော်လို့ ရေးဖြစ်ခဲ့တဲ့ စာတမ်း ၃၀ ကို စုပေါင်းပြီး၊ ဗမာသမိုင်း ဟင်းလေး နာမည်နဲ့ ဂုဏ်ပြုစာတစ်အုပ်ကို ၁၉၈၂ ခုနှစ်က ထုတ်ခဲ့ တယ်။

ငါ့အသက် ၇၅ နှစ်ပြည့်တဲ့အခါ၊ ငါ့လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တွေနဲ့တပည့် တွေက(၁) *Studies in Myanma History* (၁၉၉၉) (၂) ရှာရှာ ဖွေဖွေ မြန်မာသမိုင်း(၁၉၉၉)နဲ့ (၃) ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာစာတမ်းများ (၁၉၉၈)တို့ကို ထုတ်ခဲ့တယ်။

မုဒိတာကျမ်း (**Felicitation Volume**) ဆိုတာ၊ ရည်ညွှန်းခံရ သူနဲ့ စာရေးသူတို့ စပ်တူအတ္ထုပ္ပတ္တိသမိုင်းကောက်နုတ်ချက် (ပါပင် ပါဠိ၊ ငါကများ)မဟုတ်၊ ရည်ညွှန်းခံရသူ ဝါသနာပါလို့ ဖတ်ချင်မယ့် စာမျိုးဆိုရင်တော့ ဟုတ်တယ်။

ငါ့ကို ပြစ်ရာ ဒါပဲလား

ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီး ဦးထွန်းဝင်း(၁၉၁၇-၂၃မတ် ၁၉၈၃) ကို ဒုတိယ အယ်လီဇဘက်ဘုရင်မ(၂၁ဧပြီ၁၉၂၆မွေး၊ ၈ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၅၂ မှာ ဘုရင်မအဖြစ် တင်မြှောက်ခံရပြီး၊ နောက်တစ်နှစ် ၂ ဇွန် ၁၉၅၃ မှာ) ဘိသိက်ခံတဲ့ပွဲကို တက်ဖို့ မြန်မာနိုင်ငံက လန်ဒန်ကို လွှတ်ပါတယ်။ ငါက ဝန်ကြီးကို ငယ်ငယ်ကပဲ ငါးသိုင်းချောင်းသားအချင်းချင်းအနေ နဲ့ သိဟောင်းဖြစ်လို့ ဟိုင်ဂိတ် (**Highgate Cemetery**) သင်္ချိုင်းမှာ ရှိတဲ့ **Carl Marx** (၅မေ ၁၈၁၈-၁၄မတ်၁၈၈၃) သင်္ချိုင်းကို လိုက်ပို့ တယ်။ “မင်းငါ့ကို ပြစ်ရာ ဒါပဲလား”လို့ မေးသွားပါတယ်။

အဝေးရောက် မြန်မာ

အင်္ဂလန်ရောက်စ မြန်မာတွေကို ဗြိတိသျှအသံလွှင့်ရုံက ခေါ်ပြီး “အင်္ဂလန်ကို ဘာလာလုပ်တာလဲ၊ ဘယ်လောက်ကြာအောင် နေမှာလဲ၊ ဒီမှာ အလုပ်သင်လား၊ ပညာသင်လား၊ ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် အဆင်ပြေ ရဲ့လား”၊ အဲဒါမျိုးတွေကို မေးပြီး ငါးဂီနီ(ငါးပေါင် ငါးသျှီလင်) ပေး တယ်။ မေးတဲ့လူက ဦးတက်ထွတ်(၁၉၁၀-၂၂ဒီဇင်ဘာ ၁၉၇၇) ဖြစ် တယ်။ အမေးအဖြေအစုစု အချိန် ငါးမိနစ်ရတယ်။ ငါ့ကို ထုံးစံအတိုင်း ဘာလာလုပ်သလဲမေးပြီး အဆင်ပြေရဲ့လားလို့ ဆက်မေးတော့ ငါက ရာသီဥတုကလဲ ဆိုး၊ အစားကလဲ ညံ့လို့ ပြောတော့ ဦးတက်ထွတ်က ပြောရာပြောကြောင်း အကျယ်တဝင့် ရှင်းလင်းပြောရတာနဲ့ ငါးမိနစ် စေ့ သွားပါတယ်။

ဦးဘညွန့်(၂၁အောက်တိုဘာ၁၉၀၆-၂၅ ဧပြီ၁၉၉၂)ရောက်လာ တော့ “ငါအသံလွှင့်သွားရဦးမယ်”လို့ ပြောတယ်။ ငါက “ချစ်ဒုက္ခ လား”လို့ မေးမိတယ်။ ဒီတော့ သူက “မင်းမလဲ”လို့ တစ်ခွန်းပဲ ပြော ပါတယ်။ ဦးဘညွန့်က မီးရထားမှာ အမှုထမ်းရာက စစ်ကြီးမဖြစ်ခင် မှာ တက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာန နည်းပြဆရာလာလုပ်တယ်။ ဗဂိုးဆောင် မှာ အဆောင်နည်းပြ၊ စစ်ကြီးပြီးလို့ မဂိုလမ်း (ရွှေဘုံသာလမ်း)မှာ **EUC** ကြားဖြတ်တက္ကသိုလ်သင်တန်း (ပလာတာကောလိပ်) မှာ နိုင်ငံ ရေးသိပ္ပံ (**Political Science**) သင်တယ်။ ဦးတင်အုံး (၂၀ စက် တင်ဘာ ၁၉၁၈-၂၀စက်တင်ဘာ ၁၉၉၄)က ခေတ်သစ်ဥရောပသမိုင်း၊ သင်တယ်။ ငါတို့က ခဏပဲ ကျောင်းတက်တယ်။ စစ်မဖြစ်မီက ဥပစာ အထက်တန်း (အိုင်အေစီနီယာ)အောင်ပြီးရင် ပထမဘွဲ့ (**First Degree, B.A., B.Sc.**) ကို သင်တန်းမတက်ဘဲ အလွတ်ဝင်ဖြေနိုင်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

တယ်ဆိုလို့ ပလာတာကောလိပ်ကို ဆက်မတက်ဘဲ စာမေးပွဲဖြေ၊ ဘွဲ့ရ၊ ဂုဏ်ထူးတန်းတက်၊ မဟာဝိဇ္ဇာဖြေ၊ ငါမှတ်မိသလောက် မြန်မာစာ ဒေါ်သန်းဆွေ၊ အင်္ဂလိပ်ဆရာ ဦးမျိုးမင်း၊ ဒေါ်မြမူတို့လဲ တို့နဲ့အတူ ၁၉၅၀ ကမှ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ ရကြတာ။ ဦးဘညွန့်က တို့နောက်မှ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ ရတယ်။ သူက ပျော်ပျော်ပါးပါး ရင်းရင်းနှီးနှီး နေတတ်လို့ တို့က ကျောင်းနေဖက်လို့ ယူဆတယ်။ မြန်မာစာက ကိုထွန်းတင့်က ပါမောက္ခချုပ် ဦးလှရွှေ(၂၉ မတ် ၁၉၁၁-၁၄ ဇူလိုင် ၁၉၉၃) ကို သူနဲ့ ကျောင်းနေဖက်လို့ ခေါ်တာမျိုးပါပဲ။

ငါ့အလုပ် ငါကျေနပ်ဖို့ပဲ လို့တယ်

ငါ ခုနစ်တန်းလောက်အထိ စာတော်ချင်တယ်၊ စာမေးပွဲမှန်မှန်အောင် ချင်တယ်၊ အားကစားမှာ ထူးချွန်ချင်တယ်ဆိုတာမျိုးတွေ ဘာမှ မရှိ။ ဘယ်အားကစားကိုမှ မလုပ်၊ ကနေ့ကျောင်းမှာ သင်လိုက်တဲ့ သင်ခန်းစာကို ကောင်းကောင်းမသိရင် မနက်ဖြန် ဒုက္ခရောက်လိမ့်မယ်။ စာမေးပွဲကျလိမ့်မယ်ဆိုတဲ့ စိုးရိမ်စိတ်လဲ မရှိဘူး။ အတန်းထဲမှာ တော်တယ်လိမ္မာတယ်ဆိုတဲ့ စံပြကျောင်းသားလဲ တစ်ခါမှ မဖြစ်ခဲ့ဘူး။ တချို့ ဆရာက သူသင်တာကို ဂရုမစိုက်ဘူး၊ ဆော့နေတယ်၊ ငေးနေတယ် ထင်လို့ သူသင်လက်စ သင်ခန်းစာထဲက အကြောင်းအချက်တစ်ခုကို ဟောကောင် ဒါဖြေစမ်းလို့ ကောက်ကာငင်ကာ မေးတတ်တယ်။ ဒီလို မေးတော့လဲ ဖြေနိုင်တယ်။ ပေဒင်အလိုအရ ပြောရရင် မိဿလင်၊ ကြားခါမြင်ခါနဲ့ တတ်တယ်၊ ခုနစ်တန်းမှာ ဆရာက ဓမ္မစကြာကို အိမ်က တစ်နေ့တစ်ပိုဒ် ကျက်ခဲ့ခိုင်းတယ်။ ကျောင်းတက်တက်ချင်း ပထမအချိန်မှာပဲ တန်းစီပြီး တစ်ယောက်စီ ကျက်ခိုင်းတဲ့အပိုဒ်ကို

ရွတ်ပြရတယ်။ တန်းစီပြီး ရပ်နေတဲ့ကျောင်းသားတွေကို ဒီဘက်ထိပ်က စပြီး ရွတ်စမ်းလို့ ခိုင်းချင်ခိုင်းမယ်၊ ဟိုဘက်ကလို့လဲ ပြောင်းပြန် ခိုင်းတတ်သေးတယ်။ ငါက အလယ်မှာ ဝင်ရပ်နေတယ်။ အိမ်က မကျက်ခဲ့ဘူး၊ ဆရာရှေ့မှာ သူများရွတ်တော့ တိုးတိုးလိုက်ရွတ်တယ်။ ငါ့အလှည့်ရောက်တော့ ငါကောင်းကောင်းရွတ်တတ်ပြီ၊ မနေ့က အပိုဒ် ပြန်ရွတ်စမ်း ခိုင်းရင်တော့ ငါ့အရိုက်ခံရမှာ သေချာတယ်။

ခုနစ်တန်းအောင်ပြီးတော့ ငါနေတဲ့ ကျောင်းမှာ ရှစ်တန်း ကိုးတန်း ဆယ်တန်းရယ်လို့ မရှိဘူး။ အထက်တန်းကလေး၊ အထက်တန်းကြီး (**High School Junior, High School Senior**) လို့ခေါ်တဲ့ နှစ်တန်းပဲ ရှိတယ်။ အဲဒီနှစ်နှစ်စလုံးမှာပဲ တက္ကသိုလ်ဝင် (**Matriculation**) အတွက် ပြင်ဆင်ပေးပါတယ်။ ဂဏန်းသင်္ချာမှာ ငါ့အရမ်း ညံ့တယ်၊ ဘာမှ မတတ်ဘူး။ ဒီတော့ တက္ကသိုလ်ဝင်စာမေးပွဲ နီးလာတဲ့ အခါ **Lane's Arithmetic** စာအုပ်မှာ သင်ခန်းစာအသစ် စတဲ့အခါ နမူနာ ဆယ်ပုဒ်လောက် တွက်ပြထားတာ ရှိတယ်။ အဲဒါတွေကို ကြည့်ပြီး သမိုင်းမှာ ဘာကြောင့် ဘာဖြစ်တယ်၊ ဘယ်လိုကောင်းကျိုးဆိုးပြစ် ရှိတယ်ဆိုတာကို ဖတ်ပြီး မှတ်သလို ဂဏန်းသင်္ချာမှာ ဒီပုစ္ဆာမှာ ဘယ် ကိန်းကိုတည်၊ ဘာနဲ့ပေါင်း၊ ဘာနဲ့နှုတ်၊ ဘယ်အဆင့် ပြီးရင် အဖြေထွက်တယ် ဆိုတာပဲ မှတ်တယ်။ အဲဒီနမူနာ ဆယ်ပုဒ်ကို ကြည့်ပြီးရင် ငါ့အောင်မှတ်ရနိုင်ပြီလို့ ယုံတယ်။ စာမေးပွဲဖြေတော့ အဖြေကို ကူးယူခဲ့ပြီး စာမေးပွဲအခန်းအပြင် ရောက်တဲ့အခါ အဖြေတိုက်ကြတာမျိုး မလုပ်ပါ။ အဖြေမကူးခဲ့ပါ။

တက္ကသိုလ်ရောက်တော့ သမိုင်း၊ ပထဝီဝင်၊ ဘောဂဗေဒ သုံးခုတွဲပြီး တက်မယ်လို့ ဝင်ခွင့်လျှောက်လွှာမှာရေးလိုက်တယ်။ ဘာသာရပ်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ရွေးချယ်တာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ဘယ်ကျောင်းသား ဘယ်ဆရာနဲ့ သွားတွေ့ပါလို့ ခိုင်းတဲ့စာ (**Notice**) ထွက်လာတော့ အင်္ဂလိပ်ကထိက **Crutwell** ဆီကို သွားရတယ်။ မင်းဘာသာတဲ့ ယူတဲ့လူ နည်းတယ်၊ ပြီးတော့ ဘောဂဗေဒ ပထဝီဝင်ယူတဲ့လူ အများစုဟာ ဒီနှစ်ခုနဲ့ ဘက်မိတဲ့ သင်္ချာယူကြတယ်ကွဲ့၊ မင်းလဲ သမိုင်းဖြုတ်ပြီး သင်္ချာယူပါလားလို့ သူကပြောတော့ မဖြစ်ဘူး၊ သင်္ချာသိပ်ညံ့ပါတယ်လို့ ဖြေတယ်။ ဒီတော့ မင်းအမှတ်စာရင်း ငါ့ဆီပို့ထားတာ ဒီမှာရှိတယ်၊ အခု ငါကြည့်မယ်ဆိုပြီး ကြည့်ပါတယ်။ မင်း ၆၀ ရာခိုင်နှုန်း ရနေပါလား။ သမိုင်းအစား သင်္ချာပြောင်းယူလို့ ပြောပါတယ်။ သူ့စကားကို ငါ နားမထောင်ပါ။ ကောလိပ် ပထမနှစ် ဘောဂဗေဒတန်း သွားတက်တော့ ဘာတစ်ခုမှ နားမလည်ပါ။ နှစ်ဝက်စာမေးပွဲမှာ ဘောဂဗေဒ ရှုံးတယ်။ အိမ်ကိုရိပ် ပျောက်လာတော့ နှစ်နောက်ဆုံးစာမေးပွဲ(**Final Examination**) မှာ ဒီကောင် ဘောဂဗေဒကို မအောင်နိုင်လို့ မှတ်ချက်ပါလာတယ်။ အကြီး အကျယ် ရှုံးတဲ့သဘောရှိတယ်။ ဆယ်တန်းဖြေတုန်းက သင်္ချာကို အောင်မှတ်ရဖို့ ဖတ်သလို **Fredrick Benhem: Principles of Economic** ကို တစ်အုပ်လုံး အကျအနုဖတ်ပြီး နောက်ဆုံး စာမေးပွဲ အောင်ခဲ့ပါတယ်။

ပထမဘွဲ့ (**First Degree**) အတွက် အလွတ်ဖြေနိုင်တယ် ဆိုတော့ ခေတ်သစ်သမိုင်း၊ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံနဲ့ ဘောဂဗေဒကို အစက ရွေးထားပေမယ့် ဘောဂဗေဒမှ **Statistic** ကို တစ်လ နှစ်လနဲ့ ငါတတ်မှာ မဟုတ်ဘူး ဆိုပြီး ဖြုတ်တယ်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ စာပေ (**English Language and Literature**) ကို ပြောင်းလိုက်တယ်။ ခေတ်သစ်သမိုင်း၊ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံနဲ့ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစာပေ ပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်တွေကို

လဲ ငှားပြီး တစ်ဘာသာ တစ်လ သတ်မှတ်ပြီး တောပြန်ဖတ်ပါတယ်။ သူများတွေ PS နဲ့ Literature ကို ရန်ကုန်မှာ ဆရာရှာပြီး ကျူရှင် တက်ကြတယ်လို့ သတင်းတွေ ကြားပါတယ်။ ငါ လိုက်မလုပ်ပါ။

စာမေးပွဲအောင်တဲ့အခါ ဘီအယ်တက်မယ်၊ တစ်နှစ်လုံးအတွက် ကျောင်းလခ ၃၀၀ ကျပ် တစ်ကြိမ်တည်း ကျောင်းဝင်တဲ့အခါ သွင်းရ မယ်ပြောလို့ ငွေ ၃၀၀ ကျပ်နဲ့ ရန်ကုန်ပြန်လာတယ်။ ကျောင်းသား သမဂ္ဂကိစ္စထဲမှာ ဒီငွေ ၃၀၀ ကျပ်ကို သုံးလိုက်မိလို့ ဘီအယ် မတက်နိုင် တော့ ကိုလှမြတ်စိုးက မင်းသမိုင်းဂုဏ်ထူးတန်း တက်ပါလားလို့ ပြော တယ်။ ဘီအိုစီကောလိပ်မှာ သမိုင်းဌာန ယာယီဖွင့်ထားတယ်။ ပန်း (BR Pearn) က စစ်ယူနီဖောင်းနဲ့ပဲ သမိုင်းပါမောက္ခ ဆက်လုပ်ဖို့ လာနေတယ်။ သူ့ကို ဝင်တွေ့တော့ အောင်မှတ်ကြည့်ဦးမယ် ပြော တယ်၊ ကြည့်ပြီး မင်းကို လက်ခံမယ်တဲ့။ အဲဒါနဲ့ သမိုင်းဂုဏ်ထူးတန်း အောင်တော့ သမိုင်းအချိန်ပိုင်း နည်းပြဆရာ ဖြစ်သွားပါတယ်။

သမိုင်း မဟာဝိဇ္ဇာအောင်ပြီး နိုင်ငံခြား ပညာတော်သင်ထဲ မပါ နိုင်လို့ ဘီအယ်တက်ဖြစ်ပါတယ်။ ကျောင်းဖွင့်တဲ့ပထမနေ့ပဲ သင်တန်း ကို ရောက်ဖြစ်ပါတယ်။ စာမေးပွဲဖြေရခါနီးတော့ စာအုပ်အဟောင်း ဆိုင်က တစ်ကျပ် နှစ်ကျပ်လောက်ပဲ ပေးရတဲ့ အမေးအဖြေစာအုပ် ကလေးတွေ ဝယ်ဖတ်ပြီး ဆယ်နှစ်စာမေးပွဲမေးခွန်းပေါင်းချုပ်ကိုဥပဒေ သင်းက ရောင်းလို့ ဝယ်ပြီး အမေးအဖြေ စာအုပ်ကလေးတွေအားကိုး နဲ့ ဖြေကြည့်ပြီး စာမေးပွဲခန်းကို ဝင်တာပေါ့။ သုံးနာရီမေးခွန်းကို နှစ် နာရီပဲ ဖြေနိုင်တယ်။ အောင်စာရင်းကို အမှတ် နည်းများအလိုက် (In Order of Merit) ထွက်တော့ ငါ့နာမည်က နှစ်နှစ်စလုံး အောက်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ဆုံးက ထွက်ပါတယ်။ နောက်ဥပဒေပါမောက္ခဖြစ်လာတဲ့ ကိုလှအောင်က ထိပ်ဆုံးက ထွက်တယ်။

ဒီနေရာမှာ ငါပြောချင်တာက အလုပ်တစ်ခုကို ဖွဲ့နွဲ့လုပ်ပါတယ်၊ ဒါပေမဲ့ ဒါကို ဘာအတွက် လုပ်တာလဲဆိုတာကို မြန်မြန်ဆုံးဖြတ်ပြီး အောင်မှတ်ရရင် ပြီးတဲ့အလုပ်၊ ထူးထူးချွန်ချွန်အောင်မှ ကျေနပ်မယ်ဆိုတဲ့ အလုပ်လို့ ခွဲပြီး လုပ်တယ်။

အလုပ်ကို ဆက်မလုပ်ဘဲ စွန့်ပစ်ရမှာ ဝန်မလေးပါ

အတိုက်အခံကို မကြောက်ပါ။ အတိုက်အခံတွေ့ရင် ပျော်တယ်။ ဒါပေမဲ့ ရွံ့မုန်းစရာကောင်းတဲ့ အခြေအနေကို တွေ့ရင်... သင်္ဘောကပ်ပတိန်က လူတကာကို သင်္ဘောကို စွန့်သွားကြ (abandon ship) ခိုင်းပြီး သူက သင်္ဘောနဲ့အတူ လိုက်သေမယ် (sink with the ship) ဆိုတဲ့ စိတ်ရှိတယ်။ ငါကတော့ သင်္ဘောကို စွန့်မှာပဲ။ ဇနက်စိတ် ရှိတယ်။ ကျောင်းဆရာ လုပ်တယ်၊ မြန်မာသမိုင်းသုတေသနလုပ်တယ်၊ ကျောင်းဆရာအလုပ် ပြုတ်သွားရင် ဗေဒင်ဟောစားမယ်၊ ပန်းချီဆွဲစားမယ်၊ ဘိုးတော်လုပ်မယ်၊ ရွှေ့နေလိုက်မယ်။ အဲဒါမျိုး စိတ်ထဲမှာ ရှိလို့ အလုပ် ပြုတ်မှာကို မကြောက်ပါ။ ဒီစကားကို အခု အသက် ၈၀ နီးမှပြောတာ မဟုတ်ပါ။ အရင် အသက် ၄၀ က ပြောခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ တိုက်စစ်ထက် ခံစစ်ကို ပိုပြီး ဂရုစိုက်နိုင်တဲ့အတွက် မရှုမလှခံရတယ်လို့ မရှိပါ။

တရားရေးဝန်ကြီးချုပ် ဦးမြင့်သိန်း

(၂၂ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၀၀-၃ အောက်တိုဘာ ၁၉၉၄)

မြန်မာလူထုတေးကဗျာ (*Burmese Folk Songs*) Collected & Translated into English by Maung Myint Thein, with a Foreword by Maung Htin Aung. Oxford, The Asoka Society 1970. အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန် ထွက်လာတော့ “ဘာသာပြန်က ကျွန်တော်တို့ ငယ်ငယ်က အလွတ်ရထားတဲ့တေးတွေနဲ့ မတူဘဲ တစ်မူဆန်းနေတယ်”လို့ တိုးလှက ပြောတယ်။ သူ့ကို ဦးမြင့်သိန်းဆီ ငါခေါ်သွားပြီး တိုက်ရိုက်မေးခိုင်းတယ်။ ဦးမြင့်သိန်းက “ငါက ထောင်ထဲရောက်နေတယ်။ ရေဒီယိုနားထောင်တော့ ကျေးလက်တေး အခန်းကို နားထောင်မိတယ်။ အဲဒီတော့မှ ဒီသီချင်းတွေ စပြီး ကြားဖူးတာ။ ကောင်းတယ်ဟေ့ဆိုပြီး၊ စာရွက်နဲ့ ရေးကူးထားလိုက်ပြီး၊ အင်္ဂလိပ်လို ဘာသာပြန်ပြီး အိမ်ကို ပို့ထားတယ်။ နောက် ဂါဒီယန် (*Guardian*) ထဲ ထည့်တယ်ဆိုလားပဲ။ များလာတော့ စုပြီး စာတစ်အုပ်လုပ်တာ ငါ မသိဘူး။ စာအုပ်လာပေးတော့မှ ဒီလိုကိုးလို့ သိတာ။ မူကွဲ ရှိလိမ့်မယ်။ တိုက်ကြည့်တာ။ လုံးကောက်အဓိပ္ပာယ်ရှာတာ။ ချောအောင် ထပ်ပြင်တာတွေမလုပ်ဘူး။ ဒါတွေလုပ်လောက်အောင် အရေးပါတယ်လဲမထင်ဘူး။ ဘယ်နယ် ဘယ်ဒေသက ရတယ်ဆိုတာ မမေးနဲ့၊ မသိဘူး”လို့ဖြေတယ်။ “ထောင်ထဲမှာ ငါက သူများလို ဘုရားရှိခိုး၊ တရားထိုင်၊ ချက်ချင်း သူတော် (*Instant Holyman*) မဖြစ်ပါဘူး။ ရေဒီယိုနားထောင်၊ လမ်းလျှောက်၊ အနည်းအပါး စာရေးစာဖတ်ပဲလုပ်တယ်”လို့ ပြောလိုက်ပါသေးတယ်။

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

ကာတွန်းဖေသိန်း

ငါနဲ့ရွယ်တူပဲ၊ ဂျပန်ခေတ် ပုသိမ်ခရိုင် အာရှလူငယ်လုပ်ကြံတုန်းက သူက ကန်ကြီးဒေါင့်၊ ငါက ငါးသိုင်းချောင်း၊ အဆက်အသွယ်ရှိတာ ပေါ့။ မင်းယုဝေက တို့နှစ်ယောက်ထက် ငယ်တယ်။ **အာရှလူငယ် သမိုင်း** ရေးကြစို့ဆိုတော့ ဗဟိုအမှုဆောင်တွေက နယ်အမှုဆောင်တွေ ကို ခရိုင်အလိုက် ကိုယ်လုပ်ခဲ့တာတွေကို အထောက်အထား ရသမျှ ရှာပြီး ရေးပို့ကြပြောတယ်။ အဲဒီတော့ ပုသိမ်ခရိုင်က ခေါင်းဆောင် တစ်ယောက်ဖြစ်တဲ့ မောင်မောင်မြင့်က ငါတို့တတွေကို မြို့နယ်အလိုက် ရေးခိုင်းတယ်။ အဲဒါတွေကို ပေါင်းပြီး စာအုပ်ကြီးတစ်အုပ် (လက်နှိပ် စက်မူပွားနဲ့) ရှိပြီ။ ဒါကို ပုံနှိပ်ခွင့်ရဖို့လိုနေတယ်။ ငါက မြန်မာသမိုင်း အဖွဲ့ဝင်၊ ငါ့ကိုပဲ အာရှလူငယ်သမိုင်းစာအုပ် ဖြစ်မြောက်အောင်တာဝန် ယူပါလို့ ပြောတယ်။ သူ့သမီး ဇွန်ပွင့်လာပြောတယ်။ ငါတတ်နိုင်တဲ့ ကိစ္စလား။

- (၁) အာရှလူငယ်သမိုင်းစာအုပ်မိတ္တူကိုစစ်ဆေးဖို့ သမိုင်းကော် မရှင် (**Burma Historical Commission**) ကိုပို့တယ်။ ကော်မရှင်ကို ဆက်ခံတဲ့လူတွေကို အခုသမိုင်းအဖွဲ့ရုံးမှာငါ မေးတော့ “သိမ့်သူ မရှိ” ဆိုတဲ့ အဖြေနဲ့ လမ်းဆုံးသွားတယ်။
- (၂) ငါ့မှာ မူပွားတစ်ခု ရရှိထားပါတယ်၊ဒါကို စိစစ်ရေးကို တင် ပြီး ခွင့်ပြုချက်ရရင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသူကို ရှာရမယ်ပေါ့။
- (၃) အဲဒီတာဝန်ကို ခုချက်ချင်း ငါမလုပ်အားပေမယ့် မကြာမီ (**near future**) မှာ ငါလုပ်မယ်၊ ကိုသာထိုနဲ့ တိုင်ပင်ပါဦး မယ်။

(၄) ငါကိုယ်တိုင် ချုံ့ပြီး အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်မယ်လို့လဲ စိတ်ကူးထားတယ်။

(၅) ပုံနှိပ်ပြီး ရှိဖို့ သိပ်ကောင်းတဲ့ စာအုပ်တစ်အုပ်ပါ။

၁၉၄၃ က “နောင်တစ်ခေတ်မှာ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ရမယ်”လို့ ငါတို့ အော်ခဲ့ကြတယ်။ အဲ့ဒီတုန်းက ငါက အသက် ၂၀။ မြန်မာသမိုင်း သုတေသနမှာ ငါခေါင်းဆောင်ခဲ့ပြီး၊ အသက် ၆၀ ကျော်လို့ လက်လွှဲပေးပြီးခဲ့ပြီ။ ငါတို့ လုပ်တာ စုံ၊ မစုံ ပြန်စစ်ဆေးသင့်ပြီပေါ့။ အခု လူငယ်တွေလဲ ၂၁ ရာစုနှစ်ရဲ့ ပထမနှစ်အစိတ် (**first quarter of the 21st century**) မှာ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ကြတော့မယ်လေ။ အဲဒီအခါ စုံ၊ မစုံစောင့်ကြည့်သေးတာပေါ့။ တို့တော့ အသက်ရာကျော်ရှည်မှ မြင် မယ်၊ ဒါဆိုလဲ မဖြစ်နိုင်ဘူးပေါ့။

[ဖေသိန်း “ကာတွန်းဖေသိန်းသိသော ဒေါက်တာသန်းထွန်း”ရနံ့သစ်၊ မတ် ၆၄၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၉၈၊ ၁၄၃-၁၄၆ ကို ရည်ညွှန်းပါတယ်။]

ထမင်းတစ်နပ် ကျွေးဖူးသူ

ငါ့ကို သုတေသနခရီးထွက်တဲ့အခါ ထမင်းတစ်နပ်မက အနပ်ပေါင်းများစွာ ကောင်းကောင်းမွန်မွန်ကျွေးတဲ့လူတွေ ရှိတယ်။ တပည့်ဟောင်းတွေ၊ သူတို့မိဘ ဆွေမျိုးတွေ၊ သုတေသနခရီးမှာ ကူညီဖို့ ဆက်သွယ်ပေးထားလို့ အစားအသောက်အနေအထိုင်အသွားအလာ အစခပ်သိမ်း လုပ်ပေးတဲ့လူတွေ အများကြီးပေါ့။ သူတို့တစ်တွေက ငါ့သုတေသနအလုပ်ကို ကူညီတာဖြစ်တယ်။ သူတို့ကို နာမည်၊ နေရပ်ပါ မမှတ်မိတော့ပါ။ ဘုန်းကြီးတွေ ဆွမ်းဒကာကို မှတ်မထားသလို ဖြစ်ပါတယ်။ ငါ့ချွတ်ယွင်းချက်ကို သူတို့နားလည်ပြီး ခွင့်လွှတ်မယ်လို့လဲ ထင်တယ်။

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

တစ်ခါက ရှိမ်းမကားရောက်တော့ ကျောင်းဆရာတစ်ယောက် အိမ်မှာ တည်းပါတယ်။ သူက သူ့အိမ်မှာ ငါနဲ့ ငါ့တပည့်တွေ ကောင်း ကောင်း နေနိုင်ဖို့ စီစဉ်ပေးတယ်။ ထမင်းကျွေးတယ်။ အိမ်ရှင်က “ကျွန်တော် ကိုဘကောင်းအစ်ကိုပါ” လို့ ပြောတယ်။ “တစ်ဖက်အိမ်မှာ ကိုဘကောင်းအဖေ နေတယ်” လို့လဲ ပြောတယ်။ ဒါနဲ့ ကိုဘကောင်းအဖေ ကို ငါသွားတွေ့တယ်။ “ကျွန်တော် ကိုဘကောင်း သူငယ်ချင်းပါ” လို့ ပြောတဲ့အခါ အသိအမှတ်မလုပ်ဘူးဆိုတဲ့သဘောနဲ့ ငါ့ကို နောက်ခိုင်း ထိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလို ငါက လောကွတ်စကား ပြောချင်တဲ့အခါမှာလဲ မအောင်မြင်ပါ။

ရှေးဟောင်းသုတေသနနဲ့ သမိုင်းဆိုတာ လူတိုင်းတတ်တယ်
 ရှေးဟောင်းသုတေသန (Archaeology) ကို ကောလိပ် ရောက် ကတည်းက ဝါသနာပါတယ်။ သမိုင်းဖတ်စာဖြစ်တဲ့ **Breasted, Ancient Tumes** က အကြိုသမိုင်း (Prehistory) နဲ့ အစသမိုင်း (Protohistory) ဖြစ်တယ်။ အရေးကောင်းတယ်။ ပုံတွေ အများကြီး နဲ့ ကြည့်ရမှတ်ရတာ လွယ်တယ်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာအတွက် စာစီစာကုံး ရေးဖို့ ဖတ်စာကလဲ **Leonard Woolly, Digging up the Past** ကို ဖတ်ရတဲ့အခါ ပိုပြီး အကြိုသမိုင်းကို စိတ်ပါဝင်စားလာတယ်။ လန်ဒန် ဗြိတိသျှပြတိုက် အဆီရိယ (Assyria)၊ ဗဗီလောန်နီယ (Babylonia)၊ ကာလဒီယ (Chaldea)၊ အီဂျစ် (Egypt) ပြခန်းတွေကို ကြည့်မဆုံး မှတ်မဆုံး အခေါက်ခေါက်အခါခါ ကြည့်တယ်။ အီဂျစ် (Egypt) ရောက် တော့ ပီရမစ် (Pyramid) တွေ သွားကြည့်တယ်။ စစ်ပြီး လန်ဒန်မှာ တိုက်ကြီးတွေ ပြန်ဆောက်ဖို့ ပန္နက်ချတဲ့အခါ ရှေးပစ္စည်းတွေ၊ ဧရာမ

လမ်းမကြီးတွေ ပေါ်လာတော့ သွားကြည့်တယ်။ ဒီလိုနဲ့ ရှေးဟောင်း သုတေသနပညာကို အများကြီး လေ့လာမိတယ်။ နောက် ပါရဂူဘွဲ့ အတွက် ပုဂံခေတ် ကျောက်စာတွေ ဖတ်ရတော့ ဒီရှေးစာရေးနည်း (Epigraphy)ဟာလဲ ရှေးဟောင်းသုတေသနပညာ အပါအဝင် ဖြစ်တယ်။ ဗိဿနိုး တူးတယ်၊ ဟလင်းတူးတယ်ဆိုတော့ သွားကြည့်တယ်။ ဒီလိုနဲ့ တက္ကသိုလ်မှာ အကြိုသမိုင်းသင်မယ်ဆိုတော့ စာအုပ်တွေ ရှာဖွေပြီးဖတ်တယ် တစ်ဆင့် ပြန်သင်ပေးတယ်။ ကျောင်းသားကို ပို့ချချက်ကို ရေးပေးရတယ်။ ဒီလိုနဲ့ မြန်မာအကြိုသမိုင်းကို ရေးဖြစ်တယ်။ အကြိုသမိုင်းပြပွဲလုပ်တယ်၊ ဗဒလင်းကို သွားလေ့လာပြီး ပြပွဲလုပ်တယ်။ ဒီလိုနဲ့ ရှေးဟောင်းသုတေသနပညာဆိုင်ရာလေ့လာရေးကို အများကြီး လုပ်ပါတယ်။ ရှေးဟောင်းသုတေသန တူးဖော်ရေး (Archaeological excavation) ဆိုတာတွေမှာ ရှေးပစ္စည်းကို ကြည့်ပြီး ဒီပစ္စည်းကို ဘယ်သူလုပ်သလဲ၊ဘယ်တုန်းက လုပ်သလဲ၊ ဘာအတွက် လုပ်သလဲ လို့ အဖြေရှာတယ်။ သိရင် ရှေးကလူတွေ ဘာစားသလဲ၊ ဘာဝတ်သလဲ၊ ဘယ်လိုနေထိုင်ကြသလဲ၊ ဘာတွေ ကိုးကွယ်ယုံကြည်သလဲ ဆိုတာ ဖော်ထုတ်တယ်။ ဒီလိုနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင် (ပုဂံခေတ်)ကို ကျမ်းရေးဖြစ်တယ်။ ရှေးလူ့သမိုင်းကို ဖော်ပြတဲ့ အထောက်အထားထဲ မှာ ဘုရားဆင်းတု၊စေတီ၊ပုထိုး၊ကျောင်းတိုက် ဆိုတာတွေ ပါတယ်။ ဦးလူဖေဝင်းလက်ထဲက ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနအကြီးအကဲ ရာထူးကို ဦးဘိုးလတ်က လွှဲယူတဲ့အခါ ဌာနတစ်ခုလုံးရဲ့လုပ်ငန်းကွဲတွေကို စစ်ဆေးပြီး သူ့အစီရင်ခံစာကို ရေးတဲ့အခါ ဒီဌာနရဲ့ ဒုက္ခက မူလအလုပ်နဲ့ ပေါ်ပင်အလုပ် ခွဲမသိဘူး၊ ရိုးရိုးပြောတော့ မူလအလုပ်ကို မလုပ်တတ်တော့ဘူး၊ ကိုယ်တိုင် သုတေသနကို ခေါင်းဆောင်လုပ်ဖို့

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

တတ်သူတွေက လက်ညှိုးထိုးခိုင်းတဲ့ ပေါ်ပင်အလုပ်ပဲ လိုက်လုပ်နေတယ်။ ဒါ့ကြောင့် သုတေသနဘက်က သိပ်ညံ့သွားတယ်လို့ ဦးဘိုးလတ်က ပြောပြီး ဘာတွေ ဘယ်လိုလုပ်ကြမယ်လို့ လုပ်ငန်းအတိအကျခွဲဝေပါတယ်။ သူလဲ အငြိမ်းစားယူရော လည်သလို ကြည့်စားတဲ့ ဘက်ကို ပြန်ရောက်သွားတယ်။ ရှေးဟောင်းသုတေသန နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာ၊ ကြည့်ပါ၊ ဒီလိုပြောရဲလုပ်ရဲတဲ့အတွက် ဦးဘိုးလတ်(ဇွန်ဝင်ဘာ ၁၉၀၀-၃၀ဩဂုတ်၁၉၆၅) ကို အင်မတန်ကျေးဇူးတင်မိတယ်။ ဦးအောင်သော် (၁၀ဒီဇင်ဘာ၁၉၂၂- ဇွန်တင်ဘာ ၁၉၉၅) ရဲ့ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာန ညွှန်ချုပ်ကာလကို အသေးစိတ်ပြန်ပြီး ရှာဖွေလေ့လာနိုင်ရင် ဘာတွေလုပ်ရမယ် ဆိုတာ အဖြေပေါ်မယ် ထင်ပါတယ်။ ငါ မြန်မာသုတေသနသင်းဂျာနယ် အယ်ဒီတာ လုပ်တုန်းက ဂျာနယ်အဟောင်းတွေက နှစ်လည်အစီရင်ခံစာတွေကို ဖတ်ပြီး အရင်မလုပ်ဖြစ်တာတွေ၊ အသင်းရည်ရွယ်ချက် မဖြစ်မြောက်တာတွေကို ဆက်လုပ်တယ်။ ဖြစ်အောင်လုပ်တယ်။ ရှေ့ဘာလုပ်မယ်ဆိုတာ ဆုံးဖြတ်တယ်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လေးလေးစားစား ဖြစ်အောင်လုပ်တယ်။ ဒီတော့ ငါ့ကိုချီးမွမ်းသူက လက်ချိုးရေရင် လက်ငါးချောင်းမှ ပြည့်ရဲ့လားမသိ၊ ကဲ့ရဲ့သူကတော့ များတယ်။ ရှင်းရှင်းပြောရရင် ငါ့မှာ ရန်သူပိုများလာတယ်။ ဒီကောင်က သူ့ကိုယ်သူ သိပ်တော်တယ်ထင်တယ်လို့ ပြောကြတယ်။ ရန်သူက ငါ့ကို ဘယ်အချက်မှာ ဖိပြီးတိုက်ခိုက်သလဲဆိုတာ ကြည့်ပြီး၊ အဲ့ဒါကိုက လုံအောင်လုပ်လိုက်တဲ့အခါ ငါ့စွမ်းရည်ဟာ မြင့်တက်လာတယ်။ ဒါ့ကြောင့် ရန်သူဟာ ငါ့အောင်မြင်ရေးလမ်းပြဖြစ်တယ်လို့ ပြောတာပေါ့။

ပညာမာန

ဒီကောင် သိပ်မာနကြီးတယ် ဆိုတာမှာ သူများကို အထင်သေးတာ (Superiority Complex) လားလို့ ငါ့ဘာသာငါ စစ်ကြည့်တယ်။ မဟုတ်ဘူး။ အထောက်အထားမရှိဘဲ မပြောဘူး၊ သူ ပြောတဲ့ စကား သူ့အမူအရာ သူက တက္ကသိုလ်အသိုင်းအဝိုင်းကဆိုရင် သူ့ဘာသာ ရပ်မှာ သုတေသနလုပ်သလား၊ သုတေသနလုပ်ယောင်ဆောင်ပြီး ဖြီး နေသလားဆိုတာ သိရအောင် သူရေးဖူးတယ်ဆိုတဲ့စာကို ယူကြည့်တယ်။ စပ်စုတာမျိုး မဟုတ်ဘူး။ သူ့ဆီက ပညာကို ယူချင်လို့၊ ယူစရာ မတွေ့ဘူးဆိုတော့မှ “ဒီကောင် အလကား” လို့ ပြောတာပါ။ ကျောင်းသားဆိုရင်လဲ “မင်းတို့က ငါ့သား ငါ့မြေးအရွယ်တွေ၊ မင်းတို့ကို ငါက ဘာပြုလို့ မုန်းရမှာလဲ၊ မင်းတို့အဖြေစာရွက်ကို ဒီမှာကြည့်ချင်ရင်ကြည့်သွား၊ အောင်မှတ်ပေးမရလို့ မင်းတို့စာမေးပွဲကျတာ” လို့ ပြောရတယ်။ မန္တလေးမှာ ဘုန်းကြီးတွေ သမိုင်းအဓိကယူပြီး ညကျောင်းတက်တယ်။ တစ်ပါးက ရှုံးလို့ သိပ်ဒေါသထွက်တယ်။ သူက တစ်ဆင့်စာပြပေးတဲ့ ဘုန်းကြီး (အခုအမေရိကရောက်နေတဲ့ ဦးတေဇော) တော့ အောင်တယ်။ ငါ့ကို “ဘာပြုလို့ချထားသလဲ” နဲ့ ရန်လုပ်တယ်။ အဲဒီဘုန်းကြီးကို ငါက “စာမေးပွဲနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ကျောင်းသားက မကျေနပ်ရင် ဆီးနိတ် (Senate) ကို တိုင်ရတယ်၊ ဆီးနိတ်က ခုံဖွဲ့ပြီးစစ်လိမ့်မယ်၊ အဖြေလွှာကို တောင်းကြည့်မယ်၊ ဆရာ မတရားလုပ်ရင် ဆရာကို အပြစ်ပေးလိမ့်မယ်” လို့ ပြောရတယ်။ သူ အမှုဘာကြောင့်မလုပ်သလဲဆိုတာတော့ ငါ မသိဘူး။ သူ့ကိုပဲ မေးပါ။ မသေသေးဘူး၊ ခုရှိတယ်။ သူ ဒီစာကို ဖတ်မိလိမ့်မယ်လို့လဲ ထင်ပါတယ်။ ဒီမှာ ပြောချင်တာက ဆရာက တပည့်ကို စာမေးပွဲချတာ မုန်းလို့မဟုတ်ဘူး၊ သူက အောင်မှတ်ပေး

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

မရအောင် ညံ့လို့ ဖြစ်တယ်။ အဲဒီစကားကို မယုံရင် သူ့အဖြေစာအုပ်ကို ယူကြည့်လို့ပဲ ပြောစရာရှိတယ်။ ဒါသက်သေပေါ့။ ဒီလိုပဲ ငါက အလကားကောင် ပြောတဲ့လူကို မင်းတို့လဲ အကဲဖြတ်ကြည့်ပါ။ ငါက အသားလွတ်မာနကြီးပြီး လူတကာကို အထင်သေးနေတာ မဟုတ်ဘူး ဆိုတာလဲ ဟုတ်မဟုတ် မင်းတို့ပဲ ဆုံးဖြတ်ပေါ့။ ပညာမာန (**Professional Pride**) ဆိုတာရှိတယ်။ အဲဒါမရှိရင် အလုပ်လုပ်မဖြစ် ဘူး။ ကိစ္စတစ်ခုကို ပြည့်စုံအောင် သိဖို့က ငါ့အလုပ်၊ ပြီးတော့ ငါတွေ့တဲ့အတိုင်း အားမနာဘဲ ပြောဖို့က ငါ့တာဝန်။ တစ်ခါတစ်ခါတော့လဲ ကိုယ်ပြောတာပြင်းထန်လို့ ရန်သူကို တိုက်ခိုက်တဲ့သဘောမဖြစ်အောင် ရယ်စရာလုပ်ပြီး ပြောတဲ့အခါလဲ ရှိပါတယ်။

အတွင်းတော်မှာ ခစားခွင့်မရ

တစ်ခါတော့ စကားကြုံလို့ “ငါကြိုးစားတယ်ကွာ၊ အောင်မြင်သင့် သလောက်တော့ အောင်မြင်တာပေါ့၊ နည်းနည်းလဲ လူသိသူသိ ဖြစ် လာတယ်၊ ထင်ပေါ်ရင် စင်တော်က ကောက် မဖြစ်ဘူးကွဲ့” အဲဒီလို ပြောလို့မဆုံးခင် ကြားရတဲ့လူက “မကောက်တာပဲ ကောင်းတယ်နော်၊” တစ်ဆက်တည်း “ရှင်ဘုရင်ခေတ်က ရာဇဝလ္လဘဖြစ်ဖို့ သမီးပေး၊ နှမ ပေး၊ ပေးကြရတယ်။ မင်းပျိုတဲ့ မျိုးစေ့ အလိုက် သီးမှာ ပွင့်မှာပဲ (**As a man sows so shall be reap**)၊ မင်း စပြောကတည်းက ကန့်လန့်ပြောတာ၊ ကန့်လန့်ပဲ နေရမှာပေါ့၊ မင်းမျက်စိမှာ သူငယ်အိမ် စောင်းနေလို့ဖြစ်မှာပါ” လို့လဲ ပြောပါတယ်။ မဟုတ်ပါ၊ မှန်ဘီလူး ထည့်ထားလို့ (**Lens implant**) ပိုမြင်တာ ဖြစ်ပါတယ်။ ငါ့ကိုယ်ပိုင် ဆုံးဖြတ်ချက်မှာတော့ “ဟုတ်လှပြီ” ထင်တယ်။ ဒါ ငါပြောမိတာ၊ လုပ် မိတာ မှားတယ်လို့ နောင်တရတယ်၊ ဝမ်းနည်းတယ် မရှိပါ။

ရန်သူကို အထင်သေးတယ်

ငါ့မှာ အမြဲမုန်းတဲ့ရန်သူမရှိဘူးလို့တွက်တယ်။ တစ်မျိုးပြောရရင် ကိစ္စတစ်ခုမှာ အမြင်မတူလို့ အတိုက်အခံဖြစ်တယ်။ အဲဒီကိစ္စပြီးရင် တစ်ဖက်လူကို ငါ မေ့လိုက်တယ်။ သူက အပြီးနဲ့ ကလဲ့စားချေနိုင်တယ်။ ဒါလဲ မကြောက်ဘူး။ အခြေအနေ အခက်အခဲပေါ်လာရင် အကြာကြီး မစဉ်းစားဘဲ တန်ပြန်ဘာလုပ်ရမယ်ဆိုတာ သိတယ်။ ခွင့်လွှတ်လွယ်တယ်။ အလိုလိုက်တယ်။ ဒါ့ကြောင့် မြုပ်မသွားတာပေါ့။ ရန်ပြီးကြီးတယ်။ ကလဲ့စားချေတယ်ဆိုတာ မလုပ်ဘူး။ ဒါ့ကြောင့် မကြီးပွားတာပေါ့။ ပြောချင်ရာ ပြောပါ။ ပြောလွယ်ဆိုလွယ် ပြီးပြီးပျောက်ပျောက်တော့ မဟုတ်ဘူး။ ငါမှတ်ဉာဏ်ကောင်းတယ်။ မသိဘူး မရှိဘူး ဆိုတာ လုပ်မပေးချင်လို့ လိမ်တာ။ ငါမှန်တယ်ဆိုတာ သေချာအောင် ခိုင်မြဲအောင် လုပ်တယ်။ သူမှားတယ်ဆိုတာလဲ ထင်ရှားအောင် ပြတယ်။

မြန်မာကျောက်စာကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ရန်

ပါရဂူဘွဲ့အတွက် ပုဂံခေတ် ဗုဒ္ဓသာသနာဝင် ကို ရေးဖို့ လုပ်တဲ့အခါ ဆရာလွှစ် (G.H. Luce) က ပုဂံခေတ်ကျောက်စာကို သုံးပြီး ရေးဖို့ လမ်းညွှန်တယ်။ ကျောက်စာမင်ကူး (Estampages) တွေ လန်ဒန်မှာ ရှိတယ်။ သိပ်မများပါဘူး။ ၆၀၀ လောက်ပါ။ ဒါတွေကို ဖတ် (decipher) ရမယ်။ ရောမအက္ခရာဖလှယ် (transliterate) လုပ်ရမယ်။ ကျောက်စာ တစ်တိုင်လုံး (Full Text)၊ ကျောက်စာ အစိတ်အပိုင်း (Extract) ကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ရတယ်။ အကုန်လုံး ခက်ခဲတဲ့ အလုပ်တွေ ဖြစ်တယ်။ အခုဒီမှာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ရတာကို ပြောပြချင်ပါတယ်။ လူ(စ်)က စာတစ်လုံးချင်း စာတစ်ကြောင်းချင်း တိကျ

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

အောင် ပြန်စေချင်တယ်။ မြန်မာစကားက တစ်လုံးချင်း အဓိပ္ပာယ်ရှိတယ်။ ဘာသာပြန်တဲ့အခါ တစ်လုံးချင်းပြန်ရင် ကောင်းမလားလို့ ပြောလေ့ရှိတယ်။ သိပ်ပြီး တိကျ (**literal translation**) လွန်းရင်လဲ မရှင်းဘဲ ရှုပ်သွားမှာ စိုးရတယ်။ ဥပမာ-မျက်နှာဆိုတဲ့ ဝေါဟာရဟာ (**face**) လို့ သိနေတာကို မျက်+နှာ (**eye nose**) လို့ ဘာသာမပြန်သင့်ဘူးလို့ ဆိုချင်ပါတယ်။ နှုတ်ဆက်ကိုလဲ (**lip joined**) လို့ ဘာသာမပြန်နိုင်ပါ။ ဆင်ခြင် ကိုလဲ (**construct weigh judgement**) လို့ မရေးသင့်ပါ။ တစ်ခါတုန်းက “ဆရာလူ(စ်)က မင်းဘာသာပြန်ပုံကို ငါမကြိုက်ချင်ဘူး”လို့ ပြောဖူးတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူနည်းကို ငါမလိုက်ပါ။

ပါရဂူဘွဲ့အတွက် အလုပ်စချိန်ကစပြီး စာအုပ်စာတမ်း ဆောင်းပါး၊ မှတ်ချက်၊ ဝေဖန်စာ အဲဒါတွေ ရေးတဲ့အခါ အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ပဲ ရေးပါတယ်။ နောက်မှ မြန်မာလို ဖြည့်ရေးဦးမယ်ဆိုပြီး မြန်မာဘာသာနဲ့ပါ ရေးပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်လို စာရေးတာ ပြတ်မသွားအောင် နေ့စဉ် မှတ်တမ်းကိုလဲ အင်္ဂလိပ်လိုပဲ ရေးပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် စာတမ်းကို အင်္ဂလိပ်လို ရေးရင်လဲ မြန်မာလိုက ဘာသာပြန်တာ မဟုတ်ဘူး၊ မြန်မာလို ရေးရင်လဲ အင်္ဂလိပ်က ဘာသာပြန်တာ မဟုတ်ဘူး။ မြန်မာလိုရေးတဲ့အခါ စကားပြောအတိုင်းရေးလို့ “စာအနေနဲ့ဖတ်မကောင်းဘူး”လို့ ကဲရဲရှုတ်ချကြပါတယ်။ မြန်မာတွေ ပုဂံခေတ်ရောက်မှ စာရေးတတ်တာ၊ အဲဒီတုန်းကလဲ စကားပြောအတိုင်း ရေးတယ်။ အခုမှ ငါတို့က အဆန်းထွင်တာ မဟုတ်ဘူး ပြောပေမယ့်လဲ လူတွေက အခြေခံပညာ သိပ်ညံ့တော့ နားမလည်ဘူး။ ပုဂံကျောက်စာထဲမှာ ငါ့နင်၊မင်း၊မယားဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းတွေ ရှိပါတယ်။ အခုလို ဟန်မလုပ်ကြဘူး။ အိမ်

ထောင်ဖက်ကိုလဲ တော်တဲ့အတိုင်း ခေါ်ကြတယ်။ မင်း၊မင်းကြီး၊ မင်းမတ်၊မင်းဆရာ၊ စာသင်၊ သံယံလို့ပဲ ခေါ်ကြရေးကြတယ်။ သပိတ်၊ သင်္ကန်း၊ရေစစ်၊ဖိနပ် နည်းနည်းလှူပြီး နိဗ္ဗာန်ဆုတောင်းတော့ “နည်စွာရင် အတိုင်မသိ လိုသတေ”လို့ ကျောက်စာထဲမှာ တွေ့တော့ အဲဒီပြောပုံမျိုးကို ကြိုက်သွားတယ်။ နောက်လဲ တိုတိုနဲ့ လိုရင်းကို ပြောတယ်၊ရေးတယ်။ အင်္ဂလိပ်လို ရေးရင်လဲ စကားလုံး လွယ်လွယ်ရှင်းရှင်းပဲ သုံးတယ်။ **plain word** ပဲ သုံးတယ်။ ငါပြောတာ ရေးတာ နားမလည်ဘူးဆိုရင် ငါ ညံ့လို့ပဲလို့ ယူဆတယ်။ သုတေသနဆောင်းပါးရေးရင် စကားလှတွေနဲ့ ဝေဝေဆာဆာမရေးဘူး၊ ဒါစာစီစာကုံးပြိုင်ပွဲမဟုတ်ဘူးလို့ ငါ့ကိုယ်ငါ ဆုံးမတယ်။ ဧည့်ခံစကား လောကွတ်စကား ပြောဖို့ ဝန်လေးတယ်။ လူပေါင်းမဆုံဘူး **sociable** မဖြစ်ဘူး ပြောကြတယ်။

ဒကာကြီး ကိုယ့်ဖို့ ကိုယ့်ဟာလဲ လုပ်ဦးလေ

ဦးသိန်းဟန်ကို မန္တလေးမှာ လာပြီး ငါ့ကျောင်းသားတွေကို အနုပညာသမိုင်းအကြောင်း ဟောပြောပို့ချပေးပါလို့ ပြောဖူးတယ်။ သူ့ရောက်လာတော့ အမရပူရဂန္ဓာရုံဆရာတော် အရှင်ဇနကာဘိဝံသဆီကို လိုက်ပို့ပါတယ်။ ရောက်လာတဲ့ ဒကာ၊ ဒကာမကို ဘာလုပ်သလဲမေးပြီး ဆီလျော်အောင် ဩဝါဒစကား မိန့်ကြားလေ့ရှိတယ်။ ဦးသိန်းဟန်က ကျောင်းဆရာ၊ပိဋကတိုက်မှူး၊ ကဗျာဆရာ၊ စာရေးဆရာဆိုတော့ “သူများတွေအတွက် လုပ်ခဲ့တာ များပြီ၊ ကိုယ့်ဖို့ကိုယ်တာလဲ လုပ်ဦးလေ”ပြောပါတယ်။ ငါလဲ အခုအသက်မှာ ဆရာတော်နဲ့ တွေ့ရရင် အဲဒီစကားမျိုး အပြောခံရမလား မသိပါ။ ငါ့တစ်သက်မှာ ငါ့ဖို့ပဲ ငါလုပ်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

တာများလို့ “ခုလုပ်တာတွေပဲ ဆက်လုပ်”လို့ ပြောမလား မသိဘူး။ ဒီနေရာမှာ ဆရာတော်ဆိုလိုတာက ‘ငါ စားချင်တယ်၊ ငါသွားချင်တယ်၊ ငါသိချင်တယ်’ဆိုတဲ့ လောဘ ဒေါသ မောဟ တဏှာတွေ မဟုတ်ဘူး။ ဒါန သီလ ဘာဝနာ လုပ်ဦးလို့ ပြောတာဖြစ်တယ်။ ဘဝသံသရာထဲမှာ ပဲ လည်နေဦးမယ် ထင်တယ်။ နှူသော၊ဝဲသော၊ ကန်းသော၊ အသော မဖြစ်လို့၊ သမိုင်းသုတေသနပဲ ဆက်လုပ်ချင်တယ်။

အမျိုးသားအောင်ပွဲ

မြန်မာတွေ လွတ်လပ်ရေးမရခင်က အမျိုးသားအောင်ပွဲနေ့ဟာ နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေး လက်နက်တစ်ခုပေါ့။ ဖဆပလက ၁၉၄၆ ခုနှစ် အမျိုးသားနေ့ အခမ်းအနားကို လုပ်ဖို့မလိုတော့ဘူးလို့ ဆုံးဖြတ်တယ်။ ကွန်မြူနစ်ပါတီက လုပ်မယ်လို့ စီစဉ်တယ်။ သိန်းဖေ(၁၀၉၀လိုင်၁၉၁၄-၁၅ဇန်နဝါရီ၁၉၇၈)က ကျောင်းသားက ဦးဆောင်ပြီး အမျိုးသားနေ့ လုပ်ဖို့ကို အောင်ကြီး(၃၀မတ်၁၉၆၉သေ)ကို ညွှန်ကြားလိုက်တယ်။ ငါက ဗိုလ်အောင်မင်း(တပ်နီ)နဲ့ မော်တော်ယာဉ်သမဂ္ဂအားကိုးပြီး၊ ကန်တော်ကြီး နေသူရိန်ရုံမှာ မိန့်ခွန်းပြောမယ်၊ ပြီးတော့ ရွှေတိဂုံဘုရားလမ်းအတိုင်း လမ်းလျှောက်မယ်၊ ဆူးလေဘုရား မဟာဗန္ဓုလပန်းခြံရောက်မှ လူစုခွဲမယ်ပေါ့။ ဒါကိုသိတဲ့ ဖဆပလက ငါ့ကို ခေါ်တယ်။ ဦးနုက “ဖဆပလက အမျိုးသားနေ့ အခမ်းအနား လုပ်မယ်၊ မင်းတို့ ကျောင်းသားက တစ်တပ်တစ်အား ပါ”လို့ အမိန့်ဆန်ဆန် ပြောတယ်။ ငါက“ကျောင်းသားက အမျိုးသားနေ့အခမ်းအနားလုပ်မှာ၊ ဖဆပလက တစ်တပ်တစ်အား ပါပေါ့”လို့ ပြန်ပြောတဲ့အခါ“သွားတော့ သွားတော့”ဆိုပြီး နှင်လိုက်ပါတယ်။

မူလအစီအစဉ်အတိုင်း ငါတို့ကျောင်းသားတွေက ဗဟန်း ကန် တော်ကြီး နေသူရိန်ရုံမှာ၊ အမျိုးသားအောင်ပွဲနေ့ အခမ်းအနား လုပ် တယ်။ ကြိုတင်ပြောထားတာအပြင်၊ လူချင်းရင်းနှီးနေလို့ နေရာအတွက် အဆင်ပြေခဲ့ပေမယ့် အခမ်းအနားအတွက် အသံချဲ့စက်လိုက်ငှားတော့ ဘယ်ကမှ မငှားကြဘူး။ မော်တော်ယာဉ်သမဂ္ဂက အခမ်းအနားကို အသွား-အပြန်အတွက် အကြို-အပို့ လုပ်ပေးမယ် ဆိုတာလဲ ဖြစ် မလာ။ မြို့မအမျိုးသားကျောင်းက ကျောင်းသားတွေ လာမယ်ဆိုတာ လဲ ရောက်မလာပါ။ အသံချဲ့စက်မပါဘဲ အခမ်းအနားဖြစ်အောင် လုပ် ကြတယ်။ တက်လာတဲ့လူအင်အားက ၂၅၀-၃၀၀ လောက်ရှိမယ်။

အခမ်းအနားပြီးလို့ နေသူရိန်က ဦးထောင်ဗိုလ်လမ်း၊ ရွှေတိဂုံ ဘုရားလမ်းအတိုင်း မဟာဗန္ဓုလပန်းခြံကို စီတန်းလှည့်လည်ကြတော့ ဆန်းကဖီး ရှေ့နားအရောက်မှာ၊ မဟာဗန္ဓုလပန်းခြံမှာ ဖဆပလက ဦးဆောင်ကျင်းပတဲ့ အခမ်းအနားက ကန်တော်မင်္ဂလာပန်းခြံကို စီတန်း လှည့်လည်လာတဲ့၊ အင်အားများပြားတဲ့ လူတန်းကြီးနဲ့ မျက်နှာချင်း ဆိုင် တွေ့ကြတယ်။ လမ်းလယ် လူတန်းကြီးနှစ်ခုကြားမှာ ရဲတွေက တန်းစီပြီး ရပ်နေကြတယ်။ မဟာဗန္ဓုလပန်းခြံရောက်တော့ ငါတို့ လူစုခွဲလိုက်ကြတယ်။

ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနု(၂၅ မေ ၁၉၀၇- ၁၄ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၉၅)
၁၉၈၇ ခုနှစ်တုန်းက အမေရိက မြောက်အီလီနွိုက် (Illinois) တက္ကသိုလ်မှာ မြန်မာသမိုင်းကို ငါသင်တယ်။ ဦးနုက ဗုဒ္ဓဝါဒကို သင် တယ်။ မြန်မာတွေ စုပြီး ရှိကကီ (Chicago) မြန်မာဘုန်းကြီးကျောင်း ကို သွားလို့ အပြန် ကားပေါ်မှာ NIU (မြောက်အီလီနွိုက်တက္ကသိုလ်)

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

နားရောက်တော့၊ ငါက“ဟိုက အဝါရောင် တိုက်မြင့်မြင့်ကြီးမှာ ဦးနု နေတယ်၊ ကျွန်တော့်ရုံးခန်းက ဒီဘက်က အနီရောင်တိုက်မြင့်မြင့်မှာ ရှိတယ်”လို့ပြောတော့ ကားပေါ်မှာပါလာသူတွေက ရယ်တယ်။ ဦးနု က ဝင်ပြီး “ဟိုတုန်းက ဒေါက်တာသန်းထွန်းက နီသမှ တော်တော်နီ တာ”လို့ ပြောပါတယ်။

ကျောင်းစားသောက်ဆိုင်(Cafeteria)မှာ၊ အဲ့ဒီတုန်းက အသက် ရှစ်ဆယ် ရှိနေပြီဖြစ်တဲ့ ဦးနုက ကိုယ့်ဘာသာ စားစရာယူတာ (Self Service) ဘယ်လုပ်သင့်မလဲ၊ အဲဒါကြောင့် စောခင်ကြီးက ဒေါ်ခင်ရီ က ချက်၊ ကျွန်မက ချိုင့်နဲ့ယူကျွေးမယ်လို့ပြောတော့၊ ဦးနုက“ငါ့အမေ က ဒေါ်စောခင်၊ သူက ဒေါ်စောခင်ကြီးဆိုတော့ သူ့ဩဇာကို ငါ နား ထောင်ရမှာပေါ့ကွယ်”လို့ ပြောပါတယ်။ နိုင်ငံရေးလုံးဝမပြောဘူး။ ဗုဒ္ဓသာသနာအကြောင်း၊ ရိုးရာနတ်ကအစ တစ္ဆေ၊ သရဲအကြောင်းတွေ ပဲ ဟောပြောတယ်။ သမထ၊ဝိပဿနာအကြောင်းလဲ ပါတယ်။ ငါတို့ အိမ်ကိုလာပြီး ဓမ္မစကြာရွတ်ပေးတယ်။ ချာလည်လည်ပြီး တော်တော် နဲ့ မပြီးဘူး၊ မြို့မကျောင်း ဆရာကြီး ဦးဘလွင်ရဲ့သား ရန်နိုင်လွင် (ပါမောက္ခ၊ အနောက်အိလီနွိုက်တက္ကသိုလ်)က သူ့ကားနဲ့ ဦးနုသွား လိုရာ ပို့ပေးပါတယ်။

ဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓိကုန်ရော

သခင်ဘသောင်း(၇၈၈၀-၁၉၀၁-၂၁ ဧပြီ၁၉၈၁) အိပ်ရာထဲမှာ လဲနေရတယ်ဆိုလို့ ရောက်သွားတော့“မထိုင်နိုင်ဘူးဗျာ၊ ဒါနဲ့ အိပ်ရာ ထဲမှာပဲ လှဲနေရတယ်၊ စားနိုင်သောက်နိုင်။ စာဖတ်ဖို့၊ စာရေးဖို့တော့ လုံးဝ မကြိုးစားတော့ဘူး၊ လာတဲ့ဧည့်သည်ကိုပဲ ဧည့်ခံစကားပြောပါ တယ်။ ငယ်ငယ်က ဖတ်ဖူးလို့ ကြိုက်ခဲ့တဲ့စာအုပ်တွေ၊ မြန်မာဘာသာ

ပြန်ဖူးတဲ့စာအုပ်တွေ အဲ့ဒါတွေပဲ ပြန်ပြောရတယ်။ ကိုယ်လုပ်တဲ့အလုပ်ကို စစ်တမ်းထုတ်တာပေါ့ဗျာ၊ ဘယ်သူမှခိုင်းတာ မဟုတ်ဘူး၊ အရင်ကတော့ လုပ်စရာရှိတာ ရှေ့တွန်းလုပ်တာပဲ၊ ခုတော့ ရပ်ပြီး နောက်ပြန်လှည့်ကြည့်ချိန်ရတယ် ဆိုပါတော့”။ အဲဒီလေမျိုးနဲ့ သူတစ်ယောက်တည်း ပြောတာ နာရီဝက်လောက်ကြာတော့ “ငါကလဲ ငယ်ငယ်က အိမ်နားမှာနေတဲ့ ဘာဘူကြီးလိုပဲ၊ ခါးတို့လိုက်ရင် ဗုဒ္ဓဝင် ဇာတ်ထုပ်တစ်ထုပ်လုံးကုန်အောင်ပြောတယ်” ဆိုပြီး ရယ်တယ်။ ငါလဲနှုတ်ဆက်ပြီး ပြန်ခဲ့တယ်။

အင်္ဂလန်လေးနှစ်(၁၉၅၂-၁၉၅၆)

ရန်ကုန်လေဆိပ်က ၂၂အောက်တိုဘာ ၁၉၅၂မှာ ထွက်၊ လမ်းမှာ ၁၈ နာရီကြာပြီး ကရာချို၊ဘေရွတ်၊ရောမ၊လန်ဒန်ရောက်သွားတယ်။(အဲဒီတုန်းက ရန်ကုန်-မန္တလေး စာပို့မီးရထားလဲ ၁၈ နာရီကြာတယ်) ဘာသာစကား အခက်အခဲမရှိ၊ အင်္ဂလိပ်သမိုင်းကို တော်တော်ပြည့်စုံအောင် သိတယ်။ ဝက်မင်စတာနာရီစင်၊ ပါလီမန်အဆောက်အအုံ၊ လန်ဒန်တာဝါ၊ ထရဖောလ်ဂါစက္ကွဲယား၊ အမှတ် ၁၀ ဒေါင်းနင်းလမ်း၊ ဘာမင်ဟန်နန်းတော်၊ နန်းစောင့်တပ်လဲပုံ၊ သိမ်းမြစ်၊ ဂျူဂါဒင်၊ မြိတ်သူပြတိုက်၊ အဲ့ဒါတွေ မြင်ရုံနဲ့ နောက်ခံအကြောင်းနဲ့ ဆက်သွယ်ပြီး ရင်းရင်းနှီးနှီး သိနေတယ်။ နေရာအသစ်ကို ရောက်သွားတယ် မထင်။ပုဂံကို ပထမဆုံးအကြိမ် ရောက်သွားတော့ ဒါ ရွှေစည်းခုံ၊ရွှေဆံတော်၊ သဗ္ဗညူ၊ အာနန္ဒာ၊လောကနန္ဒာ၊ စူဠာမဏိ အကုန်သိနေပြီ။ မြင်ရုံနဲ့ နောက်ခံအကြောင်းနဲ့ဆက်သွယ်ပြီး ရင်းရင်းနှီးနှီးသိနေပြီ။ အဲဒီအတိုင်းပဲ။ အစားအသောက်လဲ စိတ်မညစ်ဘူး၊ရောက်ရာမှာ ရရာပဲ စားမယ်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

လို့ စိတ်ထဲမှာ ရှိပြီးသား။ အေးတာလဲ မကြောက်ဘူး၊ အေးတာကြိုက်တယ်။

လန်ဒန်တက္ကသိုလ်လက်အောက် အရှေ့တိုင်းနဲ့ အာဖရိကပညာလေ့လာရေး ကျောင်းတိုက်မှာလဲ၊ ကြီးကြီးကျယ်ကျယ် အခက်အခဲမတွေ့ပါ။ ပုဂံကျောက်စာကို အရင်က မဖတ်ဘူးဆိုပေမယ့်၊ ရက်ပိုင်းအတွင်းမှာ ဖတ်တတ်သွားလို့ မခက်ဘူးဆိုပါတော့။ ဒါပေမဲ့ ဘီဘီစီ (BBC) အဝေးရောက်မြန်မာအခန်းက တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာမှာ “ရာသီဥတုဆိုတယ်၊ အစားအသောက်က ညံ့တယ်၊ စရိုက်ချင်းမတူတော့မနေတတ်၊ မစားတတ်ဖြစ်တယ်” လို့ ပြောလိုက်တယ်။ တကယ်ကတော့ ရောက်ရာအရပ်မှာ ဈေးမကြီးဘဲ ရနိုင်တဲ့အစာကို စားနိုင်အောင် စားပြီး၊ နေနိုင်အောင် နေခဲ့ပါတယ်။ တစ်ခါတစ်ရံ မြန်မာဟင်း၊ ထမင်းချက်စားတယ်။ ဟင်း၊ ထမင်း ချက်တတ်လာတယ်။ ဆန်ကအစ မဆလာထိ ဘယ်မှာရှာဝယ်ရမယ်ဆိုတာ သိလာတယ်။ မနက်စာဥကြော်၊ အာလူးကြော်နဲ့ နို့၊ သကြား ပါတယ်ဆိုရုံထည့်ပြီး စားသောက်တယ်။ နေ့လယ် ချောကလက်တစ်ပြား၊ နို့တစ်ခွက်၊ ညစာ အမဲသားဟင်းနဲ့ ထမင်း။ ဒီလိုစားတာ ပုံမှန်အစာဖြစ်သွားတယ်။ ဘီယာမကြိုက်ပါ။ နည်းနည်းသုံးစွဲနိုင်တဲ့အခါ ဝီစကီသောက်တယ်။ ဆေးလိပ် ဈေးကြီးလွန်းလို့ ဆေးလိပ်ပြတ်သွားတယ်။ အဝတ်မှာလဲ ဝတ်လုံအင်္ကျီကြီး၊ အင်္ကျီ/ဘောင်းဘီတစ်စုံ၊ လည်စည်းတစ်ခုနဲ့ပဲ ပြန်ခဲ့တဲ့အထိ နေတယ်။ စာကြည့်တိုက်တွေမှာ တတ်နိုင်သလောက် အချိန်ပြည့် ဖတ်တယ်၊ မှတ်တယ်၊ ရေးတယ်။ ငါ့တစ်သက် ဒါပဲလုပ်မယ်ဆိုတဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမိပါတယ်။ ကိုယ်ပိုင်ပြတိုက်၊ ကိုယ်ပိုင်စာကြည့်တိုက်၊ ကိုယ်ပိုင် စာဖတ်စာရေးခန်းနဲ့ အခုထိနေပါတယ်။

တက္ကသိုလ်ဆရာစုံက သုတေသနနည်းပညာကို အရယူတယ်။ ကိုယ့်အတွက် အလုပ်ဖြစ်မယ့် မှတ်တမ်းကို ကိုယ့်ဘာသာစုတယ်။ စာတမ်းရေးတယ်။ စာတမ်းဖတ်တယ်။ စာအုပ်ထုတ်တယ်ဆိုတဲ့ အလုပ်ဟာ ငါ့အလုပ်ဖြစ်တယ်။ လုပ်ငန်းမှာ ယှဉ်ပြိုင်သူမရှိ တစ်ယောက်တည်းပဲ။ ၁ မေ ၁၉၆၅ မှာ မြန်မာနိုင်ငံကို ပြန်ခဲ့တယ်။

အစပထမမှာ လန်ဒန်မှာ ရှိပြီးဖြစ်တဲ့ မြန်မာတွေ၊ ဦးတက်ထွတ်၊ ဒေါက်တာလှဖေ၊ ဦးသေဌိလ(၁၀၉၀လိုင် ၁၈၉၆-၃၀၉၃နဝါရီ ၁၉၉၇) တို့ဆီက အကူအညီယူရတယ်။ ဆရာဟော (Hall) က “ငါက အစဖော်ပေးရမှာပေါ့ကွာ၊ နောက်တော့ မင်းနယ် (Field) မှာ မင်းပဲ ဆရာပေါ့”လို့ ပြောထားပြီး ဖြစ်ပါတယ်။

ဂျပန် ငါးနှစ်(၁၉၈၂-၁၉၈၇)

ရန်ကုန်က ၁၅ဩဂုတ် ၁၉၈၂ ထွက်၊ ၁၇ဩဂုတ် ၁၉၈၂ ကျိုတိုရောက်၊ ၁ ဩဂုတ် ၁၉၈၃ တိုကျိုရောက်၊ ၁ စက်တင်ဘာ ၁၉၈၅-၃၀ စက်တင်ဘာ ၁၉၈၅ ရန်ကုန်ခေတ္တပြန်လာ၊ ၁ ဇွန် ၁၉၈၇ မှာ ဂျပန်က အမေရိကကို ပြောင်းရွှေ့ပါတယ်။

ဂျပန်မှာ အမိန့်တော်ပေါင်းချုပ် ထုတ်ဖို့ လိုအပ်တဲ့ အထောက်အထားတွေကို ယူသွားတယ်။ အထောက်အထားကို နှစ်ဆယ့်ငါးနှစ်လောက် နယ်လှည့်ပြီး စုတယ်။ မိုက်ကရို ဖစ် (microfisc) လုပ်ပြီး ဂျပန်ကို ယူသွားတယ်။ ဒီလိုသယ်ယူနိုင်အောင် သော်ကောင်းနဲ့နီနီမြင့်တို့ ကူညီပါတယ်။ ဂျပန်မှာ ကိုယ့်အစီအစဉ်နဲ့ကိုယ် သုတေသန လုပ်ခွင့်ရတယ်။ ကုန်ကျမယ့်စရိတ်ကို အိရှိအိ (Ishii)၊ အိုကုဒိုင်ရ (Okudaira)၊ အိုနိုတိုရု (Ono Toru)၊ တိုယိုတာ (Toyota Foundation)

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

အကူအညီနဲ့ စာအုပ်လုပ်တယ်။ အစုစု ဆယ်တွဲ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ စာ မျက်နှာ ၃,၀၀၀၊ မြန်မာဘာသာ စာမျက်နှာ ၄,၄၅၇ ရှိတယ်။ မြန်မာ ဘာသာကို“ရီ”(ခင်ရီ)က ရိုက်ပေးတယ်။ တစ်နေ့ ၂၄နာရီမှာ ၁၆ နာရီထိ အလုပ်လုပ်နိုင်တဲ့နေ့ ဗျားတယ်။ ဒီအလုပ်က ရေရှည်စီမံကိန်း ဆိုတော့ ဂျပန်မှာ ဆက်နေနိုင်အောင် အလုပ်ရှာပေးကြတယ်။

တိုကျို နိုင်ငံခြားဘာသာတက္ကသိုလ် (**Tokyo University of Foreign Studies**)၊ အာဖရိက အာရှဘာသာစကားနဲ့ ဓလေ့လေ့လာ ရေးဌာန (**Tokyo University of African and Asian Languages and Cultural Studies**) မှာ တစ်နှစ်၊ မြန်မာဌာနစိတ် မှာ သုံးနှစ်၊ မြန်မာဌာနစိတ်ရောက်တော့ မြန်မာဘာသာအခြေခံ၊ မြန်မာဘာသာအဆင့်မြင့်၊ မြန်မာဘာသာ မဟာဝိဇ္ဇာ၊ သုံးတန်းသင်ပါ ပြောတော့ အခြေခံကို ရိုက်က သင်တယ်။ အဆင့်မြင့်နဲ့ မဟာဝိဇ္ဇာကို ငါသင်တယ်။ အဆင့်မြင့်မှာ မြန်မာဓလေ့သမိုင်း၊ မဟာဝိဇ္ဇာမှာ ပုဂံကျောက်စာ သင်တယ်။

တိုကျို နိုင်ငံတကာ ခရစ်ယာန်တက္ကသိုလ် (**Tokyo International Christian University**) မှာ အရှေ့တောင်အာရှသမိုင်း သင်ခဲ့သေးတယ်။ အဲဒီတက္ကသိုလ်က စောစိုင်းမွန်းမန်ရိုင် (**Sao Sai Mong Mongrai**) ၁၃ နိုဝင်ဘာ ၁၉၁၃- ၁၄ ဇူလိုင် ၁၉၈၇)ကို ခေါ်ထားတယ်။ ဂျပန်လာဖို့ နိုင်ငံကူးလက်မှတ်၊ ဂျပန်ဝင်ခွင့်လက်မှတ် လုပ်နေဆဲ ကွယ်လွန်လို့ နိုင်ငံတကာခရစ်ယာန်လူငယ်အဖွဲ့ အတွင်း ရေးမှူး ကျော်သန်း (**Fred**) က ညွှန်းတာနဲ့ ငါ့ကို လာသင်ပါ ခေါ်တယ်။ ခြောက်လလောက် သင်ခဲ့ရတယ်။

ဩစက နိုင်ငံခြားဘာသာတက္ကသိုလ်(**Osaka University of**

Foreign Studies) မှာလဲ ရှိရှိယာဘူ (**Shiro Yabu**) က ခေါ်လို့ ပုဂံကျောက်စာ သွားသင်ပေးခဲ့ရသေးတယ်။ အဲဒီတက္ကသိုလ်တွေက ငါ ဘာပညာမှ မရ။ မြန်မာမှုကျွမ်းကျင်တယ်ဆိုတဲ့ ဂျပန်တွေကလဲ ငါ့ဆီကပဲ သင်ယူကြတယ်။ တိုတိုပြောတော့ ငါစာအုပ်ရေးဖြစ်အောင် သူတို့က အလုပ်ရှာပေးနေတဲ့သဘောပဲ ဖြစ်တယ်။

ဂျပန်-မြန်မာယဉ်ကျေးမှုသင်းက ဂျပန်တွေက တစ်နှစ် တစ်ကြိမ် ဖိတ်ပြီး နေ့ချင်းပြန်ခရီး၊ သုံး လေး ရက်ခရီး ဆိုသလို ဂျပန် ကမ်းခြေလိုနေရာမျိုးကို အလည်အပတ်ခေါ်သွားလေ့ရှိတယ်။ ဂျပန် မြန်မာ ချစ်ကြည်ရေးသင်း ဆိုတာလဲ ရှိတယ်။ အဲဒီက နောဗုကဇူ ဖူဂျိဆုဒဲ (**Nobukazu Fuhisada**) ကို ကောင်းကောင်းမှတ်မိတယ်။ သူက နှစ်တိုင်း နိုဝင်ဘာလလောက်မှာ မြန်မာနိုင်ငံကို လာလေ့ရှိလို့ သူနဲ့တော့ အဆက်အသွယ်မပြတ် ရှိနေတယ်။ သူတို့ ဘယ်လောက် ကောင်းကောင်း၊ စစ်ကြီးအတွင်း ဂျပန်သုံးနှစ်ကို ငါတို့ မမေ့ပါ။

အမေရိက သုံးနှစ်(၁၉၈၇-၁၉၉၀)

ဂျပန်က ၁၉၈၆ မှာ ဂျာဗား (**Java**) ဘိုရိုဘုဇော(**Burobudo**) ကွန်ဖရင့် တက်ရတယ်။ ၁၉၈၇ ဝါရှင်တန် (**Washington**) ပိုင်ပလန်တေးရှင်း (**Wyne Plantation**) မှာ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ကွန်ဖရင့်ကို တက်ရတယ်။ နောက် ၁၉၈၇မှာ အမေရိက အီလီနွိုက်(**Illinois**) နယ်၊ ဒီကပ် (**Dekalh**) မှာ ရှိတဲ့ မြောက်အီလီနွိုက် တက္ကသိုလ် (**North Illinois University**) မှာ မြန်မာခေတ်ဟောင်းသမိုင်းသင်ဖို့ ရောက်ပါတယ်။ ဦးချစ်လှိုင် (**Leeman**) နဲ့ လီဗာမင် (**Libarman**) တို့က မပြီးသေးတဲ့ **ROB(Royal Orders of Burma)** ကို ဆက်လုပ်နိုင်

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

အောင် သူတို့ဆီ ခေါ်ထားပေးတာ ဖြစ်ပါတယ်။ အတွဲ ၁ က ၅ ထိ ဂျပန်မှာ ရေးတယ်။ ၆ က ၁၀ ထိ အမေရိကမှာ ရေးတယ်။ ဂျပန်မှာလိုပဲ သူတို့ဆီက ငါ ဘာပညာမှ မရ၊ ငါကသာ ပေးခဲ့ရတယ်၊ ငါကတော့ ပြောင်ပဲ၊ “ငါလာတာက သူဆင်းရဲနိုင်ငံ၊ ငါရောက်နေတာက ရန်သူနိုင်ငံ”လို့၊ ဂျပန်မှာရော အမေရိကမှာပါ ပြောခဲ့တယ်။ ခဏတစ်ဖြုတ် ဟောပြောပွဲအတွက် ကော်နယ်တက္ကသိုလ် (**Cornell University**) ကို ရောက်တယ်။

ROB ပြီးတော့၊ ကာလီဖိုးနီးယား (**California**)၊ ဖလော်ရီဒါ (**Florida**) နဲ့ ကနေဒါ (**Canada**) ကို ရောက်တယ်။ ၁၀ မတ် ၁၉၉၀ မှာ ဒီထရိုက် (**Detriot**) လေဆိပ်က လန်ဒန်ကို သွားတယ်။ ၁၅ မတ် ၁၉၉၀ မှာ ဒီလစ် (**D. Lit.**) ဘွဲ့ကို ဝိတိုရိယ အယ်လဘတ် ဟော (**Victoria and Albert Hall**) မှာ တက်ယူရတယ်။ ပြင်သစ် **Professor Bernot** (၄ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၂၀-၁၄ ဇူလိုင် ၁၉၉၃) အိမ်မှာ တည်းခိုပြီး **Lucian & Dunis Bernot** လင်မယား လိုက်ပြတဲ့ နန်းတော်တွေ၊ မျှော်စင်တွေကို ကြည့်ခဲ့ရတယ်။ နောက် အိန္ဒိယ ရောက်ပြီး၊ သံဝေဇနီယ ရှစ်ဌာနကို ရောက်တယ်။ စင်ကာပူမှာ ဆယ်ရက် လောက်၊ ဘန်ကောက်မှာ ငါးရက်လောက် လှည့်ပတ်ကြည့်ရှုပြီး ၁၂ ဧပြီ ၁၉၉၀ မှာ ရန်ကုန်ကို ရောက်ပါတယ်။

၁၀ ဩဂုတ် ၁၉၈၂ မှာ မန္တလေးက ထွက်သွားတုန်းက ကိုယ် အလေးချိန် ၂၂၅ ပေါင်၊ မင်္ဂလာဒုံလေဆိပ်ကို ၁၂ ဧပြီ ၁၉၉၀ ရောက်တော့ ကိုယ်အလေးချိန် ၁၅၀၊ လူတွေက “ဘာဖြစ်တာလဲ” မေးရင် “ဝအောင် မစားရလို့” လို့ ဖြေတယ်။ လန်ဒန်မှာ ကျောင်းသားဘဝ (၁၉၅၂-၁၉၅၆) နေခဲ့ရစဉ်က ဆင်းရဲလို့ သူများတွေလို စကော့တလန်

သွားလည်၊ ဝေလနယ် သွားလည်၊ ပြင်သစ် သွားလည်၊ ငါက မသွားနိုင် ပေမယ့် “ငါတော့ ဧဝရက် (Mt. Everest) သွားမှာ”လို့ ပြောရတယ်။ အခု ၁၉၈၂-၁၉၉၀ နိုင်ငံခြားအထွက်မှာ အရှေ့ဘက်က ဂျပန်ကိုသွား၊ ဂျပန်က အရှေ့ကိုပဲ ဆက်ထွက်ပြီး အင်္ဂလန်၊ပြင်သစ်၊အိန္ဒိယနဲ့ စင်ကာပူ၊ဘန်ကောက်၊ရန်ကုန်ပြန်လာတော့ ကမ္ဘာတစ်ပတ်ပေါ့။ပါမောက္ခ Lucian Bernot က သူ့မယား Denis Bernot (၂ဒီဇင်ဘာ၁၉၂၂ မွေး)ကို ကမ္ဘာတစ်ပတ် ပို့ပြီးပြီလို့ ပြောဖူးတာကို အမှတ်ရပြီး၊ ငါလဲ ရီကို ကမ္ဘာတစ်ပတ်ပို့တဲ့ခရီး ၁၂ ဧပြီ ၁၉၉၀မှာ ပြီးဆုံးတယ်။

ရန်ကုန်၊ လှိုင် ၁၁၊ ယောဂီကျောင်းလမ်း၊ အမှတ် ၁၅၅ (က)မှာ သားသမီးတွေ ကြီးကြပ်ဆောက်ပေးထားတဲ့၊ အိမ်မျက်နှာစာ မြောက်ဘက်လှည့်ရမယ့်လမ်းမှာ အရှေ့ဘက်လှည့်ပြီး ကန့်လန့်ဆောက်တဲ့ အိမ်မှာ၊ ရန်ကုန်ပြန်ရောက်တဲ့အချိန်ကစပြီး အမြဲပျော်ရွှင်စွာနေကြပါတယ်။

သား၊သမီးတွေကတော့၊ ဦးလှအမှာစကား “သူတို့က ဧည့်သည်၊ ၁၅ နှစ်နဲ့ အိမ်က မဆင်းရင် နှင်ပါ”ဆိုတဲ့အတိုင်း အတူမနေကြတော့ပါ။

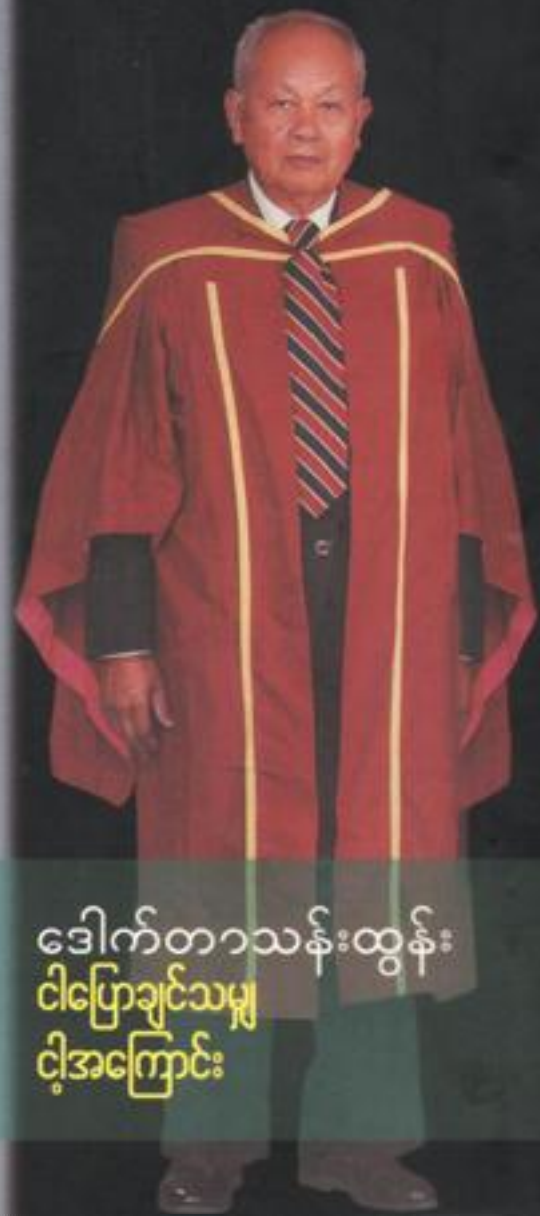
သန်းထွန်း

၂၃ စက်တင်ဘာ ၁၉၉၉

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စာအုပ်တိုက်

၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်ဆိုရင်
 ငါ့အသက်(၇၇)နှစ်ပြည့်လို့
 (၇၀)ဖြစ်တော့မယ်။
 ဆိုလိုတာက သေခါနီးပြီပေါ့။
 ဒီတစ်သက် ငါ့လမ်းထဲကွေ့ညွှတ်
 ငါ့လုပ်ချင်တာ လုပ်ခဲ့တယ်။
 အောင်မြင်သင့်သလောက် အောင်မြင်တယ်။
 ခွဲတာလည်း အများကြီးပေါ့။
 ဒီတွေကို နောက်လူနောက်သား
 သိရင် ကောင်းတာပေါ့။
 ပြီးပြီသားကို တိုတိုရှင်းရှင်း ပြောတယ်။
 ရည်ရွယ်ချက်က လူငယ်တွေ
 ဟိုလိုဒီလို တွေးမနေရအောင်
 ကျက်သပ်တွေ ပြည်ပေးတာပဲ။
 ဒီအတိုင်း မတ်တပ်အဖြစ်
 ကျန်ရစ်စေချင်တယ်။

ငါ့ဆုတောင်းမှာ ကြားတာ မှားတာ
 မယုံတာ မပါဘူး။

ဒေါက်တာသန်းထွန်း
 ငါပြောချင်သမျှ
 ငါ့အကြောင်း